DE ASSENHOEVE

DOOR

HENRI VAN WERMESKERKEN

ROTTERDAM · NIJGH & v. DITMAR'S UITGEVERS-M.V.

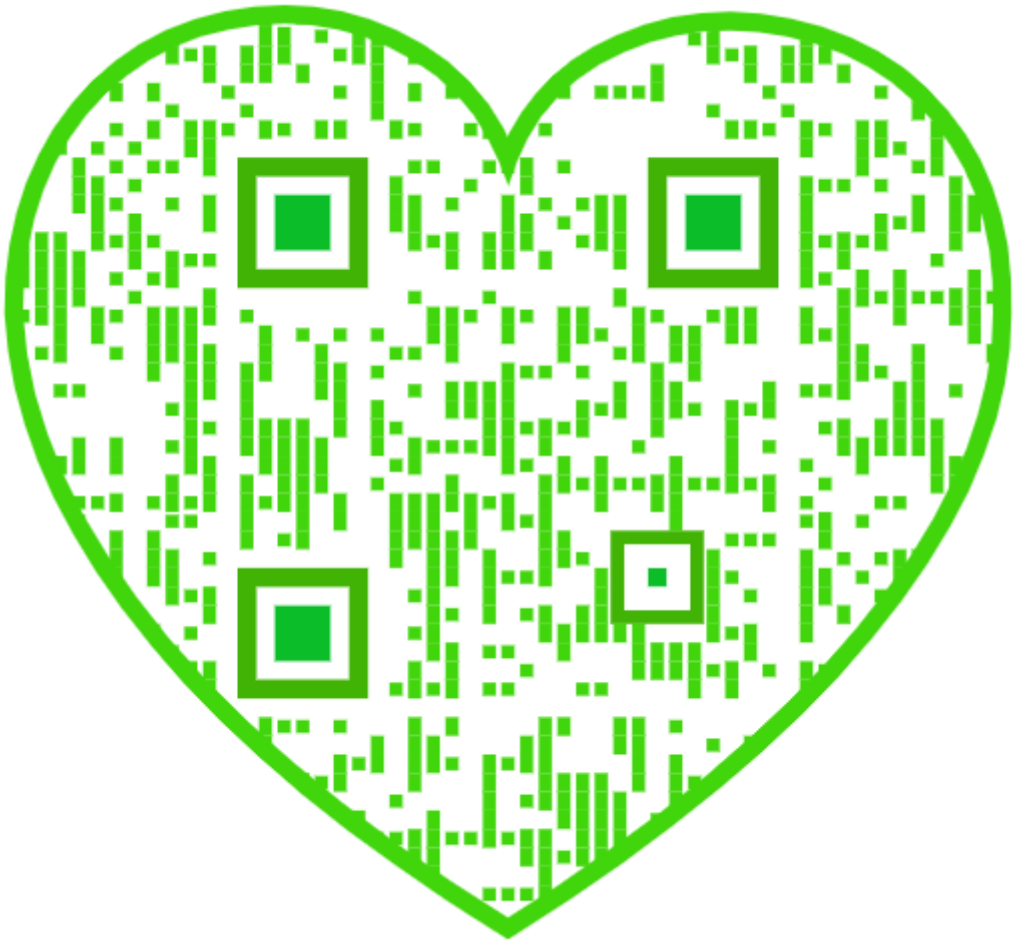

DE ASSENHOEVE

DE ASSENHOEVE

ROMAN UIT DE LAGE LANDEN

DOOR

HENRI VAN WERMESKERKEN

SCHRIJVER VAN:

„DE ARMEN VAN GEEST", „VAN HET WONDERE GELUK", „DOOR SPANJE", E. A.

ROTTERDAM

NIJGH & VAN DITMAR'S UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ

1911

PROLOOG.

De Assenhoeve lag ver buiten het dorp, veilig achter den Vliet, tusschen slanke, beweeglijke popels en knoestige wilgen. De Assenhoeve was de grootste van Assenvliet. Het roode dak rees, trotsch en hoog, tot boven de popels. Daar woonden de Reine's... Ouwe Huibert en zijn kinderen. Verderop langs den Vliet rezen eveneens hooge roode daken op even aanzienlijke hoeven. Ook daar woonden Reine's. De Reine's waren de rijkste en machtigste boeren van Assenvliet, hun hoeven de grootste, hun weidevelden de vruchtbaarste. Op hun hoeven voelden zij zich koningen. Hun wil was de wet van het dorp. Zij droegen de harten hoog en voor niemand bogen zij de trotsche, harde koppen. In den Raad overschreeuwden zij de minderheid en beukten met logge vuisten op de groene tafel, dat de inkt uit de kokers spatte.

Op hun hoeven lagen blinkend-rood de nieuwe pannen, de muren waren van steen en de onderkant was hel gewit, het groote erf was altijd proper en de straatweg naar de stallen blank geschrobd. Elke hoeve was omringd door breede slooten. Twee bruggen voerden naar den Vlietweg, een smalle voet- en de trotsche ophaalbrug voor wagens. In de kamers pronkten rijen van heel oud Delftsch aardewerk en zware antieke meubels.

Wijd in den omtrek waren geen boeren zoo rijk als de Reine's. Men vreesde hen om hun rijkdom en macht. Men benijdde hun vrouwen, die droegen de zwaarste oorijzers van zuiver goud, en bezaten de fijnste kanten voor haar mutsen. Zij hadden breede heupen van de vele glanzende rokken. Zij bezaten meer rokken dan ze wel dragen konden. En welke boerin van Assenvliet of Kormerènd had zulke dure schoudermantels, met zwartzijden tressen overladen? De Reine's gaven hun vrouwen zooveel geld

als zij maar hebben wilden om de fijnste stoffen te koopen. Zij konden het immers doen; waren zij niet schat-en-schatrijk?

In de kerk zaten zij in de mooi gebeeldhouwde heerenbank, en iederen Zondag lieten zij hun zilverstukken zoo luid op het armzalige kopergeld rinkelen, dat men het tot bij de deur hooren kon. Zij waren diakenen en ouderlingen, en vormden de meerderheid in den Kerkeraad. Ook daar deelden zij de lakens uit. Als zij 's Zondags ter kerke reden in de keurige karossen, met de stoere peerden in zilveren tuig, groetten de kleine boeren beleefd en de armsten namen diep de zijden petten af.

De Reine's vreesden niemand, en een ieder vreesde hen. Want hun macht en rijkdommen waren groot, en wee dengene, die door hen gehaat werd. Hun hart was trotsch, hun geld onuitputtelijk en hun vuisten geweldig. Zij heerschten in het dorp als machtige despoten. Het was kwaad kersen eten met de Reine's en niemand zou hen ooit durven weerstaan.

Zeven groote families waren het, en samen bezaten ze de zestien grootste hoeven, honderden paarden en duizend stuks vee. Het pittigste, grazigste weiland, van de duinen tot ver achter de Geester plassen, van Kormerènd tot Asserend was hun bezit. De meeste kleine boeren moesten land van hen huren, vaak vele bunders. Daarom danste alles naar hun pijpen! Zeker, nooit zou iemand hen durven weerstaan.

Want de Reine's waren rijk en machtig en heel trotsch en ruw en geweldig. In hen stroomde nog zuiver het oude bloed der Hollandsche geuzen, die hun land aan de zee ontwoekerd hadden en geen macht boven de hunne erkenden of dragen konden.

Maar de rijkste en machtigste, de ruwste en geweldigste onder hen was wel Ouwe Huibert van de Assenhoeve.

HOOFDSTUK I.

De armen gekruist over de leuning van zijn draaibrug, spiedde Ouwe Huibert staag den grintweg over, die boomloos en open door het bloote veld kronkelde.

Altijd innig naast den Vliet kroop die weg door de wijdgestrekte graslanden, waarover mistig een vreemd-grijze droefenis sluierde..., de weemoedige aankondiging van vroegen winteravond. Duister en laag hing de wolkenlucht in zwijgende dreiging.

Grauw en somber sloop de avond aan, windloos en bijna zoel. Op roerloos gespreide vlerken kwamen kraaien aandrijven, die neerstreken op een eenzaam damhek en dan verzompeld waren in het bruin der velden, waartegen het hek nog vaag zich teekende.

Over den weg was moede rust gekomen, na het drukke rijden van karren en mestwagens, het geslof van huiskeerende fabrieksarbeiders, traag van afmatting.

Alleen klonk nog het vage bolderen van een boerenrijtuig, dat voorbijgejacht was.

Onrustig hoorde Ouwe Huibert Reine het vluchtende wagengedruisch na,... en spiedde dan weer met kleine, waterige oogjes scherp van onder de grauwe brauwen den eenzamen weg over.

Soms, met een ruk, die de draaibrug knarsend wiebelen deed, zag hij om naar de hoeve, waar vage lamplicht-schijn achter twee ramen gloorde,... gloeiende oogen in het duistere massief, dat, nog scherp afgeteekend, het hooge dak tegen het laatste grijs aan den hemel ophief. Ook van de hoeve kwamen nog moede geruchten. In de stalling was het zwaar-ongeduldige stampen van paardenhoeven, al zeldzamer wordend... en het gulzig herkauwen van koebeesten, die reeds driftig waren in het luwe voorjaarsweer, en droomerig loeiden.

Maar altijd zochten Reine's oogen over den duisteren weg, loerend of geen schaduw zich daarvan losmaken zou.

En telkens zoog hij van achter de malende kiezen een mondvol pruimsap weg, dat hij in bruinen langen straal neerkwakte op de grillige schotsen van dooiend ijs. Die dreven weg met het spuiende water en ritselden tegen elkander of kreunden langs den berm.

Met roofdier-scherpte poogden Reine's oogen door het zwaarvallend duister te priemen, met kattengeduld wachtend... al maar wachtend... tot het hem toch lang werd en begrip van tijd verloren ging.

Maar komen moest ze..., dat wist hij. Of hij het niet gemerkt had, dat Tine koffie warm hield op den oven?... En was het niet Vrijdag... de bedeldag van Hekse-Ant in zijn buurt? O, zeker zou ze komen, heel zeker.

't Had hem al lang in zijn kop gezeten, al veel te lang... nou moest het maar gebeuren ook... vanavond nog. Het was er immers juist een goede avond voor.

Nou zou-ie haar krijgen, 't vervloekte wijf; zij zou weten dat er met Ouwen Huibert niet te spotten viel. Wachten zou-ie, al was het tot het eerste grauwen, daar ging niks van af! Hij was immers zeker dat ze komen zou! In den vroegen morgen was ze naar Kormerènd getrokken. Van achter de horretjes had-ie-er voorbij zien dribbelen, en hier moest ze straks langs terugkomen, want Vrijdag was haar centen-dag. Dat wist-ie krek, dien sloeg ze niet over. En Tine zou haar weer brood en centen en een heete kom koffie geven... van zijn brood... van zijn bloed-eigen centen.

Maar bij God, vanavond niet. En nooit meer zou ze haar vuile pooten op zijn erf zetten, het heksen-wijf; 't had nou lang genoeg geduurd. Dacht je dat ze hem bang maakten met die kletspraat van tooverij? Nou hadden ze godbetert nog ontzag voor der in 't dorp, omdat ze dachten dat het een heks was. Ouwewijve-praat, bah! Hij zou-er! Hij ging voor geen tooverkollen op zijde.

De schotsen onder hem kreunden en ritselden.

Ietwat huiverig luisterde hij er naar...

Kijk, dat was nou krek of ze wat zeiden, of ze praatten met mekaar; hoor nou eens hoe ze te keer gingen langs den berm. Der werd zeker drok gespuid aan de sluizen met dat dooiweer. Hoe laat zou 't nou wezen? Christus, 't werd al puur donker, lang kon ze toch niet meer uitblijven... Hekse-Ant.

Dat ze nou nog geloofden, dat Ant heksen kon. Ze kletsten

op Assenvliet meer dan ze verantwoorden konden. Ze waren bang van Ant, banger dan van hem, banger dan van alle Reine's met mekaar, die Assenvlieters. Hij kon ze hun hoeven afgooien, als ze hem dwars zaten, maar Ant kon tooveren, dat was veel schrikkelijker! Ant kon ze het mond-en-klauwzeer op de velden brengen, Ant kon het laten regenen als er nog hooi buiten lag!... Dat geloofden ze... daarom waren ze bang van Ant. Maar hij niet, om den dood niet... en nogeris niet. Wie was er nou nog bang van heksen? Als Ant een heks was, had ze dan nog bedelen van noode? Kon ze dan der eigen centen niet zelf maken? Hij zou-er heksen leeren, o wee!

Razend van woede rukte hij aan de leuning. En de wiebelende brug knarste en piepte zoo lang en luid na, dat Huibert geschrokken omzag of ook iemand daaraan schudden bleef.

— Christus! vloekte hij, zat er iemand aan zijn brug!

Angstig blikte hij het duister in...

't Leek puur of de duivel der onder zat, zoo ging die brug te keer, of ze 'm omkieperen wouen, terwijl hij erop stond. Al zag je ze niet, er konden toch best vreemde machten bestaan... hu!

De schotsen kreunden...

En ineens bangerig, zochten de bloedbeloopen oogjes het donker massief der hoeve af... langs den gewitten muur en de donkere stallen.

Verroest... daar zat wat! Hij zag het duidelijk.

Roerloos van angst staarde hij naar een donkere schaduw, die langs de hoeve sloop en gebukt scheen. Hij zag twee oogen glazig fonkelen.

De schaduw kwam de brug op... hij hoorde nagels tikken op het hout,... voelde dan opeens een kouden snoet in zijn hand.

— Vervloekt! hijgde hij,... na je hok, Turk, na je hok, kreng!

Zijn kaken klapperden, zijn adem piepte schril.

— Na je hok, kreng! schold hij weer, nog lam van benauwing.

Beverig bleef hij het dier nastaren. Een oogenblik dacht hij eraan Turk terug te roepen, om iets bij zich te hebben dat hem den tijd kon dooden... of beveiligen zou... maar dan viel hem het doel van zijn wachten daar in... en hij liet hem gaan. Hij wilde geen getuigen! Ook geen hond! Hij kon het wel alleen af.

God, god, wat had dat beest hem laten schrikken.

Banger dan straks en minder zeker begon Reine weer uit te spieden, den donkeren weg langs, die zich reeds na enkele schreden in de duisternis verloor. Zijn bruine lippen, slap hangende over

enkele brokkelig verbruinde tanden, slobberden het pruimsap in, dat langs de mondhoeken wegsijpelde.

Hij hoorde naar het kreunen der schotsen.

Malligheid! Die praatten niks, dat kwam van 't spuien. Hij luisterde scherper... nee, nee... nee, niks!... Maar strakkies had die brug zoo gekraakt... en toen die vervloekte hond! Nee... nee... 't was ommers niks!

Maar dan, heel vreesaanjagend rees de gedachte in hem... dat Ant in de buurt zijn kon, dat ze zijn plan voorzien had... dat ze wist wat-ie wou en het hem nou benauwd maken kwam... Heere Jezus!

Och nee... och nee! Ze kon niet heksen, der ware geen heksen.

Maar... boer Krants had 'r verleden winter, toen het tegen donker liep, van achter de kerk zien komen, waar de dooienakker lag. En liep ze niet gebukt, als onder een last?

Och nee... verroest! Praatjes!

Maar..., Trui van de Noordersluis vertelde overal, dat ze der met een bezemsteel naar de hoeve van Kees Richter had zien gaan, in den nacht van Sinter Maarten, drie dagen voor daar de stallen afbrandden. Dat was toch wel heel verdacht!

God, god, je kon niet weten!

En de hond van zijn broer Hein, die haar bijna gebeten had, was de week daarop dol geworden. Maar... dat beest kon ommers die dolheid al onder de leden gehad hebben?

En toch... nee, nee, malligheid! Vast niet!

Hoeveel maal had hij het oude wijf, als z'n dochter uit was, al niet van het erf gejaagd, en Turk van den ketting gegooid om 'r te worgen. Met een lachje om haar tandeloozen bek was ze weggestrompeld... en hu-u..., Turk besnuffelde haar alleen maar, liet zich achter de ooren krabben. Dit liet Turk van niemand toe, van niemand niet, en waarvoor nou van Hekse-Ant wel?

Hij rilde, keek weer achter zich, en luisterde naar het zeldzaam en slaperig loeien van de koebeesten op stal, naar de kreungeruchtjes van 't ijs, dat langs den berm kroop.

Dan hoorde hij heel ver het gekners van wielen over den grintweg, en zag hij het vurige oog van een lantaarn, die snel nader kwam. Ouwe Huibert kende dat licht. 't Was de bode, die met de hondekar de laatste post van 't station haalde, die kwam iederen avond voorbij.

Even gaf dat hem een gevoel van veiligheid, maar snel bekroop hem een angst, dat Ant mogelijk bij den post op het wagentje zat.

Dan zou 't niet gebeuren kunnen... Als ze een heks was, wist ze het... en was misschien op 't wagentje gegaan.

Maar de post schoot snel voorbij, en duidelijk zag hij dat de bode alleen was... Slechts de honden sloegen even aan... en Turk antwoordde heesch, tot het verstikte in nijdig gegrom.

Gerustgesteld mikte hij pruimsap den Vliet in, zoodat hij het kletsen hoorde op de schollen.

Achter de hoeve waren geruchten van toeslaande deuren en het knarsen van een slot. Hij hoorde een zijner jongens over het erf sloffen... en weer ging een deur toe, waarna het stil werd. De hond gromde even, slaperig reeds. Stil piekten enkele sneeuwkoude regendruppelen neer.

Maar ineens grinnikte Ouwe Huibert, en trokken de slappe lippen zich over de verbrokkelde tanden tot een grijns! Een blije grijns van bevrediging en vreugde.

Hij had het tikken van een stok over de klinkers van het rijpad vernomen... het schuifelen van klompen over grint. Hij kon nog niets onderscheiden, maar wist dat het Hekse-Ant was. Ze moèst het zijn, wie kon het ook anders wezen, zoo laat en bij dat hondeweer. En hoorde hij haar stok niet?

Nou zou het gebeuren... nou of nooit.

Voorzichtig, om zich niet te verraden, en geluidloos, schoot hij de grove klompen van de voeten. Op zijn blauwe sokken sloop hij het bruggetje af, zijn erf weer op...

Nou zag hij haar... ze was het, nou zag hij het duidelijk aan 'r mand en de kapersche muts... Christus, ze was het, Hekse-Ant!

Stil dook hij weg achter de dorre meidoornhaag, en tusschen de twijgen loerend, zag hij hoe ze — even rustend — trachtte op adem te komen, alvorens den hoogen stap te doen om het draaibruggetje op te gaan.

Het was zoo stil, dat hij haar borst piepen hoorde. Blij luisterde hij hoe haar stok voelend op het hardsteen van de brug tikte... dan op het hout, onderzoekend of de brug dichtlag. Haha, nou zou 't blijken of ze een heksenwijf was... heksen verzopen niet... om den dood niet!

Huibert zag haar zich langzaam het trapje opwerken... kreunend en hijgend... om zijn brug over te gaan.

En naar voren schietend, wierp hij zich wild op den draaiboom.

Ruischloos draaide de brug op de as naar het erf toe.

Dan greep Reine de klompen, en holde, op de kousen nog, het straatje over en de hoeve langs naar de achterdeur.

Daar wachtte hij,... bleef met ingehouden adem luisteren...

Hij had geen gil, geen plons gehoord, het bleef zoo stil, dat hij bij de schuur het knagen en ritselen van de ratten hoorde,

en het staag tikken van regendruppels op het zinken dak.

Zou het dan toch een heks wezen? Zou ze nou zonder brug over den Vliet gekomen zijn... op haar stok... om hem de keel toe te knijpen? Heere God, als ze nou toch eens heksen kon...

Maar daar, heel duidelijk, hoorde hij plonsen van water en zacht klaaglijk steunen. Turk, na zacht grommen, sloeg nijdig aan.

Hu-u! rilde hij even.

Heksen verzopen niet, heksen bleven immers drijven... Nee.., nee...!

Dan, — grijnzend — klotste hij rumoerig met de klompen, of-ie ze uitwierp naast den houten drempel, en ging de hoeve binnen, voelend door de donkere gang zijn weg naar de woonkamer, waar hij wijd de deur openwierp en knippend met de oogen weer in het felroode lamplicht stond.

— Den goeden avond saam! zei hij heel luid.

Tine, bij de naaimachine, knikte even... Freek en Kees lagen, 't hoofd op de armen, aan tafel te ronken en Diewertje zat met haar onecht en mismaakt kind bij den oven te suffen.

— In den na-nacht krijgen wij mogelijk wat vorst, kinders! zei hij heel rustig.

Weer antwoordde niemand,... alleen Kees verlegde zijn slaperigen, fel-rooden kop en gromde iets dat als een vloek klonk.

Dan liet Reine zich in den leunstoel neer en vouwde de handen over den buik.

Hij hoorde buiten Turk weer aanslaan, eerst schel en woedend, tot het overging in angstwekkend gehuil.

En grinnikend — stil voor zich heen — mompelde hij: — Heksen verzuipen niet!

— Zei je wat, vader? vroeg Tine.

— Nee... nee, meid! schrok hij.

En de lippen stijf opeengeperst, bleef hij staren naar den bult van „'t Koopie", zijn onecht kleinkind, dat, het te groote hoofd diep tusschen de schoudertjes, aan zijn moeders beenen ingeslapen was. Ja, ja, daar had-ie waarachtig een koopie aan.

Nog eenmaal klonk klagend het huilen van den hond... dan werd het heel stil.

Alleen zaagde het ronken van de jongens aan tafel, in gelijkmatig tempo.

De koffie in den ketel begon weer te pruttelen.

HOOFDSTUK II.

De vrouwtjes van Assenvliet stonden overal achter haar onderdeuren, elkaar aanstarend met groote schrikoogen,... huiverig de doeken enger om de beverige schouders halend. Ze waren er versteld van.

„Wel had-je ooit!" en „God nog en toe!" en „Je zou toch zeggen!" fluisterden zij bevend.

Zij hadden de nachtmutsen strak over de gladvochtige haren, en waren nog in kleurige baaien rokken en witte nachtjakken, de voeten in zwarte huismuilen. Rillend stonden ze elkaar aan te zien.

De melkjongen van boer Richter was met het nieuwtje van deur tot deur gegaan, en telkens weer vertelde hij hetzelfde verhaal.

Of zij het al wisten? Nou, Hekse-Ant had gisterenavond voor de hoeve van Ouwen Huibert in den Vliet gelegen. De draaibrug moest open gestaan hebben, dat had ze niet gezien, toen ze om haar weekcenten ging. Zoo was ze omlaag geslagen. Maar dacht je dat ze verzopen was? Nee hoor, verzopen was ze niet, kan-je denken?... Een heks?... Heksen verzopen niet! Want hoor maar.

En de jongen ging bang fluisterend voort:

— Weet je, die hond van Reine,... dat gemeene kreng, die 'n ieder in zijn pooten beet? Die altijd zoo te keer ging, als er iemand op het erf kwam?

Nou, die had er aan den kant gehaald en op den berm gesleept. Zoo kon je eens zien... 't moest toch vast een heks wezen, daar ging niks van af, wat jij?

De Assenvlieter vrouwtjes voelden haar beenen onder zich beven, en sloten instinctmatig de onderdeuren veiliger toe...

„Wel had je ooit!" 't Was krimeneel, ze hadden het altoos wel gedacht!

En de buurvrouwtjes kwamen bijeen, huiverend in de wollen doeken, want ze vonden het, nu de mannen naar 't werk waren, schril in huis... Ze vertelden elkaar van keeren, dat ze Hekse-Ant geen centen gegeven hadden... en hoe er dan altijd iets gebroken was in huis; en hoe ze 't wel gedacht hadden, dat Ant van heksen afwist. Jezus-Maria, wat een zonde.

En de melkjongen, als hij rammelend de pinten weer aan zijn emmers haakte... het juk over de schouders wierp en verder sjokte... liet overal beverige vrouwen achter, die het altoos wel geweten hadden, maar der nooit zoo voor uitgekomen waren, weet je! Maar 't was toch niks gedaan... zoo'n mensch op 't dorp, meneer de burgemeester most-'t niet toelaten, wat jij? Der was al narigheid genoeg in de wereld...

En de roomsche vrouwtjes prevelden met kleine lipjes, de oogen wijd open... „Wees gegroet, Maria..."

HOOFDSTUK III.

Toen de hond, ruw en wild, schavend met wreed gebit aan de magere schouderkens, Hekse-Ant zoover tegen den berm gesleept had, dat zij zich vastgrijpen en uit het water opheffen kon, de knokige oude handen fel nijpend aan grasplokken... begreep zij eerst wat gebeurd was. Ze hadden 'r willen verdrinken en het bruggie stiekem opengehaald. Och, ze begreep het zoo goed.

Bibberend in de kilheid van aanklevende kleeren, kroop ze den berm op met handen en knieën,... huilend van schrik.

Dan voelde ze den heeten hijgenden adem van den hond, zag ze zijn oogen gloeien, en een nijpende angst pakte haar aan... Als-ie 'r nou beet, als-ie-er verscheuren ging.

En snikkend smeekte ze... Turkie moest niks doen, niet bijte Turkie, bij de Heilige Moeder Maria... niet bijten moest Turkie!

De hond schudde wild het vocht uit de vacht, zocht naar de voetbrug om op het erf te komen, jankte even... die niet vindend, en sprong weer te water.

In de verte hoorde Ant stemmen, luid en ruw, van lachende boeren ergens op den weg, en een nieuwe, fellere angst overkroop haar... Snel prevelde zij haar gebeden... „Heilige Maria, Moeder van God, bid voor ons zondaars... nu en in het uur van onzen dood."

— O wee, boeren! klaagde ze, en met inspanning van haar laatste krachten krabbelde ze op om weg te vluchten.

De vochte rokken warden zich klam om haar beenen, en telkens viel ze tegen den weg, snakkend naar lucht, als zij uitbraakte het binnengekregen water.

Dan zag ze twee lichten van een wagen... heel nabij...

De paarden deden een zijsprong en steigerden terug, en de boer, verwonderd, kwam uit den wagen.

— Verrek, daar hebben wij Hekse-Ant temet onder de wielen gehad. Daar zouen ongelukken van gekomen wezen... as-je over heksen rijdt! Help ereis een handje. Wat heb je, moedertje?

Een jongen klom naar buiten, aarzelend. Hij voelde zich bang daar in het donker.

Toen zij haar nat zagen, en hijgend naar lucht, heschen ze haar in den wagen en reden haar naar huis.

* * *

Heel ten anderen einde van 't dorp, waar de straatweg reeds ver van den Vliet geweken is, te midden van andere armoedige weverkeetjes, stond in een dor hofje, door mager hegje omlijnd, Ant's huizeke.

Het houten hulkje hing scheef op de vier gemetselde hoekstutten. Het geveltje, eens groen met witte krullen en een schulp op den kop, was nu grauw en verweerd, van gebarsten planken en gebroken lofwerk.

De klein-geruite vensters droegen nog in hun geraamten enkele gespaarde glasschijven, maar ook veel papier. Daarachter deden de proper-witte gordijntjes vreemd aan, als overbodig voor inkijk.

Een doode appelboom, mager en grof getakt, strekte de naakte armen tot over 't huizeke, had van 't dak wat pannen geveegd. In den hoek van een vertreden graspleintje lagen de resten van een kippenloop tegen het hok, waarop een verweerd koperen haantje nog kranig deed.

Van het voorhekje, lang door de jongens stuk getrapt, liep een smal, krom straatje naar de scheefgezonken deur. Het bovenstuk sloot niet meer over het onderdeurke en de klink hing te wiebelen in het uitgesleten hout! Groote verfschilfers en blazen toonden zich opdringerig, het blauwe stoepsteentje was gebroken en verzakt, van vele schreden uitgehold. Maar gaaf en ernstig prijkte nog boven het deurke een plaat van kunstig houtsnijwerk. Een voorstelling van den Barmhartigen Samaritaan.

Binnen voerde een smal gangetje, tusschen vermolmde muurschotten naar het eenige vertrek. Dat was maar heel poovertjes verlicht door de toegestopte ruitjes. Heel ten achter, naast de ingebouwde bedstede, stond zwaar en massief, met liefderijk nog opgewreven binten en balken, het oude weefgetouw, de berookte, plukkige garens geward door de kammen... sinds 'n halve eeuw ongebruikt.

Een groote tafel, met bruin zeil belegd, was pal-aan het raam

geschoven en droeg, buiten den wit-steenen koffiepot en oorlooze kommetjes, drie bloempotten met geraniums en fuchsia's langs een rekje. In de groote schouw, aan zwaren ketting, hing de zwart-berookte pot boven asch en kolen.

Naast een buikig kastje, waarop, zuinigjes met gehaakt doekje overspreid, een ledige glazen stolp, twee vaasjes en een koperen doosje waren uitgestald, troonden stijf en vertrouwelijk, met steile leuningen en vierkanten vlechtzetel, twee oude stoelen. Langs de wanden prijkten kleurige platen van heiligen.

De lage zoldering rustte op dikke balken, zwart berookt en als onder last gebogen.

Daar had Ant twee en tachtig jaar gewoond. Zij was er geboren en had er geleefd. Haar vader, de wever, had het toen hij trouwde voor tweehonderd gulden gekocht, en 't was nu hààr eigendom.

De wever had er twintig jaar de naald door het getouw gejaagd, zwoegend de week over, om 's Zaterdags zijn doek te brengen naar de groote weverij, waar hij zijn vijf tot zes gulden met vreugde in de zakken van de blauwe weversjas borg.

Als alle wevers,... met longen vol van pluis, stierf hij jong, na pijnlijk lijden.

De moeder, zwak, stierf aan dezelfde kwaal reeds enkele jaren later, en sedert een halve eeuw woonde Ant alleen. Er waren in het dorp geen menschen meer, die zich haar geboorte of haar ouders herinnerden, en het jongere geslacht verdiepte zich in wonderlijk-kwaadaardige gissingen.

Elk boerendorp wil zijn heksenhuis hebben, men wees elkaar op Assenvliet het hare daarvoor aan.

Lang had zij hier en daar bij de boeren gewerkt,... toen zij te oud werd, kwam zij tot bedelen. Maar boeren zijn gierig: haar inkomsten waren schraal. Men schold haar, de heks, van het erf weg en lachte, als ze bij de Heilige Moeder Gods bezwoer geen heks te zijn.

Tot ze eenzelvig werd en zwijgzaam. Toen namen de geruchten van haar heksenkunst vaster vormen aan... en de boeren werden bang. Zij gaven koffie en brood en weekcenten, meenend daarmee het gevaar van klauwzeer en andere veeziekten, of den regen in den hooitijd te bezweren. Alle boeren meenden wel beter te weten, maar zij gaven uit voorzorg... je kon niet weten.

* * *

Het was laat in den nacht, toen dokter Hoevers de sneden van ijsschotsen aan gelaat en handen verbonden had.

Stil lag Ant zich te verwonderen, dat zij het er zoo goed nog afgebracht had. Zij wist het zeker, dat de brug eerst had toegelegen, daar zou ze een duren eed op zweren kunnen. Zij had ook de leuning even vast gehad, tot die onder haar hand wegglipte en zij vooroversloeg. Hoe zou ze 't dan niet zeker weten? Maar nee, zoo heel zeker wist ze het ook weer niet, zooiets moest haar den een of anderen dag wel overkomen, de oogen werden zoo slecht.

En terwijl ze het eerste daglicht, laat en droef, door de ruiten grijzen zag, kon zij het nog niet met zichzelf eens worden of de brug niet opengestaan had. Ze wilde toch alleen het kwade niet denken.

God, als ze 't er om gedaan hadden, de knechten van Ouwen Huibert... of hijzelf. Ze konden toch niks tegen haar hebben, ze was ommers geen heks... en nooit geweest ook niet. Als ze tooveren kon, zou ze toch niet om centen rondgaan... hoefde ze dan te bedelen?...

Dat ze dat ook dachten...

Langzaam zag ze den dag klaren.

In het gangetje hoorde ze praten, de stem van buurvrouw en nog iemand. En heel ontdaan poogde ze op te rijzen, toen meneer de burgemeester zelf binnen kwam en zij den veldwachter achter hem zag... De eerste maal dat de politie in haar huisje kwam. Het maakte haar nog angstiger.

Burgemeester Bijvoet vroeg uitvoerig hoe het ongeval gebeurd was, naar bijzonderheden, die Ant niet meer wist, en zij zag den veldwachter opschrijven, en wat zij zeide... Heere Jezus! Die schreef het alles op.

Huilend kroop ze onder haar beddek weg...

Nee... nee, burgemeester moest ook niet denken dat ze leugens zei... omdat de buren der een heks noemden... En meneer moest maar niks verder zeggen, want heel secuur wist ze het toch weer niet, de brug had best open kenne weze... ze wier ook zoo oud en kon temet niks niet meer zien, zoo bij nacht.

En toen burgemeester Bijvoet was heengegaan, voelde zij blij het laatste toch maar gezegd te hebben, 't gaf ommers toch niks... wat kon je tegen den rijkdom op... wat gaf het? Het gaf ommers niks, een ouwen man als Huibert nou naar de gevangenis te helpen... 't was ommers ook al een ouwe man.

Dan kwam de pastoor eens zien... en hij zei goede, zachte, bemoedigende woorden, die ze gretig aanhoorde.

Kort daarop kwam weer bezoek. Angstig tuurde ze door den kamerschemer... Dan, verschrikt, zuchtte ze:

— Tine van Ouwe Huibert?

— Ja, ik ben 't Ant, gaat het je beter? Zeg, hoe kwam je nou in de Vliet te vallen...

— 't Was zoo donker Tine, kon temet niks meer ontware...

— Ja ja... stil maar!

Zij slurpte de warme melk, die Tine bracht... en voelde de jonge, warme hand op haar rimpelig moe hoofd... zuchtend stil van welbehagen om die ongewone koestering.

En terwijl ze suffig dacht of Tine weten zou van het bruggie... dat het eerst toe was... en toen weer open... soesde ze langzaam in slaap.

HOOFDSTUK IV.

Ouwe Huibert zat in den grooten armstoel, had de blauwgesokte voeten op den warmen kachelbuik gestrekt.

Met blijde vreugde was hij vroeg in den morgen opgestaan, voldaan over het volbrachte werk. Niets had zijn nachtrust gestoord, en in overmoedige bui kon hij met Tine lachen...

Tot Arie, de oude paardenknecht, de hoeve binnenloopen kwam, met een gezicht, witter dan zijn grijze haren, en vertelde hoe Hekse-Ant in den nacht voor 't huis te water had gelegen.... — Direct voor de hoeve, baas, bijkans onder de brug.

Huibert had meewarig gedaan en daarna luid gescholden dat dit ongeluk aanbracht, o wee, heksen, die zich voor je huis te water wierpen... o wee.

Heksen verzopen niet, had de knecht gezegd... nou zag je eens..., zij had zelfs Turk behekst om haar uit den Vliet te halen.

De boer werd doodsbleek.

— Heere God... Turk? Turk? kreunde hij.

Het was of zijn beenige gestalte kleiner werd... ineenschrompelde.

Hij had den knecht aangezien, of die hem zijn doodvonnis voorlas. Een trap van den hengst direct voor zijn kop zou 'm niet zòò versteld hebben. Och heere... Turk had haar gered? Gered? Nou was 't een heks, dat stond vast,... dus toch een heks.

Nou kon-ie rekenen, dat er klauwzeer onder zijn beesten kwam, dat er regen viel, als het hooi nog buiten lag... Heere nog-en toe, nou gingen er ongelukken gebeuren... groote ongelukken.

Als een razende was hij alle stallen doorgeloopen, had de beesten bevoeld en bekeken. De hooibergen was hij rondgegaan of ze niet broeiden, hij had ze laten opensteken, de zolders geinspecteerd, het kwaad kon overal huizen, immers overal!

Maar staag zakte toch de angst en werd hij rustiger, herkreeg hij zijn zelfbeheersching. Kom, kom, 't zou immers wel zoo'n vaart niet loopen?

't Kon ook toeval wezen... 't zou zeker bloot toeval wezen.

Stom, dat-ie er niet doodgetrapt had, doodgetrapt als een kwade kat.

Maar toch, koud en huiverig was hij bij de kachel gekropen, als wachtend, heel gelaten, tot het noodlot komen zou. Je wist nooit.

* * *

En nu zat hij in den grooten armstoel, zichzelf den angst weg te praten: „Kom, kom; 't zou zoo'n vaart niet loopen".

Telkens als hij de pijp uit den mond nam om zichzelf moed in te spreken — en wijzend met den steel kracht bij te zetten —, klapperde die tegen de tand-stompjes.

Hij merkte het niet, dat de pijp was uitgegaan en pruttelde en snerpte...

Alleen wanneer een deur in huis toesloeg, wanneer de knechts buiten lawaaierig elkaar toeschreeuwden, of het zand in de gang onder de voetjes van 't Koopie knarste... en Diewer met felle stem keef, schokte hij overeind en omknelden de knokige vingers stijver de bruin-houten armleuningen. Dan zochten de waterige oogjes, onrustig-leep glurend uit roodgerande leden, de kamer door en ver over den kalen leegen Vlietweg. Hu — 't was vervloekt koud.

Al poogde hij kalm te zijn, Ouwe Huibert was stervensbang.

Ondanks den vuurgloed zat hij te rillen van kou, en steeds moest hij luisteren naar den wind, die door de popels en rond het huis joeg of een lied floot op de kieren der vensters. God, wat ging die wind te keer!

Heere God... Turk? Turk, zijn eigen Turkie had 'm dat gelapt. Dat was geen eigen werk, daar zat de macht van booze geesten achter, die hem kwaadgezind waren. Een van beiden... of haar tooverkunst, of haar heiligen hadden 't oude wijf beschut... één van beiden. Ouwe Huibert wist niet wie nu wel het meest te vreezen... haar tooverkunst of die heiligen.

't Wijf was roomsch en had dus heiligen. Hij had geen heiligen. Hij wou nu wel dat hij ook roomsch was, om heiligen te hebben, die je beschermden... Nou zat hij heel alleen, heel alleen.

Maar nee... het roomsch was geen goed geloof... zijn geloof was beter!... En toch, zie je, als-ie nou heiligen aanroepen

kon, dat beschutte tegen kwade invloeden, zeiden de roomschen;... en je wist nooit wat er nog achter zat! Maar foei, 't wijf was een tooverkol, hààr stonden geen heiligen bij... 't was enkel een hekse-toer, heksen verzopen niet.

Stom, ijselijk stom, dat-ie het nog geprobeerd had, onchristelijk stom. Nou was Turk ook behekst, en zijn vee, en zijn land... zou alles, alles nou behekst zijn?

Krampachtig graaiden de knokige vingers over de glimmende knieën van zijn broek, de pijp hing slap tusschen de wiebelende tanden. Zijn rimpelig gelaat scheen te schrompelen.

Nou ging die verdomde pijp weer uit. Hij scheurde een reep papier af, vouwde dien en stak hem in den gulzig gapenden vuurmuil.

De warm-roode gloed sloeg door het droeve grijze licht van den regen-druilerigen dag en gaf dat een kleurende goedheid, een blijer opleving. De vlammen grepen naar den papierreep, laaiden hel op en vulden het vertrek met spokig flakkergloren, dat wegdook in den pijpekop, neergezogen door driftigen adem, welke als rookwolk weer naar buiten schoot.

En Huibert zakte terug in den leunstoel, sloeg met den voet de haarddeur toe, zoodat de kolen neervielen en scherp knapperden. Huibert luisterde ernaar.

Het scheen hem dat ze scherper knapperden dan gewoonlijk, en hij herinnerde zich de kabouterverhalen uit zijn jeugd. Als er kwade dingen op komst waren, dan huisden de kabouters in den oven... en dansten zij door de vlammen. Dan moest je 's avonds vooral niet vergeten te bidden, als je naar bed ging. Wanneer je maar lang bad, dan werd het kwaad bezworen. Kaboutertjes waren knechten van den duivel... Den dag dat zijn grootvader dood in 't hooi gevonden was, hadden de kaboutertjes ook in den oven gezeten. Er waren allerlei vreemde krullen en krassen over 't brood geweest, terwijl het van buiten verbrand en van binnen nog ongaar was.

Zonderlinge dingen waren er toch in de wereld, waar je niks van weten kon.

En nu herinnerde hij het zich ook heel goed, vanmorgen had er een raaf op het damhek gezeten en luid en lang gekrast, om dan op een windstoot snel weg te drijven. Die windstoot had uit de popels alle doode hout omlaag gehaald... hu, hoe dat gekraakt had. Een raaf kondigde dooden aan... dat was altijd uitgekomen... dat heette niemand hem te liegen.

Reine wreef met de hand van het voorhoofd zweetdroppels weg... en lachte dan schor... Och kom, mallepraat!

Allemaal mallepraat, voor oude wijven, och, hij wist wel beter. En toch, zie je, je wist nooit... en nooit niet, de wereld was nou eenmaal vol van dingen, die je niet begreep. Gek, dat hij er vroeger nooit zoo aan gedacht had.

* * *

Tusschen de ramen boven de tafel hing het portret van de boerin-zaliger. Het was een oud portret van nog vòòr Tine geboren werd... en er waren gele weervlekken op het karton. De zwarte lijst was aan den eenen kant gebarsten. Toch was het een goed portret, een mooi oud portret.

Ouwe Huibert keek er graag naar, en dan werd hij altijd rustiger. Nu ook. Hij wist heel goed dat de menschen vertelden, hoe hij haar doodgesard had! Maar dat logen ze... dat logen ze. Vaak had-ie haar geranseld, maar doodgesard, neen... dat logen ze, die dondersteenen! Ze had altijd gehad wat ze hebben moest... en wie had haar ooit hooren klagen? Ze kreeg de zwaarste oorijzers en de duurste rokken, Neel had het goed bij hem. Maar ze was te vroeg uit de kraam gekomen, toen ze Tine kreeg, en daarvan aan 't sukkelen geraakt. Toen ze ziek was, had-ie haar opgepast en eigenhandig er de oogen toegedrukt. De kinderen wisten het, dat hij goed voor haar was. Kijk, hij zag haar weer zitten in den armstoel, het werkvolk den hutspot op de borden kletsend, met den grooten houten potlepel... hij zag haar het mes aanzetten om 't pekelvleesch te deelen. Een ferm wijf... een ferm wijf... zoo had je der geen twee; wat een armen had ze, wat een stevige heupen.

Hij dacht met vreugde aan haar terug. Met vreugde kon hij aan haar terugdenken.

Kijk, nou deed de kachel het toch lekker, het werd puur warm in de kamer, puur warm.

Het was de herinnering aan de boerin, die de nijpende koude in hem verjagen kwam... Die herinnering rees hem als een zachte schim van warme goedheid en rusteloos-trouw zorgen.

Maar dan doorschokte hem, heel kil, de haat weer,... de haat tegen Hekse-Ant, het tooverwijf, dat hem dwarsboomde, jaren lang, dat lachte om zijn dreigementen, dat zweeg als hij haar een heksetang schold, dat glunderde als Tine brood en centen gaf... van z ij n centen... En waartegen het heele dorp opzag, die allen vreesden. Ze vreesden Hekse-Ant, want... mogelijk kòn ze heksen.

Dat kon hij niet dulden.

Maar had hij niet het meeste geld, het meeste land en vele hoeven? Zij was arm als de kerkuilen! En toch waren zij banger van haar dan van hem. Zij had toch meer macht, vervloekt ja, met heksen had ze macht, 't wijf! Ze dorst alles aan.

Huibert trapte van woede tegen den haard en dreigde met de vuisten naar 't spook zijner ontsteltenis.

Dat wijf, dat gevloekte hekse-wijf.

Stom, onchristelijk stom! Bij den Vliet had-ie moeten wachten tot ze verzopen was, om 'r met zijn klompen weer te water te trappen, als ze Turk riep. Den hond den kop inslaan en luid een gebed zeggen. Dan hadden alle heksenkunsten haar niet voor verdrinken kunnen beschutten. O, als-ie 'r nou nog eens even onder zijn klompen krijgen kon, om 'r den schedel te deuken, de oude ribbenkast te brijzelen.

Daar had je 't weer, dat ellendige geknetter in den oven... Vervloekt... vervloekt.

Hij had den pook genomen en wild door de kolen gestooten. Altijd wilder, met de vingers krampachtig om het ijzer... stiet hij de kolen om. Vort, vort, schold hij, duivelspak... der uit, der uit!

Dan, als het knetteren vinniger opleefde en de gloed hem brandend het gelaat schroeide, voelde hij hoe hem de adem begaf. Meende hij daar niet de knokige vingers van Hekse-Ant om zijn nek te voelen, die hem den strot toeschroeven wilden, Christus, wat was dat?

Hij vloog overeind... met beide armen vechtend. Hij gilde schor om hulp.

Die schreeuw galmde na door heel de hoeve, van de stallen tot de hooizolders.

Hij hoorde alleen den nagalm, bleef bevend van ontsteltenis luisteren. En in den spiegel zag hij zijn beeld,... het gelaat blauw, bijna zwart, de oogen ver gepuild uit de kassen, den mond wijd open. O wee, wat zag hij eruit.

Geschrokken viel hij zwaar in den armstoel terug. O, dat hekse-wijf... dat wijf! Nou was ze niet verzopen!

De kachel was tot rust gekomen en een klare vlam spoot uit de kolen op! Waar zou hij ook bang van wezen, was hij niet stom zich zoo op te winden?

Daar hoorde hij stemmen op den weg... en het woedend gebas van Turk!

En luid lachte hij weer... een holle, ledige lach.

Brr... der waren ommers geen heksen! Hij geloofde er vast niet aan. Hij niet! Wie had er ooit van gehoord?

HOOFDSTUK V.

De draaibrug klapperde...

En Reine vloog weer op... wild... in doodsangst als voor een spook, dat langzaam naderen ging. Het kostte hem moeite over de blauwe horren te kijken.

Maar dan zag hij burgemeester Bijvoet en den veldwachter, die achter elkaar het erf opkwamen!

En dadelijk was Huibert gerustgesteld... voelde hij bijna vreugde om niet meer te hoeven neerzitten, alleen met zijn angsten. Hij wist waarvoor zij kwamen. Zou hij dat niet weten? Ha, ha!

Over de blauwe horren begluurde hij hen,... hoe ze ietwat onzeker en aarzelend naderden, bang voor den woest te keer gaanden hond... en iemand aanriepen.

Hij hoorde Diewertje den hond schelden en haar dan snel het huis doorloopen om de voordeur open te maken.

En Ouwe Huibert grinnikte stil, ging kalm zijn pijp uitkloppen.

Dan kwam Diewer zeggen dat de burgemeester vader spreken wou.

— Laat 'm der maar in kind, laat-er maar in!

En zonder opstaan, kalm pijpkloppend, wachtte hij,... de voeten weer kalm op den haard gestrekt.

Dan, zich half omwendend, deed hij joviaal...

— Den goeden morgen... burgemeester, den goeden morgen!

Met de pijp wees hij twee stoelen aan, die Diewer al bezig was bij te schuiven.

— Zeurig weertje, burgemeester... niks geen winter, dan eens vorst, dan weer dooi... dat is slecht voor de velden... onguur slecht, daar komen we minnetjes mee af van 't jaar. Ja-ja, ga zitten, de stoelen zijn er voor! Zoo gaan de mollen niet kapot...

Burgemeester Bijvoet was reeds gaan zitten, maar de veldwachter, achter zijn stoel staand, spreidde de wit geschoeide handen breed over de leuning.

— Ja... ja... naar weer, heel zeurig weer, geen ijs van 't jaar... de sloten bleven maar open! Nietwaar? beaamde Bijvoet.

Huibert was aandachtig aan het pijpstoppen, kneep heel langzaam de pruiken tabak tusschen wijsvinger en duim, als zocht hij er haren uit... en liet ijselijk langzaam den vinger in den pijpkop wegduiken. — Ja ja... zeurig weertje! Dat was nou niks geen winter.

Er kriebelde hem een lach achter de kaken... haha, of-ie 't niet gesnapt had waar Bijvoet heen wou... oho, de sloten bleven open... was die goed!

Maar ook Bijvoet had geen haast, hij voelde duidelijk het plagerig langzaam doen... las den sarlust in de leepe oogjes. Toch wachtte hij bedaard. Met boeren moest men weten om te gaan.

En als Huibert weer loomer nog een papier-reep scheuren ging, begon hij rustigjes:

— Ja Reine, ik kwam hier eigenlijk niet om een weerpraatje, zie-je? Je weet zeker al wel, dat Ant vannacht voor je hoeve in de Vliet gevallen is?

Ouwe Huibert haalde kalmweg de haarddeur open, liet het papier vlam grijpen, en stak den brand in zijn pijp.

Nou! en zou hij niet? En zou hij niet?

Bijvoet dwong zich nu om kalm te blijven, voelde zich tegen den sluwen boer niet opgewassen. Daarom moest hij zoeken naar een nieuwe vraag en bleef aarzelen. Die boer was hem vijandig, dat voelde hij duidelijk.

Maar Reine had zich omgewend, zag voor het eerst den burgemeester recht, maar glunderend, in de oogen.

Dat bracht ongeluk aan, Bijvoet, als een ouwe heks voor je deur zich de botten wasschen kwam; of Bijvoet dat ook wel gehoord had.

De veldwachter kuchte een lach weg...

En Bijvoet, voelend hoe die ouwe boer hem te glad af was en hem de baas worden zou, viel driftig uit:

— Kom, kom, Reine, dat gelooft u toch zelf niet, wel? Vertelt u mij maar eens hoe die brug open kwam, die ligt gewoonlijk dicht!

Met een ruk nam Huibert de pijp uit den mond, hij wilde oprijzen, maar bedacht zich...

Hoe dat kwam? Wist hij het? De jongens misschien... en mocht hij zijn eigen brug niet open hebben, als hij dat verkoos? En wat? 't Wijf mocht van geluk spreken dat hij een hond had die er de oude voddenbast van onder de schotsen haalde... Wat jij!

Dat „Wat jij" kwam er grof uit, als een bedreiging, opzettelijk grof.

Bijvoet knikte even, nog kalm, en zag veelbeteekenend om naar den veldwachter. Men moest voor dien boer oppassen.

Reine ging met veel gedruisch kolen in 't vuur scheppen, in den gulzig-gapenden gloedmuil, die ze tevreden opslokte.

Dan was het even heel stil in de kamer, tot Bijvoet weer begon, nu in korteren toon:

— Hoor eens, meneer Reine, ik heb Ant vanmorgen gesproken, zij zei me dat zij eerst duidelijk gevoeld heeft dat uw brug dicht lag... en die daarna toch... khm... ineens open was.

Reine zag niet op... wijdde zijn aandacht aan een rookwolk en antwoordde:

— Nou, en wat zou dat... is het mijn brug of de jouwe?

Dat was Bijvoet toch te veel, zijn toon werd ijzig en vormelijk:

— Neen, meneer Reine, ik wilde de feiten constateeren en kwam u nu vragen of het u aangenaam zijn kon, als er procesverbaal opgemaakt werd.

— Er valt niets te vragen, burgemeester, de hoeve is van mijn, en de brug is van mijn, en het gaat jullie geen bliksem aan of ik die open of dicht heb... verder niks met je noodig!

Burgemeester Bijvoet zag hem kalm aan! Hij kende zijn Assenvlieters,... vanaf den dag dat hij zijn intrede deed, had hij zijn boeren bestudeerd en hun positie verkend! En de boeren hem! Bijvoet en de boeren hadden dadelijk tegenover elkaar gestaan op voet van gewapenden vrede, elkaar beloerend, openlijken strijd vermijdend, speurend, zoekend en loerend waar elk zijn zwakste plekken had.

In den strijd met zijn voorganger hadden de boeren overwonnen, ze hadden hem weggesard, alle middelen waren daarvoor goed genoeg. Vooral de groote protestantsche boeren hadden daarvoor geijverd, terwijl de katholieken zich onzijdig hielden. Die waren niet rijk genoeg om machtig te zijn. De groote Reine's waren hem 't meest vijandig. Want zij hadden tot voor enkele jaren burgemeesters uit hun midden gehad. Ja, sedert lange jaren namen de Reine's die plaatsen in. Toen benoemde men een vreemdeling, iemand uit Den Haag, Jhr. Beek van Riewaart. Zij

hadden hem gesard en gedwarsboomd en hij was, moe van eeuwig kibbelen, heengegaan. Daar waren de boeren trotsch op. Maar ondanks requesten had de Koningin weer een vreemde benoemd, en een der Reine's gepasseerd. En burgemeester Bijvoet was als een vijand, een indringer ontvangen. Vóór zijn komst had de partij der Reine's hem den oorlog reeds verklaard, men zou hem eruit werken. Lang zou hij niet blijven.

En dat wist Bijvoet, maar hij was diplomaat, had gedurende een jaar lang conflicten weten te vermijden. Vooral ontweek hij de Reine's... gaf hij toe in den Raad, waar zij eischend optraden.

Daar hield hij zich als voorzitter geheel buiten de partijen.

Moeilijker ging dit in het college van burgemeester en wethouders, waar Huibert Reine de lakens uitdeelde. Ook daar bleef hij toegeven... was hij altijd meegaand geweest, men had immers niets onredelijks gevraagd!

En nu was Huibert Reine voor 't eerst grof tegen hem, dat had hij nog nooit gewaagd... nooit!

— Verder niks met je noodig, had hij gezegd, de vuist zwaar op de armleuning neerslaand. Dat was onbeschoft. Maar ook nu was Bijvoet kalm gebleven.

— Wij moeten rapport opmaken, meneer Reine! zei hij koud.

— Mijnentwegen maak jullie zes rapporten op, wat donder, maar ik heb er niks mee van noode... niks, wil er niet meer van hooren! Bah, was 't zijn schuld, dat het heksenwijf geen oogen in der kop had, kon hij het helpen, dat een ouwe roomsche heks zijn hoeve uitzocht om zich te verdoen? Wat deed ze aan zijn brug? Van zijn brug kon ze afblijven, hij zou godbetert wel eens willen zien!

En ineens, gretig het antwoord van Bijvoet's lippen lezend, vroeg hij:

— Is ze al dood, 't wijf?

— Nee, meneer Reine, ze is niet dood.

Ouwe Huibert lachte.

— Nou, en als mijn hond er niet gered had, dan lag ze onder de schotsen, waar of niet. Nou jij... en dan ik!

Weer ging krakend zijn lach door de kamer.

Bijvoet lachte niet... zijn lippen beefden van drift. God, wat was die boer gemeen, wat een gluiperd.

— Hoor eens, meneer Reine, en zijn stem was streng en koud, zoo gaat dat niet, u moet begrijpen, dat ik als burgemeester en hoofd der gemeente nauwkeurig onderzoeken moet, en zàl, hoe...

— Wat zei-je, als hoofd der gemeente?

Huibert was opgestoven. Hij zag er schrikwekkend uit in zijn drift.

— Wat zei-je, als hoofd... der gemeente?... Jij?

Dreunend beukte zijn vuist op het tafelblad.

— Ja, ik, meneer Reine.

— Jij, hoofd van... hoofd van...

Nu stond hij voor Bijvoet, hem uitdagend onbeschoft in de oogen ziend.

— Jij?... Die hier krap een jaar bent en door ons... door de Reine's, betaald wordt, van onze centen? Wou... jij... jij... die met de roomschen heult... en toch niks in te brengen krijgt,... wou jij...?

Hij stotterde van woede.

Bijvoet was opgestaan. Een groote kalmte was in hem gekomen, van zich de meerdere weten, van verheven zijn boven dien boer, die grof werd.

Zijn woorden waren kort en afgemeten.

— Meneer Reine, 't spijt mij hier gekomen te zijn, ik had u op het gemeentehuis kunnen roepen en wilde u dit besparen. Ik dacht hier fatsoenlijk bejegend te worden. Nu wil ik u mijn meening niet verbloemen... deze... zaak... is... heel... verdacht, ik kwam om u vriendschappelijk te waarschuwen dat zulke grappen niet meer mogen voorkomen! En... weet dit, ik ben Jonkheer Van Riewaart niet, dat zult u leeren. Ik laat niet met mij spotten en zal u op de vingers gaan zien. Verder zal ik van deze zaak den officier van justitie kennis geven. Die zal daar wel verder met u over praten. U heeft mij goed begrepen? Dat hoop ik dan voor u! Dag meneer Reine!

* * *

Hijgend naar lucht, stom van woede, zag Reine hen langs de ramen gaan. Was het mogelijk? Dat men hem, den Reine der Assenhoeve, dàt in zijn eigen huis durfde zeggen, o vervloekt!

Dan rende hij het huis uit naar het hondenhok.

Met nijdigen ruk gooide hij den ketting los, vloekend...

Zoo luid had men hem zelden hooren vloeken.

Kreng... dààr... pak-ze!

Jankend ontweek de hond een trap, rende dan nijdig blaffend naar het voorerf.

En Reine, achter zijn huis, zag met wilde blijdschap hoe het dier den burgemeester nàrende en volgen bleef ver over den weg, blaffend en dreigend.

Weer in de hoeve zakte hij weg in den stoel, ... snelle, driftige rookwolken opjagend... Christus, in zijn eigen, eigen huis! Nou zou hij eens zien wie baas bleef... Nou zou hij eens zien... Der op of der onder, nou zouden ze weten wat ze aan hem hadden... Die Bijvoet kende hem niet... hij kende de Reine's nog niet... o nee, hij kende de veeboertjes zeker niet. Maar hij zou ze kennen! Wacht, hij zou ze kennen!

HOOFDSTUK VI.

Traag kroop de tijd dien regengrauwen dag.

Het noenmaal was gebruikt, en men had bijna niet gesproken. Diewer was de borden aan 't wegruimen en alleen Freek had even gevraagd of Tine niet kwam. Haar stoel was leeg gebleven, en wijl Reine niets zei, zwegen verder de kinderen... Vader had zijn luim. Als vader zoo'n bui had, moest je maar niks vragen.

Toen de jongens heen waren en Diewer in 't walhuis de vaten spoelen ging, schoof Huibert weer bij den haard...

Goed dat-ie wist... goed dat-ie wist... Bijvoet wòu dwars en hij zòu dwars... goed dat-ie wist. Hij zou denzelfden weg gaan als de vorige burgemeester, lang kon hij het nu niet maken. En nà hem nòg zoo'n burgemeester... dan zouden ze in Den Haag begrijpen, dat ze de Reine's noodig hadden, dat men op Assenvliet geen vreemd volk gebruiken kon! Wat een praatjes hadden die lui op-er lijf, omdat ze nou burgemeester waren en centen van der eigen hadden. Wat een kouwe drukte.

Maar bezat Bijvoet zooveel als de Reine's, als de armste der Reine's? Wat had het Van Riewaart geholpen de Reine's te dwarsboomen?

Niks... niks!... Ook Bijvoet moest de laan uit, dat zou hij hem leveren.

De oogen half toe, een wang op de pruim gezwollen, telkens een bruinen straal spuwend naar den kolenbak, zat hij zijn haat en woede te verkroppen, en bouwden zich in zijn opgewonden brein geweldige plannen tot wraak op, die alle vervielen, als hij weer rustiger nadacht. Maar... hij zou 'm, Christus nog-entoe, hij zou 'm! Wààr had-ie zijn neus ingestoken, die windhannes. Ging het hem iets aan?

't Wijf had ommers niks op zijn erf te maken, 't speet 'm genoeg, dat ze niet verzopen was, de heksetang.

Dan schrok hij op. Er was een schaduw langs de ramen gegaan en een deur sloeg dreunend toe.

Ouwe Huibert vloog op. Hij beefde, een kil angstzweet parelde aan zijn slapen. Zijn bruine vuisten klemden zich knoestig om de stoelleuningen, en bang zag hij om naar de deur, of die opengaan zou. Hij verbeeldde zich, dat de deurknop wiebelde... Nee, 't was toch niet zoo, en er was niets bijzonders in de kamer.

Hij luisterde scherp...

De angst verlamde hem geheel, maar elk gerucht in den huize vernam hij scherper. In de achterkamer sloeg de klok. Diewer slofte door de gang en sloeg met matten, luid klonk het drenzig schreien van zijn kleinkind, dat bij zijn moeder om iets te zeuren scheen... En dan ging het altoos stampen der paarden en het loeien der koebeesten door in de stalling.

De verlamming zakte weer, maar zijn vrees wies... Ouwe Huibert wou nu graag dat Tine weer thuis was.

Hij stond op, ging aan de deur luisteren, rukte die plots open om de gang in te loeren... en zette zich weer, klappertandend.

Dat was niet zuiver! Bij God, als-ie niet gedacht had dat Hekse-Ant op de hoeve verscheen. 't Wijf zou 'm niet met rust laten, daar kon je van opaan. Wàs ze maar verzopen... Dan was 't geen heks geweest, dan had hij immers rust gehad. In de laatste weken liep hem alles tegen.

Dan mokte hij over Tine. Wat deed die nou bij 't wijf, die kon alleen wel liggen sterven, moest ze daarvoor 't noenmaal verzuimen? Moest ze daarvoor haar vader alleen laten?

Als ze straks thuis was, kwam ze de deur niet meer uit, dat stond vast. Was ze maar bij hem, als ze bij hem was, zou hij dien angst nu niet voelen.

Hij ging in het vuur staren, met vreemde starheid in de angstoogen, verlangend naar de komst van Tine, om niet meer alleen te zijn. Och, was zijn Tineke er nu maar weer.

* * *

De uren verkropen... traag en stil.

De schemering viel vroeg en druilerig... Dan hoorde hij Tine over de voetbrug komen.

Toen ze in de kamer was, zuchtte hij verlicht, maar zijn stem iets ruws van klank gevend, vroeg hij zonder omzien:

— Waar heb je gezeten? Moest je niet noenmalen?
— Bij Ant, vader! Nee, dank u!
— Dat kan je laten, verstaan? Dat kan je laten.

Er kwam geen antwoord, en Huibert dorst niet opnieuw te beginnen, zag langzaam om. Die beroerde meid ook; waarom bleef ze niet bij haar vader?

Tine zag hem aan, en snel keek hij voor zich, doend of er wat aan de kachel te peuteren was. Die wou vandaag maar heel niet branden.

— Heeft ze in den Vliet gelegen? vroeg hij dan, om zijn verlegenheid te verbergen.
— Ja, wist u dat niet?

Hij durfde nog niet opzien, wat zei ze dat vreemd.

— Van gehoord... mompelde hij.
— Ik moet er vanavond weer heen!
— Zoo?... Je moet 't zelf weten... wil je behekst worden?

Zijn zetel wat zijlings schuivend, ging hij met kleine oogjes zijn dochter begluren, die aan tafel brood voor zich sneed. Hij ving de leeggezogen pruim in de handholte en slingerde ze over de kolen van 't vuur, dat even sissen ging.

Och, nu voelde hij zich toch geruster. Hij bleef met het hoofd in de handen, de ellebogen op de knieën steunend, in 't vuur zien, dat gloorde uit rooden kachelmuil, gulzig gapend.

De spokige lichtschijn teekende scherp het verloop van zijn kaak en jukbeenderen, verlevendigde de dof-grijze tint zijner oogen.

Daar had je 't weer... met Tine kon-ie niet overweg, een mirakel dat dit kind hem zoo nà lag... dat-ie van haar meer dan van de andere kinderen houwen moest. Hoe kwam dat toch!

Ouwe Huibert was het nooit met zichzelf eens geworden, waaròm dit zoo was. Hij wilde het ook niet met zichzelf eens worden.

Zijn andere kinderen kon hij haten en sarren, met zijn vuisten kon hij Freek en Kees beuken, dat hun 't bloed uit den neus sprong, terwijl hij Tine met geen vinger aanraken zou.

Voor zijn vrouw had hij, ondanks de vele malen dat hij haar een oorvijg toegediend had,... een vreesachtigen eerbied gevoeld, nog overgebleven uit de dagen toen ze verkeerden. Die eerbied was bij haar dood op het meisje overgegaan en Tine was een troetelkind gebleven. En voor zijn Tineke had hij alles over. Toen zij om de Fransche school dwong, had hij zelfs zijn principes laten varen en het kind meer opvoeding gegeven dan, volgens hem, een goede boerin wel betaamde. Ook daardoor was ze hem boven het hoofd gegroeid, hij kon tegen Tine niet op. Hoewel

haar beschaafde manieren hem hinderden, was hij er trotsch op. Toen ze de oorijzers harer moeder weigerde en de haren niet vochtig glad naar achteren dragen wilde, had hij gevloekt en geraasd... om toch in stilte de zachte krullen te bewonderen, die losjes over haar slapen golfden, hoogblond, als goud. Met welgevallen zag hij steeds de rokken zonder rimpels over de heupen rond haar lichaam sluiten, voor haar was fijner schoeisel noodig dan voor Diewertje.

Te meer hij Tine verwende, te sterker viel hem de grofheid van Diewertje op, en sinds zij zich aan een melkknecht verslingerd had, haatte hij haar. Had ze den goeden naam der Reine's niet oneer aangedaan, door zich met een knecht te verlagen tot ze moeder worden moest.... Die knecht, die voor Diewer evenveel voelde als voor haar geld, had zich meester van den toestand gemeend en hem brutaalweg, ja, als een gratie nog, zijn dochter te trouwen gevraagd. Hij had hem onmiddellijk, na een pak slaag, het erf afgesmeten! Nog eenige weken had hij om de hoeve gedwaald, tot, de mislukking van zijn plannen inziend, hij met den maaitijd naar andere dorpen trok en niets meer van zich hooren liet. Dat was maar goed ook, je zou nog een ongeluk aan hem begaan.

Diewer had gesmeekt, getrapt en zich de haren uit het hoofd gerukt, in de kamer waar zij opgesloten bleef.... Huibert was onverbiddelijk.

Na een heftige scène wierp zij zich uit een venster, zonder zich ernstig te bezeeren, en enkele dagen daarop kwam een jongetje ter wereld. Toen het wat ouder werd, bleek het scheef in de schouders, met een hoog rugje.

En Huibert, als alle boeren sterk in het vinden van scheldnamen, had het „'t Koopie" genoemd en die naam werd geijkt.

Zonder haar ooit meer om het feit hard te vallen, bleef hij haar haten, omdat ze over den naam der Reine's schande gebracht had.

Zijn jongens waren te ruw en ongebonden om zich eenige genegenheid te laten welgevallen.

Zoo kwam het, dat de boer het weinigje zachtheid, dat diep onder zijn ruwe uiterlijk verborgen lag, aan Tine schonk. Dat gevoel, eerst van zachtheid, later innige genegenheid..., tot het een gloeiende vereering werd, lag in zijn borst als de gave zoete pit in ruwen, steenigen bolster. En als alle ruwe menschen, die in hardheid kracht en macht zien, schaamde hij zich voor dit goede in hem en wilde hij zichzelf de weeke liefde voor dit kind niet bekennen.

Dat Tine van die liefde wist, hinderde hem, maar maakte hem nog zwakker tegenover haar. En de ruwheid, waaronder hij die zooveel mogelijk wilde doen schuilgaan, viel zoo zacht en warm uit dat het ontroerend werd. Hij zocht, meer dan noodig was, haar gezelschap, liet zich door haar bedillen, en als booze luimen hem kwelden, was haar blik voldoende om hem zachter te stemmen.

Haar aanwezigheid deed vaak zijn al te rappe vuist verlammen, hij voelde zich blij als hij met haar alleen kon zijn.

Nu nam hij langzaam de handen van 't hoofd en gluurde voorzichtig om naar tafel, waar Tine gebogen zat over naaiwerk.

Zoo bleef hij naar haar kijken, genietend van wat zijn eigen bloed en werk was.

Christus, ze was mooi, dat kon niemand hem heeten te liegen, wat een goeie kijkers in der kop en die krullen zoo los om er voorhoofd... dat leek krek goud.

In den rossen vuurgloed, die het druilend schemerlicht verjoeg, lijnde zich haar hoofd fijn af tegen den donkeren kamerwand. Die gloed teekende een rossen glans over de losse lokken, verfde teere tinten over haar wangen en bracht straling in de oogen. Zoo scheen zij te fijn in deze omgeving, zoo hoorde zij niet in de kamer, vol van zware oude meubelen, en was zij als een broos kind tusschen grove en ruwe dingen.

Huibert zag haar alleen als de schoonste bloem van zijn geslacht, een frisschen bloesem, dien hij gezaaid en gekweekt had en die ontloken en opgebloeid was, tot een welgevallen voor 't oog. Hij zag er naar als over een prachtige rijpende weide, waar 't gras, zwaar van halmen, opgeschoten was, onder zijn zorgen, onder zijn arbeid. Zooals hij enkele dankbare velden meer zorg gaf, zoo was het hem een vreugde aan haar te besteden, wat zij vroeg.

En elk harer glimlachen warmde zijn oude ruwe hart, elk harer verwijtingen scheurde iets in zijn borst.

Hij dacht er nu aan dat ze gezegd had... „Wist u dat niet!" Het hield een verwijt in, dat hem schrijnen bleef... Als ze nu maar niet nijdig op 'm was... dat zou-ie niet willen, voor een lief ding niet... Dat ze nou ook niks meer zei! Oòk al de schuld van dat gevloekte heksen-wijf. Misschien had ze zijn kind wel behekst. God, als dat waar was, dan zou-ie er, of ze een heks was of niet, de botten breken, met zijn klompen het oude karkas in mekaar trappen, tot ze wis en zeker verrekt was.

Verlangend zag hij naar zijn dochter.

Als Tine nou maar niet op 'm schelden ging, dat zou-ie niet

verdragen kunnen,... kijk, van Tine niet... nee van Tine niet...

Met een ruk, dat de stoel kraakte, wendde hij het hoofd af. Daar had ze hem bijna betrapt, nee, ze mocht het niet zien.

Tine was opgestaan, scheen achter hem nu iets te beredderen.

Hij dorst niet omzien... wachtte of ze nog iets zeggen zou, voor ze weer heen ging.

En toen het stil bleef, zei hij, met iets heesch in de stem... alleen uit behoefte haar te hooren:

— 't Voorjaar laat zich wachten, hè, de koebeesten komen laat buiten, als 't zoo voortduurt.

— Wij moeten afwachten, vadertje!

't Werd Ouwen Huibert heel licht om het hart, omdat ze dit zei, en niet over Hekse-Ant verweet... ze wou toch nog wel met 'm spreken. Had-ie dat nou ook maar niet gedaan met die Ant, 't wijf lag hem eigenlijk niks in den weg... dan zou ze vanavond ook niet uit hoeven. Tineke was goed... god, god, zijn bloed-eigen kind... zijn eigen kind...

En bedeesd-steels wou hij opzien, haar achter zich zoeken...

Maar een starre verbijstering kwam over hem... koud gleed een huivering van ontroering langs zijn rug neer...

Hij voelde haar armen om zijn hals, hoorde haar zacht snikken:

— Arme oude... vadertje!

Godskristus, wat werd het raar in hem, wat werd 't raar.

Toen zijn verbijstering zakte, was Tine heengegaan.

Een krop schroefde zich vast in zijn keel en er biggelde iets langs de rimpelige ruwe wangen...

Godskristus, wat werd het raar in hem, dat zou 'm nou waarachtig nog overkomen moeten, dat-ie grienen ging... Dat was ommers niks voor hèm! Niks Ouwe Huibert!... Hij poogde te lachen, hij vertrok alleen den mond, als een kind dat huilen ging.

En de zware vingers zochten beverig-gehaast in de koperen tabaksdoos...

Dat had-ie niet gedacht, dat-ie nou nog grienen kon... krek als een kind, kijk!

Maar goed deed 't 'm... goed... goed! Och ja, het deed hem goed!

HOOFDSTUK VII.

De schemer viel weemoedig en vroeg over den mistig-guren dag en snel sloeg de nacht om het dorp. De koude wind, die den ganschen dag over geblazen had, luwde stil-aan en flakkerde maar weinig meer met de vlammen der zeldzame petroleum-lantaarns.

Toen Tine de hoeve verliet, bleef het beeld van haar vader, voor de groote schouw, met het trieste haardlicht door de kamer, haar droef bij. Dat beeld deed haar pijn.

— Blijf nou thuis vanavond? had hij gezegd, haar met hulpeloozen angstblik naziend. Waarom wou Tineke nu niet bij vader blijven?

Zij was toch gegaan in den drang om goed te maken wat haar vader misdaan had. Hoe zou ze nu thuis kunnen blijven.

Waarom ga ik eigenlijk, dacht ze. Ant slaapt en heeft me niet noodig. Vader is bang, hij voelt schuld. Hoe kon hij zoo hard zijn. En toch, is hij wel hard? Hoe kan men hem hard noemen. Als alle menschen hem kenden als ik, zouden ze van hem houden. Dat met Ant had hij gedaan, want hij haatte haar. Dat hij zooiets doen kon. Maar slecht was hij niet, 't was een opwelling alleen en nu had hij spijt... Spijt vooral, omdat zij het begrijpen moest. Ouwe, goede vadertje, zij had het hem niet mogen laten merken. Zij was ook te hard geweest.

Zij ging van lantaarn tot lantaarn, over den donkeren weg, waar moerasmisten zweefden en trieste kringen van glans trokken om de vage lichten!

In de dorpskom waren nog enkele voorbijgangers, die ze alle kende en met een zangerig „Goe'n avond" groette.

Voor het raadhuis stond Klooster, de veldwachter; hij sloeg beleefd aan. Naast het raadhuis rees het donkere massief van

het kerkgebouw en verderop, lager, was de villa van notaris Van Everdinge.

Juist toen ze den hoek omsloeg werd daar het licht op kantoor uitgedraaid.

Er was zeker nog laat gewerkt vanavond. Meneer Van Everdinge had het druk, een goeie praktijk, heel wat beter dan die van Kormerend. Een goeie ouwe man was het ook, al jaren hier. Tine herinnerde zich maar vaag den tijd dat hij gekomen was, en hoe ze als kind nog wel eens op zijn knie gezeten had, als hij op de hoeve kwam. En op weg naar school hield hij haar dikwijls staande, om een praatje te maken! Zelfs nu nog kneep hij haar vaak in de wang en behandelde hij haar net als vroeger, als een kind.

Toen had hij dien griezeligen candidaat nog met de rooie oogen, die nu notaris in Friesland was. Ze herinnerde zich goed nog, hoe zij met andere meisjes wegkroop, ergens achter een brug, wanneer hij aankwam. Hu, wat was dat een gemeene, nare vent. De tegenwoordige candidaat, meneer Boret, was heel anders, een echte heer, een heel nette man. Ze sprak graag met hem; eens had hij haar boeken geleend. Bruine oogen had hij en bruin haar. Van die goeie, vertrouwelijke oogen; soms keek hij je aan als een kind.

Zou hij tot nu toe gewerkt hebben, het licht ging toch juist uit. Wat was die tuin nu donker, zoo vaak had ze er gespeeld, toen ze kind was.

Er waren even stemmen in de deur, tot die toesloeg. En als zij het tuinhek voorbij ging, kwam iemand naar buiten.

— Goe'n avond, Tine!

Het was er donker en, als om te herkennen, deed ze of ze scherper toezag. Waarom zou ze Boret ook laten merken, dat ze hem aan zijn stem herkend had?

— Ik ben het, Tine!

— O, is u het... goe'n avond, meneer Boret! 't Was zoo donker.

— Zoo laat nog aan den weg?

Een gevoel van schaamte, nu zij zeggen moest naar het huis van Ant te gaan, bekroop haar.

't Kon zijn, dat hij er van wist. Hij moest er van weten.

Maar er zich overheen zettend, zei ze flink:

— Ik ga naar Ant, die is gisterenavond bij ons in den Vliet gevallen.

— Zoo?

— Ja, wist u dat niet? Haar stem hokte; o, hij wist het zeker!

— Nee, ik wist... het niet!

Aan zijn aarzeling voelde zij, dat de candidaat de waarheid niet zei, en dat maakte haar verward, het ontstemde haar. Misschien deed hij het uit beleefdheid, dan was het toch ook weer vriendelijk.

Hij was langzaam met haar opgeloopen en stamelde daar plots enkele excuses over. Ze had er toch niets tegen, wel?

— Nee... nee... 't is heel goed! zei ze. Het laatste stuk van den weg was immers zoo donker, dan vond ze het wel prettig dat hij meeging. Ze zou daar wel wat bang zijn. Heel vriendelijk van hem.

Of hij haar mand dragen zou?

De gedachte, dat de candidaat haar mand dragen zou, deed haar ineens luid lachen. Och kom, dat meende hij zeker niet, dat zou te dwaas zijn. Dan dacht ze er weer aan, dat hij alles wist; och, wat was dat jammer. Ze werd er stil van. Zij voelde, hoe hij haar van terzijde al maar aan bleef zien, terwijl ze naast hem voortging. Ook dit maakte haar verward. Was het uit medelijden? Het verlichtte haar bij Ant's huisje te zijn en afscheid te kunnen nemen. Wat drukte hij nu vreemd haar hand, zoo vriendelijk en zacht, dat het haar bijna ontroerde.

Ant sliep nog en er zaten twee buurvrouwen bij het poovere olielampje te werken. Zij deden stil en geheimzinnig-gewichtig, staakten een smoezelend gesprek.

— Zoue we niet effe naar huis kenne gaan, Tine, de mannen zullen bijkans ongedurig worre?

Toen ze heen waren en Tine bij tafel te wachten zat, bleven haar gedachten verward en vielen ze uiteen! Soms waren ze bij haar omgeving, dan weer thuis of langs den weg met den candidaat. De gedachte, dat hij het wist, schroeide haar als schaamte. Heel het dorp moest het dus weten... al haar kennissen... en meneer Boret wist het ook. Wat zou hij denken! Telkens betrapte zij er zich op, hoe haar het meest hinderde, dat hij 't wist! Was het omdat hij een heer was? Ja, daarom alleen — dacht ze — de boeren van 't dorp zouden het best begrijpen, dat haar vader een heks van zijn erf hield, maar hij, Boret, was niet van 't dorp, zijn vader had een broodfabriek in de stad, hij was in ieder geval een heer, hij had heel andere opvoeding gehad! Hij zag hier zeker een misdaad in. Arme vadertje, nu, zoo had hij 't niet bedoeld.

Die gedachte deed haar de kleine vuist samenknijpen van ergernis.

Nee, van vader mochten ze niet denken, dat hij tot een misdaad in staat was. Dat wàs vader ook niet.

Ze peinsde voort... Hij wist het dus... en hij wilde het niet weten; om haar niet, omdat hij medelijden had. Maar zij wilde niet dat hij medelijden had. Keek hij haar daarom zoo vreemd aan? Hij had bruine oogen en een bruine snor. De boeren waren bijna allemaal blond. Alleen neef Peter had blauwe oogen en zwart haar. De candidaat had haar hand even vastgehouden, toen ze wegging. Vergat zij daarom te bedanken? Nu ging hij alleen den donkeren weg terug. Waarom bracht hij haar ook weg! Maar ze wilde niet, dat hij meelij met haar had... ze wilde het niet. Wat had hij haar met zijn bruine oogen goedig aangezien. Peter had ook donker haar, maar gekruld, en veel zwarter. Peter hield van haar. Waarom eigenlijk. Omdat zij met hem lachte en stoeide. Omdat ze kermis met hem gehouden had en zich dan kussen liet. Maar zij hield niet van hem, hij was vervelend en saai, al was hij knap. Een mooie jongen, maar saai. De candidaat was heelemaal niet mooi... Als hij lachte waren 'r kuiltjes in zijn wang. Maar nee, zij wilde niet, dat hij medelijden met haar had. Vader zat thuis, en vader was bang. Arme vadertje, hij wou dat ze bij hem bleef. Ant zou er wel van opkomen, zij zou haar in 't vervolg de weekcenten zelf brengen, dan hoefde ze niet meer over 't erf. Wat was het toch jammer.

Haar gedachten bleven wild warrelen en vielen naar alle zijden uiteen, het ging niet ze op één punt te bepalen.

Er kwam nu ook beweging onder de dekens en zij hoorde zacht kreunen.

Daar rees Ant langzaam op, met slaperige oogjes eerst naar 't licht en dan naar Tine turend.

— Tine van Ouwe Huibert? vroeg ze zacht.

— Ja, ja; wil je wat drinken, Ant?

Zij bracht melk aan en zette het glas aan de bevende, koortsgesprongen lippen. Ant moest maar eens drinken, dat zou haar goed doen... Ja, zoo! Deed het niet goed?

Ant dronk even en duwde dan snel het glas weer weg.

— Als ze maar niet zeggen, Tine, dat ik dronken was, omdat ik in den Vliet gelegen heb. Ik weet 't ook niet zoo secuur meer. Maar ze zeggen hier altijd dat je dronken bent... ach heere!

— Wat, ouwentje, kom, wees maar rustig... Wat wist ze niet secuur? Ze had immers niets gedronken?

— Van dat bruggie... 't kan wel open gestaan hebben...

— Ssscht, stil maar, drink nog wat... En niemand denkt ommers dat je dronken was... Ant moest kalm blijven en veel melk drinken, dan was ze gauw weer op de been.

Gretig zogen de koortsige lippen de melk in, en als het glas leeg was, zuchtte het oudje van welbehagen.

Dan kwam een trek van teleurstelling op haar gelaat, en bijna snikkend zei ze zacht:

— Ik kan niet heksen, Tine!

En weer zuchtend voegde ze er aan toe:

— En tooveren kan ik ook niet!

— Dat weten we ommers wel, mijn goeie Ant, dat weten ze allemaal.

— Maar ze zeggen het toch! ging het oudje koppig voort, gretig met de waterige oogjes om zich glurend, — zie je... als ik tooveren kon, dan zou ik niet om centen gaan en weer kippies houwen. Och, de ratten hebben ze opgevreten... Maar ik ken niet tooveren... En ze zeggen het toch...

Even lag ze stil te denken, de magere vingers wriemelend aan het dekentje...

Kijk, Tine, als ik nou verdronken was, zou-en ze 't geweten hebben, dat ik geen heks ben! Dat wou ik, dat wou ik! Want als ik nou dood ben, dan wijzen ze nog naar me graf, dat ik een heks was.

Ineens, bang zoekend naar Tine's hand, begon ze te smeeken.

— Jij weet 't toch, niet? Zal jij zeggen dat ik niet heksen kon, als ik dood ging, zal jij het tegen alle menschen zeggen? Meneer de pastoor zal 't ook zeggen, die weet wel dat ik nooit gehekst heb...

— Niemand gelooft het, Ant, niemand, ze weten allemaal wel beter...

— Maar ze zeggen het toch... dat is toch waar, niet?

De angst van het oudje deed Tine pijn, het joeg haar een zenuwkrop in de keel, ze kon geen woorden vinden. Waarom had vader dat nu ook gedaan, Ant lei niemand iets in den weg.

Het vrouwtje rees wat op in haar bed, wees met den mageren arm de kamer rond, als haalde ze haar armoedige leventje en de heiligen aan de wanden tot getuigen. En in de behoefte om te bewijzen dat ze geen heks was, ging ze haastig zeggen...

— Kijk... als ik toch heksen kon, dan zou ik toch wel beter dingen in me huissie hebben en de ramen maken laten, als de jongens ze stukgooien, en me huissie schilderen laten met nieuw groen, en ik zou kippies houwen... dat zou ik toch allemaal kennen, niet, als ik tooveren kon, zeg nou zelf, Tine? En ik zou veel, veel aan de kerk geven! Nou heb ik niks!

Kijk, dat raam hadden de snotneuzen pas nog ingegooid, en haar hekkie hadden ze stukgetrapt. Als ze een heks was, zouden

ze het niet durven! Nee, Hekse-Ant kon niet tooveren, kon ze nou wel, Tine?

Het oudje zat nu rechtop in bed, met angstige oogen Tine aanstarend, die te snikken begon. En haar hand fel omknijpend, smeekte ze in zenuwachtigen angst... O, Tine moest het niet gelooven, en zou ze 't aan alle menschen zeggen?... zou zij 't ze zeggen, als ze dood ging, dat ze geen heks was?... Nou kon 't haar niks maken... dat ze 't dachten, maar als ze dood was, wou ze niet, dat ze op haar graf wezen of ze een heks was... Want dat deden ze... dat zouden ze doen. Zeker. Als ze nou verdronken was, dan zouden ze 't weten, dat Ant geen heks was... Heksen verdronken niet, Tine, heksen niet... Tine... heksen niet... zou zij 't ze zeggen... dat ze haar graf met rust laten moesten? Och, och, ze wou, dat ze haar graf met rust lieten... ze wou niet in de schande begraven worden.

Hijgend van inspanning, moe van koorts, gleed ze in het kussen terug. In de donkere bedstee viel het lamplicht maar schaars, zich alleen vaag teekenend over het scherp ingevallen gezichtje, dat hoekig en afgeleefd was. In elken rimpel was een zwarte schaduwlijn.

Het oudje, met prevellipjes, begon te bidden: „Wees gegroet Maria, vol van genade, de Heer is met U..." En dan plots in anderen toon: „Onze vader, die in de hemelen zijt..."

Tine zat te snikken.

Er kwam geloop van klompen over het straatje en de buurvrouwen stommelden weer binnen, nieuwsgierig glurend het vertrekje door, hoofdschuddend.

Zij zouden den nacht over waken.

Tine,... haastig,... ging heen.

De buurtjes, treurigdoende, schikten zich om tafel, fluistersprekend, elkaar verhalend van vroegere nachtwaken bij zieken of dooden... Schril-bange gezichten om den rooden lichtschijn van het lampje.

En telkens, huiverig, dicht aaneengedrongen, zaten ze angstig te luisteren, scheef glurend uit den lichtschijn naar de duistere bedstee, waar Hekse-Ant koortsig te prevelen lag.

Als een woord duidelijker opklonk, dat ze verstonden, knikten ze elkaar veelzeggend toe... herhaalden het...

Het mompelen bleef droomerig door het vertrekje zingen, den ganschen nacht over.

. . . . . .

Huilend was Tine het huisje uitgeloopen. Och, wat had vadertje gedaan! Nu moest ze zich schamen. Hoe gelukkig, dat er nie-

mand zoo laat op den weg was. Voort, naar huis, het vadertje zeggen, wat hij gedaan had. Och, hij zou dan zeker spijt hebben, als zij hem alles zei!

Ze snelde voort, het hoofd gebogen, langs de slapende huizen. 't Scheen zelfs of die blinde oogen der ramen te loeren lagen. Als ergens licht brandde, wendde ze het hoofd naar de andere zijde.

Overal sloegen de honden aan, als ze zoo snel voorbij ijlde.

Daar waren de kerken al, en „De Vereeniging", waar meneer Boret woonde! Ook aan zijn raam was nog licht; als hij haar maar niet zag.

En toch was er iets, dat haar dwong op te zien.

Daar zat hij, dicht bij het raam, over zijn tafel gebogen, het hoofd in de handen gesteund.

O, gauw, dat hij niet opzag... gauw, gauw, maar nee, hij zou haar in de duisternis immers toch niet onderscheiden.

Daar was de hoeve van Wouda... ook hier sloegen wild de honden aan. Goddank, dat ze nu niemand tegengekomen was. Geen sterveling.

Thuis brandde nog licht, was vadertje dan nog op?... En zoo laat. Had hij gewacht? Eerst toen ze de brug over was, kwam ze tot rust; och, wat klopte haar hart.

Met hoed en mantel stoof ze de kamer binnen.

— O, vadertje, vadertje... wat heb je gedaan?

Luid snikkend wilde ze zich in zijn armen werpen.

Reine schrok op, met glazige oogen.

Een dranklucht woei haar tegen. Was dat Vader? Zoo had ze hem nooit gezien.

Een brandewijnflesch, dien middag nog vol, stond bijna leeg op tafel.

... O, zoo... was Tineke daar?

Hij had haar handen genomen, trok ze naar zich toe... Wat wil me kindeke? Zijn Tineke?

Ze week terug, de drankadem sloeg haar in 't gezicht. Bah, foei... hij was dronken.

Zijn doffe blik werd wat klaarder, hij smakte met de dikke tong en wreef de hand langs het voorhoofd.

O... zoo, was Tineke terug, was ze terug?

Hij lachte blij, met iets kinderlijks op zijn dronken gezicht. Tine overwon haar afkeer... ze nam de flesch en het glas van tafel weg, voor zijn oogen.

— Maar foei, foei vader!

Hij keek de flesch na, tot ze in de kast was en zocht dan

Tine weer met z'n glazigen blik. Nu zag hij, hoe ze bang naar hem keek, plots in snikken uitbarstte... en op een stoel neerviel.

Tastend langs de tafel, zocht hij haar. O, Tineke, nu was ze er eindelijk... och, hij had zoo lang gewacht, hij was zoo alleen geweest, nee, zij mocht niet boos op hem zijn, vanmiddag was ze zoo boos geweest; maar nu was het goed... hij had niet veel gedronken, een paar glaasjes maar... en... Tineke... hij was zoo bang geweest... dàár, dàár in den hoek had ze gezeten, daar... hu... ze zat er nog... nog...! o... o...!

Hij wees door de kamer, in een donkeren hoek, waar een ruige ulster van den kapstok gevallen scheen te zijn.

Nu snikte Tine niet meer om Ant, nu voelde ze alleen verdriet om haar vader, nu had ze zoo innig medelijden met hem.

Zij hing den ulster weer op... kijk, het was toch alleen de ulster, hoe kon hij nu zoo dom zijn.

Hij keek verbluft naar het kleedingstuk en was weer opgelucht. Och zoo... 't waren maar een paar glaasjes... kijk, was hij dronken? Nee nee, kijk, hij kon immers staan en rechtop door de kamer loopen, was hij dronken, nee toch, hoe kwam ze erbij?

Hij viel weer zwaar in zijn stoel. Zijn oogen waren minder dof, zijn tong niet meer zoo dik, hij sprak bijna gewoon.

En in wild verdriet vloog Tine hem in de armen. O, vadertje, niet meer doen, nooit meer, ze zou niet meer naar Ant gaan, het was heusch goed bedoeld... en ze was heelemaal niet boos op hem geweest... kijk maar, ze lachte immers!

Alle jammer om Ant was ze vergeten, alleen het arme oude vadertje troosten, die gedronken had, omdat ze weg was. O, 't was haar schuld. Hoe warm voelde ze zich nu tot hem aangetrokken.

En wilde vadertje haar wel vergeven, wilde vadertje weer goed zijn en dan nooit, nooit weer zoo drinken? Hij beloofde het, nietwaar, nee, nee, haar aanzien!

O,... ja... zoo ja, zoo was 't goed!

Hij kuste haar op de wangen. Zij rook zijn adem warm en scherp,... o, die drank! Maar nee, nu was alles goed, ze wilde niets van Ant zeggen, niets, niets, vader geen verdriet doen. Lieve, goeie vadertje, die al verdriet genoeg had. Zoo! Ze kuste hem op de rimpelige wangen. Haar goeie vadertje hé? Kijk, nu lachte hij weer. Nu was alles goed, hé, nu was alles vergeten. Hoe kwam hij er bij dat ze boos geweest was? Hoe kon ze dat, op vadertje? Haar goeie ouwe vadertje.

HOOFDSTUK VIII.

In de kom van het dorp, tusschen de beide kerken, welker torens van verre gezien broederlijk tezaam oprijzen, omdat ze beide slechts in één richting wijzen kunnen: ... omhòòg, maar welker zware onderlijven, met de gothische en gebrande vensters, zich afkeerig van elkaar wenden, als wilden ze daarmee allen haat en nijd, die onder de aanhangers der beide godsdiensten heerscht, symboliseeren, staat eeuwen reeds de oude herberg en uitspanning „De Vereeniging".

Het is het eenige huis, dat nog vóór den Vliet zijn opslag heeft, zoodat de nieuwe grintweg gedwongen was een scherpe bocht daarom te maken. Het meest springt de stalling vooruit, die alléén op marktdagen de groote voor- en achterdeuren wijd open heeft, zoodat ze een ruime poort vormt, waardoor de boeren aan de eene zijde in en de andere weer uit kunnen rijden.

Rechts van den stal is het oude voorhuis, nog met houten puntgevel, waarin het gemeentewapen gebeiteld is: twee eenden in golvende waterlijn.

Daar is de donkere gelagkamer, waar de boeren nog het liefst verblijven, achter de in lood gevatte ruitjes. Op marktdagen beklinken ze daar hun zaakjes. De muren zijn van bruingeschilderde planken, en laag hangt de zoldering op grauw-berookte steunbalken, waarin nog zware verroeste krammen hulpeloos uitsteken.

Meer naar achteren rijst het nieuwe gebouw van twee verdiepingen met een kamer voor twee biljarten en de groote kolfzaal. Boven is het logement. In de kolfzaal worden ook de uitvoeringen van zang- en tooneelvereeniging gegeven. Dan wordt de kolfvloer met planken overlegd en de boeren dansen er met

hun grove schoenen dat het stof hoog opvliegt en in wazige kringen zweeft om de acetyleenlampen.

De Assenvlieters zijn heel trotsch op „De Vereeniging", want het is de grootste uitspanning wijd in den omtrek. Het voorhuis heeft nog het intieme van dorpsherberg en achter... de ruimte en het licht van groote-stadscafé's. Ook het logement en de keuken staan goed bekend.

Achter de gebouwen is een tuin, overal omringd door een boog van den Vliet, met veel struiken en boomen en loofhutten. De Assenvlieters noemen die „het bosch". 's Zomers rooken de boeren er hun pijpskes en vrijen er de jonge paartjes en 's winters ligt er stroo gespreid om de ijzers der binnenstrompelende schaatsenrijders niet te stompen. Twee kleine brugjes voeren links en rechts over den Vliet, het eene naar de roomsche, het andere naar de protestantsche kerk, zoodat na den dienst de boeren, zonder over den grintweg te hoeven gaan, de herberg kunnen bereiken. Want het is gewoonte te Assenvliet, de godsdienstoefeningen met gebed te beginnen en met een borrel te besluiten.

* * *

Dat jaar bleek het noodig, dat er een nieuw hek geslagen worden zou rond het armenhuis, en de tooneelvereeniging „Assenvliet's bloei" had besloten de gemeente daarvoor in de kosten tegemoet te komen door een uitvoering te geven. Het entrée-geld was hooger dan gewoonlijk, kostte voor de stoelen met kussens op de voorste rijen zelfs een rijksdaalder. En als altijd zou de uitvoering met een bal besloten worden. De rondgezonden programma's, welke de namen der „dames en heeren" aangaven, die rollen vervulden in „de Rijzweep", hadden het vermeld: „Na afloop bal! Zegt het voort!"

De planken waren over den kolfvloer gelegd en de geheele zaal was met stoelen gevuld. De dikke waard stond met zijn dochters achter het buffet te glimmen van voldoening, en de kellners, boerenknechts in vette rokken, draafden door de zaal met roode koppen. Zij brachten chocolade en fleschjes „rood" en grokkies en voelden zich gewichtig. Ze beijverden zich alle drie om de notabelen op de voorste banken heel snel en heel goed te bedienen, want die waren de eenigen, die fooien gaven, die wisten wat een mensch toekwam.

Van den rijkdom moest je het toch maar hebben; zoolang je met den rijkdom in vrede leefde, had je het goed in deze wereld. Zelfs meneer de pastoor en de dominee wisten dat heel goed.

Ook die bedienden den rijkdom beter dan het armere volk. Jongen, wat kon die Ouwe Huibert een grogjes aan, maar goeie fooien gaf hij, laatst nog een kwartje.

Op de voorste rijen zaten de burgemeester en de notaris met hun echtgenooten en kinderen. Die kwamen alleen om het feest een officieel tintje te geven, maar ofschoon ze duchtig klapten, zouden ze zich morgen over de vertooning vroolijk maken. Dadelijk achter hen de raadsleden en polderbestuurderen met dikke, druk kakelende eegaas en gichelende dochters, tezaam met de eigenaren van de groote zeildoek-weverijen, als klein-baasjes begonnen, nu rijk, sinds honderden arme wevers zich in hun fabrieken met veel pluis in de longen een vroegen dood werkten. Die begonnen zich al tamelijk in hun heerenpakjes thuis te voelen, maar zaten nog met de handen in de broekzakken.

En de dochters poogden onder nuffig-doen haar boerschheid te verbergen, maar zagen er in haar dure zijden bloesjes, waaruit hoogroode armen staken, niet beter uit dan de andere dorpsdochters.

De dochter van den notaris had voor geen geld tien stappen met haar door de stad durven doen, zooals zij eruit zagen.

Op de goedkoopere zitplaatsen waren de kleinere boeren en winkeliers gekomen, en heel achter, in de deuren van de biljartkamer, stonden de jongelui in hun beste pakjes met veel te hooge boorden, terwijl de grove handen voortdurend worstelden met de manchetten, die hun uit de mouwen gleden. Zij kwamen alleen om de „dames" te zien en straks te dansen. Daarvoor hadden ze witgaren handschoenen in den zak, waarnaar ze telkens even kijken moesten.

Toen het scherm viel, was er dadelijk veel leven en drukte door de zaal van schuivende stoelen en pratende menschen. Er werd nog even wat gebabbeld en begroet... dan maakten zich de ouderen op tot heengaan, want de jeugd werd ongeduldig en verlangde naar 't bal. Men hoorde reeds het stemmen der instrumenten voor de balmuziek, speciaal voor de gelegenheid uit de stad gekomen: een pianist, die een viool en een klarinet begeleidde.

Het was immers het paringsbal! De harten der dorpsmeisjes popelden om straks in de armen harer uitverkorenen rond te zwieren. Hier werd de eerste stap gedaan tot heel wat stille verkeeringen, die stil bleven tot aan de kermisweek met Pinksteren, om dan bekend te worden, doordat men de paartjes gearmd eenige malen het dorp doorwandelen zag.

Burgemeester Bijvoet en notaris Van Everdinge met hun

families hadden het sein tot vertrek gegeven, en weldra volgden de bezitters van weverijen, de Overmans en de Simons, de polderbestuurderen Luyendijk, Goedgebuur en Dingemans, en spoedig de Reine's, saamgaand in breede groep en de zaal bijna leeg latend.

Tot alleen de danslustige jonkheid bleef.

De kellners, geholpen door eenige heetgebakerde boerenzoons en klerken der weverijen, zetten stoelen opzij, rond de tafeltjes langs de wanden, waar zich spoedig de jongedochters installeerden, lachend en druk, elkaar vertellend met wie ze vàst-niet dansen zouden.

Een magere klerk van een der weverijen, die om de dochter van den waard vree, schoof, midden in de zaal, onder de groote kroon, witte handschoenen over zijn vingers, opdat iedereen zien zou, dat hij vanavond ceremoniemeester was. En de muziek, met fel klarinetgeschetter, zette een polka in.

Langzaam kwamen de heeren uit de biljartkamer, zich midden op den dansvloer stellend, om al pratend en rookend rond te zien, en poolshoogte te nemen van wat er aan „dames" was.

Enkele paren zwierden reeds, lachend en stootend tegen de jongens, die hun in den weg stonden. En weldra was de dans algemeen.

Tine Reine zat met haar nichten Geurte en Dina aan het laatste gereserveerde tafeltje bij het tooneel, ietwat uit het gedrang der dansers, en spoedig voegden zich de nichtjes Van 't Veer en Aafjes bij haar. Een uitgelaten groepje. Daar waagden zich maar weinig boerenzoons heen, de meesten herinnerden zich opgeloopen blauwtjes bij die trotsche nesten. Zij dansten met elkander of met neven, een enkele maal met vrienden van de familie.

De instrumenten dreven bedwelmende muziek door de zaal. De voeten, in vroolijken maatgang, joegen stof op, dat zich mengde met sigarenrook en dranklucht. De paren schoven onvermoeid door de volte, de stevige jonge lijven aaneengedrongen, de purper-verhitte gezichten naar elkaar opgeheven in wellustigen lach.

De kijkers, langs de tafeltjes of in de hoeken saamgedrongen, volgden met de oogen den dans, meelachend als de paren botsten, glunderend als twee jongelieden elkaar wat al te verliefd in de armen hielden en daardoor broddelden. De drie bedienden balanceerden moeilijk door de zaal, de groote bladen vol glaasjes boerenjongens en flesschen limonade...

Enkele andere, gehuwde paren, lieten zich ook eens tot een dansje verleiden, door 't aanstekelijk voorbeeld en in de bedwelming der muziek, die hen reeds lang in dansmaat had doen wiegen. Zoo werd de volte spoedig benauwend.

Geurte en Dina waren te dansen gegaan, en Tine zat nog alleen aan het tafeltje met haar neef, Peter Reine, die de oogen niet van haar afliet. En telkens vroeg hij weer:

— En waarom wil je nou ook niet een dansje, Tine?

— Dank je, nou niet, straks, als het minder vol is misschien!

Ze lachte hem vriendelijk verontschuldigend toe.

— Heb je wat tegen me, Tine?

— Hoe kom je der bij, doe toch niet altijd zoo verliefd.

— Ik dacht het, je bent soms zoo vreemd de laatste weken. Kom, dans nu met me.

Waarom wilde ze nu niet eenmaal met hem dansen?

Zij gaf toe, wijl het stiller werd op den dansvloer, en velen moe naar hun zitplaatsen zochten.

Langzaam wiegden ze zich in de walsmaat, en er waren velen onder de nieuwsgierigen, die hen nazagen. Dat was toch een mooi span, zeker een mooi paar, niet? Een kloeke jongen, die Peter! Zij pasten goed tezaam! Zoo vond je er zelden twee.

Peter was gelukkig, hij voelde Tine's hand om zijn schouder, haar lijf warm tegen zijn borst en haar adem in den hals. Hij drong zijn hand om de stevigheid harer heupen, die slank en gevuld waren, zag neer in den blooten nek, heel blank met enkele sproetjes! Telkens als de weerspannige lokken zijn mond raakten, of hij het spelen harer knieën tegen de zijne voelde, drukte hij den arm vaster om haar.

— Ik mag je zoo graag! zei hij zacht, waarom geef je niet om me? Och, als ze toch van hem houden wilde, als vroeger, toen ze kinderen waren, was dat niet mooi?

Zij lachte.

— Altijd nog dezelfde? Altijd verliefd?

— Altijd meer! Mag je me niet?

— Ik mag je... en heel graag Peter, maar...

Zij botsten tegen iemand op en raakten uit de walsmaat.

— Laten we gaan zitten, Peter!

Hij leidde haar terug, vroeg nog snel:

— Wil je niet met me uit, vanavond?

— Nee, ik ga vroeg naar huis.

— Zal je met geen ander uitgaan, Tine?

— Nee... wat dacht je.

Het hoorde erbij, dat paren, die vaak en veel saam gedanst hadden, daarna „uitgingen", wat bestond in een souper van biefstuk met aardappelen, en waarbij roode wijn geschonken werd. De jongelui, die meisjes daartoe genoodigd hadden, mochten haar thuisbrengen. Ook fluisterde men dan van spoedige verlovingen. En dat kwam vaak zoo uit.

Zij waren weer in hun groepje, dat uitgelaten deed en waar de leege boerenjongensglaasjes werden weggeruimd, en reeds wijn op tafel kwam.

Te later het werd, te rumoeriger de feestvreugde. Er gingen blijde lachgalmen op, soms hoog overstemd door het gieren der meisjes van armere boeren, die wilder deden en veel te veel brandewijn dronken. Sommige paren verlieten de zaal, om in den tuin wat alleen te zijn, de verhitte lijven wat te koelen in den frisschen nachtwind, of in wilde kussen de huiveringen van den wellust te voelen en buiten te stoeien in de bedwelming der muziek, die daar doorklonk.

En als ze in de zaal terugkeerden met nog verhitter koppen, werden ze, waar hun afwezigheid opgemerkt was, met gejuich begroet. Spottend vroegen dan de minder gelukkige vriendinnen, hoe het geweest was. Nou meid? Wanneer zou 't wezen? Mochten zij ook ter bruiloft komen? Nou, ze hoefde niet te kleuren! Kijk ze 's kleuren! 't Was ommers niks!

Wijn en likeuren werden over tafel gemorst, de meisjes lieten de vrijers uit haar glazen lepelen, en zij lachten, als die de dronken koppen verliefd aan haar schouders vlijden en liefdewoorden stamelden.

De boeren vergaten, dat zij boorden droegen en heeren wilden zijn, de meisjes dat ze dames waren!... Het oude boerenleven kwam weer boven, het was in hun bloed, bruisend door de drankbeheerschte koppen, het deed hen weer zijn als hun vaders waren, grof en wild en ruw... De drank riep het primitieve dierlijke in hen wakker! De drank wiesch in enkele uren eeuwen van beschaving weg.

Vaak smakte luid een zoen, gevolgd door wild gelach.

Ook in de groep der Reine's, nu aangegroeid tot een twintigtal jongelui, werd het rumoeriger. Geurte had te veel rooden wijn gedronken, haar blozende kop gloeide en stak scherp af tegen haar witte blouse. Zij leunde moede tegen den schouder van Gerrit Aafjes, met wien ze stil verkeering had. Dina lachte met den directeur van de kaasfabriek, een nog jongen man, die al maanden om haar vrijde.

De dikke Truitje Aafjes verorberde geweldige porties biefstuk en schonk zich steeds meer rooden wijn in. Eenmaal proestte ze dien weer ver over de tafel, in een lach om de gezichten, die een wanhopig verliefde slagerszoon, van wien ze niets hebben moest, tegen haar trok.

Diewer van 't Veer gilde luid van woede, om den wijn, die haar over gelaat en handen spatte. De meisjes waren nu niet preutsch meer, zij zagen driest in de oogen der mannen, deelden aanmoedigende lachjes uit, en Truitje Aafjes liet zich zelfs door haar buurman onder de armen kietelen. Ze kon er wàt goed tegen.

Peter had zijn arm over Tine's stoelleuning gelegd en — naar haar overgebogen — bleef hij al maar vragen, waarom ze toch niet van hem houden wilde. Hij had haar zoo gaarne.

Zij glimlachte stil voor zich heen, had medelijden met hem en wilde niet direct weigeren. Zoo'n goeie jongen was het, een beste jongen, ... en dronk hij niet veel minder dan de anderen? Alle boeren dronken, dat was nu eenmaal zoo, ze had ze bijna allen eens of meermalen dronken gezien! Alleen Peter nooit. Het zou haar werkelijk verdriet doen Peter dronken te zien.

Zij voelde nu hoe hij zacht zijn groote vereelte hand op haar blooten arm legde. Die hand was heel warm. Het gaf haar een gevoel van zachte vertrouwelijkheid, en zij liet hem begaan in de stemming waarin zij verkeerde. Het maakte haar stil. Waarom hem ook terugstooten, ze hield wel van hem. En toch niet als het moest om te trouwen. Zou hij dat dan niet bemerkt hebben? Wat gaf het, dat ze kermis met hem gehouden had en zich had laten kussen? Het was immers prettig. Hij kuste niet wild. En had ze wel recht hem verdriet te doen, door hem nu af te stooten, waar ze vroeger met hem stoeide? Zeker zou hij goed voor haar zijn, als ze zijn vrouw was, maar ... kòn ze zijn vrouw zijn, was het wel mogelijk? Ze voelde zijn hand warm haar arm drukken en huiverde ... Nee, het kon niet ... 't zou niet gaan.

Zij schrok op. Ze zag vele oogen en glazen naar haar gericht ...

— Op je gezondheid, Tine! ... Op jullie beiden, dat er gauw wat van komt, hè? Op jullie kindertjes ... dat je der tien krijgt!

Het bloed schoot haar naar 't hoofd, verlegen lachend dankte zij. Peter bleef haar strak aanzien. Ze voelde het als iets pijnlijks, durfde niet opkijken.

En toen de anderen opstonden voor een nieuwen dans, zei Peter:

— Zou het zoo zijn, Tine?

— Nee, nee ... of, ik weet het niet.

— Mag ik je straks weer thuisbrengen, Tine, net als vroeger?

Dan lachte ze en hem warm aanziend, zei ze: — Waarom niet!

En zij wist, dat hij haar zou willen zoenen, en dat ze zijn kussen moeilijk weigeren kon. Nee, nee, daar had ze geen recht meer toe. Wat had ze niet vaak met hem kermis gehouden en gedanst, of in de weide gestoeid, toen ze nog een kind was. Wat was ze altijd trotsch geweest zoo'n grooten en sterken beschermer te hebben, als ze mee uit rijden mocht en zijn paard mennen. Nee, het zou slecht en ondankbaar zijn hem, nu hij van haar hield, terug te stooten. Daarvoor was hij toch werkelijk te goed. Vader wilde het immers ook graag.

Zij voelde hoe hij nu zijn hand in haar hals streelen liet en met de andere haar arm omvatte. Zij voelde de warmte van zijn handen door haar kleed... en poogde zich te verbeelden dat het toch wel gaan zou... zijn vrouw te zijn. Hij was zoo goed en zoo groot en sterk.

Daar ging in het andere eind der zaal een wanklank op. Ruziestemmen krijschten dooreen en een meisje gilde luid en angstig:

— Toe Willem, blijf nou hier, laat 'm nou!

Twee jongens van het naburige Kormerend hadden zich meisjes tot uitgaan gezocht onder de dochters van Assenvliet.

De Assenvlieters hadden het, den avond over, met leede oogen aanschouwd en, opgewonden van drank en woede, nu opzettelijk ruzie gezocht. De vreemdelingen, die zich voor hun meisjes groothouden moesten, hadden wat onverschillig geantwoord, en de eerste slag was gevallen.

Daar vormde zich plots een kluwen van vechtende kerels, omstuwd door hitsende nieuwsgierigen. Het schreien der meisjes mengde zich met het vloeken der mannen. Alles stond op, om te zien!

Tine zag Peter, boven alles uitstekend, zich een weg banen door de saamgedrongen toeschouwers, en twee vechtenden met geweld van elkaar scheuren. Wat was hij toch sterk! Wat een handen.

— Pooten thuis houden, brulde hij, hier niet vechten, hier zijn vrouwen!

De partijen waren gescheiden en stonden, elkaar metend, te hijgen.

— Wat gaat 't hun aan, schreeuwde een Kormerender, als 't nou mijn meid is!

— Ze is van Assenvliet, ze b l ij f t van Assenvliet, riepen de tegenstanders weerom!

De Kormerenders worstelden nu met drie dorpsgenooten, die hen wegvoeren wilden.

— Kom nou, ga nou mee... je bent ommers dronken!

— Wat,... zou ik me bekorten laten van zulke kaasvreters, en nooit niet... van kaasvreters!

Hij gilde het laatste woord in diepe minachting.

Een twintigtal vuisten rezen op tegen dengeen, die den scheldnaam der Assenvlieters zòò uitwierp.

— Wat?... Wat? Zeit-ie „kaasvreters"... die „gladbol"?

De drank had hen verhit en teruggevoerd tot den uitersten primitieven staat. De mannetjes hadden gestaan tegenover elkaar in den strijd om het wijfje! Maar nu, bij dien scheldnaam, ontlaaide de strijd om de eer van het dorp... van den stam, die afgescheiden van den anderen leefde. Ze waren niet meer te houden. Vooral de jongens niet.

Assenvlieters wierpen zich op Kormerenders, tien tegen enkelen... De meer bezadigden maakten plaats.

Bij het hooren van den scheldnaam „Kaasvreters" had Peter Reine de handen in de zakken gestoken. — Ga dan je gang, lachte hij en bleef toeschouwer.

De kring der nieuwsgierigen stoof uiteen. Men had het lemmet van messen gezien.

Drie Kormerenders vluchtten den tuin door en het kerkeland op. Eén, razend van woede, wilde zoo maar niet wijken en hield stand, zich verschansend achter de tafel, met den muur in den rug. De jonge Assenvlieters drongen om hem, maar moesten telkens wijken voor zijn mes, dat reeds verscheidenen in handen en armen gewond had.

Daar vloog een stoel over de hoofden der aanvallers, den Kormerender met een smak in de borst treffend. En dadelijk hadden verscheidenen zich op hem geworpen, van den muur weggesleept naar de deur. Maar een groote boerenkerel, zwaar van bot en spieren, wierp zich met volle lijfsgewicht op hem en kwakte hem tegen den dansvloer.

— Afmaken! brulde hij.

Met dronken woede trapten de bedronken jongens den gevallene op borst en buik, tot zijn gegil verflauwde, zijn handen het hoofd niet meer poogden te dekken, en hij liggen bleef.

Als een vertrapt dier, kreunend, kroop het slachtoffer over den dansvloer, rond zich smerend het bloed, dat hem uit mond en ooren gutste.

Dan werd het ineens pijnlijk stil in de zaal; de jongens, van woede bekoeld nu zij bloed zagen, lieten zich de zaal uitvoeren...

Tine, die schreiend, de handen voor de oogen, zich van den strijd

had afgewend, zag den vertrapte op den vloer, met bloedbellen en rood schuim om de lippen. Zij sloot de oogen weer en barstte opnieuw in snikken uit. Zij zocht Peter om haar thuis te brengen.

Zij voelde hoe iemand haar bij den arm nam en, de handen nog voor de oogen, liet ze zich de zaal uit leiden, naar de biljartkamer, waar de mantels op rekken bewaard werden.

— 't Zijn beesten, Peter, beesten zijn 't, breng me weg!

— Wil ik Peter roepen, Tine?

Nu eerst keek zij op en herkende den candidaat.

— O, ben jij 't, Boret, nee nee, laat Peter maar,... breng me gauw weg, ik wil naar huis.

Hij zocht haar mantel en sloeg haar dien om de schokkende schouders.

Toen ze buiten waren, scheen helder maanlicht, dat blank op den drogen grintweg kaatste en zilver de rimpels van den Vliet overglom.

Voortdurend klonken nog ruzie-stemmen uit „De Vereeniging", en iemand liep hen hard achterop om den dokter.

Tine voelde hoe ze over het geheele lijf beefde, en bang drong ze zich tegen Boret aan, die haar arm genomen had.

— 't Zijn beesten, Boret... beesten... O... O...!

Haar zenuwachtige snikken keerden terug en lang kon ze niet spreken. Zij dacht aan het tooneel, aan den woedenden strijd, ze hoorde het kreunen weer en den rauwen hoest, dien het slachtoffer uitstiet bij elken groven voet, die het de borst inbeukte. Maar dan viel het haar in, dat ze Boret niet op het bal gezien had, en hij nu toch bij haar was. En ze had zoo maar jij tegen hem gezegd; als hij maar niet boos was. Waarom eigenlijk ook niet, hij zei het tegen haar ook. Maar hoe kwam hij nu hier...

— Was je op het bal, Boret?

— Nee... Tine!

— En hoe kwam je daar dan, toen ze vochten?

— Ik woon toch in het logement... ik hoorde de vechtpartij op mijn kamer en was nog op...

— Zoo laat? O... o, die beesten, die beesten!

— Ik wist dat jij er was... Tine!

Een verbijstering overkwam haar, de koude van angst week, en een vreemde gloed vloeide over gansch haar lichaam. Haar hart klopte zoo geweldig, dat ze bang was dat hij het voelen zou, haar ooren gonsden. De vreemde toon in zijn stem, toen hij haar naam zei, bleef zacht naklinken. Wat zei hij dat zacht en zoet. Zoo zou Peter het niet gezegd hebben.

Zwijgend bleef hij nu naast haar gaan.

En heel zacht vroeg ze...

— Wist je dat ik er was?

— Ja, ik wist het immers.

— En kwam je toen?

— Ik hoorde het gillen, ik dacht dat jij...

Hij voleindigde den zin niet.

Ze voelde zich bevangen van zoete, bedwelmende vreugde, een onbegrijpelijke goedheid doorwarmde haar, een stille verrukking deed haar koortsig beven. Zijn arm op den haren, gaf haar een zekere rust na de kwellende angsten...

Een laatste snik welde zenuwachtig in haar keel.

Zwijgend gingen zij naast elkander... beiden sprakeloos van het wonder dat in hen geschied was.

De maan vloeide zilverglansen over de eenzaamheid der weiden. Wat was de avond mooi.

Bij de voetbrug der hoeve nam hij haar hand.

Zij liet die in de zijne... heel even, trok ze dan snel terug, zonder te kunnen spreken.

O, o, nu wist ze, waarom ze Peter niet wilde, nu wist ze het wel heel goed.

* * *

Toen Boret haar had zien heengaan in de maanlicht-slagschaduw der hoeve en hij zich afwendde, rees de gestalte van Peter Reine plots naast hem op, groot en donker.

— Zoo? Heeft de candidaat Tine goed thuisgebracht?

De stem was ruw en hield een bedreiging in.

— Zeker, meneer Reine, heel goed!

— Zoo? Khm, zoo-zoo!

De beide mannen bleven elkaar even aanzien, als met de blikken metend.

Dan zei Reine:

— Wij kunnen dan samen teruggaan, niet?

— Uitstekend.

Zwijgend schreden ze naast elkander voort, Boret voelde de vijandigheid van dit zwijgen.

Bij het gebouw van „De Vereeniging" hield Boret stil.

— Ik ben er! zei hij.

Weer bleef Peter Reine hem zwijgend aanzien. Maar dan, bijna heesch... dreigde hij:

— U was me voor, vanavond, 't zou goed zijn, als dit niet weer gebeurde, meneer de candidaat!

De candidaat wendde zich af.

— Goeden nacht, meneer Reine!

Hij wist dat hij nu een vijand had, een vijand, die gevaarlijk worden kon.

Binnengaand, hoorde hij den gewonde in de biljartkamer luid kreunen. Dat kreunen zei hem iets. Het was iets als een bang voorgevoel dat hem bekroop. Arme kerel, daar hadden ze hem bijna doodgetrapt.

HOOFDSTUK IX.

Dat jaar was de winter lang en nog in April snelden gure wester-winden over de velden. Grauwe regenwolken doken telkens weer op van achter de lange duinenrij, hun grauwheid uitstortend over land en hoeve.

Maar vaak ook reeds plooiden zij zich uiteen om blauwe hemelplekken vrij te laten en de zon gelegenheid te geven het landschap te verblijden. Zòò was het een vreugdevolle lentedag.

Dan begonnen de diep-groene graslanden hooger te kleuren en opgewekter hieven de madelieven de kopjes uit haar bladerkrans.

In de boomgaarden, door de takken met gezwollen bloemknoppen, scharrelden naarstig, met steil gespreide staarten, de musschen. Mannetjes zoekend tusschen behaaglijk snavelende wijfjes. En als de wijfjes wulpsch heenfladderden, laag langs den grond, waren dadelijk twee, drie mannetjes haar na in den heiligen natuurdrang der paring. Dan was plots de stille boomgaard vol van het nijdige sjilpen, vormde het tooneel van woedenden strijd, waarin het grootste mannetje het mooiste wijtje voor zich won.

Wilde stormen woedden in de kleine borstjes en donzen veertjes stoven naar alle zijden rond. Het ging alles volgens de wetten der natuur. Elke zonnestraal riep warmer in hen wakker, wat winterlang sluimeren moest. Onvermoeid arbeidden de diertjes mee aan de volbrenging van het grootste werk der steeds nieuwscheppende natuur... aan de instandhouding van het leven op de aarde.

Als er veel geschreeuw in den boomgaard was en de veeren ver in 't rond stoven, dan zeiden de boeren het elkaar: De lente zit in de lucht, de musschen zijn op paren uit. De knechts waren dan trager en zochten het gezelschap der meiden in de stallen,

en de meisjes waren stoeierig, haar lippen schenen rooder, de borsten meer gespannen.

Dat was lastig, want er waren drukke bezigheden in huis en op de landen. De laatste hand moest gelegd worden aan velden, hekken en dammen, om het vee behoorlijk te ontvangen, er werd gehamerd en getimmerd aan de molentjes, die het overtollige water op den Vliet maalden, de wroetende mollen moesten bestreden en uitgeroeid, de slooten uitgediept en de rietdergen gelijkmatig afgestoken worden.

En toch was die drukte niets bij de gejaagdheid, die de aanstaande verkiezingen den boeren gaven.

Elk uur van den dag dat ze vrij waren en nog laat in de avonden zochten ze elkaar op, om te beraadslagen en elkaar wenken te geven met het oog op het werkvolk, dat naar den wil der boeren stemmen moest. Vooral de Reine's weerden zich het meest. Want het waren juist twee familieleden en partijgenooten, die aftreden zouden. Die moesten tot elken prijs hun zetels behouden. Tot laat in den nacht vaak vergaderden zij in „De Vereeniging", in hetzelfde lokaal waar den vorigen dag vele katholieke boeren vereend waren met „Werkmanslust", de kiesvereeniging van wevers en arbeiders. Daar had burgemeester Bijvoet lang en veel te praten en oude veeten weg te wisschen. Arbeiders en klein-boeren moesten nu samengaan om de groote boeren uit het zadel te lichten.

En de Reine's voelden maar al te zeer de macht, die zich nu tegen hen kanten ging en werkten dag en nacht openlijk en heimelijk.

Het geheele dorp was er vol van, men woog de kansen en wikte de mogelijkheid van een overwinning op de Reine's. Men besprak de houding van den burgemeester, die het plots opgenomen had tegen die rijke Reine's! En de ouderen schudden de grijze hoofden, beweerden dat hij het nooit terechtbrengen kon, met de katholieken en de werklieden de groote boeren te slaan. Zij haalden het voorbeeld van Jonkheer Van Riewaart aan en koelden de opgewondenheid der jongeren, die toch hoopten.

Burgemeester Bijvoet weerde zich met alle krachten, die hij gedurende zijn kort verblijf had kunnen bijeenbrengen.

Iederen dag zag men hem bij notaris Van Everdinge binnengaan, en men wist dat deze hem maar al te gaarne met raad en zijn meerdere ervaring steunde.

Meestal, wanneer er geen marktdagen waren, bezocht hij hem in de middaguren, wanneer het stil was! Dan vond hij den notaris

voor zijn hoog bureau, behaaglijk in den draaistoel geleund, met een sigaartje tusschen de lippen, verdiept in kranten of tijdschriften, die niets met het notariaat uit te staan hadden.

De notaris nam het er makkelijk van, sprak graag over zijn droktes, die bestonden in het teekenen van een akte of het spreken met cliënten. Hij had het tot een gewoonte gemaakt, alle schrijfwerk door zijn candidaat en klerken te laten afdoen en vond dat hij daar wel bij voer.

Er heerschte altijd iets als een plechtige stemming tusschen de kantoormuren, die zelfs door vroolijk binnenvallende zonnestralen niet geschaad werd.

Langs de donker behangen wanden prijkten oude schilderijen, de deuren der minutenkast stonden meestal wijd open en lieten lijvige folianten in de stemming meespreken, de groene tafel, waaraan de boeren zaten op hoog-leunige stoelen, met zwart leer bekleed, lag altijd vol paperassen, die de geheimzinnige gewichtigheid verhoogden. De massieve brandkast met groote koperen sloten en handvatten, deed het hare er aan toe om grootschreeuwerige boeren onder den indruk van het hooge notarisambt te krijgen.

Van Everdinge kende zijn luidjes!

Maar de notaris kon prettig joviaal zijn en de boertjes op hun gemak zetten, als het zoo te pas kwam. Goede cliënten kregen zelfs koffie voorgezet, die mevrouw Van Everdinge op speciale manier ... heel slap ... te bereiden wist, een vocht, dat de notaris, als hij erom belde, koffie-extract — en in zijn huiskamer vaatdoekenwater noemde, maar dat de boeren gretig slurpten. Alleen voor de Reine's werd een flesch opengetrokken, want zij kwamen niet alleen als goede cliënten, maar tevens als mede-raadsleden en dijkgraven! Ouwe Huibert zelfs als wethouder.

Waren de boeren stug en onhandelbaar, dan trok ook de notaris zijn gezicht in harde plooi en de bril, dien hij bij zulke gelegenheden wat lager op den neus zette, schudde venijnig heen en weer, en deed gewichtig. Als de bril zòò ging, werden de driftigste boeren kalmer.

Zij kenden den notaris en vreesden hem toch, omdat hij rijk was en zij wisten, dat hij hen niet noodig had. Dat was heel jammer, vonden ze, een notaris moest arm zijn, om naar hun pijpen te dansen.

En Van Everdinge kende zijn boertjes en hun gevoelens!

Hij wist de boeren naar zijn pijpen te laten dansen en had dan ook maar al te gaarne den burgemeester gesteund in zijn strijd

tegen de trotsche Reine's, ... de eenigen, die hem niet naar de oogen zagen of vreesden en hem hun akten brachten met gezichten of zij hem een gunst bewezen. Daarom haatte hij hen heimelijk. Hij had den raad gegeven: als je de werkliedenpartij met die der katholieken vereenigen kunt — al is het maar tijdelijk — dan heb je de Reine's er onder!

En Bijvoet had dien raad gevolgd, begrijpend dat het onmogelijk was langer onpartijdig te blijven, nu die Reine's openlijk den strijd met hem aanbonden. Toegeven zou zijn: zwichten voor hun wil... en de vlucht.

Telkens als hij twijfelde aan het welslagen, zocht hij den notaris op. En als hij dan heenging, voelde hij zich verlicht.

— 't Zal me waarachtig goeddoen, als je ze eronder krijgt, Bijvoet, herhaalde de notaris vaak, waarachtig, ook mij hebben ze jaren lang genegerd! Je doet er een goed werk mee. Je hebt nou gezien wat veeboertjes zijn, denk maar eens aan Hekse-Ant, die boter- en kaasboertjes zijn duivels, als ze de macht tot doodtrappen hebben. Ze zijn tot moord in staat. Je kent ze nou... en weet je nog wel met wat voor illusies je hier kwam? 't Wordt tijd dat iemand ze ook den voet eens in den nek zet. Daarvoor ben jij de aangewezen man.

Vaak wanneer Bijvoet heenging, bleef hij nog even met den candidaat in het bijkantoor napraten en, meegesleurd als hij was in zijn strijd, verwonderde hij zich erover, dat Boret zoo weinig belang stelde in wat een ieder nu het naaste lag.

Maar die geheele dorpsstrijd scheen Boret zoo nietig en klein naast het groote ding, dat hem sinds lang, en 't meest wel sinds het dansfeest, ter harte lag. Hij bleef ongevoelig voor al wat die verkiezingen betrof en leefde geheel in de blijde gedachten, die in hem kwamen, wanneer Tine's beeld voor hem oprees.

Zij was overal. Hij zag zelfs haar oogen tusschen de dorre letters op aktenpapier. En altijd weer liet hij, in zijn gedachten, de herinnering aan dien avond weerkeeren, toen zij vertrouwelijk aan zijn arm ging. Vaak luisterde hij glimlachend naar 't gedroomd geluid van haar stem.

Wat was het toch verwonderlijk. Hij kende haar zoo kort, zoo weinig. Waarom nam ze dan plots zoo'n groote plaats in. En waarom was ze dan plots iets anders geworden dan vroeger, toen hij haar alleen kende als Tine van boer Reine, één onder de vele blonde roze boerendochters van Assenvliet, alleen wat fijner en begeerlijker.

Ja, ja, het was een wonder. Want plots was ze geworden tot

een, die zijn geheelen geest gevangen hield en hem als onder betoovering deed leven. Een betoovering, die hij niet kon afschudden. En hij wilde het ook niet; was die betoovering niet een vreugde, een zoete verheuging? Als die eens brak, wat zou dan zijn leven hier weer zijn, viel hij dan niet terug in die gruwelijke dorpsverveling? Nee, nee, die kon nooit breken, nu was alles zoo blij en wondervol, nu was de lente er en alles vreugde.

Hoe kon hij ook vroeger alleen een der boerendochters in haar gezien hebben. Ach! Zij was immers niet boersch! Was ze niet fijner en mooier dan duizenden stadskinderen en niet meer dame dan zij allen tezaam? Wat deed zij hier op een hoeve... een prinses kon ze zijn... zeker... zeker.

Maar dan moest hij weer even lachen; och, och, het was wel een betoovering.

Hij poogde zijn gevoelens te analyseeren.

Hoe kon hij toch zoo dwaas zijn, hij was toch waarachtig geen jongen meer en bijna dertig.

Maar als een jongen was hij verliefd! En stil verheugde hij zich erover dat ze toch geen stadskind was en opgegroeid tusschen bloemen en velden en reine winden. Zoo rein kon een stadskind niet zijn. Als een jongen was hij toch verliefd. Ja, als een jongen was hij gisteren immers den Geesterdijk omgehold, toen hij haar de velden uitgaan zag. Alles om haar slechts even te zien. En toen was hij bleu geweest als een knaap en had hij haar bijna alleen aangezien, zoo weinig gezegd. Er was toch zoo veel te zeggen.

Toch had hij nog gevraagd of ze wel meer de velden uitwandelde, naar den Geesterdijk.

— Als het niet regent, zei ze, zoo tegen schemer.

Was het een belofte? Hij gevoelde het, en durfde het bijna niet. Misschien lachte zij met hem. Zij lachte zoo veel, maar ook zoo lief. Er waren kuiltjes in haar wangen als ze lachte, zij liet zeker graag die mooie tanden zien. Dan bewogen ook de fijne neusvleugels en wat was ze heerlijk trotsch, een echte, echte Reine... een prinses op Assenvliet, zóó trotsch. Och, och, wel was het een betoovering. God, wat was hij dwaas geweest, toen hij haar niet uit de anderen opgemerkt had. Dan was ze nu misschien zijn vrouw reeds en had die Peter Reine niet het recht naast haar te gaan.

Een wilde angst greep hem aan, als hij zich dacht hoe ze Peter's vrouw zijn kon, zijn hart klopte zwaar, als hij zich voor-

stellingen van dit huwelijk maakte. Maar die vervielen weer in de herinnering aan die nachtelijke wandeling, toen ze, teer en broos, maar veilig naast hem was.

O, er ging iets weldadigs van haar uit, dat herschiep, haar adem was als de pittige grasgeuren, zij ademde alleen de frischheid der koele weidewinden. Haar glimlach was immers zuiver zonlicht?

Was het daarom, dat een vreemde ontroering hem doorstreelde, als de jonge grasgeuren tot hem overwoeien, en hij het stoeien der musschen zag tusschen de dwarrelende bloesemblaadjes in de boomgaarden?

Och, dat was wel de betoovering...

HOOFDSTUK X.

De lente kwam met blije, lachende zonlichtdagen en er was feestvreugde over de velden.

De aarde ging zich kleuren in het weelderig warm tapijt van jong groen. De duizenden bloemkens gaven een feest van zoete kleuren. En de zon zoog geuren en sappen op uit de vochte weiden en balsemde den wind, tooverde glanzende nevelsluiers boven de dampende slooten en plassen, kuste de knoppen van madelieven en boterbloemen tot ze berstten van weelde en de harten wijd openden van liefde.

De lentezon verjoeg met verheven glimlach de grauwe droefenis van trage wintersomberheid.

Er kwam veel en blij leven op de velden, de kraaien waren er niet eenzaam meer. Spreeuwenzwermen gonsden aan om driftig en druk tusschen de jonge grashalmen en in molshoopen te wroeten en allerhand andere vogels scheerden over de slooten en klommen onzichtbaar op in de klare lucht, lofliederen juichend van aanbidding.

Lichtkens fladderden blanke vlinderkens over alle bloesems.

Rond de hoeve scharrelden de eenden, snavelend langs de walkanten en zoekend met de koppen diep onder het kroos. Soms duikelden ze weg onder den waterspiegel, om ginds onder de afhangende twijgen van den treurwilg of bij het spoelhuis weer boven te komen.

Aan de lange, rechte, stijf gesneden hagen spon het fijn-groen gebladerte een weelderig kleed en door den boomgaard, waar appel- en pereboomen aan rijen stonden, fladderden de bloesemblaadjes reeds neer of lieten de boomen sidderend het werk der bevruchting geschieden.

Daar gonsden duizenden insecten. Alom brachten de geuren zachten zwijmel.

En er waren vele en blijde geruchten rond de hoeve, van lachende knechten en zingende meiden, het blij gehinnik van paarden, die de grasgeuren roken. In de stallen klaagde het verlangend geloei van het vee.

De lente zat al wat leefde in het bloed.

Alles voelde het loome welbehagen van ontwaken uit wintersche sluimering, het opademen in nieuw jong leven. Dat was het instinct. De natuurwetten, niet te ontduiken, regelden het herleven, de dingen openbaarden zich in blijder licht, de lentegeuren spreidden zoeten roes, de schitterweelde van zonlachende vroolijkheid.

Huibert Reine had dien dag nog eens duchtig zijn weiden nagezien.

Nog voor enkele dagen was in den nacht een sneeuwbui neergestreken, onverwacht in April, toen men er reeds aan dacht de koeien het land op te jagen. Maar de lentezon, weer doorbrekend, had staag en vlug het sneeuwkleed opgenomen. De schapen, die bij de blanke velden bruin en groezelig afstaken, schenen van tint en zuiverheid op te klaren, toen het grasgroen weer opschemeren ging.

't Was wel een ongedurige lente dat jaar.

Maar nu scheen het toch of het lenteweer komen zou, de hemel stond zoo egaal en strak, het zonlicht stak niet venijnig, maar koesterde warm en goed, en heel vroeg lagen roerlooze moerasnevelen als blanke wolkenzee over de landen.

Het werd een dier blijde lentedagen.

Van zes uur 's morgens, nog in de schemering, hadden de knechts aan de slootbermen gewerkt, dijken herzien en de boorden van molentjes hersteld, die weer lustig het overtollige water op den Vliet maalden.

Tegen vieren slenterden zij, moe en loom van voorjaarsdag, naar de hoeve terug om het vee te melken, dat onrustig in de stallen wachtte.

Huibert, achter hen komend, zag ze boerten met de meiden, die hun de koperen emmers reikten, en hij zag meer... hij betrapte er van verre Freek op, hoe hij de jongste melkmeid, achter het walhuis, waar zij de dweilen gespoeld had, om het middel greep en in den nek zoende. Een oogenblik werd hij kregelig... zijn jongens moesten de meiden met rust laten... Wat de knechts deden, ging hem niet aan... maar zijn jongens

konden de meiden met rust laten, van trouwen kon toch niks komen.

En meteen lachte hij weer glunder voor zich heen... toegefelijk gestemd.

— De jonkheid! mompelde hij, en het voorjaar, och kom, de jonkheid!

Als hij de hoeve naderde, zag hij onverwacht Peter Reine het erf opkomen. Met welgevallen spiedde hij de breede schouders aan, het stoere lichaam, waarom de zware armen wat onhandig bengelden. Een prachtkerel toch.

— Wel jong, wat had je voor? Kom je 'reis kijken?

Peter scheen wat verlegen, maar sloeg dan makkelijk door..., zijn verlegenheid verzettend:

— De groeten van moeder, oome, en wat u er van dacht met het vee, of we ze nog het land niet op konden jagen?

— Ik heb zooeven gestoken, jong, er staat nog te veel vocht in de landen, op een voet haalde ik water, nog een weekje zon en mijn vee gaat het land op. Heb je soms Tine gezien? Heb je Tine niet gezien?

Oom Huibert zei dit guitig, een glunderlach om den mond.

Peter bloosde, een golf rood sloeg hem over het gezicht, zijn verlegenheid kwam weer op.

— Nee oome, is ze op de hoeve?

Ouwe Huibert greep hem bij de schouders en vroeg rondweg:

— Vertel eens, kwam je nou om 't vee of om me dochter, laat naar je kijken, je bent verliefd, jong, en 't zit diep, zou ik meenen.

Onrustig en bedremmeld bleef de jonge boer rondzien...

— Ik heb met je moeder gesproken, jong, gisteravond nog, dat weet je, hè, nou en als het aan mij ligt, ga dan je gang, zie dat je ze krijgt, ze is een naarstige deern, een meid met een goed hart. Jullie passen mekaar.

Men hoorde Tine in de stallen luid zingen, en dan verscheen ze aan de deur, lachend, de mouwen neerslaand, met hooge kleur van inspannend werk.

Ze wierp haar boezelaar af, streek de krullen, die over het voorhoofd gevallen waren, weg en lachte weer.

Wat is ze toch mooi, dacht Peter, wat is ze lief.

En het stemde hem droef, want hij moest het zichzelf erkennen, ze was geen vrouw voor een boer, ze zou een stadskind kunnen zijn.

Ouwe Huibert ging tersluiks het huis in, men hoorde hem luidruchtig op 't Koopie schelden, dat rommel in de kamer

gemaakt had. Vervloekt, dat die Diewer niet op haar gedrocht passen kon, ook die last nog!

— Je hebt het druk, hè? ondervroeg Peter verlegen, als inleiding.

Tine lachte weer, de oogen stralend en vrij in de zijne. Ze voelde, dat hij haar bewonderde en dat was toch wel prettig. Maar ze dan langzaam, licht koket, neerslaand, zei ze:

— Dat zie je, Peter.

— En ben je nu klaar?

— Dat zie je, Peter.

Er was blijde spot in haar stem. Het was ook zoo grappig, dien grooten man zulke bedremmelde vragen te hooren doen. Hoor nou toch eens aan... echt Peter! Hij vertelde, dat hij was komen hooren naar 't vee, of ze al buiten konden. Oome Huibert zei van niet, maar moeder dacht er over; 't zou nu wel zoo blijven vooreerst met het weer.

— Een mooi dagje, hè? vervolgde hij dan.

— Ja, ja, warmpjes voor den tijd!

Lachte ze hem uit? Peter meende het te voelen. Dat bracht hem steeds meer van zijn stuk. Wat was hij toch dwaas, had hij vroeger maar toegegrepen, toen ze vaak in zijn bereik was. Die vervloekte candidaat zat er nu tusschen, daar dorst hij „donder" op zeggen.

Zij stonden in den hoek, dien de stallen met het huis vormden, alleen en ongezien. En in een plotse opwelling van durf, greep hij eerst haar handen, dan de armen en eindelijk haar schouders. Zij wilde zich losmaken, maar de groote handen hielden haar stevig.

— Laat me los, Peter, ben je dol?

— Nee... nee... of, ja, ik ben dol, je hebt me dol gemaakt! Hoor hier, ik hou van je, ik wil dat je mijn vrouw wordt... zeg ja, Tine?

Zij voelde hoe hij haar aan zich trok en met den mond haar lippen zocht. Maar nu worstelde zij wild... hij moest niet denken, dat zij zich nemen liet, o nee, dat ze zich vroeger kussen liet, was vrijwillig, maar zóó? Nee, dat niet. En gauw moest hij haar loslaten en dadelijk.

Hij gehoorzaamde.

Ze zag dat zijn groote oogen vochtig werden.

Nu had ze toch medelijden, maar God, als ze nu niet van hem hield... als ze nu... Bijna had zij zichzelf iets bekend, wat ze niet aannemen wilde... nee, nee... och, och, dat Peter nu ook zoo van haar hield, arme jongen.

— Zal ik dan maar weggaan, Tine? vroeg hij aarzelend.

Ze knikte, stak hem beide handen toe.

Hij zag ze niet, ging zonder omzien heen.

En toen hij over de voetbrug ging, langzaam, als wachtte hij dat ze hem terugroepen zou, kwam Ouwe Huibert het huis weer uit.

— Een flinke jongen, hè Tine?

— Ja, vader, een goeie jongen, ik mag hem wel.. een goeie jongen.

Zij voelde een droefenis, die schrijnde, en verlangde er naar, zachter geweest te zijn, maar... hij was ook zoo'n dolkop soms.

Reine zag haar scherp aan:

— Heeft hij niets gezegd? Niets bijzonders?

— Nee, nee, niets, vader.

— Zoo? Nou, dat is stom, ik meende dat-ie je iets vragen wilde,... of je...

Maar nu wendde Tine zich snel af en zei nog, het groote damhek met geweld achter zich latende vallen: — Ik ga het veld wat in. Tot straks...

Huibert zag haar na...

Dat die meid nou ook niet wou,... bromde hij. Dat speet 'm, vervloekt, dat speet 'm, èn voor den jongen. Die had het nààr beet. Jammer, jammer, 't was zoo mooi geweest, blikskaters mooi. Hij eenig zoon, die het erfdeel van zijn vader al beet had, eigen baas op zijn hoeve was, en zij, die toch ook een aardig lappie grond meekreeg. Behalve haar moeders aandeel, gaf hij nog graag de heele Bukkelweide, die toch bijna dertig bunder haalde, mee. Die lag krek achter Peter's hoeve. Was dat niet mooi geweest? Maar hij snapte 't wel, op dien candidaat had ze 't voorzien. Maar, God-hier-en-gunter, dan kon ze lang wachten. Hij brak er nog net zoo lief de beenen. Peter of niemand... Bah, de candidaat, een bakkerszoon, die hoogerop wou. Zijn vader had een broodfabriek... 't zou wat wezen! En al had-ie nou een goudfabriek, dan gaf hij Tine nog niet. Peter was een goeie kerel, op Peter had-ie nou zijn zinnen gezet, daar ging niks van af! Peter... of niks. Maar ze zòu, ze moest, hier-en-gunter, hij zou 't nogeris aankijken... en zij ook. Ze was toch waarachtig van de domsten niet.

HOOFDSTUK XI.

Toen het zware damhek toeviel, ontsnapte Tine een zucht van verlichting. Dat was niet uit te houden, dit dwingen. Peter voor en Peter na. Zeker was ze hard geweest, maar had ze nu wel anders gekund? Sinds het bal in „De Vereeniging", deed hij alles, om weer bij haar in de gratie te komen, maar wat gaf het?

Zij voelde nu verdriet hem dit te hebben moeten aandoen, en dacht aan vroeger dagen, toen ze meende veel van hem te houden, toen ze trotsch op hem was en zich wel graag in de armen nemen liet. Maar toen was ze ook een kind . . : en zijn nicht. Het moest nu ook maar anders worden . . .

En waarom gooide vader haar ook dag-in dag-uit den candidaat voor de voeten, had ze dan iets met Boret uitstaande? Hij hield misschien niet eens van haar.

Glimlachend bij de gedachte aan hem, zag ze de wijde velden over, de wijde, kleurige velden, die geurden van gras en bloemen.

Het late zonnegoud lag als bloed zoo rood over de vlakte gevloeid.

De zon dook laag in een bank van purperen gewolk boven de duinen. Die staken hun gele koppen over het donkere Wijksche bosch, waaruit de tinnen en torens van slot Breehof rezen.

Meer noordelijk glom het Geestermeer als een plaat van goud.

Ver achter bleef het dorp, een lange rij van puntige hoeve-daken boven het groen en de bloesems van boomgaarden. In de kom alleen rezen de twee kerktorens, waarom enkele villa's blank zich samendrongen.

Tine ging de velden ten einde uit, tot waar een damhek toegang gaf op den lagen dijk, die een uitlooper van het Geestermeer gevangen hield.

En leunend op de grofhouten balken, zag ze om zich, naar de rustige eenzaamheid.

Over de velden kwam een zacht avondkoeltje.

Ja, nu werd het toch werkelijk lente.

Het koeltje dreef vriendelijk klokgelui aan! Dat klonk bijna te vaag om van Assenvliet te zijn. En kijk, daar sleepten over de slooten alweer de avondnevelen, die 's zomers de weiden in een blanke zee herschiepen. Hoe wonderbaar glansden die nu in het zonlicht.

Dan ging ze den smallen dijk overspeuren, de handen boven de oogen om het schelle lage zonlicht.

Kwam daar niet iemand? Het licht was zoo fel! Maar 't scheen toch zoo. En als er iemand kwam, zou 't dan Boret zijn? Had ze niet beloofd den eersten mooien avond naar den Geesterdijk te wandelen? En zou hij het begrepen hebben en niet vergeten?

Nu was het voor het eerst een mooie avond, misschien kwam hij.

En toen de gestalte naderde en zij die herkennen kon, ving opeens haar hart luid aan te bonzen, steeg wild het bloed haar naar de koonen. Hij was het, hij was het heel zeker. Hij had het dus niet vergeten.

Maar wat zou hij van haar denken ... Of wat kon het haar eigenlijk schelen, wat hij dacht, als ... als hij maar niet meende, dat ze van hem hield. Het maakte haar kregelig ... dat mocht hij niet weten, nee, niet denken; hij had immers ook niets gezegd. Waarom was ze ook gekomen? Ze dacht eraan, langzaam weer terug te gaan, zóó langzaam dat hij haar beroepen kon.

Of nee, beter nog. Op den plas lag het bootje, waarmee de melk overgebracht werd ... zij zou doen of ze om te roeien kwam.

Snel rukte ze de pen uit het damhek, trok het open en stapte den dijk over.

Eerst toen ze zich op enkele slagen van den oever bevond, keek ze op, om met een verwonderd gezicht hem te herkennen.

Maar toen ze zag, dat hij glimlachte, lachte zij ook ... 't Kon moeilijk anders, ofschoon ze zich erover ergerde.

— Dacht je, dat ik je niet zag, Boret?

Zij zei het plagend, in haar ergernis.

Hij lachte weer, een blijden lach en riep:

— Wij zagen elkaar al heel lang, niet?

Nee, nu werd hij toch brutaal, dat was niet aardig ...

— Dat wist ik niet, meneer Boret!

Hij bleef staan bij de plaats waar zij afgevaren was en vroeg:

— Mag ik niet mee?

— Ik ben nu te ver van wal, een andermaal!

Over de riemen gebukt, glurend door de krullen, die haar langs het voorhoofd gevallen waren, bleef ze hem aanzien. Wat zou hij nu wel doen? Hij was toch wel knap, zooals hij daar stond, zoo slank in de colbert. Hij scheen nu knapper dan vroeger. En die lach maakte zijn gezicht zoo goed en lief... Waarom vroeg hij nu ook niet nog eens om mee te gaan...

— Ben je boos, Boret?

— 't Zou me niet goed afgaan, denk ik.

— Wou je graag mee?

— Ja... heel graag.

Zij roeide terug. Nu zou ze toch eens zien.

Hij trok met zijn stok de boot aan wal. Maar terwijl hij instapte, sprong ze lachend aan wal en stiet het bootje weer af.

— Ik ging heelemaal niet roeien! lachte ze.

Boret bracht de boot weer aan den wal. Hij begreep die vreemde uitgelatenheid niet, die hinderde hem. Hij had haar liever stil en zwijgend gezien, als dien avond van het bal. Zoo herinnerde hij zich haar, àl die dagen.

Tine had hem den ketting uit de hand genomen, om de boot stevig vast te leggen. Zwijgend nog zag Boret toe. Nu stond ze diep gebukt over den walkant, het rokje wipte van achteren koket even op en liet de fijne enkels zien en de kuiten, die daarvan slank-rond opgingen naar de heup van zachte lijnen... Wat was ze toch begeerlijk...

Een vreemde onrust kwam over hem. Nu was dit mooie kind met hem in de velden, ver van alle menschen. Hij kon haar in zijn armen nemen en kussen... kussen... ze zou zijn kussen niet weigeren. Hij begreep het, ze hield van hem, als hij van haar. Als hij haar nu dadelijk in zijn armen nam, zou ze hem haar mond laten en haar mooie jonge lichaam in zijn armen. Niemand zou het zien, hun vreugde.

Hij moest zich bedwingen haar niet in de armen te nemen, toen ze plots oprees, met gloeiende kleur van bukken en bijna aan zijn borst stond.

De mogelijkheid van die omhelzing bracht een vreemde verbijstering over hem, hij beefde over het gansche lijf...

Voor hem bleef zij staan, sloeg de oogen neer.

Als een natuurlijk iets nam hij langzaam haar hand.

Ze zag niet op...

Zoo bleven ze even. Hij wilde iets zeggen, maar vond geen woorden, ging met beide handen de vingers streelen, die ze hem liet.

De schemer viel traag. En dichter stegen de voorjaarsdampen uit de plassen.

Zwijgend gingen ze naar het damhek, hand aan hand, als kinderen, als verlangende kinderen naar een groot geluk...

Dan moest het, de groote natuurwetten spraken...

Zijn handen legden zich om haar hoofd, dat ze langzaam en zacht achteroverbogen, haar oogen konden de zijne niet meer ontwijken.

— Tine?

Daar sprongen de tranen in haar oogen... en toch juichte het in haar. Weemoed en geluk mengden zich dooreen. O, waarom was ze duizelig opeens, vanwaar die vreemde verbijstering, die als smart was, wat was er in zijn blik, dat haar zoo warmde?

Was het dàt? Was het dàt? Het groote, het verbeide? En nu voelde zij de warmte van zijn borst, van zijn armen, van zijn wang... van ... zijn kus!

Haar borst hijgde naar lucht, over haar lippen kwam een kreet, die een snik scheen. Zij breidde haar armen uit, wild om zijn lijf, haar mond zocht zijn mond, in woest verlangen perste ze haar lippen op de zijne... tot het pijn deed.

Een zoete, bevrijdende pijn, een bedwelmende vreugde...

Bij het damhek stonden twee jonge menschen, die elkaar omvat hielden, de hijgende borsten warm aaneen. Iets groots en verhevens kwam in hen. Roerloos aangeprangd voelden zij de drang der paring in zich groeien. Het was het groote Natuurlijke. De wetten der Natuur lieten zich gelden. Geen tempel kon de verrukte aanbidding bevatten, die uit hun zielen opsteeg. Hun kus was het hoogste gebed.

Het duurde lang, lang voor zij elkaar loslieten, voor hun lippen scheiden konden.

Glimlachend zagen ze elkaar nu aan.

Dan gingen ze dicht aaneen, als twee kinderen, nog bevend van opwinding over den gevonden schat, door de velden.

Ja, nu was ze zijn meisje, zijn, zijn meisje, of ze dat wel goed begreep? En spoedig, heel spoedig zou ze zijn vrouwtje zijn, een lang leven door. Een leven van veel geluk, van veel vreugde, altijd zoo één als nu, ze zou de moeder zijn van zijn kinderen... Nu waren zij vereend, nu mocht ze altijd gelukkig zijn en lachen, altijd blij lachen. Maar nu moest ze geen Boret meer zeggen,... en hem Huug noemen... of, als die naam haar niet beviel, een anderen bedenken, niet?

Zij glimlachte maar stil voor zich heen.

En telkens moesten ze weer staan blijven, om te kussen en wèèr te kussen.

De moerasnevelen verdichtten den schemer, vruchtbare geuren van gras en bloemen en damp-ademende weiden heiligden, als met wijdenden wierook, hun vereeniging.

Zij voelde zijn arm warm en sterk om haar schouders... zichzelf klein, heel klein, niets... een deel van hem. Zij borg zich in verlangen aan zijn gestalte weg. Van hem was ze... zijn meisje... heel klein meisje van hem. O, het groote, groote geluk! Zij zou zich willen verbergen... in hem, om rustig te kunnen genieten, dat groote geluk. Wat was hij groot en goed en heerlijk... wat was alles mooi, de velden, de dampen, de kleine ster daar. De moeder van zijn kinderen mocht ze zijn, van veel kinderen, altijd meer, kleine roze kindertjes met lachende oogen. O, wat was alles nu goed en zacht en mooi. Ze verlangde wild om nu thuis te zijn, om alleen in haar bed te kunnen bidden... te juichen en te bidden. In hoe lang had ze al wel niet gebeden...

Huiverend vlijde zij zich dichter tegen hem aan.

— Mijn lieve, zoete meisje!

Dicht bij de hoeve lieten ze elkaar los, nog eenmaal een omhelzing, lang en warm. De schemer en de nevelen waren zoo goed, niemand kon hen zien, ook hier was de eenzaamheid nog volkomen.

Tot morgen... tot morgen... tot altijd!

* * *

Toen ze het damhek der hoeve achter zich dichtvallen liet, kwam juist iemand de voetbrug over, voelend met den stok over het hout... tot die weer op de steenen van het middenpad tikte.

Tine voelde haar hart bonzen.

Ant... o God, dat was Ant, ze kwam weer op de hoeve, voor 't eerst.

En de deur van de hoeve ging wijd open, ze zag haar vader naar buiten komen, beide handen afwerend gestrekt. De groote hoekige gestalte beefde, de oogen stonden gesperd van angst...

— Weg, weg heks... weg!

Turk sloeg woest aan, rukte wanhopig aan den ketting.

Maar het oudje, een boog om den hond makend, kwam rustig, met bedelend handje, nader, vreemd starend met de half-blinde oogen.

Ouwe Huibert week terug, met klapperende kaken.

— Zeg, Tine, zeg dat ze weggaat, het hekse-wijf, zeg dat ze weggaat! Weg... ga weg, heks!

Tine voelde verward in haar beursje, gaf het eerste geld, dat ze greep.

En het oudje, dankend, sloeg haar kruisje, prevelend...

— De heiligen zullen u genadig zijn... de moeder Gods zal voor u bidden...

Voelend met haar stok over de steenen, strompelde ze weer heen.

En in haar armen leidde Tine haar vader de hoeve weer binnen, waar hij op een stoel viel, met oogen, nog strak en het gezicht verwrongen van angst en woede.

— Och heere Jezus, 't vervloekte wijf, nou kwam ze heksen... Tine! Och Tineke! kom hier, heb je der geld gegeven?... veel... veel?... Tine, zeg dat ze niet op de hoeve komt, ik zal er worgen, worgen als ze weer komt... ze komt heksen, 't is een hekse-wijf, pas op, Tineke, pas op! O, ik zal er worgen, ze moet me met rust laten.

Tranen liepen over de rimpelige wangen, hij kroop weg in Tine's armen... In haar borst krampte een wild-smartelijke weedom.

En als hij haar dan snikken hoorde... klaagde hij met beverig huilende stem: — Jij moet niet huilen, kindje... jij bent goed voor je vadertje, je heb me nooit verdriet gedaan, je moet niet huilen. Huil niet, me kindje, jij bent goed, me kindje, me kindje, me Tineke!

HOOFDSTUK XII.

Het was werkelijk schande voor God, zooals Ouwe Huibert dien morgen tierde en vloekte en schold. En dat nog wel voor een lid van den Kerkeraad, een ouderling. De oudere knechts hoorden het zwijgend aan, maar scholden, om zich te wreken, weer luider nog op de jongere. Zij zochten hun wildste vloeken.

Alles verkeerde in zenuwachtige opwinding dien morgen. Het was ook de groote dag dat het vee de velden in kon.

Alle volk was in de weer, alles draafde en jachtte, voortgezweept door de vloeken van den baas.

Ouwe Arie die, wanneer Huibert Reine weg was, als meesterknecht baas op de hoeve speelde, kreeg de grootste lading. Och, och, wat was de meester weer in een slecht humeur vandaag, daar was nu waarachtig geen goed bij te doen.

Reine was sinds· gisteren in woedende bui. Daar was me waarachtig die kale candidaat om de hand van zijn dochter komen vragen, met een ernstig bakkes en een gezicht of hij het werkelijk meende. Nee-maar, God-hier-en-gunter... Eerst had hij verzocht, toen gesmeekt en eindelijk gedreigd! Of hij alle rechten had. Wel christen-ziele..., en dat alles wijl Tine hem „liefhad", zooals hij het noemde.

Moest je dan, als je liefhad, maar trouwen ook?... Godbetert... uit een soort van liefhebberij? Wat kon 't hem schelen dat ze een paar weken gevreeën hadden... Of hij 't niet gezien had. Als Tine daar zinnigheid in had, met zoo'n stadsvent, laat ze dan vrijen! Maar trouwen! Om den donder niet. Hij had den candidaat nog fatsoenlijk aan de deur gekregen, nee, nee, der kon niets van komen, nee, nee, candidaat, me dochter is voor een boer, niet voor een heer.

En dat gegrien van Tine op den koop toe.

Toen was hij naar Peter geloopen, had hem het zaakje blootgeleid. Thuis was het niet uit te houden. En daar begon die groote kerel me waarachtig ook al te grienen! Ben je gek! 't Zou wel in orde komen, hoor jong.

Toen hij thuiskwam en Tine nog grienen zag, had hij spijt, de zaak zoo te hebben aangepakt, maar... wat donder ook, je moest een zuren appel maar dadelijk doorbijten ook. En toch was hij bang, 's morgens met een benauwd hart opgestaan. Hij dorst het niet goed aan... dat vrouwvolk ook. Van jongens had je geen last, dat werkte mee, had eens een melkmeid te pakken, nou ja, maar als het te ver ging en de meiden moeder moesten worden, dan gooide je ze van 't erf en de jongens zochten een andere. Maar dochters, God wat een last! Diewer was opgescheept met haar bultig Koopie, en nou had Tine wat aan 't handje met een stadsjongen en wou een flinken boer als Peter voor hem laten loopen! Maar te nooit en te nimmer!

Hij had het Tine duidelijk te verstaan gegeven, dat hij dien candidaat den nek breken zou, als hij hem met haar snapte. Godbetert-nog-en-toe! Den nek zou-ie hem breken!

Van woede nog schold en raasde en vloekte hij nu alle knechten uit, en twee meiden hadden al een oorvijg beet.

Het vee ging vandaag het land op. De zon werd nu puur warm, 't kon, hoor! 't Werd tijd. Een laat voorjaar.

Ouwe Huibert ging de stallen nog eens door, om de beesten te zien. 't Was krek of ze 't roken, de dieren, zoo gingen ze te keer. Hij verdeelde ze te voren over de landen. Dertig stuks melkbeesten op het Bunkerland, negentig stuks vetweiers en veertien vaarzen op het Achterveld, de tentoonstelling-dieren naar de hooger gelegen Geestweide en het fokvee naar de Bakkerweide. De bul naar het Kormerland. De andere velden zouden dit jaar een hooibeurt krijgen.

Hij deelde de bevelen met scheldwoorden links en rechts uit en raasde steeds door.

— Varkens, hou de bullenstal dan toe, moet het beest je kraken, hou dat touw in je pooten! Wat hebben jullie dáár weer, laat die meid met rust, 't is nou geen tijd om te vrijen, vort, vort.

Zelf hielp hij, het dikke hout aan den neusring van den bul haken, vloekend op de knechten, dat de veer verroest was en de haak niet zuiver sloot. De boel laten verruwineeren, hè, tuig, varkens!

De bul zou het eerst gaan. Ouwe Arie hield stevig het hout, dat — aan den neusring bevestigd — hem het dier van 't lijf houden moest.

De bul, in 't zonlicht gekomen na winterlangen stalschemer, zag even verbluft rond, snoof fel de pittige grasgeuren in, bevend over de grove schoften. De groote, verbaasde oogen loerden eerst het erf af en dan de weiden over, die glansden in stralend lentelicht. Woest schudde zijn breed-gehoornde kop.

Maar de neusring scheurde in 't vleesch en deed woedende pijn.

— Hou vast, Arie, hou het hout in je pooten, stommeling! brulde Reine! Moesten er ongelukken gebeuren? En jullie daar, weg, opzij, bij de deuren. Wie wou der soms gekraakt worden... als een okkernoot.

Arie sprak het dier bedarende woorden toe, hield stevig het hout en drukte den hem bedreigenden kop omlaag.

Het damhek stond wijd open,... de andere knechts en meiden schuilden bij het huis om Ouwen Huibert. Tine leunde met Diewer over de onderdeur van den koeienstal.

Langzaam, nog verbaasd van vreugde, om in het koesterend zonlicht te zijn en de frisch-sappige geuren ten volle te kunnen opsnuiven, liet de bul zich leiden tot tusschen de palen van het damhek. Daar bleef hij weer staan, met wijde neusgaten snuivend, den grond met de pooten opwoelend. Dreigend zag hij om naar den knecht, die iets ongewoons met hem deed en hem niet in de stallen voerde.

Dan schudde hij wild den kop.

Geschreeuw klonk er van de hoeve.

De knecht stond daar met het bullehout in de handen: de haak was losgeschoten en het dier vrij.

Nog merkte het die vrijheid niet... bleef staan, de aarde opwoelend, den kop laag bij den grond, snuivend aan het jonge gras. Het geschreeuw maakte hem angstig.

— Moel houden, brulde Reine, 't huis in!

Zelf vloog hij naar het damhek.

Maar de bul, die voelde hoe de knecht den stok weer aan den neusring haken wilde, rukte den grooten kop opzijde, bukte en stiet den knecht achterover.

— Koescht, koescht! schreeuwde Reine, beide armen uitbreidend, zijn breed lichaam voor den gevallen knecht stellende. De bul week even terug. Reine rukte den knecht het hout uit de handen en sloeg het den stier, die weer toestooten wilde, met geweldige kracht over het neusbeen.

Het dier schrok terug, woelde grond op.

Maar slechts even. Woedend herstelde het zich en wild den kop bukkend, slingerde het den ouden knecht op, die kermend

aan den slootkant half in 't water viel. Reine ontweek een tweeden stoot door over het hek te springen.

— Hu! hu! Koescht! gilden de arbeiders bij de huisdeur. Het beest wendde zich naar hen, die zich verdrongen om het huis in te vluchten en schoot met opgeheven staart op hen toe.

De toegeslagen deur kraakte geweldig onder den stoot van den kop.

Verbaasd bleef hij staan snuiven, eerst aan de deur, dan weer aan den grasrand langs de hoeve, tot hij Reine achter het hek zag.

Met een geweldigen sprong was hij erover. Reine had zich gebukt en slingerde zich snel naar de andere zijde van het hek.

Drie, viermaal herhaalde zich hetzelfde, telkens wierp de bul zich over het damhek en telkens redde Ouwe Huibert zich door weg te bukken en, voor het dier zich omgewend had, aan de andere zijde beschutting te zoeken.

Ware hij jong geweest, hij had — zoo bekend met den aard der dieren — op deze wijze het dier lang kunnen ontwijken. Nu begaven hem spoedig de krachten. Zijn oude ledematen wilden niet meer mee.

— Hulp! hulp! gilde hij heesch. Tine... Freek!

Freek was in het voorhuis en Diewer stond te schreeuwen in den stal, poogde de deur toe te gooien, worstelend met Tine, die deze wijd openhalen wilde. Dan vluchtte Diewer een ladder op naar den hooizolder.

Schreiend van angst om haar vader, wierp Tine zich tusschen de koeien, er haastig eenige losmakend. Koescht! Vort, vort. Ze slaande met de vuisten en tegen de buiken schoppend, dreef zij ze het erf op. De dieren loeiden verbaasd, blij in het zonlicht en staken de koppen bijeen.

De stier sprong weer op het erf, Ouwe Huibert na, die bij den laatsten sprong gevallen was en onder tegen het hek lag. De stier maakte zich klaar hem op de horens te nemen, toen hij het loeien der koeien hoorde. Verbijsterd bleef hij staan, wendde den kop naar haar om. Met vreemde, bevende, verlangende stem beantwoordde hij haar loeien. De oogen, zooeven nog puilend van woede, kregen een rustiger uitdrukking, de omlaag gebogen kop ging hoog en begeerend snoof hij de lucht der wijfjes in.

Langzaam schreed hij naar de dieren, die, rond Tine, hem klaaglijk loeiend wachtten. Zacht snoof hij langs de schoften van een zwartgevlekt wijfje en wreef den kop daarlangs. Hij was nu tam en zacht als een lam, liet zich zelfs door Tine den nek streelen.

Gerustgesteld en glimlachend stond ze tusschen de dieren, ze wist dat het woeste mannetje nu, kalm en rustig als een lam, zich den neusring weer zou laten vasthaken, dat zijn primitieve woede getemd was, nu hij de wijfjes rook...

Door haar tranen heen bleef ze stil glimlachen.

Wat was het toch mooi... de woeste stier, die om de wijfjes tam werd... en zacht en handelbaar als een lam. Wat was het toch mooi.

Reine was opgestaan, hijgend en vloekend, en hielp Ouwen Arie uit het water, die steunend, over pijn in de lenden klaagde.

Hij moest maar een paar dagen in 't nest, wat bliksem, hij was er nog goed afgekomen.

Dan deed hij den bul het hout weer aan en voerde hem zelf naar het Kormerland.

Voor de zon haar hoogsten stand bereikt had, dartelde door de velden overal het blijde vee, in den zwijmel van lentevreugde.

Ja, het scheen wel of met het vee plots de zomer over het landschap gekomen was, een gulle zomer,... zòò warm van tint schenen de weiden, nu het daar wemelde van blankgevachte dieren. En daar, naar het westen, dommelde zilverblond de duinreeks in het stralend verschiet, waarboven een bleekblauwe vochtverzadigde hemel zich welfde, die kleine wolkjes ronddrijven liet.

Het scheen een wonder, het komende leven had die metamorphose volbracht.

HOOFDSTUK XIII.

Nu vergaderden de Reine's.

Op de Assenhoeve waren zij bijeengekomen om te overleggen. Het was wel noodig, dat men bij Ouwen Huibert te rade ging. Hij was immers de oudste, de machtigste en rijkste. Daarom vergaderden de Reine's op zijn hoeve.

Diewertje had glazen binnengebracht. In rijen prijkten op tafel de bier- en brandewijnflesschen.

Norsch zwijgend zaten de boeren rond de tafel en lang heerschte in de kamer alleen het gedruisch van glazen en roerende lepeltjes, het raspen van nootmuscaat op den brandewijn. Zwaar hing sigarenrook rond de lamp, een grijze sluier om den rooden schijn. Het licht viel fel op de aangezichten, in kring daarom, scherp belichtend van elken kop... juk- en voorhoofdsbeen, neus en kin. Over de muren vielen de schaduwen der breede lichamen geweldig en groot.

Dat waren wel zonen van hun land, die Reine's, stoere zonen van de sappige lage graslanden, die ze met geweld en list den spoelenden en knagenden wateren hadden ontroofd. Een kring van prachtige geuzenkoppen. Zonen van het ras, dat van meren vruchtbare polders, van moerassige plassen lachende weilanden had geschapen... en nog steeds voortging tegen den erfvijand te strijden. Een ras, dat malaria-koortsen ontgroeid, doortrokken scheen van de frissche, pittige sappen der lage landen, verweerd was in sneeuwstormen en regenjachten en gebruind in blakende zomerzon. Kloeke, stoere kerels van grof gebeent en taai vleesch, van ijzeren spieren en beproefde pezen.

En ondanks hun moderner kleeren, de liggende boorden en zwartlaken pakken, waarin zij zoo weinig pasten, scheen het

nu een groep voor Oud-Hollandsche schilderij, lag op elk gelaat het teeken van afstamming der geuzen, stoer, kloek en verweerd, met harde trekken en drieste, leepe oogen! Zoo vielen de eeuwen, die hen van de voorvaderen scheidden, geheel in 't niet.

Hier waren bijeen alle familiehoofden der Reine's, en zij geleken allen elkander. Allen hadden de stoere schouders, de lichtgewelfde ruggen en pezige nekken, zij hadden allen de uitspringende onderkaken breed, die met zware gewrichten zich aan den schedel grepen, de heel helle oogen en geel-borstelige wenkbrauwen, de groote, roode ooren wijdstaand van het hoofd, de dunne neuzen, die beweeglijk schenen in de vleugels, de besliste korte lippen en groote tanden. Hun bewegingen zelfs kwamen overeen; die waren langzaam maar niet traag, spraken van zekerheid en zelfvertrouwen, van geweldige kracht. De vuisten, die knoestig op tafel lagen of de stoere koppen steunden, waren klompen spier en pees en gebeent.

Het waren alle stevige mannen, doorvoed van de krachtige sappen hunner velden, rijkbloedig, gespierd, breed en taai.

Daar had je van den oudsten tak de broers Huibert, Gerrit en Koos, van den tweeden Hendrik en Jaap, en van den jongsten Peter, Kees en Jan, en eindelijk de zwagers Van 't Veer, Aafjes en Van der Bijl. Ook de zwagers hadden de trekken der Reine's in zich! Zij hadden het van moeders zijde en waren later weer met de nichten getrouwd. De familie had eeuwenlang samengekluwend, bijeenhoudend geld en macht en aanzien. En in de geuren van grassen en plassen, onder den zouten adem van overstrijkende zeewinden en den invloed van stoer landwerk was het een prachtras gebleven, zuiver en krachtig.

Nu vergaderden zij om den afloop der verkiezingen te bespreken en bij Ouwen Huibert te rade te gaan, zwelgend hun brandewijn met neut, het eene glas na het andere, zware rookwolken dampend langs de lamp.

Na het derde glas verbrak Ouwe Huibert voor het eerst zijn norsch zwijgen. Hij sprak, terwijl hij de sigaar met de stompe vingers fijnwreef op den aschbak, over de verkiezingen, die hen tegengeloopen waren. Ja, ja, die waren hun niet gunstig geweest, maar nu moest men toch niet meenen, dat de Reine's verslagen waren. Nee, o nee, bij lange niet. De uitslag was bedroevend. Van de dertien raadsleden hadden tot nu toe Huibert, Hendrik en Kees Reine, Huib van 't Veer, Piet van der Bijl en Tines Aafjes met de vrienden Richter en Waterhof de meerderheid gevormd. Nu waren Kees Reine en Waterhof niet herkozen, waardoor ze in de minderheid kwamen. Dat was een slag.

Dat was niet uit te vlakken en die ellendige Bijvoet had hun dat gelapt, door de katholieken en de werkliedenpartij saam te brengen. Een schandaal was het, vrome werklieden met de roomschen saam ter stembus te jagen! En werkelijk, het zou maar tijdelijk zijn. Bijvoet had het alleen gedaan om de Reine's te deuken. Maar Bijvoet zou leeren, wie de Reine's waren, pas op!

— Broeders, neven en zwagers... ging hij voort... het valt niet te ontkennen, men heeft een welgeslaagden aanval op onze macht gedaan... En toch... alles is lang niet verloren. Er moet raad geschaft, mijne heeren, en goede raad.

De boeren staken de koppen bijeen en spitsten de ooren. Er was vaag gemompel van overleggende stemmen.

— Als wij Van der Velde wonnen, meende Gerrit, door hem de melk voor de kaasfabriek goedkooper te leveren. Zou-ie er voor te vinden zijn?

Daar had Ouwe Huibert ook aan gedacht. Raadslid Van der Velde zou op hun kant gehaald kunnen worden. Maar niet goedkooper leveren, mannen, geen halve maatregelen! Ouwe Huibert wist hem beter te krijgen... Met ons, of geen melk meer. Hij zou wel met hem spreken, hij zou de zaak wel afmaken. Dat was er al vast een!

En dan hadden ze den notaris. De helft zijner akten had hij van de Reine's.

— Hoor eens vrienden, die zal ook op onzen kant komen, anders geen stuk van de Reine's meer. De notaris van Kormerend deed het graag en goedkooper! En voor den duivel, al moest het duurder zijn... dan ook nog, wat jullie?

Morgen zou Ouwe Huibert het den notaris voorleggen, kiezen of deelen. Hij zou de zaak wel afmaken.

De boeren hoorden hem vol ontzag aan, Ouwe Huibert wist het, die schafte raad, daar rekenden ze vast op, dat was nog ereis een Reine, een echte Reine, van den ouden stempel.

De gedrukte stemming week... zij voelden zich opgewekter en sterk weer, nu Ouwe Huibert hun raadsman was...

En als het nu niet lukte, met Van der Velde... of den notaris, wat dan, vroeg er een aarzelend.

Ouwe Huibert stond op, de oude, beenige gestalte rees boven allen uit, scheen te groeien. De vuisten gingen dreigend omhoog...

— Als het niet lukte? Het zal lukken, mijne heeren, het zàl, het moet... of ànders...

Men zweeg.

De glazen werden weer bijgevuld en Peter riep de gang in,

dat de anderen binnenkomen konden, dat de vergadering was afgeloopen. Hij zei dat met nadruk. Achter elkaar kwamen ze, eerst de vrouwen, krakerig in de zwartzijden rokken, die breed uitstonden over de heupen. De gouden oorijzers glommen over de gladde, vochtig-weggestreken haren. De gebloemde jakken sloten strak over de rechte bovenlijven. Zij hadden al haar gouden sieraden over hals en borst. De gezichten waren vol en glad en welgedaan. Ja, ze waren alle heel welgedaan, de vrouwen der Reine's en kwamen de kamer binnen in volle overtuiging harer waardigheid.

Daarachter de meisjes, gichelend, in roze of helblauwe en groene fonkelnieuwe japonnen, met roode gezichten en roode handen, meestal hoogblond, het haar in hooge kuiven opgewerkt. Alleen Tine Reine maakte een uitzondering. Zij droeg een eenvoudig huiskleed en had de blonde lokken in losse wrong laag achterop het hoofd saamgebonden. De krulletjes dansten onwillig over het blanke voorhoofd en de ooren. De laag uitgesneden hals, nog jong en maagdelijk ongevuld, met enkele kleine sproetjes in het kuiltje, welfde in teere lijnen naar de gespannen borsten.

Ouwe Huibert zag met welgevallen, hoe zij bij de nichten afstak... hoe ze fijner en voornamer daartusschen stond, als bewust van haar beteren smaak.

Langzaam en slungelig kwamen de jongens. De groote kamer kon de geheele familie Reine bijna niet bevatten en uit het gansche huis moesten stoelen worden aangesleept. De boerinnen zetten zich welgedaan naast eigen mannen en vouwden de handen in de breede schooten.

Wel, wel, zoo zaten ze puur gezellig.

Men diende koffie rond voor de vrouwen, en er was gebak en suikergoed.

— Wel, wel, zei Guurt van Oome Gerrit, nou benne we weer allemaal bij mekaar! Dat was toch in langen tijd niet geschied.

Alle vrouwen knikten en beaamden.

Over tafel heen voerden de boerinnen haar gesprekken, gillerig om tegen de mannen op te kunnen gaan. Zij spraken van knechts en meiden en vooral van buurvrouwen veel kwaad.

Er was weldra blij gedruisch van stemmen en glazen en kopjes in huis en dat hoorde Ouwe Huibert graag, heel graag. Hij zag Tine vriendelijk met neef Peter praten! Ook dat vond hij goed, zoo moest het, er zou wel wat van komen met die twee, 't moest! Dat die candidaat het nu op haar voorzien had, dat ging wel weer voorbij, zijn kind zou haar belangen wel begrijpen ook

en dien kalen stadskerel laten loopen. Hij brak hem nog net zoo lief zijn pooten, als-ie weer om zijn dochter kwam.

— Hoe of het nou met de Zwart ging, informeerde Tines Aafjes, of het beest nog altoos zoo schichtig bleef en zoo gevoelig in den mond.

— Dat ging veel beter, zei Freek, 't beest begon al te wennen. Niet Vader?

Ouwe Huibert, die aan den candidaat gedacht had, hoorde het eerst niet, en men moest hem herhalen wat gezegd was.

— Met de Zwart? Och, zie je, 't bleef een wild dier... maar... En meer met stemverheffing, zoodat allen naar hem omzagen, zei hij: — Welnee... dat was nog altoos 't zelfde hoor, wild bij den weg, niet te houden, pas op!

Het gesprek ging dan even over het paard en Huibert luisterde met gretige ooren en half toegeknepen leepe oogjes! 't Kon geen kwaad, dat ze dachten dat het beest schichtig bleef... dat kon volstrekt geen kwaad.

Maar dan hoorde hij hoe Guurt van Oome Gerrit heel luid, omdat ze wat doof was, iets zei over Hekse-Ant, dat ze puur in der schik was, toen dit mensch een tijdje van den vloer geweest was, want of ze nou heksen kon of niet, 't was toch schril zoo'n tooverkol op het dorp, je kon nooit weten.

Het gesprek stokte even.

Tot Tines Aafjes boertte:

— Ze kon niet tegen 't zwemmen! 't Is anders een dor wijfke. Ik meen, ze zou goed branden in der helleke. Dat zou knappen, hoor!

Allen lachten, de mannen zwaar, de vrouwen kraaiend met de handen voor den mond. Och heere, die Tines ook, die had altijd wat anders, 't was warempel schande!

Alleen Ouwe Huibert lachte niet, hij voelde dat Tine hem aanzag. Wat had dat kind toch een vreemde oogen, je kon er niet tegenop.

Het gesprek werd nu geheimzinniger, de vrouwen spraken veel. Hoe oud ze wel wezen mocht. Ja, zeker was ze roomsch, van 't houtje hoor! Nou, dat lag me daar vier weken tusschen leven en dood en kwam dan maar weer bij den weg of er niks gebeurd was. Taai, taai! Krek een kat. Ze was nou weer heelegaar de oude, hoor, je moest oppassen, je kon niet weten, wèl?

Scherp luisterde Huibert toe...

— Je kan niet weten, kijk es aan, wie zou dat overleefd hebben? Dat was geen zuiver werk, daar staken booze machten

achter. Ze was toch op 't kantje geweest! Waarachtig, laat in den nacht hadden de waaksters nog om pastoor willen loopen. Ze lag maar te bidden. Maar wie kon nou weten of het bidden was, 't leek wel latijn, het konden ook wel tooverspreuken geweest zijn. Guurt wist het goed, van haar werkster, die was erbij geweest. 't Waren waarachtig niet altijd gebeden hoor, daar kon je „donder" op zeggen, latijn was 't en God weet wat voor schrille dingen had ze gezegd... tooverspreuken. Misschien had ze den dood wel behekst. En wat ze niet allemaal gezeid had van de Assenhoeve en van dat bruggie. Guurt mocht hangen als ze geen tooverformules uitgekraamd had. Had Ouwe Huibert nog geen ziek vee? Waren de kippen nog aan den leg? Ze was immers al weer op de hoeve geweest?

Ouwe Huibert werd stijf van schrik, maar hij herstelde zich. De vrouwen moesten ophouden met dat geklets, schreeuwde hij, der waren ommers geen heksen.

— Dat zie je! gilde doove Guurt weerom, en heksen verzuipen niet! En was ze toen niet eens van achter het kerkhof gekomen, en hadden ze haar niet met een bezem langs de hoeve van Richter zien gaan, op St. Maarten, drie dagen voor de stallen afbrandden... Nou?

— Wat zou ze van onze hoeve gezegd hebben? informeerde Diewertje bleek. Ze was dagen lang naar van dat bezoek geweest.

— Niks, niks! zei Tine. Hoe kon die Diewer nou nog zoo kinderachtig zijn!

Ouwe Huibert voelde een natte koude over het geheele lijf! Alleen zijn tong lag droog in den mond. Hij schonk zich bevend een glas brandewijn in en goot dit in één teug naar binnen. Dat deed 'm goed.

— Niks meid, hou je der buiten!

Het bleef pijnlijk stil in de kamer, zoodat men duidelijk hooren kon, hoe Turk rammelend met den ketting in zijn hok wegkroop.

Ouwe Huibert voelde, hoe men hem aanzag. Hij durfde niet op te zien. Maar dan ontmoette hij toch Tine's oogen. Zij glimlachte hem zacht toe... Een beste meid, een aller-allerbeste meid, zijn Tineke.

Dat deed goed, — och wat deed dat goed.

HOOFDSTUK XIV.

Ouwe Huibert had het zijn dochter gezegd, dat Peter dien middag aankomen zou. Tine begreep de bedoeling.

— Peter is altijd welkom, vader, had ze geantwoord. Waarom ook niet?

Men wachtte Peter, hoewel hij Reine beloofd had te komen, dien avond echter tevergeefs. Met een kleine uitvlucht verontschuldigde hij zich.

Tine zag daar een kieschheid zijnerzijds in en was hem er dankbaar voor. 't Was toch een goeie jongen, dat had ze altijd geweten, en ware Huug niet gekomen, ze zou zonder aarzelen haar hand in de zijne gelegd hebben, ja zeker! Maar nu met Huug was alles zoo anders, zoo heel anders geworden! Nu kon het niet meer, Huug was datgene waarnaar zij altijd als een wonderbaren, nooit te verwezenlijken droom verlangd had. Huug lag zoo ver buiten de werkelijkheid van haar leven, hij hoorde er niet toe en aan zijn armen zou ze een zachtere, heel mooie wereld binnengaan, waar alles licht was en blijheid. Een nieuw leven! Bij hem was alles zoo anders. — Met Peter zou hetzelfde leven voortgaan, in een anderen vorm misschien, maar toch hetzelfde.

En vadertje had het niet gewild! Och, het scheen haar bijna onmogelijk, dat vader haar geluk niet wilde, zoo onwaarschijnlijk, dat ze er, na de eerste droefenis, niet meer treurig over zijn kon. Het moest toch komen, niemand zou zich tegen hun vereeniging kunnen verzetten. Zou die niet even zeker komen als nu de zomer?

Iederen avond zagen zij elkaar. Hij kwam den dijk om, als de schemer viel en het werk op het kantoor gedaan was, en zij ging door de velden, als het laatste zonlicht de blanke huid der koeien

vergulde, de lichamen kleurig doorgloeide en de beesten te droomen stonden over het dampende water.

Zij spraken verheugd en voelden elkaars nabijheid aan. Zij kusten elkaar in de bedwelming der jonge grasgeuren en genoten van de weldadige eenzaamheid. Opgetogen en verrukt wandelden ze in elkaars armen, en vaak zetten ze zich stil in een wilgenboschje, om te luisteren naar het getjilp van een nestelenden rietvink. En om de eenzaamheid rondom hen te volmaken, lieten zij zich den plas overdrijven in het bootje, luisterend naar de golfjes, die kabbelden om den boeg. Of, verdoken in een rietderg, hielden zij elkaar heel verrukt omstrengeld en zoenden tot lippen en armen heel moe waren. Kijk, hoe die riethalmen al hoog opschoten. Er kwam iets groots en goeds in hen, waardoor zij de wereld alleen van den mooisten kant zagen, en niet meer begrepen, dat er iets slechts zijn kon. In hun liefde was immers alles ook zoo mooi en goed.

Er was niets slechts in de hoogste liefdesuitingen, de innigste kussen waren de heiligste uiting van al het groote en goede en weldadige der Natuur. De duisternis, de dampen, die opstegen uit het ten leste roerlooze water en de geuren, die aandreven van de gulle, verzadigde voorjaarsweide, spreidden een aureool van heiliging over den natuurdrang.

Vaak zagen zij rietvinkjes elkaar streelend besnavelen en het mannetje de sidderende vlerkjes over het verlangende wijfje spreiden.

Als zij door de velden of over het dijkje terugkeerden, hoorden ze de kwakkels elkaar lokroepen. Die kreet deed in hen de wonderlijkste aandoeningen beven.

Verscholen in de duisternis, achter het damhek der hoeve, of wanneer zij omgewandeld waren, bij het brugje, namen zij afscheid.

En telkens weer was het dan, als zij alleen waren, of ze ontwaakten droef uit een droom van zalige verrukking.

Wat deerde het hen, dat heel het dorp zich met hun liefde bezig hield. Zij wisten het niet, dat Peter hen herhaaldelijk gevolgd en in hun vereenzaming bespied had.

* * *

Eerst toen de koeien lang in de velden graasden, kwam Peter, op aandringen van Reine, bij de hoeve aanloopen.

In de kaashal was de eerste grasmelk reeds gestremd en de

wrongel van de wei gescheiden. Het volk perste ze nu in de vormen. Spoedig zou de eerste graskaas, jong en volvet, aangesneden kunnen worden. Dat was, ook voor Tine, een blijde bezigheid.

Peter kwam in den noen en dadelijk liet Huibert om zijn dochter zenden. Zij kwam de kamer in, met gloeiende kleur van bukken, de haren verward over het voorhoofd. Een koord hield de rokken wat hooger op de heupen en uit de opgestroopte mouwen kwamen de jonge, blanke armen. Zoo scheen zij een kind nog en toch zoo rijp.

Toen ze Peter zag, schrok ze even, maar kalm knoopte ze het koord om de lendenen los en sloeg de mouwen neer.

Ouwe Huibert, om het pijnlijke van den toestand weg te nemen, boertte: „Zoo zou je waarachtig het nufje niet kennen, hè? Ja, ja, m'n dochter kan dame en boerin om beurten zijn, hè, dat valt je mee, niet Peter! Is het geen kloeke deerne? Wat een armen hè?"

Hij kneep haar plagend in de lendenen, hield de mouw nog omhoog.

Tine lachte. Dat goeie vadertje, hij plaagde zoo graag... en zeker kon je het hem aanzien, dat hij zenuwachtig en zelf met zijn houding verlegen was. Waarom liep hij ook zoo met dien Peter weg?

Deze zat aan tafel en zag koppig het raam uit; hij had haar maar vluchtig gegroet.

Dan stond Reine op. — Ik zal de jeugd maar even alleen laten, jullie hebben elkaar... of Peter heeft je wat te zeggen, kind!

— Peter heeft mij niets te zeggen vader, ik wil dat u hier blijft.

Luid lachend ging Reine de kamer uit. 't Zou wel in orde komen, hoor! Wacht, dat werd nog een kwiek paartje, dat gaf 'm binnen enkele jaren kleinkinderen op den schoot, en niet zulk gebroed als 't Koopie... geen onecht broedsel... zuivere waar, kleine, blozende jonkies en dikke meisjes! Lekkere diertjes! Dat werd nog goed!

Peter was opgestaan. Over zijn voorhoofd lagen de aderen gezwollen, zijn handen waren tot vuisten gebald, zijn geheele lichaam beefde. — Tine!... zei hij smeekend.

Hij sprak nog zacht, maar dan brak hij uit in verwijtingen. O, hij wist het, dat ze het nu met dien candidaat had aangelegd, dat ze om dien kerel meer gaf dan om hem, hij wist het, hij had hen aan den dijk bespied! Of ze niet begreep, wat hem dat pijn gedaan had. Maar 't kon alles vergeven worden, hij zou

alles willen vergeten en haar goed zijn! Als ze maar wilde... Och, wilde ze toch zijn vrouw worden. Was dat niet mooi? Hij bracht veel land mee en hij kreeg een nieuwe hoeve met veertig bunder en hij wist niet hoeveel koebeesten. Zij zouden gelukkig zijn, ze zou zeker veel van hem houden kunnen, als ze getrouwd waren, zou ze niet?

Tine's oogen werden vochtig. Ze had zoo'n medelijden met hem... zoo'n medelijden. Maar 't kon niet... nee nooit! Of hij dit niet begreep? Driftig schudde ze 't hoofd. Waarom bleef hij zoo aanhouden? Toch heel duidelijk had ze 't hem gezegd. Zou hij dan nooit wijzer worden? Nee, nee, nee, Peter, 't kon niet.

Maar nu zwollen weer aan zijn slapen de aderen. Zijn groote gestalte beefde van woede. Nee, zei ze? Nee? Nee? Ze moest! 't Was nu lang genoeg! Eerst had ze hem dol gemaakt, dol, dol! Tot hij niet meer slapen kon en de onrust hem verteerde. En dan vloog ze den candidaat in de armen... dien... dien kerel, die 'r misschien toch niet trouwen zou..., die...

Tine glimlachte zacht.

Ja, ja, in de armen; dacht ze, dat hij het niet gezien had, hoe ze minnekoosden op den dijk, hoe ze hem kuste en met de armen om den hals lag, hoe ze... hoe ze... o, vervloekt, hij kon 't niet langer dragen.

Hij was op haar afgesprongen, greep haar bij de schouders en schudde die wild heen en weer. Kussen, die hem toekwamen, van rechte toekwamen, gaf ze vrij aan een ander, maar nooit, nooit zou hij het toestaan, ze was van hem, van hem en van niemand anders... van niemand... verstond ze?

Hij hief haar op in zijn armen! En met wild geweld, zoo wild, dat ze een kreet van pijn slaakte, zoende hij haar op den mond en toen in den nek... Dààr, dààr, van hem was ze. Het maakte hem dol haar te zien!

Zij had zich losgerukt... stond voor hem met vlammende koonen. En dan nam zij haar zakdoek en wreef de zoenen weg... Bah, bah! Gestolen had hij die, gestolen! En toch zou zij zijn vrouw niet zijn, nooit! Bah, bah, nooit, nooit! Hoe kon hij zich zòò aanstellen, als een beest, als een beest!

De beleediging trof hem als een slag.

Maar dan, brieschend van woede, met gebalde en opgeheven vuisten, met wild vertrokken gelaat vloog hij op haar toe...

Ze week niet terug... ging hem een schrede tegemoet, bijna glimlachend, en greep hem bij de polsen met zachten drang. Zij zag Peter, wild en redeloos als de stier, die haar vader vervolgd

had, tam worden als een kind. Hij liet de armen zakken, zijn groote gestalte scheen kleiner te worden, zijn lippen beefden en de oogen kregen een doffe, vreemd-wazige uitdrukking. Zij leidde hem naar een stoel, waar hij droef snikkend neerviel. Foei, hoe had hij zòò kunnen handelen.

Daar huilde hij als een knaap, luid, klagend en wanhopig. — Tine... Tineke, o, kleine Tine! Ze legde haar armen om zijn hals, hief zijn hoofd op en poogde zijn gelaat te zien. Zacht borg hij het weg, als schaamde hij zich.

En dan kuste ze haar neef op zijn donkere lokken... en toen op de wang.

— Arme jongen,... arme, arme jongen. Zij kon het niet helpen, het was nu eenmaal zoo, zij hield alleen van Boret! Wilde hij nu niet zoo dwaas meer zijn en niet huilen? Peter... toe huil niet zoo! 't Kon toch nooit!

Toen zijn snikken langzaam aan bedaarden, kuste ze hem nog eens... en ging dan stil de kamer uit.

Op de gang kwam ze haar vader tegen. Hij keek bedrukt.

— Is het in orde, kindje?

— Ja vader, 't is in orde, maar... niet als u dacht. 't Spijt me zoo voor u. Zij zag, dat hij droevig werd, hoe hij het hoofd schudde en veel, veel ouder scheen...

En ineens greep hij zich aan haar vast, angstig omziend naar de deur der voorkamer.

— Tine, me kindje, pas op, pas op... dààr, dààr is Ant!... Hij had haar gezien, eerst kwam ze voorbij, maar nou was ze in de kamer, dààr! Jaag 'er weg... me kindje. Jij houdt wel van je vadertje, niet Tineke?

Ontzet zag ze hem aan. Dan sleepte ze hem mee, bang en schuw, naar de voorkamer. Hoe kon hij zoo dom zijn, die dwaze vadertje, nu kon hij zelf zien, er was immers niemand, kijk maar... o ja, alleen 't kind... niemand anders.

't Koopie zat in den donkersten hoek met een houten paardje te spelen. Reine zag het kind en wreef met de handen over het voorhoofd. God... hoe kwam hij erbij, dat Ant daar zat, 't was immers alleen die kleine bult, haha, een onderkruipseltje had hem vrees aangejaagd, hèm, hèm, Ouwen Huibert van de Assenhoeve. Hij was toch ook niet dronken, die enkele glaasjes? O wee, als Tineke nu maar niet dacht, dat hij dronken was.

Hij greep het kind bij de schouders. — Vervloekt... wat doe je hier, onecht broedsel... vooruit... opgerukt! Je mag niet in de goeie kamer, je bederft me den boel!

Al zijn angst was weg en had plaats gemaakt voor woede. Hij was weer de geweldige Reine, sterk en groot als een oude eikenknoest.

Vloekend joeg hij het kind het erf op...

Dan, zich tot Tine keerend, vroeg hij:

— Dus 't is niet in orde?

— 't Is in orde vadertje, maar... anders!

— Wel God-hier-en-gunter... hij zou ereis zien, hij zou ereis zien.

Met groote schreden ging hij naar de kamer, waar Peter was en sloeg de deur met wild geweld achter zich toe.

HOOFDSTUK XV.

Dat beloofde een stormachtige raadsvergadering te worden. Want daar zaten nu de nieuwe leden, waarvan men nog maar lang niet zeker wist, welke zijde ze kiezen zouden. Ja, alle gedurende de verkiezingsdagen opgekropte woede ging zich nu zeker uiten, daar was geen twijfel aan. Daarom was ook de tribune stampvol geloopen, al het werkvolk, nog moe van langen werkdag, was voor het Raadhuis saamgekomen.

De vergadering was compleet, er ontbrak niemand. En Ouwe Huibert gluurde nijdig de groene tafel over naar de plaatsen van Kees Reine en Waterhof, die nu door Van der Velde, zoo'n nieuwbakken kaasfabrikant, en dien roomschen Ouwerhand waren ingenomen. Was het geen schande voor God? Een moderne en een roomsche! Nou, die roomsche was tègen, daar ging niks vanaf, maar op Van der Velde had hij hoop, die zat vast met z'n melk, die hij van de Reine's betrekken moest. En misschien zou ook de notaris nog eieren voor zijn geld kiezen en niet direct tegenwerken. Beiden had hij er ernstig over aangesproken. 't Kon best wezen, dat 't geholpen had. 't Was anders een beroerd begin vandaag. Had daar niet bij de trappen van 't Raadhuis die vervloekte Ant gestaan met 'r tandeloozen bek. Had ze der hand niet naar hem uitgestrekt? Christus, dat was 'm in zijn koude kleeren gaan zitten! Wie zou er ook gelooven, dat ze nou gebedeld had... hij wou er een lief ding om verwedden, dat ze daar stond te heksen. Maar nu zou hij toch eens zien of hij zich wel beheksen liet, hier-en-gunter!

In zijn vervoering sloeg hij de vuist op tafel, zoodat de meeste raadsleden verbaasd opzagen. Hij schrok! Vervloekt, zat het 'm nou in den kop, wat had hij nou zoo raar te doen? Nou zat Bijvoet

hem uit te lachen of-ie gek was. Keek-ie eens glunder grinniken.

Maar dan klopte de burgemeester met den hamer.

— Zijn de heeren klaar? We hebben nog veel te verhandelen vanavond.

Vele leden knikten; alleen de Reine's bleven met de handen in de zakken norsch zwijgen. Hun roode, verweerde koppen staken fel af tegen het wit hunner boordjes, zij lagen achterover in hun leunstoelen, alsof de zaak hun feitelijk niets aanging.

De twee nieuwe leden werden geïnstalleerd en gelukgewenscht door den burgemeester. Enkele andere zaken van minder belang werden vlot afgedaan, waarbij de Reine's slechts heel bokkig ja en amen knikten.

De kleine tribune was zoo volgeloopen, dat de veldwachter moeite had daar orde te houden. Maar men kende zijn vuisten en al staken die nu in witgaren handschoenen, men wist, dat hij gaarne de moeite nam ze even uit te doen om een lastpost op de gewone hardhandige wijze te verwijderen. Zelfs in de gangen en op de trappen en rond het Raadhuis stonden nieuwsgierigen, meest katholieke klein-boeren en arbeiders. Men verwachtte iets, den val der Reine's; ieder wilde getuige er van zijn, hoe ze voor 't eerst in de minderheid kwamen. Mogelijk kon dit vandaag reeds blijken. Die hadden hen lang genoeg geringeloord.

Burgemeester Bijvoet had zacht gekucht, een papier opgenomen en om stilte verzocht. Er was een voorstel ingekomen van verscheidene Raadsleden, om in 't vervolg het klokkeluiden der protestantsche kerk op kosten der gemeente, af te schaffen. Het was immers niet billijk, waar de gemeente bijna evenveel katholieke als protestantsche geloovigen telde, dat de katholieken zelf het klokkeluiden bekostigen moesten en dat het luiden der protestanten op kosten der gemeente ging! Het was een oud ingeslopen misbruik, of een overblijfsel uit de tijden der roomschen-vervolging; zoo mocht dit niet blijven!

— Had een der heeren daar iets tegen in te brengen?

Ouwe Huibert vroeg het woord. Gewoonlijk, als hij iets zei in den Raad, bleef hij zitten, nu rees hij op in zijn volle lengte. Hij sprak haastig en driftig, met de roode vuisten op tafel gesteund, de kaalgeschoren lippen bevend over de bruine tandbrokken.

— De Kerk was arm, zei hij, die zòu noch wòu het luiden betalen gaan. 't Was waar, het zou een kleinigheid kosten, evenals het de gemeente maar tien gulden jaarlijks gekost had. Maar het was een kwestie van principe. Het protestantsche was het wàre geloof, dat had hier zijn rechten en zou ze maar niet zoo

goedschiks afgeven... wat donder! Dat was een recht van honderden jaren, van eeuwen... mijne heeren! Maar er kwam nog iets anders bij. Dacht je nou, dat hij 't niet doorzag, och kom, zoo onnoozel was Ouwe Huibert niet. Het was het drijven van een paar vreemden, van menschen als notaris Van Everdinge, die toch van de boeren leven moest...

Hij werd tot de orde geroepen, de burgemeester zei hem niet zóó voort te gaan, anders zou hij hem het woord ontnemen.

Maar de notaris glimlachte.

...en Van Bijvoet! ging hij nijdiger voort. Daar waren nu vreemden op het, vroeger zoo vreedzame, dorp gekomen, die de boel verpest... en...

De katholieke boeren lachten luid, hoonend.

...en die de partijen tegen elkaar opgezet hadden om zelf de lakens uit te kunnen deelen... hij doorzag het maar wat goed! Ze wilden de Reine's een loer draaien. Maar dat zou zoo makkelijk niet gaan!

Dan werd zijn stem zachter, kreeg de intonatie, waarmee hij in den Kerkeraad sprak:

— De Kerk was arm, mijne heeren, en hij als ouderling moest haar rechten verdedigen. En denk nu eens aan; als er 's Zondags niet meer geluid werd, zou dat stichtelijk zijn? Hoe kon de dag des Heeren dan stemmig worden, wanneer niet het klokje de geloovigen maande tot het bedehuis op te gaan en gezamenlijk 's Heeren zegen af te smeeken? Kom, alles wat niet katholiek was, moest daartegen zijn, wie kon toestaan dat de roomsche klok alleen luidde?

— Is het eerlijk, Reine — vroeg Bijvoet rustig — dat de roomschen meebetalen aan het luiden van onze kerkklok?

Met een slag liet Huibert zijn vuisten op tafel beuken. De inkt spatte hoog uit de kokers, pennehouders rolden weg over het laken. Zijn gezicht werd paars van woede, zijn lippen beefden en razend stotterde hij:

— Zien jullie... zien jullie, ja, zien jullie het allemaal, dat Bijvoet met de roomschen heult. Ja, ja, ik zeg het je, Bijvoet, je heult met ze, je bent geen goed geloovige, je pleegt verraad... verraad, verraad! Je bent een...

Bijvoet hamerde op tafel, een geroep van protesten ging op, van de tribune gilde men beleedigingen, maar Reine overschreeuwde allen:

— De gemeente had het altijd betaald, die zou het blijven betalen, daar stond hij voor in... een gebruik was een gebruik en het bleef!

Weer beukten zijn vuisten op tafel en vragend zag hij zijn zwagers en de andere Reine's aan, die goedkeurend knikten.

— Spijkers met koppen! zei Van 't Veer.

Bijvoet was blijven staan. Men zag, dat hij driftig werd.

— U hebt hier niet op tafel te slaan, meneer Reine, u is hier niet thuis, maar in den Raad, begrepen?

— Goed zoo, burgemeester! zei Van der Velde. Dat waren de eerste woorden, die hij in den Raad sprak en waarmee hij klaar zijn vijandigheid tegen de Reine's bewees. De roomsche boeren zagen elkaar glimlachend aan en die op de tribune mompelden goedkeurend.

Ouwe Huibert werd bleek. Maar dan kende zijn woede geen grenzen meer... Wat? Wilde deze hem nu ook den voet dwars zetten, zou hij 't wagen? Waar zou hij dan zijn melk vandaan halen? Zijn melk, die hij van de Reine's had? Nu brulde hij de zaal door:

— Jij... jij ook? Goed... goed hoor, zie dan maar dat je kaas van boterbloemen maakt! En jij, Bijvoet, wou jij mij tot de orde roepen, die een vreemde eend in onze bijt bent? Wou jij op Assenvliet baas spelen? Wie is baas, de Raad of jij?

— Mijn waarde Reine, je gaat buiten je boekje! vermaande de notaris, laten we nu asjeblieft fatsoenlijk blijven hè?

— 't Gaat je niet aan, notaris. En mijn boekje? Pas op je eigen boekje, waarin je voor mij geen rekeningen meer te schrijven krijgt. Wat bliksem, van wie moet jij leven? Van ons natuurlijk! En ik blijf er bij, een gebruik is een gebruik en een recht, daar mag niet aan getornd worden.

De notaris was bleek geworden, maar beheerschte zich en glimlachte fijntjes.

— Zouden wij het voorstel dan niet in stemming brengen, burgemeester? vroeg hij kalm.

— Bode, breng de stembriefjes rond!

— Briefies? We kunnen het wel bij acclamatie af, wat donder, dan zien we meteen wat voor vleesch we in de kuip hebben! brulde Reine buiten zichzelf.

De Reine's staken snel de koppen bijeen.

— Heb je gehoord, bode, wat de burgemeester gezegd heeft? zei de notaris met nadruk.

De briefjes werden rondgedeeld en het was heel stil in de Raadszaal.

Huibert nam de pen en schreef, luid het woord meesprekend, „tegen" neer. Dan boog hij zich over tafel, om te zien hoe

Van der Velde stemde. Maar die hield zijn hand voor 't papier.

Die vervloekte notaris, die heulde nu met Bijvoet samen; helpen zou-ie hem. Dan mocht hij geen Huibert heeten, wat... hier-en-gunter.

En terwijl de bode met de bus de stembriefjes ophaalde, brulde hij heesch:

— We zullen nu ereis zien!

— Voor... voor... tegen! telde Bijvoet. — Tegen, voor... voor, tegen! Mijne heeren, zeven vóór en vijf tegen, één blanco. Het voorstel is dus aangenomen.

De secretaris pende met onverholen leedvermaak. Van de tribune ging een gejuich op en een hatelijk gelach. De veldwachter deed dreigend. De notaris keek nieuwsgierig de Reine's aan. Die zaten als verplet.

Doodsbleek rees Ouwe Huibert op. Het roode lamplicht teekende scherp de diepe groeven over zijn verweerd gezicht, zijn groote vuisten hief hij bevend op.

— Ik protesteer, wij Reine's, we protesteeren. We zullen aan den Commissaris der Koningin schrijven... en... en... jou, Van der Velde, zullen we helpen... En jij, Richter, je hebt vóór gestemd, dat is uitgewezen, jou zal ik ook helpen.

— Nietwaar, nietwaar! wierp deze tegen.

— Ik zeg je me hypotheek op... als je me niet betaalt, laat ik je boel verkoopen.

Het kleine boertje keek angstig rond.

Maar de notaris knikte hem toe. — Kom morgen maar bij me, zei hij — je krijgt een nieuwe, tegen lager rente!

— En jou, vervloekte notaris, zal ik helpen...

Bijvoet sloeg met den hamer.

— Orde... orde... U heeft het woord niet, meneer Reine.

— We rukken op, vrienden! zei Huibert, zijn stoel achterover werpend.

Op de tribune werd weer hatelijk gelachen. Men gunde den Reine's dien klap zoo van harte.

* * *

Zwijgend, de hooge, bonkige gestalten dicht aaneen, vijf voorname leden der groote familie Reine, liepen zij de dorpsstraat af.

Eenmaal bleef Ouwe Huibert staan en greep zijn zwager Van 't Veer bij den arm, om iets te zeggen, maar dan, als bedacht hij zich, liep hij weer verder.

De zware gestalten in lange rij, schreden ze voort. In hun harde geuzenkoppen broeide het, daar kropte een woede, schroeide een felle haat.

Maar de monden bleven koppig gesloten, ze konden elkaar nu niets zeggen. 't Was als schaamde elk zich voor die nederlaag.

Bij het Kerkplein wilde Van 't Veer afscheid nemen.

— Mee... mee... bij mij thuis zullen we verder beraadslagen... God-hier-en-gunter! Hij liet niet over zich loopen!

Zwijgend knikten allen en weer gingen ze breed, in rij, over den grintweg.

O, wat voelde Ouwe Huibert zich vernederd en geslagen. Vreemde snuiters hadden 't hem gelapt, de burgemeester, de notaris... Een complot was het, om de Reine's te fnuiken. Maar ze zouden het hem betalen, duur betalen, daar konden ze op rekenen...

En die klok? Die oude klok zou niet meer luiden? Ha, dat zouden ze zien, komenden Zondag, dan zou-ie bengelen boven hun koppen... bengelen... bengelen, zooals-ie 't nooit gedaan had, al moest hij zelf aan 't klokketouw staan.

Zoo'n vervloekte notaris. Omdat hij centen had, dacht hij de Reine's den kop te kunnen buigen? Maar dan kende hij ze niet... Inbreuk op oude rechten, op wat zijn voorvaders misschien wel hadden ingesteld. Nooit!

Luiden zou-ie, luiden zou-ie, ho, ho! Dat stond vast.

Toen ze de Assenhoeve naderden, zag Huibert twee gestalten zich verwijderen.

Zou dat... Tine wezen? Wel vervloekt, daar moest hij het zijne van weten.

Achter elkaar over de klapperende voetbrug sloften de Reine's het erf op en Huibert liet ze de kamer binnen, waar de jongens op tafel te ronken lagen en Diewer aan een kous bree.

— Opgerukt! We moeten vergaderen! Waar is Tine?

— Weet ik 't vader! zei Diewer, de jongens wekkend, die gromden.

— Zoo... weet jij 't niet? Maar dan weet ik het wel... wacht effen!... En zet ons wat koffie!

Driftig stormde hij 't huis uit en de brug weer over. Daar waren ze. God-hier-en-gunter, dat moest meteen maar uit wezen ook!

De twee gestalten, die juist wèèrkwamen, lieten elkaar haastig los...

— Na huis, beroerde meid, na huis, en als de bliksem!

— Vader, ik laat me niet zoo behandelen... ik ben geen...

Huibert greep haar wild bij den arm... duwde haar de brug op.

— En gauw... snotmeid, wou jij me ook dwarsboomen? En gauw!

Dan keerde Reine zich tot den candidaat.

— Wat heb ik je gezegd? Me dochter is voor een boer, niet voor zoo'n kale...

Boret stond voor hem.

— Geen beleedigingen, meneer Reine!

Huibert week terug... zei dan kalmer:

— Als je me maar begrijpt is 't mij om het even, en... en... als ik je weer zie, hier met mijn dochter, dan gebeuren er ongelukken... ongelukken!

Zoo draaide hij hem den rug toe. Maar achter de brug wachtte hij even. En toen hij den candidaat zich verwijderen hoorde, grinnikte hij.

Zie zoo, dat was meteen uit ook, dat gevrij met dien vervloekeling, 't werd tijd, anders kwamen er nog ongelukken van. Hij zou oppassen! Daar kon toch niets van komen, Tine kon Peter nemen of niemand. Maar hij begreep het wel! En bliksems goed. Die candidaat was ook in 't complot... vervloekt, maar ze kenden de Reine's nog niet. En die klok? Luiden zou-ie, luiden, dat zijn grootvader het in zijn graf nog hooren kon, luiden zòu-ie.

Er borrelde iets in het wegspuiende water — en vlakbij kwaakte met vet geluid een kikvorsch.

Huibert bleef even luisteren naar het stage, eentonige gezang van de millioenen vorschen over de velden, droomerig in den warmen voorjaarsnacht.

Hu, 't zat hier vol ratten, ze knaagden aan de brug... hoor!

En plots herinnerde hij zich heel duidelijk dien winteravond... toen hij achter de brug op Hekse-Ant wachtte... 't Wijf had dan toch gehekst daar bij 't Raadhuis .. Kop af, als 't geen heks was, hu-hu! Jezus nog-en-toe... ze was tegen hem aan 't werk.

Een groote angst greep hem aan, en bang rond zich zoekend, liep hij zoo hard mogelijk naar 't huis terug, waar hij rond de tafel, met stugge gezichten, de zwagers en de neven vond.

Dan bracht Diewer de koffie. Als ze weg was, voer Van 't Veer driftig uit: — Jij... jij bent er schuld aan... je hebt ruzie met Bijvoet gemaakt, je kan 't met niemand vinden, aan jou hebben we dat nou te danken, Huibert! En hij ging dreigend voort: Vervloekt, wat had hij er aan gehad om Hekse-Ant dien loer te draaien en zoo den burgemeester tegen zich in 't harnas te

jagen. Men had hem immers wel klein gekregen. En nu was hij — die Bijvoet — de sterkere. Dat was Huibert's schuld, van niemand anders. Zou Bijvoet de arbeiders en katholieken bij elkaar gebracht hebben, als Huibert hem niet zoo beleedigd had, als hij den hond niet achter hem gejaagd had? Dan had men hem langzaam-aan wegdonderen kunnen; vervloekt, wat was die Huibert stom geweest... stom... stom! Nu stond de burgemeester sterker dan de Reine's. Stom, stom!

Reine hoorde het zwijgend aan.

En voor 't eerst in zijn leven wist hij niets terug te zeggen, stond hij met den mond vol tanden.

HOOFDSTUK XVI.

Dien Zondagmorgen heel vroeg kwam het Utrechtsch-wagentje van boer Wachter in vliegende vaart den langen, kronkelenden grintweg langs. De jonge boer spaarde zweep noch paard, striemde zijn bles over den vollen rug, dat de strepen lang geteekend bleven. Het schuim droop het dier tot over de voorbeenen. Heel van Asserend, ruim een uur ver, kwam hij om den notaris te halen. Zijn vader lag op sterven, 't kon ieder oogenblik afloopen.

Voor de villa liet hij paard en wagen onbeheerd en, den tuin doorsnellend, rukte hij eerst lang aan de kantoorbel en, toen dit niet hielp, aan die van het woonhuis.

De oude meid slofte kalm naar voren.

— Of meneer de notaris dadelijk komen kon, vader lag op 't uiterste.

Meneer sliep nog, maar ze zou eens zien.

Dan kwam ze rustig weer aanloopen. Meneer liet weten, alsdat-ie dadelijk komen zou. Nee, nee, hij hoefde niet te wachten, meneer reed niet mee, hij zou met eigen rijtuig komen, nee, nee, geen denken aan... vóór tienen was meneer zeker op Asserend, daar kon hij op rekenen.

De jonge boer mopperde iets en reed weer heen.

Notaris Van Everdinge stond brommend zich te wasschen. Zoo ging het altijd, ze haalden waarachtig eerst den pastoor, zagen dan de kat nog eens uit den boom,... de zieke mocht na de bediening weer eens opknappen, dat was meer gebeurd... en als dit niet hielp — op het laatste kantje af — holden ze om den notaris, na lang twijfelen of ze het tientje niet vergeefs zouden uitgeven! Zij haalden hem bij nacht en ontijden zijn bed uit om testamenten te maken. Meerijden, heette het dadelijk maar!

Dank je! De notaris bedankte er voor, zijn leven aan den een of anderen knecht toe te vertrouwen, die bevel meegekregen had: Hollen, hollen! Paard jakkeren! Paard doodjakkeren!

Hij stak het hoofd om de deur:

— Dientje, laat je den candidaat even waarschuwen? En de eitjes zacht hoor, op de klok af. Kleine vier minuten! Kook er maar zes. En zeg Willem, dat hij den schimmel voor de dogcart spant.

Hij zou zich geen slag haasten, drie weken lag de oude Wachter al op 't kantje. De familie had drie weken tijd, dan mocht hij er zeker wel drie kwartiertjes afnemen voor een rustig ontbijt. Welzeker!

De candidaat verscheen reeds met de groote leeren portefeuille, toen hij aan de ontbijttafel ging.

— Nog nuchter Boret? Ik liet voor jou ook wat eitjes meekoken, ga maar zitten. Heb je inkt? En goeie pennen? Anders moeten wij, als laatst weer, om inkt zenden, terwijl de patiënt op sterven ligt, en je weet, Overduin was dood voor de inkt kwam.

Het was kort na negenen, toen de dogcart het tuinhek uitreed.

Jolig en hoog wierp de blauwe schimmel de fijne beenen op, luchtig dravend den grintweg over. Van Everdinge was in z'n schik met dien schimmel. Vond Boret niet, dat hij prachtig liep.., en kijk hij zijn hoofd eens houden, nee zeker was hij niet te duur betaald. En de candidaat moest eens voelen hoe sterk het dier in den mond was... daar trok het op.

De candidaat legde de portefeuille naast zich en nam even de teugels. Zeker, een prachtdier. Zou de ouwe Wachter er nu werkelijk tusschenuit trekken? Wat had hij lang geleden. En dat werd dan een mooie veiling, er waren immers nog twee minderjarige kinderen? Wat een heerlijk ritje met dat weer! Prachtige lente van 't jaar.

Over de eindelooze vlakte der weiden lachte stralend zonlicht. Van horizont tot horizont stond de hemel bleekblauw en strak. Over de slooten lag laag een wollig dek van misten, die in de zonnewarmte aan 't optrekken waren.

Overal langs den Vliet stonden de koeien nog droomerig uit te zien, de pooten weggezakt in den zachten, moerassigen oeverkant.

Of meneer niet vond, dat dit jaar de lente veel mooier was dan vroegere jaren?

De notaris bleef met welgevallen zijn nieuwen schimmel bestudeeren en luisterde maar vaag naar het drukke praten van den candidaat. Ja, ja, die had het beet en goed ook, keek hij eens

opgewonden worden, nu zij de Assenhoeve naderden, — och, och, wat had hij het te pakken. Hij herinnerde zich ook zijn jonge dagen nog wel, toen hij met de boerenmeisjes vree om de verveling van zoo'n dorp door te komen. Hij kon best de zon eens in 't water zien schijnen. Als het werk er maar niet door leed. Daar in de verte had je het hooge, roode dak der Assenhoeve, straks eens opletten wat voor een gezicht de jongen zette, en... kijk, kwam daar niet het rijtuig der Reine's de ophaalbrug over, de familie ging zeker ter kerke... nu, dan bofte Boret. Och, och, wat had hij het beet!

De notaris had er werkelijk pleizier in.

* * *

Ouwe Huibert hield zelf de leidsels, dikke koorden, blank gepijpaard. Zijn blessen sloegen de stevige beenen krachtig neer op het grint en bogen telkens de forsche koppen diep, om ze met een ruk weer hoog te werpen. Het scheen bijna of de dieren zelf trotsch waren op het bruinleeren tuig met de zilveren knoppen, dat hun ruggen dekte, of ze speelden met de lichtheid van 't rijtuig.

Tine leunde naast haar vader, blij met haar nieuwe, zwarte kleedje, dat een modiste uit de stad haar geleverd had. Straks zou Huug er haar mee zien in de kerk. Achter haar, onder de Utrechtsche kap, zaten Freek en Diewer. Waarom bleef die toch nog koppig in boerendracht? Maar die Diewer zag er toch wel aardig uit in haar donkerzijden kerkkleed, met de zware, gouden oorijzers van moeder. Het stond wel, die dracht, maar ze raakte uit de mode. Tine voelde er zich niet thuis in. En dan al dat vele goud overal, zoo zwaar en pronkerig!

— Ik word waarachtig trotsch op me zusje! plaagde Freek, je bent een heele dame, hoor!

Tine lachte gevleid. En zij ergerde zich toch eenigszins aan haar broer, die zoo'n echte boer bleef, er nu weer zoo onverschillig uitzag met de geplakte haren over zijn rooden kop... die zijn hoed zoo boersch achterover droeg en de dikke sigaar scheef in den mond hield. Jammer, dat ze allen zoo boersch bleven, Kees ook al. Maar zij wist het, vader was er trotsch op, boer te zijn. Holland heeft zijn rijkdom onder de boeren, zei hij altijd. En God heeft de wereld geschapen, maar... de boeren schiepen Holland. Dan wees hij rond, heel trotsch, wijd over de eindelooze vlakte der velden en zei: „Dat waren moerassen, nu is het land, sappig weiland, zie je!"

Tine schrok op uit haar mijmeren. Haar vader had gevloekt, twee, driemaal heel luid... dan striemde hij de zweep over de paarden! Hij wilde schijnbaar vroeg bij de kerk zijn vandaag. Nu weer zat hij te lachen.

Ouwe Huibert was nijdig... en toch in zijn schik.

Nou zou-ie eens zien of er geluid werd. De roomsche klok had den ganschen morgen al gebeierd... zeker om de protestanten te sarren. Heel op de Assenhoeve had hij het kunnen hooren! Maar geluid zou er ook in den protestantschen toren worden, al was het alleen om dien vervloekten notaris en Bijvoet te donderen.

Ja, Bijvoet te donderen. Ze zouden weten, dat ze een Reine voor zich hadden, al moest hij zelf aan het klokketouw staan.

En terwijl hij wrokte, zag hij plots, in de bocht tusschen de hoeven, de dogcart van den notaris komen, met den dansenden schimmel en den staljongen in zilveren livrei...

En weer vloekte hij luid, twee, driemalen.

Nou reed de notaris uit, misschien wel heel naar Asserend, waar Wachter op 't uiterste lag... nou zou-ie het luiden straks niet hooren, nou geurde hij kalmpjes daar, vèr van de kerk, met z'n vernikkelden staljongen en zijn centen. Was dat vroom? De kerk gaan verzuimen? Een mooie protestant. Die Wachter was ook al zoo'n likker geweest, die met eerbied voor burgemeester het hoedje lichtte... en voor notaris boog.

Maar hij niet, nooit! De Reine's nooit, die gingen een burgemeester geen stap uit den weg... en een notaris evenmin.

De rijtuigen waren elkaar nu dicht genaderd en in de laatste scherpe bocht reden ze samen gelijk op! Zóó na, dat Tine duidelijk zien kon hoe Huug tegen haar glimlachte. Een warm geluksgevoel verdrong de opgekomen teleurstelling, dat hij haar nu niet in de kerk zou zien met haar nieuwe kleedje... Wat vloekte vader toch... och, wat vloekte hij weer.

In de uiterste bocht moesten de rijtuigen elkaar ontmoeten.

— Oho — grinnikte Ouwe Huibert! Dat deed hij erom, die notaris, nou wilde hij het luiden niet hooren. Dat stond nog te bezien... dat stond te bezien!

En bliksemsnel was zijn plan gemaakt... niet uitwijken, de weg behoorde den Reine's meer dan dien vreemden snoeshaan.

Hij zag hoe de notaris zijn schimmel naar rechts uithalen liet... hoe de candidaat naar zijn hoed greep! Bah, nog groeten ook?

En dan, doende of hij de dogcart niet gezien had, klikte hij luid met de tong om de paarden aan te zetten, en zich langzaam omwendend naar Diewertje, zei hij, glunder lachend:

— Mooi weertje, hè Diewer? Echt Zondagsweer.

— Vader! gilde Tine. Zij greep naar de teugels, trok die met wilden ruk nog naar rechts.

Een oogenblik scheen het of de rijtuigen elkaar vrij passeeren konden. Maar de achterwielen hadden de as der dogcart geraakt; na een schok volgde hevig gekraak.

— Vader! vader! gilde Tine luid, met kracht de teugels inhoudend. Hij nam ze haar weer af.

Snel boog ze zich om de koperen kopstang en zag achteruit hoe het rijtuigje aan den berm lag. Maar Boret stond er naast, een zucht van verlichting rees uit haar borst. Het stelde haar bijna gerust.

— Kijk voor je, bliksemsche meid! siste Reine, je weet van niks!

Hij rukte haar naar zich toe. — Hoor je niet? Kijk voor je, dan moeten ze maar uitwijken; mijnentwege verzuipen ze met hun livrei.

Zij hoorde achter zich Freek grinniken en zag de wild-blije oogen van haar vader. O, die beesten, die beesten, wat waren ze gemeen.

Zacht begon ze te huilen...

Ouwe Huibert lachte, een straaltje kwijl droop hem langs de kin neer op zijn lakensche kerkjas, van pret sloot hij half de oogen.

Oho, ze moesten noodig bij de Reine's komen, die stonden hun mannetjes!

En weer, luid en schor, lachte hij.

* * *

De zware as van het boeren-rijtuig had de lichte dogcart omgeworpen. Maar die was slechts op den berm gevallen, en weldra waren de notaris en Boret weer op de been, stonden ze elkaar, verdoofd van den val, verbijsterd aan te zien.

— Niks bezeerd, Boret?

Maar daar begon het gevallen paard te slaan! Het richtte zich op en poogde te vluchten, de dogcart achter zich aansleepend.

— Heere God, waar is Willem?

Geschrokken zochten ze, eerst langs den slootkant, maar dan snelde Boret het rijtuigje na, dat op een gebroken wiel een honderdtal meters weggesleept was. Hij greep het sidderende paard bij het bit en bracht het tot staan. Het dier sloeg nog even en viel dan tegen den weg... hinnikend.

De staljongen was onder de wielen gekomen en meegesleept, en lag nu van pijn te gillen... Aan zijn voorhoofd gaapte een bloedende wonde, de linkerarm scheen gebroken.

Men maakte hem vrij en legde hem in 't gras, waar hij luid

huilen bleef, pogend zich met den gezonden arm het bloed uit de oogen te wrijven.

— God, God, die ploert! vloekte de notaris.

Uit de omliggende huizen schoten knechts toe, die den jongen naar de meest bijgelegen hoeve van Wouda droegen.

— Gauw, gauw, iemand om den dokter, beval Van Everdinge.

Dan eerst zag men om naar den schimmel. Deze lag daar, over alle leden bevend, de donkere groote oogen wijd-gesperd van angst en pijn, met een gebroken lemoen in opengescheurde flank.

— 't Beest is naar den bliksem! zei boer Wouda, die in zijn hemdsmouwen naar buiten gekomen was. De boerin stond te grienen... god, god, wat 'n zonde, zoo'n mooi peerdje. Had Reine dan niet kunnen uitkijken?

— Kan ik je wagen krijgen, Wouda, boer Wachter ligt op 't uiterste... maar liefst snel! Heb je de portefeuille, Boret?

Een jongen stond er mee in de armen.

En toen de knechts van Wouda heengingen om in te spannen, zag de notaris naar den schimmel om, uit wiens bevrijde flank nu een golf bloed gutste. Het dier was weer opgesprongen, de tengere beenen trilden hevig, telkens wankelde het, en zonk de fijne kop heel laag. Dàn bogen de knieën door en viel hij in den plas van zijn eigen ronnend bloed, zacht hinnikend van pijn.

— Het peerd is naar den bliksem, notaris, zei Wouda weer. Afmaken is het best...

De notaris hief den blanken kop wat op — sprak het dier toe, dat weer heftig begon te slaan.

— Afmaken? vroeg Wouda weer, het beest heeft pijn!

De notaris knikte en bleef het dier streelen, tot de boer met groot jachtgeweer terugkwam.

Maar toen hij den loop achter de ooren poogde te zetten en het dier met groote oogen telkens den kop weer ophief om te zien naar de gescheurde flank, waaruit zijn leven wegvloot, wendde de notaris zich af naar den candidaat. Hij kreunde.

— Heere God... Boret... 't zijn beesten,... beesten, die Reine's... beesten.

Dof dreunde het schot.

En toen de echo's van den knal tegen de hoeven verklonken waren... hoorde men eerst zacht, maar dan luider en machtig, de groote protestantsche kerkklok beieren, een feestelijke stem, die ver... steeds verder golfde, over de stralende velden en glanzende plassen... van Asserend tot aan de blonde duinenreeks.

HOOFDSTUK XVII.

Den geheelen weg over, tot de kerken, zat Reine te grinniken. Dat had hij 'm fijn gelapt, jongen, jongen, fijn gelapt. Tine zat nou naast 'm te grienen, wat was de meid verliefd op dien candidaat. Wat een kippenkuren. Maar hij zou er voor waken wat bliksem.

— Waar snotter je toch om, meid? vroeg hij goedig. Het deed hem toch pijn, dat het kind zoo'n verdriet had.

Tine antwoordde niet, ze zag hem zelfs niet aan. En om zijn verlegenheid te verbergen, wendde hij zich tot Freek; en een stuk land aanwijzend, waar ze langs reden, zei hij:

— Peter moest met die veenwei oppassen, der staat nog puur veel vocht... een nattig brokkie land voor 't vee. Wat jij?

— Niet zoo nat als de Vliet, vader!

Nu moest Reine toch weer lachen; nee, zóó nat niet! Zouden ze te water gelegen hebben... kon hij 't nou helpen, dat de notaris niet ver genoeg had uitgehaald... Zijn schuld niet.

En wist bovendien ieder op 't dorp niet, dat zijn Zwart wild bij den weg was, had Van 't Veer daar laatst nog niet naar gevraagd? Met hoeveel menschen had-ie er niet van gesproken, het dier was niet te houden als het pas van stal kwam. Wie kon hem wat maken?

De paarden draafden het kerkplein op en reden in statigen boog tot voor „De Vereeniging", waar een stalknecht al toeschoot. Die Ouwe Huibert gaf altijd een mooi drinkgeldje, die wist wat een mensch toekwam.

Tine was nu kalmer, zij beheerschte zich ter wille van haar vader. En toen de meisjes van Richter haar aanspraken, merkten zij niets.

— Kijk jij even toe, met de paarden, beval Reine zijn zoon.

En dan, zonder naar iemand meer om te zien, liep hij de kerk binnen en stoof met groote, dreunende passen door het nog leege middenschip, op den ouden koster af, die de groote statenbijbels nog eens zuinigjes stofte.

— Wordt er geluid vandaag, koster?

— Och, meneer Reine, als 't maar mocht... Is het geen schande voor den Heere... dertig jaar lang ben ik koster... en dertig jaar lang heeft de klok geluid... Nou is het stil... ik ken mezelf niet...

— Al genoeg... ja... je zal zien, er wordt wèl geluid.

Het mannetje hief blij de bevende oude handjes op.

— Geluid? Wel? Geloofd zij de Heere, och, och, och!

Maar Reine was al weg. Weer dreunden zwaar zijn schoenen over de groote grafsteenen, waar bijna overal de naam Reine gebeiteld stond.

— Ja, ja, ze zouden de klok hooren, zijn voorouders, die de Assenvlietsche moerassen tot vruchtbare weilanden maakten... wacht, wacht!

Tegen de kerk aangedrongen stond het huisje van Krijn, die de verschillende baantjes van omroeper, gemeentebode, doodaanzegger en klokkeluider in zich vereenigde.

Hij stond in de deur, zag Reine komen en grinnikte van leedvermaak.

Of er geluid werd? Nee, meneer Reine, de gemeenteraad had immers besloten, dat...

— Tut, tut, en als ik je tien stuivers geef?

— 't Spijt me, meneer, maar ziet uwe...

— Een gulden! Vooruit dan, het is bij tienen.

— Uwe begrijpt, meneer Reine, ik leef van de gemeente,... en burgemeester heeft me gezeid, als dat ik voor niemand niet luiden mocht... ook niet voor de Kerkeraad... die moest zelf maar een luider nemen.

— Vervloekt... je verdomt het?

De gemeentebode schudde koppig het hoofd, genietend van zijn macht opeens, nu hij de zijde van den sterkeren burgemeester koos, en in staat was Ouwe Huibert's bevelen te negeeren.

Hij zette een meewarig gezicht, als wanneer hij rondging om dooden aan te zeggen.

Ziedend van woede, voelde Reine een oogenblik lust hem bij den kraag te grijpen en te dwingen aan 't touw te staan... maar, zich beheerschend, draaide hij hem den rug toe...

— Onthou je dag, Krijn! waarschuwde hij.

Midden over het plein slofte langzaam, steunend op haar stokje, Hekse-Ant...

O, het tooverwijf... het gevloekte! Ook zij kwam nou om hem tegen te werken... maar hij zou ereis zien, de bode wou niet luiden? Dan... dan zou hij zelf aan 't klokketouw staan. Bijvoet zou het hooren, en de notaris, het heele dorp zou het hooren, tot aan Asserend toe. Hij rukte de torendeur open. Daar hing het klokketouw... O, heel het dorp zou het hooren... ha!

Met zijn volle gewicht viel hij op het touw...

De klok zong zacht één vreemden, zoemerigen slag... en zweeg dan.

Ouwe Huibert was voorovergevallen, het verteerde touw knapte af en kronkelde rond en over hem neer. Het had zijn gewicht niet kunnen dragen.

Verlamd van schrik, kroop Reine overeind...

Christus, dat was het werk van Hekse-Ant, maar zeker... daar had zij de hand in.

Bevend over alle leden, zag hij omhoog naar het gat in den zolder, waaruit het touw neergegleden was. Dan, verbijsterd, zocht hij naar de breuk langs den grond... Ha... het was niet lang en dus niet hoog afgeknapt... hij zou er toch bij kunnen.

Wild stoof hij de trappen op, Christus, wat waren die steil en oud en uitgesleten, dat was geen werkje meer voor hem, trappen klauteren. Verroest, daar had hij op een rat getrapt. Hij huiverde.

Drie trappen had hij achter zich. Ja, daar hing het laatste stuk touw! Nu alleen de ladder nog maar...

Dan stond hij op den torenvloer onder de groote klok en was het touw weer in zijn bereik. Hunkerend greep hij er naar. O, wat zijn handen jeukten.

Maar door 't klimmen was hij te veel buiten adem nog... even moest hij uitrusten. Door de torengaten zag hij van de hoogte neer over het dorp. Sinds zijn jeugd had hij het zoo niet meer gezien. 't Was lang geleden, dat hij op den toren stond. Als jongen was hij er vaak geweest.

In slingerende lijn, langs den Vliet, lagen de huizen geschaard, de roode daken gloorden overal tusschen de boomgaarden. Erachter spreidde zich de wijde, rustige gestrektheid der velden. Daar slingerden zich glinsterende slooten doorheen, die zich vaak verwijdden tot moerassige plassen. Ginds, naar het noorden, lag groot de Geesterplas, een grillig gekarteld meer in zonnegoud, dat nog alleen zich staande te houden wist in den strijd tegen

de boeren. Een lang, venijnig dier scheen het, met vele armen, die grepen in het groene vlak der weiden... ja, tot ver in Reine's weiden.

En ginds, achter de zilveren duinen, lag grijs-blauw de zee, heel vaag, zonder horizont.

Ouwe Huibert mat met de oogen de velden, die hèm behoorden, en die zijn broers en neven behoorden. Kijk, het grootste deel hoorde toch den Reine's... de grootste hoeven hoorden hun... En hij zou zich door vreemden de wetten laten stellen? Nooit, dat nooit!

En krachtig haalde hij het klokketouw neer... liet het door de vingers weer opglijden... Zwaar dreunde de eerste klokkeslag. Wat een geluid hier boven.

Weer haalde hij neer...

En nu volgden de slagen elkaar... eerst langzaam, maar steeds sneller en sneller.

Ha, daar kropen over den weg de kleine gestalten der kerkgangers aan. Nu kwamen ze toch onder stemmig klokgelui ter kerke op, nu was de Zondag stichtelijk als alle vroegere Zondagen en ging vredig de roepstem over velden en huizen. Nu was de dag des Heeren eerst stichtelijk.

Met blijden grinnik zag hij de menschen op het plein omhoog zien en de hoofden bijeensteken, zag hij den burgemeester zijn huis uitkomen, met hoogen hoed en gekleede jas, om ter kerke te gaan onder het klokgelui van zijn hand. Allemaal keken ze op naar den toren...

Nu hoorde Bijvoet het luiden, nu hoorde heel Assenvliet de klok.

En... o, hij schreeuwde het uit van blijdschap... daar, ver op den Vlietweg bij de hoeve van Wouda, lag de dogcart van den notaris, zag hij het oploopje van de buren daaròm!

Nu huilde hij van vreugde, langs de rimpelige wangen dropen de tranen neer... O... o, wat deed dat goed... nu zou de notaris het luiden hooren... ja, harder, harder luiden, dat hij het hooren moèst, moèst!

Zóó woest rukte hij aan het klokketouw, dat het bloed hem naar den kop steeg en hij duizelig werd. Maar wat gaf het? Elke slag, die boven hem donderde, gaf wilde emotie van genot, van helsche vreugde, want elke slag trof ook Bijvoet en dien notaris...

En zoo dreven, altijd zwaarder en geweldiger, de klanken in golven over de stralende velden en glanzende plassen, van Asserend tot de blonde duinen, en zoo ver de Vliet zich wegkronkelde.

Op het kerkplein stonden de Assenvlieters nu in groepen bijeen. Zij zagen op naar den toren en spraken samen luid... Hoor nou eens aan, daar luidde de klok toch, ofschoon de Raad het afgeschaft had. Wie stond er nu aan het touw? Wie?... Ouwe Huibert! De gemeentebode vertelde het aan wie het maar hooren wou.

Ouwe Huibert aan 't touw? Kon die zoo krachtig luiden? Ja, ja, 's Zondags moest er geluid worden, gelijk had-ie, volkomen gelijk. 't Was de dag des Heeren.

Nou zag je eens wat een goed Christen die Reine was, daar konden alle geloovigen hun hoedje voor afnemen. Wat een dwaas besluit van den Raad. Was dat godvruchtig? Ze moesten zich schamen. Nee, nee, Ouwe Huibert was nog eens een Christen, dat kon je hooren! Wat zat er een geluid in die klok, als er een goed Christen aan 't touw stond.

En er waren er, die achter de kerk om naar de torendeur snelden. Zij vonden het touw als een slang gekronkeld ter aarde. Maar de klok luidde! De klok luidde toch, zonder touw? Gebeurde er dan een wonder?

Zij klommen omhoog... om dit wonder te zien en bespiedden Reine in den rug... aan het klokketouw rukkend! Nee, niet storen, gauw omlaag om het te zeggen, hoe hij heel boven in den toren stond, die goeie, ouwe man, heel boven in de klokkenkamer. Die goeie, godvruchtige man.

Allen vergaten het bedehuis binnen te gaan, zij bleven van het plein opzien naar de klok, die daar heen en weer zwengelde, en telkens uit de klokkegaten keek.

Daar kwam burgemeester Bijvoet. Wie er toch luidde? Ook hij vroeg het.

— Ouwe Huibert van de Assenhoeve! zei de gemeentebode gedienstig.

En allen, die dachten dat Bijvoet nu barsten zou van nijd, vergisten zich sterk... Want hij glimlachte voldaan en zei:

— Dat doet hij goed, dat mag hij nog eens doen, dat doet hij héél goed.

Hoor nu toch zoo'n spotter eens aan, was dat een Christen, wat deed hij in de kerk? Nooit, nooit had de klok zoo mooi geluid, niemand wist, dat zij zoo'n mooien klank had. Nu stond er een waar Christen aan het touw.

Zuiver en diep, maar in gejaagd tempo, dreunden de klanken elkaar na, over veld en plas, tot aan de verste duinen.

. . . . . .

Maar opeens klonk een klagend vreemde klokke-toon en nòg een... het luiden was niet meer zwaar en zuiver, maar droef zangerig met trillend, schor nagonzen. Dan ging het langzamer, tot na zeurigen, lichten slag, het heel stil werd.

Ouwe Huibert had in zijn wilde vreugde de klok zóó geluid, dat de zware klepel in het brons een barst sloeg.

Hij hoorde plots het zeurige nazoemen, dat daarboven spookachtig klaagde... en liet het touw glippen.

— Christus... Christus, vloekte hij... de heks, de heks hangt om den klepel. Hij richtte zich op om goed te zien, maar de duizel van lang met het lijf op en neer zwaaien, beving hem nu hij opkeek, hij zag onder de klok alleen de duistere holte, zelfs den klepel niet.

— Heks, heks, gilde hij, kom er uit, kom hier, dat ik je botten kraak! Nee, ik wil niet meer luiden, 't was mooi zoo... kom eruit...

Maar hij hoorde alleen het krassen der kouwen, die, nu het luiden zweeg, op den toren terugkeerden.

Zweet gutste hem langs het voorhoofd.

Dan barstte hij uit in een schaterlach...

— Haha, ze konden komen, de heksen! Hij was niet bang, nee hoor, voor zes nog niet. Was hij den notaris dan uit den weg gegaan?

En dreunend met de zware schoenen over de oude planken, die droef kraakten en knarsten, ging hij de trappen af, zich verheugend dat de klok toch geluid had, en dat dominee in zijn schik wezen zou, omdat de Zondag nu toch stemmig geweest was. En stichtelijk de dag des Heeren.

De Assenvlieters schuifelden langzaam de kerk binnen. Kijk, meenden ze, nu was er eens goed geluid... zóó kon de gemeentebode het niet, dat moest een luie, aartsluie kerel wezen. Dat had Ouwe Huibert er goed afgebracht, van Kormerend tot Asserend, van den Geesterplas tot de Wijksche bosschen moest men gehoord hebben, hoe hun klok luiden kon, welk een mooi geluid er in zat.

En al was de klok nu gebarsten... wat hinderde dit, nu zij toch éénmaal gehoord hadden, hoe mooi en machtig die luiden kon, als een vroom Christen aan 't touw stond.

HOOFDSTUK XVIII.

Vroeger jaren kwamen in Junimaand veel maaiers op de hoeve,... stompe, stoere kerels, uit den Oosthoek, en soms ook wel Duitschers. Maar sinds de machines het werk vereenvoudigden, kwamen nog alleen de hooiers, mannen en meisjes uit de buurt, om het gras te keeren en te bergen.

De blauwe machines reden nu rond het veld, in steeds kleiner kringen, en de messen sneden te gelijker en te sneller. In een dag werden tallooze bunders gras gemaaid en te hooien gespreid. Alleen langs de slootbermen was nog een streekje met de zeis noodig en daarin voorzagen de vaste knechts. De boeren leenden of verhuurden elkaar de werktuigen, en zoo was nu in Junimaand bijna het gansche dorp vrij van vreemd volk.

Die machines namen veel van de poëzie van den arbeid weg...

En toch had men het heel druk. Zóó druk, dat men twisten vergat en in vrede zich beijlde om den oogst der sappige graslanden binnen te halen.

Ook Ouwe Huibert vergat zijn haat in de hooidagen, nam zelf gaarne de zeis nog eens ter hand, of stond dagen lang achter het werkvolk toe te zien, dat de grasplokken goed gekeerd en uiteengeworpen werden, van heel vroeg in den morgen tot te zeven uren, als de zon naar den horizont neigde en het licht in roode vlammen van de kleurige velden vlood. En voor de zon nog wegdook, was het stil op de hoeve, waren meesters en knechten reeds in zwaren slaap gezonken. Om drie uur zou het immers weer dag zijn, en de sluimeruren in den noenstond op het heetst van den dag, onder gras op de weiden, waren onvoldoende om op krachten te blijven.

Tine profiteerde van dien vroegen slaap der hoeve-bewoners.

Wanneer alles ter ruste gegaan was en de schemer traag over de velden sloop, dan kwam ze de hoeve uit, om heimelijk den candidaat te zien, die bij de hooge hooischelven wachtte. Daar bleef zij lang, tot ver in den zoelen avond in zijn armen, in de verrukking der eenzaamheid en de streelend-wellustige geuren van het hooi, waarin zij verscholen zaten.

En zacht spraken ze elkaar van het leed, dat die gedwongen scheiding hun baarde, maar hun liefde te krachtiger voedde en die heimelijke bijeenkomsten te zoeter maakte. Zij zoenden elkaar lang en te inniger en namen eindelijk drie, viermalen afscheid om altijd weer even te blijven.

Boret had nooit de vreugde eener frissche liefde gekend, hij liet zich gansch gaan in de weelde der heete kussen en kon de armen, die het meisje zoo innig om hem hield, maar al te moeilijk losmaken. De droomerige stilte der nachtelijke velden hield hem in een, niet te verbreken, droom. Hun fluisterstemmen gingen als een jubel op in den zomerschen nacht, de natuur deed hun bloed in wilde golven door de aderen stormen.

Heiligden de nacht, de eenzaamheid en de duisternis, de zoele geuren en de wondere stilte, dan den wellust hunner heete kussen niet?

Vaak kwam aan oosterkimme de lichtglans waarschuwen, dat het einde van den liefdedroom daar was en het toch hoog tijd werd heen te gaan. Ging daar op een verre hoeve de eerste lijsterslag al niet op?

Dan lieten de lippen elkaar moeilijk los en sloeg zij lachend het hooizaad van zijn jas. O, wat zaten haar haren er weer mee vol, wat zou dat straks nog een last en moeite geven. Maar een blijde last en moeite, want elk zaadje, dat zich vasthield, zou zoete herinneringen geven van genoten vreugde.

Och, och, was vadertje maar te vermurwen, ... als zij eens altijd bij Huug blijven kon, warm en veilig, heel klein in zijn armen ... als er eens geen uren van afscheid meer komen hoefden.

Zoo genoot zij vaak maar enkele uren slaap. Want Diewer was meest om vier uur al voor haar bed ... Wat een langslaper, alles was al het veld in, mopperde zij.

Dan voelde Tine zich over alle leden stijf en mat, dan brandden haar de oogen in het daglicht.

Maar de milde, blijde morgen deed haar opleven en als ze door de rustige gestrektheid der velden ging om vader en den jongens hun thee te brengen, als zij over de glanzende vlakte de teer-vernevelde horizonten zag en in verrukking de ijle, reine lucht door de longen zoog en jeugdig voelde, in het

geluk van het schitterend licht, dan kwam weer over haar de al-goede tevredenheid, die het leven mooi doet zijn.

De vogelen juichten uit bevende keeltjes, met van aandoening gezwollen borstjes; hoog uit den hemel klonk de kweelende zang der leeuweriken,... de pittige grasgeuren dreven op den frisschen morgenwind..., en het kon niet anders, ook haar greep die vreugde aan, het dwong haar die weelde te uiten in een schaterenden jubelzang.

* * *

Ouwe Huibert merkte niets; hij had geen tijd om aan zijn kinderen te denken. Nu, in de hooimaand, kende hij alleen het zuinig bijeensleepen van den hooiovervloed. Nijver als een mier draafde hij van zijn hoeve naar de velden en weer terug, achter de hooggeladen wagens aan, zelf een vork in de handen om de afvallende plokken te garen en ze weer op den voortschuivenden berg te zwaaien. Op de hoeve zag hij toe, dat het hooi veilig op de schelf kwam, stardroog en goed geperst. Hij vergat den sterfdag der boerin, zijn plannen met Tine, zijn veeten tegen den burgemeester. Hij zag alleen om naar het werk en sleepte mee den wintervoorraad aan, als een nijvere, onvermoeide gierige mier.

Tot op een dag, toen bijna heel de eerste hooioogst binnen was, ... hij ver in de velden het flikkeren van een helm zag, dat al nader kwam, en daarna een rijksveldwachter uit zijn tasch hem twee papieren overreikte.

Hij nam ze aan, frommelde ze saam in den wijden broekzak en stond den veldwachter uit te lachen! Die moest als de bliksem maken dat hij zijn erf afkwam... en dadelijk!

Maar toen de veldwachter heen was, frommelde hij steelsgewijs de papieren weer uit, en zag het proces-verbaal wegens te woest rijden, vergezeld van een verzoek van den officier van justitie om ten gerechtshove in de stad te verschijnen, voor een persoonlijk onderhoud.

Eerst lachte hij luid, schaterend luid... Wat? Proces-verbaal, bah, ze konden hem bij verstek veroordeelen en tien gulden boete geven, voor zijn part.

Maar dan werd hij prikkelbaar en zwijgzaam. Voor dien officier zou hij toch naar de stad moeten, het verzoek was beleefd en in de termen opgesteld. 't Zou maar beter zijn te gaan.

Hij stopte de papieren weer weg... niemand moest iets merken. Maar in zijn borst zwol plots de haat weer tegen dien burge-

meester en notaris... Al zijn veeten keerden, stuk voor stuk, in zijn gedachten terug, aangroeiend tot geweldige feiten, tot dingen die sarrend voor hem stonden, overal! In de velden, op de hooischelven en in de stallen. Hij werd, naarmate de dag ten einde liep, zwijgzamer en deelde, prikkelbaar, zware vloeken onder het werkvolk uit, soms rake oorvijgen aan de meiden, die bleven babbelen.

En in den avond, toen alles na brandheeten dag vroeg ter ruste ging, lag hij te woelen in het groote zwoele praalbed en verrezen de veeten weer voor hem als venijnige kwelgeesten, die door de vallende duisternis opdoemden, de een na de ander. Nu eens stak hij den kop onder het laken, bijna stikkend in eigen heeten adem, dan wierp hij het dek weer ver af en lag bloot met de beenen over den bedrand te bengelen. O, wat hij dien notaris en dien candidaat vervloekte.

Buiten verzonk de schemering in den nacht.

Dan..., boven zich, hoorde hij plots het zachte gerucht van voorzichtige schreden... Dat hield even zijn aandacht vast. Zeker een meid die haar vrijer bezoeken ging... of... Maar nee, het was nu in Tine's kamer... de schreden gingen de trappen af, die zacht kraakten. En nu piepte een deur.

Hij rees recht overeind in bed. Vervloekt, wat ging Tine uitvoeren? Snel sprong hij op den vloer en leunde met het gelaat tegen de ramen om naar buiten te zien. Waarachtig, daar ging Tine, heel behoedzaam.

Een kille angst beving hem. Ging ze nu weg? Zijn Tineke weg? In den nacht? Voorgoed? Om dien candidaat zou ze hem nu alleen laten? Vluchtte ze weg, omdat hij geweigerd had? O nee, dat zou Tineke toch niet doen, Tineke niet,... maar...

De voorstellingen groeiden met zijn angst. Hij moest er het zijne van weten en schoot zich broek en muilen aan, sloop naar de deur, die was blijven aanstaan.

Wat was het zwoel buiten en heilloos donker. De moerasmisten lagen als een zware wolk over het landschap. Alleen, recht boven hem, was vage glinstering van een enkele ster, die dan plots verdween. 't Scheen bijna of een onweer komen zou. Heere god, en er lagen nog wel twintig voer hooi op 't veld. Hij onderscheidde nu de omtrekken der stallen, der popels langs den Vliet en de plompe vormen der hooischelven.

Waar was ze dan, zijn Tineke. De brug kon ze niet overgegaan zijn, dat moest hij gehoord hebben, die klapperde altoos.

Tegen het huis gedrongen bleef hij loeren, scherp door de zwoele

duisternis. Zijn ooren kwelden zich om een gerucht te vernemen. Maar alleen klaagde de lange, eindelooze zang der vorschen.

Ha... ja toch... daar bij de schelven sprak iemand, een mannestem. Een vreemde stem! En Turk had niet aangeslagen.

Haha, als het die candidaat was zou hij hem helpen... en schrik aanjagen voorgoed... een schot hagel in zijn pooten zou 'm goed doen.

Voorzichtig ging hij het huis weer in en tastte in de gang naar het jachtgeweer, dat aan den muur hangen moest. Gewapend sloop hij dan naar de hooischelf, een hand aan het oor, in de richting der fluisterende stemmen.

Nu was hij zoo nabij, dat hij het kleed zijner dochter bijna met de hand beroeren kon.

Ze stonden, de gelieven, borst aan borst, hij hoorde de kussen... de fluisterstemmen...

Nu zei Tine iets... Wat zei ze?

— Och, vadertje is zoo goed... hij zal zeker toegeven, zeker, zeker, als wij geduld hebben... vadertje is zoo goed.

Heere god! Ouwe Huibert stond te beven, te beven over alle leden, en toch voelde hij zich zoo warm van binnen, zoo heel warm en goed. Zijn Tineke zei dat, zijn lieve Tineke!

Dan luisterde hij weer.

— Vandaag was vader zoo prikkelbaar... ik weet niet wat hij heeft.., och, och! Wat een nare dagen!

— 't Zal zijn om die dagvaarding... Meneer Bijvoet zei me straks, dat hem die vandaag gebracht was. Wat jammer, dat dit toen gebeurd is. Wij hebben geen geluk, Tine! Het zal hem verbitteren.

Woest richtte Ouwe Huibert zich op, zijn vuisten omklemden het geweer! Alle haat zwol weer in zijn borst, schrijnend, vlijmend. Hij wist al zijn veeten weer.

O, die verrader, nu vertelde hij Tine, wat hij geheim had willen houden. Hij stookte zijn dochter tegen hem op... O, hij zòu hem!

— Hulp, hulp... dieven, hulp, hooidieven! Luid kraste zijn stem door de stilte van den nacht.

De gelieven lieten elkaar los.

Turk begon wild te blaffen.

— Vader!...

Tine stond voor hem, alleen!

Hij rukte haar opzij, en loste twee schoten in de duisternis.

Het gezang der kikvorschen zweeg als bij tooverslag.

— Vader, vader, ik ben het... ik... Tine!

De candidaat was achter de hooischelf gesneld. Maar toen de schoten klonken, keerde hij terug en stond voor Reine.

— Wij zijn het, meneer Reine... er zijn geen dieven.

— Vervloekeling! Je steelt me me dochter... je...

Huibert hief de kolf van het geweer op en sloeg naar hem! — Dààr! Dààr! Dief, verleider, dief!...

De twee mannen grepen elkaar vast, worstelden om het geweer.

Tine gilde luid om hulp!

De mannen worstelden, zwijgend, steunend.

Maar nu wierp Tine zich tusschen hen, met beide handen hield ze hen gescheiden.

— Ga weg, Huug... o, ga toch weg... ga toch weg... Vader zal niets doen, ik houd hem vast... ga weg.

Uit het huis kwamen stemmen... een deur ging knarsend open. Toen vluchtte de candidaat het damhek over en de velden in.

— Wat is er, baas?... Waar? Zijn er dieven? Waar?

Drie knechts, met hooivorken gewapend, schoten toe.

Ouwe Huibert herstelde zich.

— Niks! niks! Ik dacht dat het dieven waren, zeker landloopers, die in 't hooi sliepen, ze zijn gevlucht...

Langzaam gingen allen het huis weer in.

Daar beet hij Tine toe: — Een volgend maal schiet ik hem dood... je liefje! Dood!

Een geweldige windstoot joeg loeiend om de hoeve en sloeg met de nog open deuren. Dadelijk ritselden hagelsteenen aan de ramen, en overlichtte een klare bliksemstraal den ganschen hof.

Het onweer brak los.

Van overal snelde nu 't volk aan, dat luiken sloot en de hooischelven dekte, vechtend met de windvlagen, die de lantaarns doofden, tegen de hagelsteenen, die geeselden en daarna tegen den regen, die hun kleeren doordroop.

Ouwe Huibert stond in langen ulster te midden van zijn worstelende knechts en zijn luide bevelen overstemden den nog vagen donder. Hij voerde den strijd tegen de elementen aan, die met verwoesting dreigden. Eindelijk trok men zich druipnat in huis terug, het noodweer kon nu niet meer schaden, alles was gedekt en geschut.

Den geheelen nacht kraakten om de hoeve de vervaarlijke donderslagen en schoten vuurstralen over velden en in plassen neer, splijtend hoog geboomte of sissend langs de afleiders...

Tine lag in haar bed te bidden.

O, o, dat zij Huug nu niet meer zou kunnen zien in de stille avonden. Zij bad, bevend en hartstochtelijk, tot de dag, klaar en stralend, weer over de gansch verjongde natuur rees, en het landschap ontwaakte in frissche verreining, blij en rustig na boozen droom, door de regens weggewasschen.

Maar toen Tine vroeg door de velden ging, voelde zij voor 't eerst, dat de lachende zon haar niet verheugde, dat alles leelijk was rond de hoeve, dat een fatum zwaar op de rijkste velden lag en er hier voor haar geen geluk meer wonen kon. Zij kon het niet gelooven, dat de wereld schoon was. Al dit schoone zou broos vergaan, het was alles tijdelijk... en bedrog. Al het blije zou verzinken in een troostloos droeve duisternis, in een eindeloozen nacht.

Hier op de hoeve woonde het, dat noodlot, hier grijnsde het haar aan in alle kamers, van onder de ernstige wilgen, uit de liefste hoekjes, als een dreigend grijnzend spook, dat overal mompelde als een vage donder.

In dien haat kon het geluk niet bloeien. Haar geluk, haar blijheid en vreugde, haar lachen en leven, haar liefde zou hier ten onder gaan... sterven in dien doodskus.

Het noodlot lag loom, als een kleverig-trage massa over alle vroeger zoo blije dingen. Een fatum... dat de haat was.

Arm, arm vadertje, die zòò haten kon en daarmee allen vrede en vreugde ook rond zich sterven deed.

Arm, arm vadertje.

Zij zag de hooischelf weer, waar het blij geurende gras en millioenen bloemen verdord en verdrukt lagen... als haar vreugde... als haar liefde. Die waren getuigen geweest van haar groote geluk... en leed. O, o, wat had zij gebeden, dien langen nacht. Maar nu wist zij zich ook bereid... tot het uiterste... tot het uiterste.

HOOFDSTUK XIX.

Ouwe Huibert keerde uit de stad terug, fel in zijn schik. Hij leunde goed geluimd in de tilbury, het hoofd ietwat achterover, met zijn sigaar tusschen de lippen en overdacht het gesprek met den officier van justitie.

Hij had het hem lekker nu eens alles gezegd, wat voor toestanden er op het dorp heerschten, hoe vreemden daar baas speelden, waar de boeren oude rechten hadden en hoe men, om de vrome Reine's te sarren, het klokkeluiden op den dag des Heeren had afgeschaft! Was dat godvruchtig? En al had nu de officier gezegd, dat dit hem allemaal niets aanging, hij wist het nu toch! Fijn! Wat had die vent hem maken kunnen? Niks! Van mazen had-ie gesproken, waardoor hij goed te glippen wist; nou, dat kon niemand ontkennen, de Reine's waren handig! Maar dat hij er ook wel eens in kon blijven hangen. Nu, dat moest hij immers zelf weten. Nee, nee, ze vingen een slim boertje zoo gauw niet! Het was opzet geweest, eerst dat geval met Ant en toen dat aanrijden; de officier beweerde het spelletje klaar te doorzien. Maar hij, Reine, had zitten schudden met het hoofd! Nee, nee, dat mocht de officier niet denken, die Zwart was een schichtig dier bij den weg. Een verdraaid woest beestje, maar een goed beestje, loopen dat-ie kon, meneer de officier. Als hij er eens mee rijden wou?

Verdraaid goed had hij het gezien, hoe die man beefde van drift en toch niets doen kon. Ha-ha, en weer had hij van die mazen gesproken, waaraan hij een volgende maal niet zoo makkelijk ontsnappen zou. Zulke gevallen mochten niet meer voorkomen, of hij zou met den sterkeren arm der justitie kennis maken. Reine had glunder gelachen en ongeloovig gedaan.

En daarna had hij in „De Gouden Leeuw" een glaasje gepakt, en nog een! Eèn op de gezondheid van den officier, èèn... proost op den notaris, èèn... proost op Bijvoet! Nu was hij in een prettige bui, zoo'n brandewijntje deed je goed. 't Kon ook volstrekt geen kwaad, drie glaasjes; hij had er wel eens tien achter de kiezen gehad, zonder dronken te worden. En de Zwart liep uitstekend, die wist bijkans zelf al den weg! Dat werd een goed peerd.

Kijk-ie nou draven! Hij rook stal. Nog een stijf kwartiertje, en hij zat thuis. Daar waren zijn velden al. De paar voer hooi, die met het onweer buiten gelegen hadden, droogden al weer puur! Maar hij mocht ze zeker niet bij het andere bergen, anders kwam de broei erin. Opgepast!

Mooi liep die Zwart, die glanzende rug en het witte schuim op de schoften stond goed. Het dier danste bij den weg. Heelemaal niet schichtig meer, als een lam ging hij nu...

Vervloekt. Daar had je zoo'n verdoemd ding weer, dat moest verboden zijn met auto's bij den weg te rijden; het vee schrok er van en je had maar last met je paarden, vooral de Zwart was er nog bang van.

In de bocht langs den Vliet stoof in stofwolk de auto aan.

Ouwe Huibert hield zijn paard in, sprong van de tilbury, hield het dier bij het bit en voerde het langs den wegkant, kalmeerend fluitend. Hij klopte het op den hals.

Uit de auto klonk een lang, huilend horensignaal! Ja, ja, toeter maar... wat een drukte. Hij hield de hand op, om den bestuurder te waarschuwen, dat het paard schichtig was.

De auto matigde geen vaart en joeg onder loeiend horengegil als een wervelwind langs den boer.

Bijna had Ouwe Huibert het paard laten glippen! Zijn armen waren verlamd, hij beefde op de beenen en toen het stof reeds opgetrokken was, kon hij nog lang niets zien van wilde woede en verbijstering... Een roode schemer lag voor zijn oogen.

O God, die vervloekte kerel, die ploert, die hond... die vuile notaris, hij had een auto gekocht! Hij had daar kalm en rustig in de kussens gezeten, achter zijn chauffeur, met dien candidaat naast zich!

Verplet stond hij daar, bij zijn paard, als een bedremmelde staljongen. O, wat voelde hij zich getrapt en vernederd.

De notaris had een auto gekocht, zonder iemand iets te zeggen. Nu had hij glimlachend in de kussens gelegen, terwijl hij, Ouwe Huibert, daar als een knecht bij zijn paard moest staan.

Het gebruinde gelaat was doodsbleek van vernedering en haat. O, die verdoemeling, gelachen had hij om hem.

Met beide vuisten dreigde hij de stofwolk na, die over den slingerenden weg voortschoot. Hij bleef die nastaren, tot zij geheel achter de hoeven van Kormerend verdwenen was.

Dan zette hij zich op den wagen, de lippen saamgeperst, de oogen wijd starend en het bruine gelaat doodsbleek.

Voor de tweede maal in zijn leven voelde hij zich geslagen en verplet. Eens was het in den Raad door Bijvoet en nu door dien gevloekten notaris! Als een kwajongen had hij bij zijn paard gestaan, om den notaris te laten voorbijstuiven.

De teugels hingen slap in zijn vingers, de sigaar was gevallen. Hij liet het paard naar eigen wil huiswaarts draven.

De knechten lieten haastig de groote wagenbrug neer en hielpen hem uitstappen.

Ditmaal vloekte Reine niet en deelde hij geen oorvijgen uit. De knechten kenden den baas bijna niet. Ze zagen hem met gebogen hoofd het huis binnen gaan, doodsbleek en stenend...

Och, och, de meester was bepaald ziek, heel ziek.

HOOFDSTUK XX.

Van toen af werd Huibert Reine zwijgzaam en heel prikkelbaar. Niemand kon het hem meer naar den zin maken! Hij ging weinig meer in de velden en bracht heele dagen op de hoeve door zonder een woord te zeggen. Alles vertoornde hem, de minste geruchten, de kleinste fouten. Maar, als men meende, dat hij in vloeken zou uitbarsten, trok hij de lippen saam en draaide zich met gebalde vuisten af. Hij vloekte niet!

Wat konden hem die kleinigheden ook schelen, waar een groote haat zijn ziel kwelde.

Hij wrokte en peinsde zich zinneloos. Hij loerde op een mogelijkheid tot wraak, liet monsterachtige plannen langs zijn geest varen en verwierp ze dan weer. In zijn verbeelding leefde hij het oogenblik weer, dat hij bij zijn paard stond en de notaris lachte en de candidaat de hand aan zijn hoed bracht! Om hem te hoonen, te hoonen alleen, dat wist hij. Zelfs peinsde hij er over om zijn vooroordeel tegen die dingen opzijde te zetten en eveneens een auto te koopen, een grootere, een sterkere, om die van den notaris stuk te rijden. Dan weer wilde hij een ketting over den weg spannen, 's nachts als hij den notaris uit wist. Zijn haat kalmeerde niet, in dagen niet; die groeide diep in zijn hart en vergrootte, naarmate hij voelde hoe hij lichamelijk er door leed. Het vergalde zijn leven, vergiftigde zijn brein. Hij, de machtigste op Assenvliet eenmaal, had zijn paard bij het bit gehouden... om den notaris te zien voorbijjagen! O, de vervloekeling!

Hij begon een ieder te verdenken van samenspanning tegen hem: zijn broers en neven, die hem sinds de ruzie na de Raads-

zitting meden en maar weinig op de hoeve kwamen, zijn jongens, omdat ze te stom waren om zijn haat te begrijpen, Peter, omdat hij niet mèèr werk van Tine maakte, de knechts, als zij gichelden: zeker was het dan om hem. Het geheele dorp wist er van. Zelfs Tine was alleen zoo stil om hem te sarren en Diewer zong luid om hem razend te maken... 't Koopie liep overal schoppen op, wijl het op zijn weg kwam! Die Tine mokte over haar candidaat. Maar zij zou hem niet krijgen, nù zeker niet, nooit, nooit; de candidaat heulde met den notaris en met Bijvoet. Dacht je, dat hij het niet doorzag? Hij wilde Tine alleen trouwen om haar hem te ontnemen, om haar weg te voeren, ver van hem... opdat hij alleen zou zijn. Men had hem zijn macht ontnomen, men wilde hem zijn kind ontnemen. Zijn eenigste kindeke, de eenigste die hij mòcht! Alles, opdat hij alleen blijven zou en van kwelling vergaan. Maar toch kreeg hij zijn Tineke nooit, die candidaat, nooit, nooit! Hij zou met Peter spreken, met Peter zòu ze trouwen! Mocht hij niet meer met zijn eigen kinderen doen wat hij verkoos, was hij dan zòò getrapt, zòò machteloos?

Ze zàl Peter huwen! mompelde hij vaak, al was het alleen om dien candidaat, dien notaris te deuken! Ze zàl, zàl! Ze moet!

Och, dat Tine ook niet wou. Och, waarom wilde Tineke hem niet helpen. Ze was behekst, die Ant had haar behekst, behekst. Ant wàs een heks, een gevloekte, gevaarlijke heks. Ze bad haar rozenkransjes, deed vroom, maar een heks was het. Sinds zij niet verzopen was, had hij tegenspoed gehad. Het oude wijf slofte rustigjes weer langs de straten en Tine bracht haar zelf de weekcenten. Heere God, zat hij dan zóó in haar macht? O, o, dorst hij haar toch doodtrappen. Maar heksen waren niet dood te trappen, al maalde je ze onder molensteenen plat, al hield je ze uren onder water, ze kwamen weer springlevend en nog kwaadaardiger te voorschijn. Wie zou hem beweren, dat Ant geen heks was?

Dagen lang zat Huibert alleen in de huiskamer, wrokkend, peinzend. Hij praatte zachtkens in zichzelf, dreigde en bouwde plannen. Hij praatte met handbewegingen om zijn gedachten te omlijnen. En hoewel buiten de zomerhitte schroeide, verlangde hij naar den winter om warm bij de kachel te zitten en zich te stoven. Hu, wat was hij rillerig.

Zwijgend zat men iederen dag aan tafel. Alleen de jongens zeiden soms wat, maar alle gesprekken bleven gedrukt. Het interesseerde hem niet of de Bonte gekalfd had en de merries gedekt waren. Hij at groote porties zwijgend en dronk brandewijn

aan tafel. Hij martelde zijn geest met voorstellingen, lag halve nachten te waken in het groote praalbed, of te praten tegen de vrouw, die ook weg was, die hem ook alleen gelaten had. Als de vrouw nog geleefd had... o, als Neeltje bij hem geweest was, dan had hij zich kunnen uitspreken. Nu was niemand te vertrouwen.

Hij luisterde nachten-lang scherp, of Tine soms de deur uitging... wilde niet slapen om het te kunnen hooren. Hij hield zijn jachtgeweer geladen bij het hoofdkussen. Vaak stond hij op, als hij meende gekraak van schreden vernomen te hebben, ging loerend door het huis, met den vinger aan den trekker van zijn geweer. Maar nee, Tine ging niet meer, Tine bleef nu de avonden thuis, het waren zeker die vervloekte ratten, die zijn boel stukknaagden en aan de kazen vraten.

O, alles bestal en benadeelde hem, o, dat ook alles tegen hem samenspande.

Op een nacht, na een tweeden vergeefschen tocht door de hoeve, toen hij zich eerst beverig van kou weer op bed geworpen had en dan broeierig en heet van opwinding het dek afwierp, toen de stilte en eenzaamheid hem te benauwend werd en de peinigende gedachten maar niet wijken wilden, de haat hem de keel toekneep, stond hij op. O, hij zou met Tineke spreken, zij zou hem toch wel helpen willen, als ze wist hoe hij leed! Nee, nee, zij was goed, ze zou niet langer tegen hem samenspannen, hij zou haar smeeken als het moest... Ze had een goed, meevoelend hart.

Het maanlicht scheen in haar kamer, reeds verbleekend tegen het grauwe grijs van naderend zonnelicht aan de kimme. Met beverige vingers zocht hij de kaars aan te steken, die op haar nachttafel stond.

Tine rees geschrokken op. Was daar iemand? Zij zag haar vader voor het bed, de verwarde haren over het rimpelig voorhoofd; in zijn hemd, dat hem tot boven de knieën reikte en te kort aan de armen was.

Hij joeg haar zoo angst aan, wat deed hij vreemd.

— Vader? Wat heb je, vadertje? vroeg ze heesch en bevend.

Hij stond daar, nog bedremmeld, niet juist wetend hoe zijn vraag in te kleeden, eerst nu voelend, dat hij in het nachthemd was en een vreemden indruk maken moest. Het roode kaarslicht, de bleeke maanglans en de grauwe schemer gaven te zaam een spokige belichting.

Tine rilde in haar bed; wat zag vader er nu vreemd en bleek en beangstigend uit. Och, och, als hij maar niet ziek werd, hij

werd met den dag zieker, arme vadertje, hij deed zoo vreemd,... o, als hij maar niet dwaas of simpel werd.

Nu was hij op een stoel gaan zitten, zorgvuldig het hemd over de knieën trekkend. Hij sprak zacht en bedremmeld.

Zij was geruster, nee, hij was niet simpel, maar zag er zoo ongelukkig uit, zoo verdrietig.

Ouwe Huibert vertelde haar alles, eerst van de groote macht en rijkdom der Reine's, die nu door vreemden belaagd werden; hij bewees haar hoe ze allen tegen hem samenspanden: de notaris, Bijvoet, allen, allen... en werkelijk, die candidaat ook. Och, hij stond zoo alleen, alleen!

Dan nam ze zacht zijn handen, de groote, ruwe werkhanden, de sterke, nu hulpeloos bevende handen, die ze zoo liefhad.

Dat roerde hem, het deed hem goed. Zóó goed, dat de borst hem minder schroeide en een krop in zijn keel schoot. Zijn stem hikte. Zijn lippen vertrokken zich, dat het eerst een grijns scheen... maar dan begon hij te huilen. Zij trok zijn hoofd aan haar schouder, streek met de handen door de verwarde haren...

— Mijn goeie, lieve vadertje!

Nee, nee, nu moest vadertje niet huilen, vadertje mocht niet huilen. Had hij dan zijn Tineke niet, wist hij dan niet, hoe ze zoo heel veel van hem hield? Hij moest kalm zijn.

Hij werd wat rustiger.

En wist vadertje dan niet, hoe ze hem nooit, nooit iets kwalijk genomen had en alleen maar geleden had, heel stil, omdat ze hem zoo zwijgzaam zag? O, dat zou nu beter worden, hij moest maar veel met haar spreken en bij haar zijn en morgen met haar naar 't veld gaan, dan werd alles wel weer goed. Hij moest eens zien, hoe stoer de vaarzen werden en hoe het gras al weer opschoot. Het tweede hooien zou van 't jaar al vroeg in Augustus vallen. En wat een melk er iederen dag binnenkwam, wat een rijen kazen er op de planken stonden. Freek had daar prachtige zaken mee gedaan...

— Van der Velde krijgt me melk nooit meer, wierp hij er tusschen. Van geen der Reine's krijgt hij melk!

En zij troostte hem! Liet hem dwingen.

Nee, nee, Van der Velde had nu bijna geen melk meer, men wist niet hoe hij het aanlegde; hij had al heel wat volk moeten ontslaan, omdat hij geen melk had voor zijn kaasfabriek. En wist vadertje niet, dat de auto van den notaris niet meer reed en stuk was en naar de fabriek gezonden? O, hij moest morgen zeker eens mee het veld ingaan; het was er nu zoo mooi, het riet

stond zóó hoog langs den plas, sterke, taaie stengels, prachtig, met zulke dikke pluimen.

Ouwe Huibert werd heel rustig; sinds weken was hij niet zoo rustig en gelukkig geweest, o, Tine was een goed, goed kind voor hem.

En zou vadertje nu niet meer droef zijn? Kijk, het was al bijna dag, straks zou de zon opgaan, daar hoorde je Arie al op het erf en hoe die lijster zong. Nu moest hij zich maar aankleeden, dan deed zij het ook en gingen ze samen de velden door.

Ouwe Huibert lachte weer en knikte goedkeurend.

— Goeie, goeie Tineke! zei hij.

Maar dan herinnerde hij zich waarvoor hij kwam. Hij had nog niet uitgesproken. Koppig begon hij er weer over. Hij kwam er toch voor, Tine moest hem immers helpen.

Och ja, ze was zoo'n goeie Tineke, zijn goeie meisje. Als ze nu lief zijn wou. Peter hield zoo heel veel van haar, en zij zou vader zoo gelukkig maken, als ze Peter trouwen wilde. Kijk, dat zou toch mooi zijn, een goeie, sterke jonge boer met veel land en dan haar land, hij zou haar nog tien bunder meer meegeven, dan waren ze immers heel rijk! Als ze dien candidaat nu maar wou laten loopen. Zij kon vader toch gelooven... die candidaat deed het alleen om hem te sarren, hij speelde in de kaart van die vreemde snoeshanen. Hij was zelf een vreemde. Hij wilde hem alleen zijn dochtertje afnemen om hem ten onder te brengen, daarom bracht hij haar het hoofd op hol! Vader zou immers nooit toestaan dat zijn dochtertje ongelukkig werd, nooit! En als ze dien candidaat trouwde, nam ze immers het erfdeel van haar moeder mee uit den boedel, dan werd het bezit toch versnipperd en misschien verkocht. Dan ging het bezit naar die vreemden over. Och, als ze toch wilde, Peter was zoo goed! Als zij ver van hem wegging, zijn Tineke, dan zou vader ook drinken gaan, veel jenever en brandewijn, dan zou hij van verdriet zich dronken drinken, dagen aaneen! Wilde Tine dat dan niet begrijpen?

Ouwe Huibert was er zelf ontdaan van! Ook voelde hij haar tranen op zijn handen druppelen. Warm en heet! Ze huilde nu ook. Ze zou nu zeker toegeven, ze begreep hem, ze zou hem helpen tegen die vreemden...

Maar nu kende hij zijn dochter slecht. Nu had hij geen rekening gehouden met den trots en de koppigheid van zijn geslacht, die ook haar in de aderen broeiden en sterker waren dan meegevoel en barmhartigheid.

Hij voelde hoe zij zijn handen losliet, en zich langs hem heen

uit het bed liet glijden! Zij stond daar in het witte nachtkleed, hoog en slank, met de blonde haren kroezig om het hoofd en de schouders in den rozen schijn van eerste zonlicht... De oogen vochtig en vertwijfeld.

O, wat was ze mooi, zijn kind, zijn bloedeigen kind, zijn eigen werk, wat was ze mooi.

Maar dan zag Tine hem strak aan, om den mond een vastberaden trek, de oogen sterker en zekerder van blik.

— Nee, vader, nee! wierp ze luid tegen.

Dat moest hij niet denken, dat ze Peter huwen zou, om hem, om zijn haat tegen de vreemden, om het bezit! Dat waren alle goede dingen, maar er was één ding machtiger dan dat! Zij kon van Boret niet afzien, nu niet en nooit! Nooit vader! Als hij dan geen toestemming geven zou, wilde ze wachten... ja àlles doen! Maar Peter trouwen, dat nooit, nooit!

Ouwe Huibert smeekte, hij huilde weer! Daar werd hij werkelijk klein, smeekte hij als een kind, kroop hij op zijn knieën voor haar over den grond.

— Och, och Tineke-lief, als ze hem nu gelukkig maakte?...

— Nooit, nooit, vader, nooit! Ik wil het niet en ik kan niet. Ik ben van Huug, ik heb hem liever dan àlles, àlles op de wereld. Ik wil niet, het kan niet. Ik zal zijn vrouw zijn, nu en altijd, daar kan niets mij afbrengen. En... vader, — haar stem was zacht, maar beslist en trotsch en hield een bedreiging in, — vadertje, als Huug het gewild had, zou ik zijn vrouw reeds zijn en ver weg van u en allen, vèr, vèr weg, ik zou zijn vrouw zijn, nog niet voor de wetten en God, maar zeker voor de grootere natuurwetten, voor de wetten onzer liefde... Ik zou hier niet zijn, als hij het gewild had. Ik doe alles, als hij wil!

Ouwe Huibert bukte zich, als had men hem willen slaan! Dàn kwam op zijn gelaat een wilde uitdrukking van woede en haat, zijn oogen, nog nat van tranen, werden plots brandend-droog en hard.

Hij balde de vuisten, hief ze dreigend op.

Tine week geen schrede, stond voor hem met een glimlach van trots en geluk. Ze juichte het bijna:

— Ik doe alles, als hij wil!

Ouwe Huibert liet de vuisten zinken, hij waagde het niet haar te slaan, hij schrikte voor dien jubelenden overmoed.

— Je zal van me hooren! brulde hij, de kamer uitloopend. — Je zal van me hooren!

De deur dreunde toe.

Dan viel Tine op bed, snikkend.

Arme, arme vadertje... Zij hield toch zoo van hem, maar het kon immers niet anders... Huug, Huug was àlles!

— — — — — — — — — — — — — — — —

Reine was naar zijn kamer gestrompeld en kleedde zich nu haastig gejaagd aan... O, o, ze zou van hem hooren, ze zouden allen van hem hooren!

Hij wist er wel wat op te vinden.

O, o, hij zou ze iets leveren, wat ze niet verwacht hadden... God-hier-en-gunter... daar hielp geen lieve-moederen meer aan.

Woest slingerde hij de godslasterendste vloeken rond zich.

Dan brulde hij het huis door om waschwater. En de meid sloeg hij om de ooren, schold haar, dat ze niet wist hoe ze het had.

O, wat tierde en vloekte de baas opeens. Sinds weken was hij zoo stil en zwijgzaam, nu vloekte hij dat de bellen er afvlogen, wat ging hij te keer, nog erger dan vroeger... och heere!

Toen Reine in zijn schoenen stond, was zijn plan gemaakt.

HOOFDSTUK XXI.

Nooit had Tine gedacht, dat ze zòò, zòò liefhebben, nooit vermoed, dat ze zoo sterk zijn en zoo jubelend de macht harer liefde bekennen kon.

Het deed haar nu even leed haar vader die liefde zoo beslist te hebben kenbaar gemaakt, wijl het zijn eenige hoop verwoestte! Maar kon het anders? Had hij er haar niet toe gedwongen? En was het niet heerlijk die te bekennen?

Nu wist hij hoe ze liefhad, nu wist hij dat zij liever hem verliet, dan haar liefde op te geven. Nu verwonderde zij er zich over hoe sterk die liefde haar gemaakt had en hoe alle dingen daarnaast in het niet zonken!

Zij had den candidaat sinds dien avond maar zelden gezien, doch die enkele gestolen oogenblikken waren te zoeter, de omhelzingen te inniger, de kussen te heeter in den angst voor ontdekking, die hen beving en najoeg.

De dagen dat vader zoo stil en zwijgzaam op de hoeve bleef had ze enkele malen gelegenheid gehad hem te ontmoeten en eens nog was ze met hem in het bootje weer ver over den plas gevaren, om, verscholen in het riet, te genieten van zijn aanwezigheid. O, die heerlijke eenzaamheid, enkele uren slechts, in het warme, koesterende zonlicht, dat alles zoo goed en blij maakte, alle droefheid vergeten deed! Welk een zaligheid alles, alles te kunnen uitzeggen, zoo veilig in zijn armen hem te kussen.

Toen op den plas was het, dat zij alle terughouding van zich wierp, hem met beide armen aan zich gedrukt had en gesmeekt, gesmeekt en gesnikt. Ik wil bij je zijn, altijd! had ze gejubeld, gesmeekt. Altijd, altijd bij je, bij jou is alles goed en heerlijk, bij jou. En o, het was niet uit te houden thuis; daar was alles zoo droef en

donker! Daar lag een noodlot over de hoeve, dat haar overal aangrijnsde en haar blijheid besterven deed, daar verdorde alles wat geluk en vreugde was.

Huug moest zijn vrouwtje bij zich nemen, wààr hij wilde, ja, zij was tot alles bereid, tot alles, tot het uiterste... maar niet meer die hoeve terugzien. Wilde hij haar dan niet meenemen? Ver weg, ver weg, waar ze altijd samen waren, waar ze niet meer scheiden hoefden. Hoe kon ze leven, als ze niet de zekerheid had hem morgen weer te kunnen zien, en telkens zijn kussen te voelen. Neem mij weg hier, vèr mee!... Zeker, vader zou het vergeven en dan toestemmen dat ze zijn vrouwtje werd. O, toe, toe nu, Huug moest goed zijn, heel goed, ze zou hem zoo dankbaar zijn, haar leven lang... Wilde hij haar dan niet meevoeren, waar het licht was?...

Wild snikkend borg ze zich weg aan zijn borst, maakte ze zich klein in zijn armen.

De candidaat kuste haar, eerst zacht troostend, dan hartstochtelijker. Hield ze dan zòò, zòòveel van hem, dat ze bereid was tot alles. Hij hield haar in zijn armen omvat, jong onervaren kind, dat zich gaan liet in haar impulsie, dat bereid was tot alles in haar liefde en met gesloten oogen glimlachend zich wilde laten leiden naar den afgrond of het geluk.

Het bloed steeg hem naar het hoofd, zijn blik was omfloerst van aandoening.

Hij zag haar aan, ze was zoo jong, zoo frisch en rein... een bloem hield hij in zijn handen.

Ze sloot zacht de oogen, een huivering van zaligheid doorbeefde haar.

— Bereid tot... het uiterste? vroeg hij aarzelend, zou je alles verlaten willen... om mij?

— Alles, alles!

Zij hield steeds de oogen gesloten... het was zoo zoet.

— Om mij... om mij?

— Om jou, ja, om jou!

— O, dat je zòò veel van me houdt... Ik dank je, dat ik het weet. Dat is een groot geluk.

En dan nam hij haar inniger in de armen en sprak tot haar als tot een klein kindje.

Nee, nee, het kon niet, het mocht nu niet, zij mochten zich niet laten gaan... tot dwaasheden. Hij zou haar bij zijn moeder kunnen brengen en daar veilig laten, maar... nee, nee, kon vrouwtje nu niet geduldig zijn, en om hem, om hem het leed

nog dragen, tot haar vader de onmogelijkheid zijner plannen begreep en toegaf? Was dan het geluk niet oneindig veel zachter, wanneer er geen schaduwen over vielen? Hij wilde gaarne nog eens met hem praten, hem smeeken desnoods, of dreigen. Wilde Tine dan niet wachten nog en die moedeloosheid van zich afzetten? Weldra zou het altijd licht en blij om haar zijn. Maar dan nu flink zijn, en sterk ... al was het droef op de hoeve, al leed ze daar, wilde ze dan niet dat lijden dragen? Blij het dragen om hem ... om zijnentwille?

Zij rees op ... in haar oogen kwam leven, een blij licht ... O, nu gaf hij haar iets ... ja, ja, om hem wilde ze dit leed zoo gaarne dragen ... om hem, om hem, ze verlangde bijna om op de hoeve te zijn en mèèr te lijden, altijd meer! Heerlijk, heerlijk; als vader haar nu schelden ging ... of eens sloeg, wat zou het heerlijk zijn, als hij haar wild-pijnlijk sloeg. Och, wat was ze hem nu dankbaar. Nu gaf hij haar iets, nu was het niet droef meer ... nee, zie maar ...

Glimlachend zag ze hem aan, sterk en blij.

Zij glimlachten elkaar in de oogen en spraken stil af voor de volgende ontmoeting ...

— — — — — — — — — — — — — — —

En toen dien morgen haar vader uit haar kamer was heengegaan, dreunend met de deur en zij hem schelden hoorde op de meid, voelde ze naast het leed een oneindig grooter en blijder trots. Een trots, die haar borst zwellen deed en gloed over haar koonen joeg. Nu had ze het hem gezegd, zonder aarzeling, sterk en moedig. Als Huug haar zoo had kunnen zien, zou hij dan niet gelukkig zijn en haar lang, lang gekust hebben en ook dankbaar zijn?

Ver over de velden wilde ze het jubelen, luid en ver, dat ze hem, hem liefhad en tot alles bereid geweest was. Dat ieder het hooren kon, dat ieder het wist.

Nu had ze het vader gezegd! Wat konden zijn bedreigingen haar deren? Kon hij haar liefde dooden, kon hij haar het hart uit de borst rukken? Zijn woede was immers alleen machteloosheid. Konden geld en rijkdom aan velden en hoeven tegen zulk een liefde op? O, wat was vadertje arm, wat waren alle menschen arm ... wat was zij rijk, rijk!

Nu leed ze en was zoo gelukkig. Nu leed ze om hem en kon juichen en jubelen. Arm vadertje!

Hoor, hoe hij nu vloekte en tierde en schold door het huis. Wat dreunden zijn schreden; zijn bedreigingen konden haar liefde niet deren. Bijna verheugd luisterde zij naar het geweld, dat hij

maakte. Nu was hij toch ook de oude weer, nu zat hij tenminste niet stil bij den kouden haard zoo zwijgzaam de dagen te versuffen. Zóó had ze hem liever, beter die vloeken en het geweld, dan dat doffe zwijgen...

Nu dreunde de huisdeur. Ging hij uit? Zoo vroeg? Waarheen... Waarom had hij zijn schoenen aangedaan en niet de klompen voor 't veld?

Dan kromp ze van ontzetting ineen...

Op het erf voor het huis had ze hem hooren lachen, een heeschen lach... een wreeden, schorren lach...

Zij herinnerde zich dien lach... toen hij het rijtuig van den notaris aanreed.

Verstijfd van ontzetting viel ze voor het raam op de knieën. Zij zag hem het erf overgaan, met groote schreden, sterk en groot opeens weer, hoog opgericht, de oude, stoere gestalte.

Op de brug bleef hij even staan en zag in het water omlaag.

Dan lachte hij weer, schor en heesch, maar doordringend! Een lach, die haar door de borst sneed als een wreede messtoot.

Sidderend, wild ontzet viel zij op den grond, angstig kermend: Vader... o lieve vadertje...! Tot het een gillende kreet werd en Diewer geschrokken aanloopen kwam en haar ophief.

Hartstochtelijk weerde zij Diewer af en, zich beheerschend, vloog ze naar het venster...

Daar ging vader, met groote schreden, als recht op een doel.

— Vadertje... o, o, lieve vadertje! kermde ze.

Hij ging den weg langs... En met brandende oogen staarde ze hem na... tot zijn gestalte kleiner werd en schuil ging achter de hoeven. Maar bij de groote bocht moest zij hem toch weer zien; als hij naar het dorp ging, moest hij daarlangs...

Met brandende oogen bleef zij naar het stuk weg tusschen de hoeven turen.

Wat duurde dat lang, lang, o, wat ging hij doen; wat duurde dat lang! O, die angst, die angst...

Diewer zei wat, maar zij weerde haastig af, wilde den weg niet uit het oog verliezen.

Dan zag ze haar vader met Peter achter diens hoeve de velden doorgaan. En glimlachend, geheel gerustgesteld, viel zij op een stoel.

— O, Diewer, Diewer, die angst, och, Diewer!

— Maar waarvoor dan... waarvoor?

— Ik weet het niet.

Zij wist het werkelijk niet; nee, nee, zij wist het niet, het was

alleen een plotselinge angst geweest, een onverklaarbare angst... O, waarom had vader ook zoo wreed gelachen?

Het kind van Diewer kwam stil de kamer binnensluipen... bang omziend of grootva er ook was.

En wild, in hartstochtelijk verlangen, nam Tine het in haar armen en drukte het aan haar borst, tot de jongen met groote, verschrikte oogen haar aanzag en de armen naar zijn moeder strekte...

HOOFDSTUK XXII.

In machtelooze woede balde Ouwe Huibert de vuisten...

Begreep Peter het dan niet, wòu hij het niet begrijpen, dat dit de eenigste uitweg was. Kerel, was het geen zuiver-mooi plan, wie zou den opzet doorzien? Niemand zou iets vermoeden, niemand, niemand. God, wat was hij stom... die Peter!

Maar Peter schudde koppig het hoofd! Nee, nee, berekenend en in koelen bloede kon hij geen moordenaar worden... zóó niet.

Reine stiet woeste verwenschingen uit, raasde, tierde, maar Peter bleef koppig. Nee, daarvoor was hij niet te vinden... en nog lang niet.

Wel wilde hij nog eens probeeren op de hoeve te komen om met Tine te praten, wel wilde hij alles in het werk stellen om haar voor zich te winnen! God, als oome Huibert dat toch inzien wilde, dat hij van Tine hield als een gek, dat hij als een dwaze rondliep sedert weken, dat het werk hem niet afging en hij bijkans niet at, geen nat of droog door de keel krijgen kon. God, god, hoe hij leed. Graag, graag wilde hij op de hoeve komen, avond aan avond en in haar gezelschap zijn! Hoe koel ze ook was, het zou hem gelukkig maken haar te mogen zien. Maar dàt niet. Waarachtig, hij was geen Jantje secuur, ook niet bang; of iemand, die over zich loopen liet. Tot alles zou hij in staat zijn; in opwinding of woede, dan stond hij zijn man, maar zóó, beredeneerd en in koelen bloede... Neen!

Ouwe Huibert liet hem praten... borg de handen in de zakken, om ze daar tot vuisten te ballen, begluurde hem door de spleten zijner halfgesloten oogleden... en glimlachte.

— Nou, nou, 't was ook niet zoo gemeend, zei hij dan. Hij was in woede niet klaar bij zijn verstand geweest... gelijk had

Peter! Dan moest hij maar vaak en lang op de hoeve komen, zoo tegen den avond, als het werk gedaan was en men op het erf onder de wilgen van de avondkoelte genoot. Hij moest maar eens een glaasje bier komen halen, zoo in den middag onder de schaft. Dat was een goede gedachte, uitstekend, Reine rekende erop, het was afgesproken.

Kijk, kijk, wat dat een mooie hengst werd, jongen, jongen, daar zou hij eer mede inleggen op de herfsttentoonstelling; wat een fijne beenen had het dier... Hoe stond het nu met Van der Velde? Die liet zijn melk van Asserend komen, hè, maar hij had toch al twaalf man moeten afdanken. Ze moesten de kazen eens een paar centen afslaan op eigen dorpsmarkt, lang zou hij 't zoo niet bolwerken. En hoe ging het nou met die zieke vaars, waarvan Peter gisteren sprak? Toch geen klauwzeer, wel? Christus, dan niks zeggen, het stiekem houden en desnoods het dier onder den grond stoppen. Oppassen, dat Bijvoet er niet achter kwam... dan werd het dorp besmet verklaard. En wat een schade! Daar zou Bijvoet schik van hebben!

Wat schoot dat gras al weer op, dat zou een goeden tweeden hooioogst geven.

De vuisten van woede en opwinding diep in de zakken gebald, ging hij als geheel gekalmeerd met Peter door diens velden. Maar vaak had hij toch moeite een jeukenden grinnik van helsche vreugde te verbergen achter rustige belangstelling met wat daar te zien was of te bespreken viel.

Eerst op den Vlietweg, toen hij voor het noenmaal naar de Assenhoeve terugkeerde, lachte hij weer, heesch en schor, schokkend met de schouders van ingehouden pret!

* * *

Dien avond kwam Peter Reine voor 't eerst weer op de Assenhoeve. De familie zat onder de wilgen van de dagtaak te rusten.

Toen Tine hem de voetbrug overgaan zag, schrok ze. Och, was dat de bedoeling van haar vader geweest, hem weer hier te halen? Wat was dat laag van vader, wat was dat laag! Dat zou hem immers zoo bitter weinig helpen.

Een oogenblik dacht ze erover op te staan en op haar kamer te wachten tot hij heen was. Maar waarom ook. Waarom zou ze Peter niet vriendelijk ontvangen, de arme jongen leed eronder, het was hem aan te zien. Zij zou onmogelijk hard kunnen zijn.

Vriendelijk drukte ze hem de hand en zei de gewone welkomst-

woorden... dat hij er goed aan deed hen eens op te zoeken, dat het haar verheugde.

Peter voelde het nietszeggende dier woorden, maar toch deden ze hem goed. Hij was alleen bang geweest, dat zij koud zou zijn en stug.

Hij had een stoel genomen, achter tafel. Tine zat op de bank naast haar vader en Diewer bracht de thee.

God, wat was ze mooi. Hij kon haar nu op zijn gemak opnemen. Ze scheen wat bleek en haar oogen waren grooter, of ze geschreid had. Maar tegen het bleeke van haar gezicht kwam het blauw der oogen en het rood der lippen sterker uit. Het dunne bloesje, laag uitgesneden, liet een groot stuk van hals en schouders vrij, bijna nog blanker dan de stof. Nu het late zonlicht even over haar gleed, zag hij het dons van haar hals en schouders glanzen. Het avondwindje woei speels met de krullen op haar voorhoofd. Het ontroerde hem haar zoo nabij te zien.

Hij smeekte haar om een blik.

Zij sloeg de oogen neer, streelde de kat, die op haar schoot gekomen was en zich behaaglijk in haar rok liet wegzinken. Wat was ze mooi en rijp en verleidelijk. Hij kon nu de volle borst gelijkmatig zien zwellen en dalen bij haar adem,... aan den rok vermoedde hij de weelde van haar jonge heupen. God, god, wat was hij stom geweest, hoe was het mogelijk dat hij dit vroeger niet zòò aan haar gezien had. Wat zou ze een lief, goed vrouwtje zijn, hij zou haar zoo waardeeren kunnen en altijd zacht voor haar zijn. Welk een wreede pijn nu, te weten, dat zij alle liefde nu een ander gaf, terwijl hij haar kussen had kunnen hebben en zijn hoofd aan die borst had kunnen leggen, als hij vroeger niet zoo getreuzeld had en eerder toegegrepen.

Hij beefde van woede om eigen stommiteit.

Diewer ging haar kind naar bed brengen. En ook Reine was opgestaan, hij moest eens even sigaren krijgen.

Zij zaten onder de wilgen. Tine streelde de kat. Zij waren alleen.

De avond was warm en zwoel en het scheen of de wind was gaan liggen. De schemer zonk traag en ademde kalmte en rust. Bedwelmende geuren stegen uit de weiden op en dreven met de avondnevelen door de wilgen. Een wolk muggen hield zich even boven tafel op en gleed dan weer heen. Het was zoo stil, dat men hun gezang hooren kon. Krekels sjirpten in het hout.

Nu werd Peter droevig gestemd. Zòò had het altijd kunnen zijn, rustig en kalm zouden ze saam bij hun hoeve zitten en den

vrede der landelijke nachten genieten... als ze zijn vrouw geworden was. O, sinds langen, langen tijd had hij zich niet zoo vredig gevoeld...

Hij poogde iets te zeggen.

— Wat een zoete avond, Tine!

Zijn stem stokte.

Tine hoorde het en knikte. Zij begreep wat er in hem omging.

Hij vermeed haar aan te zien.

Tine zag hoe zijn mondhoeken zenuwachtig trokken, hoe hij beverig met de groote handen aan den horlogeketting wreef. Och, ze had zoo'n medelijden... het deed haar zoo pijn hem zoo terneergeslagen te zien...

Zij duwde de kat van haar knieën en stond op.

Peter had een gevoel of hij stikken ging. Ze was bij hem komen staan, aarzelend. Nu legde ze haar handen op zijn hoofd...

— Peter!

Een snik krampte uit zijn borst.

— Peter, vergeef me... vergeef me. Het spijt me zoo, je verdriet te moeten doen, ik kan het niet aanzien. En toch... ik kan er niets aan doen.

Hij hief het hoofd op... Sterk zijn, bij God, sterk zijn! Hij poogde te glimlachen. Het ging hem zoo slecht af. Hij had haar hand genomen, kuste die zacht en voorzichtig, bijna eerbiedig.

— Je bent goed, Peter... dank je! Ik zal altijd heel veel van je houden.

Zij streek zacht met haar hand door zijn lokken...

— Oho, ik wil de gelieven niet storen!

Huibert Reine was om den hoek van het huis gekomen... en lachte nu luid.

Tine trok haar hand terug of ze gestoken was, richtte zich hoog op.

— U stoort geen gelieven, vader!

Zij ging weer zitten.

— Oho, of ik het niet gezien heb! Reine lachte luid. Of ik het niet gezien heb! Maar 't was goed, hoor, heel goed... dat was naar zijn hart, dat mocht hij lijden. Nu moest er maar gauw wat van komen ook... en...

Tine stond op en ging het huis in. Ze was woedend! Woedend op vader, op zichzelf... op alles. Ze hoorde buiten haar vader doorpraten en Peter tegenwerpen, maar vernam alleen het gebrom der stemmen. Telkens lachte vader weer luid en ongeloovig.

Toen zij terugkwam met Diewer, zei ze verder geen woord, bleef afgetrokken en stug.

Peter leed er onder, bijna even zwaar als toen ze haar hand op zijn hoofd gelegd had.

O, het was alles wel hopeloos. Met wezenlooze oogen keek hij rond. Zou hij heengaan? Hij kon niet. Och, wat bejegende ze hem nu koud en stug, bijna geen goed woord. Haar medelijden had hem gemarteld... en toch hoopte hij er op. Misschien zou hij haar winnen door dat medelijden. Wat voelde hij zich diep rampzalig. Wat was het monsterachtig zoo te lijden. Had hij toch maar de kracht om heen te gaan, hij was anders zoo sterk... en nu zoo zwak... zoo laf.

Eerst heel laat stond hij op... wenschte hij allen den goeden nacht. Wat was haar handdruk nu koud en vluchtig.

Op den thuisweg snikte hij luid en wild. Hij zwoer, niet naar de Assenhoeve terug te keeren... en wist tegelijk, dat hij dien eed niet houden zou. Omdat hij het niet kon, omdat hij niet sterk meer was.

HOOFDSTUK XXIII.

Peter Reine zat in de kroeg. Hij was, wijl het marktdag was en warm, „De Vereeniging" ingegaan en zat nu in het voorlokaal, onder de zwartberookte balken bij het uiterste hoekvenster, door de kleine ruitjes te turen. Het gesprek aan tafel interesseerde hem nu weinig.

— Je lust ze vandaag! zei Elsegaard, een boertje uit Kormerend, waarmee zooeven een goede koop gesloten was. — Ze smaken je!

— 't Is ook zoo vervloekt warm, en het bier is frisch en goed!

In één lange teug dronk hij zijn vierde glas leeg en reikte het aan de meid, om het weer vol te schenken. Wat ging het dien Elsegaard aan, dat hij bier zoop, om zijn zinnen te verzetten?

De zwaarlijvige dijkgraaf Koorne, wiens hoeve naast de zijne lag en die straks met hem huiswaarts loopen zou, hief lachend den dikken vinger op.

— Drink je geen stuk in den kraag, Peter; ik kan je waarachtig niet dragen, sleep zelf al mijn honderd kilo mee.

Hij gaf den anderen, die rond de tafel zaten, een knipoogje en vervolgde, wijl zij gelachen hadden:

— Maar kom, 't kan geen kwaad, verliefde zielen zijn dorstig. Verzet je zinnen, jong!

Nu schaterden ze allen... dat was een rake steek.

Peter keek stug en onrustig voor zich heen, dat plagen hinderde hem. Hij bedronk zich toch niet, de meesten hadden dubbel zooveel gedronken en misschien nog meer... wat ging het hun aan. Het maakte hem nijdig...

— Zòò? zei hij langzaam, zijn verliefde zielen dorstig? Nou, dan zou ìk op een droogje zitten, ik ben niet verliefd...

Een nieuwe schaterlach ging aan tafel op.

De lange marktmeester wees boven zijn hoofd. — Och, man, jij hebt het te pakken, tot over de ooren, tot hier! Tot hier!

Hij dronk zijn glas leeg en wees er mee naar Peter: — Op je bruiloft, hoor, proost!

— Proost! lachten allen.

— Bier! brulde Peter, die den plaaglust voelde, maar zich groothouden wilde. Ik geef er eentje!

Dat viel in goede aarde.

Men dronk de glazen leeg en de meid haalde ze weg om ze weer te vullen.

Zij lieten hem nu even met rust, zijn kwelgeesten, men besprak een verdacht geval van mond-en-klauwzeer op Kormerend. Boer Elsegaard schreeuwde, dat het gelogen was, gelogen!

Peter Reine luisterde niet, och, wat liet het hem eigenlijk koud... Koud zou het hem zelfs laten, als hij zeker was het onder eigen vee te hebben. Daar ging hij nu al een week lang avond aan avond naar de Assenhoeve, zag er Tine, jong, frisch en zoo verleidelijk in het opengewerkte zomerbloesje... god, god, wat was ze nu mooi... en zij deed koel en onverschillig, als raakte zijn bijzijn haar niet. Zoo vast was hij besloten na den eersten avond, toen ze bijna niet sprak, verder de hoeve te mijden, maar toen de volgende avond naakte en de schemer over de velden sloeg, kon hij het thuis niet uithouden en weer was hij erheen gegaan. Al was ze koel en koud... het was toch beter bij háár, dan alleen te zijn.

Nu hij het eenmaal begonnen was, werd het een hartstocht, was hij eraan verslaafd om in haar gezelschap te mogen zijn, haar stem soms te hooren en naar haar te mogen zien. Den geheelen dag brandde een koortsgloed in hem, was hij gejaagd en prikkelbaar... het verergerde tegen den avond en eerst als hij bij haar was, keerde de rust weer.

Och, hoe hij zich den ganschen dag nu martelde met het vermoeden of ze dien candidaat soms sprak en zag. Alleen aan de tafel, onder de wilgen, als hij haar veilig op de bank zag, had hij rust. Hoe was het mogelijk, dat hij dien wulpschen, frisschen mond niet tot den zijnen gemaakt had, toen ze hem nog haar kussen gaf, dat hij niet eerder de schoonheid van haar boezem, de weelde van haar jonge heupen begrepen had... toen het niet moeilijk geweest was, haar liefde te winnen. Stom, stom was hij geweest. Hij had het niet gezien. En nu scheen ze bloeiender nog, rijper. Nu moest hij zich kwellen met de verbeelding alleen, met de vage

herinnering aan wat hij vroeger niet genoeg waardeerde. Nu gaf ze dien verdoemden candidaat wat het zijne had kunnen zijn, heere god.

Het bloed steeg hem naar het hoofd.

O, een week, een volle week duurde die monsterachtige marteling reeds, hij was er aan verslaafd de avonduren in haar bijzijn door te brengen. Was oom Huibert toch nooit gekomen, die had hem er toe aangezet, het hem bijna opgedrongen... toen het al wat rustiger in hem werd en hij meende zijn zinnen van haar af te kunnen zetten, vervloekt! Ouwe Huibert had zijn liefde weer aangewakkerd en de kwelling opnieuw doen ontbranden. Nu was alle rust weg, vervloekt, vervloekt, was dàt jaloezie, die pijn, die in hem schroeide? O, als het niet spoedig eindigde, zou hij aan den zuip raken; wat kon het hem ook schelen, veel, véél drank gaf alleen rust... véél, véél drank deed bekoelen... god, god! En het heele dorp bemoeide er zich nu mee en sprak er van! Och, wat een dorst!

— Bier! bruldè hij, of nee, jenever... jenever!

Die aan de tafel zaten, keken uit hun gesprekken op en de zwaarlijvige dijkgraaf spotte weer:

— Peterke... veel dorst — veel liefde!

Peter stoof overeind. 't Ging hun geen bliksem aan, dat hij dorst had, ze konden hun bekken houden met dat gesar.

Hij stond over de tafel gebukt, met de vuisten er zwaar op gesteund. Wie eerst lachten, keken nu strak voor zich. Men kende hem, men kende zijn vuisten. 't Was een goeie lobbes, maar wanneer die aren zoo vreemd blauw over zijn voorhoofd zwollen en die rimpel boven zijn oogen kwam, moest men oppassen. Hij liet niet over zich loopen!

— Nou, nou, vergoelijkte de dijkgraaf, 't was ommers goed bedoeld. Dat hoefde maar dadelijk geen kwaad bloed te zetten, hij was toch geen stier? Hij zou hem toch niet stooten?

Men suste hem en Peter zat weer op zijn stoel, goot de jenever in één teug door de droge keel. Dat bekoelde, dat maakte rustig... God, god, wat een marteling. Als Tine wist, dat hij zoo leed, zou ze meelij hebben... merkte ze het dan niet? Dol, dol zou hij worden, stapeldol... En wat ging het dien vreemden aan.

Ineens werd het stiller in de herberg. Velen staakten hun gesprek en gingen den notaris begroeten, die binnengekomen was. Hij moest dien middag in de achterzaal de boerenplaats van boer Wachter veilen, met tachtig bunder land. De volgende week was er boelhuis, dan kwamen het vee en de meubels onder den hamer! Een mooie verkooping.

Van Everdinge groette links en rechts, drukte hier en daar handen. Alleen de aanwezige Reine's bleven bokkig zitten en groetten niet. Geen Reine groette den notaris meer! Geen Reine zou meer op zijn veilingen iets koopen.

Ook Peter wendde het hoofd af.

Maar daar voelde hij, hoe men hem nieuwsgierig aanzag en dan weer naar de deur keek en elkaar aanstiet.

Achter den notaris was de candidaat binnengekomen, de portefeuille onder den arm, zich met den stroohoed koelte toewuivend.

Peter voelde de nieuwsgierigheid in aller blikken als een beleediging. Nu genoten ze allen van zijn leed. En daar slechts enkele schreden ver, stond die candidaat, de oorzaak van al zijn lijden, de vent, die Tine's kussen kreeg, hem haar ontstolen had. Die kon blij en opgewekt zijn.

Het bloed schoot hem naar 't hoofd, voor zijn oogen kwam een nevel, alles draaide rond.

Nu hoorde hij zijn stem; hoorde hij hem lachen om iets wat Wouda zei.

Nee, nee, hij moest zich beheerschen, zich niet ten spot maken van al die lieden, die genieten zouden, die brandden van nieuwsgierigheid en hem met verlangende oogen beloerden. Vervloekt, dat hij ook die veiling vergeten was, hij was zoo vast besloten den candidaat te mijden.

Hij staarde rond met doffen blik en veinsde den candidaat niet te zien.

Ook Boret scheen hem niet opgemerkt te hebben.

Maar overal aan de tafeltjes stiet men elkander aan en werd er voorzichtig gegrinnikt. Want men zag hem daar... doodsbleek, met saamgeperste lippen en blauwe aderen op het voorhoofd, de groote vuisten tot steunen gebald op tafel. Christus, hij zag er zoo krek uit om een beroerte te krijgen... wat wist die kerel zich te beheerschen.

De gesprekken leefden weer op, enkelen maakten zich klaar om naar de achterzaal te gaan.

Als onverschillig loerde Peter de herberg door... nu was de candidaat weg naar de achterzaal... goddank! Hij nam zijn glas op om te drinken, wat schroeide zijn keel...

Maar daar zei de dijkgraaf iets...

— Een kranige vent, die Boret!

Peter zag even den dijkgraaf aan... hij had zijn glas aan de lippen... Dan brak hij het tusschen duim en vinger. Met een vloek rees hij op.

De dijkgraaf verbleekte, week achteruit.

Men meende, dat hij hem wurgen zou...

Maar Peter ging met groote schreden de zaal uit...

— Christus! vloekte de dijkgraaf, nog bleek.

— Vervloekt gemeen! schold hem de marktmeester.

Niemand lachte. Men verdrong zich om de tafel en deed navraag, of drukte zich tegen de kleine ruiten om hem te zien heengaan door de volte van het ruime kerkplein, waar Peter kramers en boeren met de ellebogen op zij stiet... hooger van gestalte, steviger van spieren dan zij allen.

Peter beefde op de beenen.

Hij had een gevoel of hij huilen moest. Maar droog brandden zijn oogen. Hij wreef zich langs het voorhoofd de druppels zweet weg en zag dan eerst dat zijn hand bloedde.

Met groote schreden ging hij den Vlietweg op. Waarom keken nu alle menschen zoo naar hem? Wat kon het hem schelen... wat raakte het hem, dat men hem nazag en in de kroeg misschien gelachen had. O, o, wat had men hem gegriefd; wèl een teere plaats had die dijkgraaf getroffen... wat hadden ze er aan; hem in zijn leed nog te sarren. Naar huis wilde hij, niemand meer zien... niemand...

Maar dof kreunend ging hij zijn hoeve voorbij... en met steeds loomeren tred op de Assenhoeve aan... Tine zien, ja, Tine zien! O, hij kon zonder haar niet leven, hij zou haar smeeken, smeeken op zijn knieën.

Toen hij de brug overwankelde, gaf de melkmeid een schreeuw... God, wat zag die meneer Peter eruit, zijn heele gezicht met bloed...

Tine stond bij het walhuis. Huibert Reine kwam naar buiten loopen.

— Wat heb je... wat is er? vroegen ze beiden, verschrikt door het bloed.

— Niks... niks... vervloekt!

Hij wilde de handen naar Tine strekken en de hare grijpen... haar smeeken...

— Tine... och Tine! kreunde hij.

Zij week bang achteruit, wat zag hij er uit.

Peter verbleekte...

Dan wendde hij zich tot Reine, greep hem bij de schouders. En het geheele gelaat vertrokken van woede, de oogen brandend van haat, schudde hij hem heen en weer in zijn zware vuisten.

— O, vervloekeling... waarom heb je me niet met rust gelaten, waarom ben je bij me gekomen... had me met rust gelaten!

Tine wierp zich snikkend tusschen beiden...

Als een kind liet hij zich dan door haar naar de bank trekken en het bloed van het gelaat wasschen...

Ouwe Huibert glunderde.

HOOFDSTUK XXIV.

Tine kon lachen, dat het schaterde door heel de hoeve, dat alles in huis meelachen moest. Maar sinds weken lachte ze niet en deed, stil, meest zwijgend, haar bezigheden.

De knechts en meiden vroegen het elkaar, of het meisje ziek was. Niemand had haar ooit zoo gekend. Wat had ze toch?

Ouwe Arie wist het wel... De liefde, zei hij.

De meisjes gichelden. Och, zij waren immers ook wel verliefd, maar treurden ze dan? Dansten ze niet liever in de armen van de vrijers, dan te kwijnen? Zij wisten beter! Dirkje, helblonde deern met grove heupen, die veel van de liefde wist, legde het anders uit. Tine wist niet te kiezen, dat was het. Een flinke boerenzoon, die een hoeve en veel land bezat, maakte haar het hof, dat was een goede partij. Kwam hij niet alle avonden op de hoeve? Maar die meneer Boret zat er tusschen. Daar kon ze haar zinnen niet afzetten. Zie je, ze wist niet te kiezen, ze hield van allebei. Had ze haar niet met den candidaat op den Geesterdijk gezien, de armen om elkander? En kussen dat ze deden. Lang, lang had ze hen bespied, och, och, die twee wisten hoe het goed vrijen was.

De blonde meid schaterde...

Ouwe Arie was een bromkous. Een schandaal vond hij het, dat ze te loer had gelegen, een schandaal; hij zou het den baas zeggen, als ze het weer deed, wat ging 't haar aan, als de jonge meesteres vrijen wou! Foei, ze moest zich de oogen uit den kop schamen, op de loer te staan.

Gerrit, de paardenknecht, die om Dirkje vree, wilde haar bijspringen. Wist dan niet het geheele dorp er van, sprak niet iedereen erover, wat gaf het dan of Dirkje eens vertelde, wat

iedereen eigenlijk wist? Arie was een bromkous, een zanik!

Schertsend greep hij de meid om de heupen en lachend sloeg ze hem om den vuurrooden kop.

Dan klonk de stem van Reine over den hof.

— Arie, Arie, waar zit je dan, beroerde kerel! Er is Kerkeraad vanavond, je moet voor het sluiten zorgen, maar de voetbrug laat je over, hoor, dat ik op het erf kan vanavond. 't Zal wel laat worden, heel laat.

Reeds vier-, vijfmaal had Reine het herhaald; al vroeg bij de koffie, daarna bij het noenmaal en aan wie maar hooren wilde, vertelde hij, dat er Kerkeraad was dien avond, dat het laat worden zou, en de kwestie van het klokkeluiden daar voorgoed afgehandeld zou worden. Want de dag des Heeren zonder dat de klok den oproep beierde, was niet stichtelijk.

Tine hoorde het. En na het noenmaal, toen ze wist, dat vader den avond uitgaan zou, had ze stil den koejongen in den stal opgezocht en hem gevraagd of hij een gulden verdienen wou. Zij liet het geldstuk voor zijn oogen blinken. De jongen, die achter zijn botte gezicht des te sluwer brein verborgen hield, greep er met graagte naar. Dan moest hij even dit briefje aan meneer den candidaat brengen, aan hem persoonlijk afgeven, hoor, en niemand iets ervan zeggen. De jongen knikte! Hoe zou hij iets zeggen, als hij een gulden kreeg, een mooien blanken gulden, waar hij anders drie dagen voor werken moest? Hij kon er immers sigaren voor koopen en veel jenever. Ha, als hij het altijd zoo makkelijk verdiende. Hij begreep het wel, de baas mocht er vooral niets van zien.

En heimelijk — zonder dat Tine hem dit vroeg — sloop hij den boomgaard door, voer met het schuitje over en holde den Vlietweg langs naar het dorp.

Ouwe Huibert zag hem gaan... en glunderde, wreef zich de handen.

Tine lachte weer. Niet haar gewonen schaterlach, maar ze was opgewekt en blij. Nu zou ze een heelen avond voor zich hebben, met Huug, een langen avond. En 't werd al zoo heerlijk vroeg donker, kort na zevenen lag de schemer al zwaar! Het zou laat worden, had vader gezegd! Een lange avond, sedert weken had ze bijna iederen avond bij Peter moeten zitten.

Als het maar niet meer regende, de velden waren bijna droog, dan konden ze misschien weer ergens rustig neerzitten. De laatste maal was alles zoo nat en koud; de regens, nu plots in Augustus, deden geen goed, het hooigras had plat op de velden gelegen,

dat zou vader misschien humeurig gaan maken. Maar vandaag was het beter, een goede, warme, zonnige dag deed het spoedig weer opstaan.

Vader was toch wel vreemd de laatste weken; hij scheen beter geluimd en schold niet meer op den candidaat, scheen hem bijna vergeten. Als Peter nu niet iederen avond nog kwam, zou ze bijna volmaakt gelukkig zijn. Nu zag ze op tegen dat uur. Wat zag de jongen eruit, zijn blozende kleur was weg, onder zijn oogen lagen zwarte kringen, en hij keek haar altijd aan met dien vagen, smeekenden blik, als van een hond, die geschopt was, wat haar zoo bang maakte. Waarom toch? Wat drukte haar nu? sedert weken, sedert Peter op de hoeve gekomen was, met dat bloed over zijn voorhoofd? Hoe had hij zijn hand zoo verwond?

Een onbestemde angst, als een bang voorgevoelen, hield haar sedert dien dag in wantrouwende stemming. Zij wantrouwde alles... de luidruchtige opgeruimdheid van haar vader, den smeekenden blik van Peter en de nieuwsgierige oogen, waarmee alle dorpelingen haar aanzagen. Vader was zoo vreemd, liet haar 's middags rustig de velden ingaan om Huug even te zien... en bleef goed geluimd. Wie kon weten of die goede luim hem van harte afging? Waarom liet hij Peter dag aan dag op de hoeve komen en had hij haar laatst tot een wandeling aangespoord, stil in de voorkamer, toen Peter op de bank zat te wachten? Wist Peter, dat ze dien avond den candidaat gezien had?...

Wat was er toch zoo vreemd in vader: veinsde hij zijn goede luim, veinsde hij niet te weten, dat ze Boret nog zag? Och, vader deed wèl vreemd.

Het avondmaal was gebruikt en Reine ging zich kleeden.

Tine hoorde hem op en neer loopen en soms iets mompelen.

Lachte hij nu? Hij sprak allèèn en lachte alleen; werd hij dan simpel? Hoor, nu vervloekte hij luid meneer Bijvoet en den notaris.

Ze huiverde en voelde weer dien angst. O, vader zou zich met zijn haat te gronde richten.

Buiten zong Diewer haar hoogste lied!

Begreep die dan niets, voelde die de benauwing niet? Zij zag naar de wanden, die eens zooveel vroolijkheid gekend hadden, waartegen vroeger haar lach blij weerkaatste. O, wat was het nu verdrietig op de hoeve. Kon ze toch weg zijn, ver weg! Waarom had Huug het niet gewild? Ze was bang in huis, 't scheen of er een kil spook rondwaarde, dat de klamme handen op alle geluk legde, dat met boosaardig gelaat om alle hoeken grijnsde.

Daar kwam vader! Zij schrikte op, haar tanden klapperden... Maar Reine lachte, deed joviaal, kuste haar in den hals... 't zou heel laat worden, zei hij:

— Komt Peter weer? vroeg ze.

— Wou je dat dan mijn duifje?

— Nee, nee... toe, zeg hem dat hij niet komt, het maakt me zoo verdrietig.

Zij voelde dat ze huilen ging, och, zoo gaarne had ze nu even weggescholen aan vaders borst, als toen ze een klein meisje was en bang voor onzegbare dingen in donker, als de schemer door de kamer kroop.

Nu schemerde het ook al weer.

Ze had behoefte haar vader in de armen te kruipen en snikkend hem smeeken of... Wat? wat?... zij wist het eigenlijk niet, och, wist ze het toch! Als ze hem vroeg, waarom hij zoo vreemd was, zou hij toch zeggen, dat er niets was — nee, hij veinsde... straks had hij gevloekt en toch deed hij vroolijk. Och, waarom veinsde hij nu tegen zijn dochtertje? Hij was altijd zoo goed.

Reine had zijn manchetten aangedaan.

Zeker, hij zou Peter zeggen niet te komen, als hij haar daarmee pleizier kon doen.

Och, wat zei vader dat weer vreemd. Maar nee, dat was niet lief van haar, altijd het slechte te denken.

Ze zag hem na, tot hij achter de hoeven verdween.

* * *

Ouwe Huibert liep bij de hoeve van Peter aan! Moeder Reine kwam even lamenteeren. Och heere, Huib, was er dan niks aan te doen? Daar zat ze me alle avonden alleen op de hoeve en Peter zag niet naar haar om. Was er dan niks aan te doen, de jongen peinsde zich eenvoudig dol, dol! Dat zei maar geen woord! 't Was zoo'n goeie zoon geweest.

Reine duwde haar opzij. Dat gelamenteer, wat had hij ermee te maken; wel, hier-en-gunter, ze moest Peter maar even roepen.

Peter kwam, in zijn overhemd, de haren nog druipend van water. Hij was bezig zich klaar te maken om naar de Assenhoeve te gaan. Maar Reine zei het hem dadelijk: Hij moest

vanavond maar niet op de hoeve komen, er was Kerkeraad, dien kon hij niet overslaan, en om daar nu alleen met Diewer en Tine te zitten, dat was toch niets, wel?... Je kent haar... hè, jong?

Peter zei wat en knikte. Hij wist niet of het hem leed deed of opluchtte.

Hij wreef zich den kop met een handdoek droog.

Reine ergerde zich over dat dadelijk toegeven, die gelatenheid.

— Tot morgen dan, zei hij groetend.

— Ja, tot morgen.

Maar ineens greep Peter hem bij den arm en hield hem terug.

Wat deed Tine nu... bleef ze thuis.

Huibert zag hem lachend aan.

Wist hij het? Zeker bleef ze thuis bij Diewer, kousen stoppen.

Peters oogen kregen een loerende uitdrukking. Hij aarzelde met een pijnlijke vraag.

— Ze zal den candidaat toch niet zien?

— Weet ik 't... Nee... daar had hij ook niet meer aan gedacht; ze zou toch wel ééns wijzer worden, vooral nu Peter avond aan avond op de hoeve kwam? En bovendien... Tine had het zelf gevraagd, ze vond het nu maar beter, als hij niet kwam!

Het klonk als spot.

Peter kromp ineen, hij voelde den slag.

— Ik zal toch maar gaan, oome, ik ga toch maar! kreunde hij.

Reine lachte luid. Dat moest hij ommers zelf weten, hij had de boodschap overgebracht, dat was voldoende... Nou, den goeden avond, hoor... den goeden avond!

Op den reeds donkeren Vlietweg grinnikte Reine. Zijn beide vuisten hield hij gebald van pret, diep in de zakken geborgen. O god, wat een stomme vlegel, wat een uilskuiken; nou ging het goed, nou liepen de zaakjes... als gesmeerd. Zóó wou hij het hebben. Nou zou Peterke wakker worden... 't was tijd.

Er kwam iemand den weg over, hem tegemoet. Haha... daar had je Ant, die heks, het tooverwijf.

De halfblinde oogen herkenden hem niet en bedelend strekte Ant het handje uit.

— Een centje asjeblieft... voor een arme oude vrouw!

Reine grinnikte van pret en haakte zijn stok van den arm, legde de taats in de gestrekte hand. Verwonderd voelde ze er aan.

Dan lachte Huibert dat het daverde.

— Zoo zoo, ouwe tang, heksegebroed, tooverkeuken, zou je me niet meer kennen? Wou je een centje, vervloekte tang, een centje van Huibert Reine? Van mij?

Het oudje week vol ontzetting zòò snel terug, dat ze bijna viel en hield het dorre handje boven het hoofd.

— Och, genade, meneer Reine... sla me niet, de heiligen zullen 't u vergelden... sla me niet.

— Wou je 'n centje, tang, heksegebroed, wou je een centje, duivelskind?

Het oudje week steeds angstiger terug, poogde sidderend het dorre handje, dat hij gegrepen had, te bevrijden.

— Wat wou je nou met een centje van Huibert Reine doen, duivelskind... hier..., — hij grabbelde in den zak —, hier heb je een gulden... koop er slangendrek van, en dollekervel...

Het vrouwtje voelde met beide handen aan het zilverstuk, boog zich erover, om het te zien in de duisternis.

Snikkend hief ze de armen ten hemel... och, och, de heiligen zouden het hem vergelden, de Heere Jezus had het gezien... de goede God wist het...

Midden op den weg stond ze, nog bevend, van vreugde te schreien... Och, wat een goeie, goeie man.

Luid lachend ging Huibert Reine verder.

HOOFDSTUK XXV.

Peter Reine had lange beenen, maar in zòò korten tijd had hij den afstand naar de Assenhoeve nooit afgelegd. Hij rende bijna, de honden blaften hem na.

Nu was hij de brug over... En er was niemand op de bank. De avond was zoo zoel en warm. Men zat er toch gewoonlijk de koelte te genieten.

— Is er iemand in 't huis? riep hij de gang door.

Niemand antwoordde.

Hij luisterde scherp en hoorde boven Diewer zingen. Driftig liep hij de trappen op. Diewer zat bij het bedje van haar kind en zong het in slaap.

Hij zag, dat ze zich over zijn komst verwonderde.

— Is Tine hier niet?

— Weet ik het, ze kan wel uit wezen.

Die onverschilligheid van Diewer hinderde hem.

— Waarheen? vroeg hij verward.

— 't Veld in, of naar 't dorp. Weet ik het?

Hij bleef schijnbaar kalm en beheerschte zich, om zijn angst niet te verraden.

— Zoo? zei hij... zoo? Dan zal ik maar weer gaan. Den goeden avond.

— Heeft vader je dan niet gezegd, dat hij naar den Kerkeraad was?

— Ja... maar ik had gedacht... nou, afijn, den goeden avond!

Bij de bank op het erf bleef hij versuft staan. De bank was leeg... Hij zag naar de plek waar Tine altijd zat. Ze had het zelf niet gewild dat hij kwam... Tineke niet. Och, Tineke niet... En waar was ze nu... zou ze naar het dorp wezen? Maar dan moest hij haar immers tegengekomen zijn op den weg!

Bij het walhuis zaten twee melkmeiden aan den waterkant. Hij ging er heen.

— Ze zijn der niet! zei Dirkje al, de baas is naar den Kerkeraad...

— En Tine?

— Gunder op, het veld in!

Zijn adem stokte, een donkere angst klemde zich in zijn hersenen. Hij staarde de meid aan... Dan vertrok zich zijn geheele gezicht, het was of hij ineenschrompelde.

De melkmeiden meenden, dat hij dronken was.

Waggelend wendde hij zich af... Wee... o wee, nu was ze bij den candidaat... god... in zijn armen was ze nu. En hij zocht haar hier.

Steunend strompelde hij de brug over en den weg langs. Hier had hij vaak met haar geloopen en dààr had ze hem gekust en hoe vaak hadden ze op de brugleuning samen niet gezeten.

Hij bleef staan, zag den Vliet over... en poogde met den blik de duisternis der velden te doorpriemen. Dààr, dààr was ze nu, met den candidaat, die ondanks alles, alles, zijn rechten behield... of liever de zijne stal. Zijn oude rechten, zijn familierechten.

Hier was de Vliet niet breed, als hij een aanloop nam, was hij erover.

Hij deed een paar stappen achteruit. Dan, met hartstochtelijke kracht, nam hij den aanloop en wierp zich boven het water. Bijna aan den overkant sloeg hij erin neer, zakte tot de heupen in de modder. Hu, 't water was lauw. Hij werkte zich naar den oever...

Als een dolle holde hij dan de weiden door, zoo snel, dat de slapende koeien opschrokken en wegvluchtten. De duisternis was diep, als vòòr het rijzen der maan. Driemaal struikelde hij over molshoopen, hij was het pad kwijt en moest zoo herhaaldelijk over slooten springen. Nog het damhek door en hij stond op den dijk.

Er was niemand.

Was hij ze voorbijgehold? In de velden?

Den hijgenden adem hield hij in om scherp te luisteren. De stilte was geweldig! Droef klonk dan de klagende kreet van een vogel, die hoog door den donkeren nacht vloog.

Maar hoor,... stemmen. Er lachte iemand, zacht. De lach van de liefsten, als zij zich eenzaam weten. Dat was Tine niet, zoo lachte ze nooit... zoo had hij haar nooit hooren lachen. Maar ja, och, het was Tine toch... en dat was de candidaat, die sprak. Peter voelde iets als een verlamming door alle leden.

Hij dook weg in het hooge gras. Dààr, daar bij de wilgen

was het. Als kinderen nog hadden ze daar vaak gestoeid. Daar had hij haar eens gekust, toen hij den wellust der liefde nog niet begreep.

Op de knieën, met de handen in 't gras, kroop hij nader... o wee, ze was het... ze was het wel zeker, zijn Tine!

* * *

De schemer lag reeds donker over de velden, toen Tine den candidaat bij het damhek ontmoette. Zij vlocht zich juichend aan zijn borst.

O, o, was het niet heerlijk, nu hadden zij een ganschen avond voor zich alleen... een ganschen langen avond. Was hij nu niet blij, even blij als zij? Vader was naar den Kerkeraad en Peter zou niet komen, vader was het hem zelf gaan zeggen, was dat niet lief? Och, hij was zoo goed, vadertje, 't scheen werkelijk of hij het nu wilde inzien, dat zijn dochtertje toch nooit zonder Huug leven kon. Dat kon ze niet, nee, dat kon ze nooit! Vader was de laatste weken veel opgeruimder en scheen het niet of hij haar nu zelf de gelegenheid gegeven had Huug weer te zien? O, ze was zoo gelukkig, gelukkiger dan in maanden. Een ganschen avond, 't zou immers heel laat worden, had vader gezegd.

Met een vreugdekreet sloeg ze haar armen om zijn hals. O, o, ik hou van je!

Aan zijn borst voerde de candidaat haar den smallen dijk langs, waar het voetpad amper plaats liet voor één.

Glimlachend liet hij haar uitjuichen. Wat was ze jong, wat kon ze heerlijk juichen. Alleen een heel rein hartje kon zich zoo verheugen, een hart, waarin geen wrange bitterheid leefde. De laatste maal, dat ze elkaar zagen, was ze nog zoo droef geweest, en had ze geweend om het leed, dat haar vader haar aandeed, nu juichte ze weer en scheen alles vergeten. Nu was ze verrukt bij hem te mogen zijn, nu scheen ze, ook van haar vader, alleen lieve en goeie dingen te willen denken. Zulk een vrouwtje zou het leven zoet en licht maken, ... o, o... hij had haar lief.

Nu trok ze hem zacht naar het plekje onder de wilgen bij den plas... dat h u n plekje was, waar ze zoo vaak veilig en geschut hun liefde hadden kunnen uitjuichen. Nu waadden zij door het hooge gras, dat weer rijp tot maaien was, en hief ze hoog de rokken om er niet in te struikelen.

Wat was het heerlijk donker.

Nog lang, tot de maan kwam, zou het zoo donker blijven.

Over de velden schemerde alleen het tooverachtig-vage sterrenlicht... dat door de avondnevelen nog verduisterd werd.

Op hun plekje, bij de wilgen, legden ze zich in het dichte gras. Dat geurde zwaar en krachtig.

Daar wierp ze zich aan zijn borst en liet ze zich in zijn armen wiegen, om stil te luisteren naar de zachte woordjes en zijn mond aan haar gesloten oogen te voelen.

Och, dat er toch zóó, zóó groot geluk was, dat ze dit niet altijd en eeuwig genieten mocht.

Het verlangen stemde haar nu weemoedig. Zij huiverde. Vaster prangde ze haar armen om zijn hals. Zou hij altijd, altijd zoo goed en zacht voor haar zijn? Zouden ze altijd zoo gelukkig wezen? O toe, Huug moest het haar zeggen! Als ze nu jaren, jaren getrouwd waren en kinderen hadden... lieve, blonde kinderen, — huiverend van verlangen wrongen haar armen zich vaster om zijn hals —, zou hij dan nog even goed en even zacht voor haar zijn en nooit harde dingen zeggen? O, een hard woord zou haar zoo pijn doen. Nee, hè, dat kon hij niet. Zóó als zij, hielden andere menschen niet van elkaar. Kon dat wel?

Hij kuste haar de gesloten oogen, de gloeiende wangen en den mond.

Nee, werkelijk, dat kon niet, dat wisten ze beiden alleen, nietwaar, Tine? Zóóveel konden andere menschen niet van elkaar houden. Wat was het heerlijk zoo... nu waren ze weer volkomen gelukkig, niet? Het zou alles spoedig achter hen liggen, al dat leed van scheidingen, als een booze droom, waaruit het ontwaken te gelukkiger maakte. Dan waren ze man en vrouw en altijd bijeen.

Hij sidderde, het bloed steeg hem naar het hoofd, de zwoele zomersche avond riep verbijsterende aandoeningen wakker. Hij kuste haar in den laag uitgesneden hals. Die was warm en geurig. Heel haar lichaam ademde een geur, die bedwelmend was als van rijp bloeiend gras in de sappigste velden, als van jasmijnen in den avondstond... een geur, prikkelend als van wierook... en tegelijk zoo wijdend.

Hij legde het hoofd aan haar schouder om tot rust te komen. God, hij wist het zoo, ze was een rijpe vrucht, zoo rijp, dat hij de hand ernaar slechts behoefde uit te strekken om die erin te zien vallen...

— Man en vrouw! herhaalde zij zacht, droomerig, met bevende stem.

Een schaamte sloeg hem nu naar de wangen, een gevoel van plechtigen eerbied rees in zijn hart... Hoe kon hij zijn gedachten

ook zóó hebben laten gaan, hoe kon hij nu daaraan denken? Wat zou het jammer zijn!

— Zie, zei hij, en wees over den plas, die als een donzige vlakte roerloos sliep. Dat is niet het water. Dat zijn de nevelen, die erover liggen... je zou bijna zeggen, dat het water was. Over de velden is het eender... de moerasnevelen liggen erover.

Zij zag om. Twee koeien lagen aan de overzijde van de sloot te slapen, alleen de donkere koppen staken nog vaag uit de nevels op.

— Wat is het mooi, zei ze... Zoo had ze het vroeger nooit gezien! Wat was het hier heerlijk rustig en veilig.

Zij drukte zijn hoofd neer in het gras, nam het tusschen haar handen en over hem gebogen, kuste zij, wild haar lippen op de zijne, hem innig tegen zich aandrukkend.

— O, Huug... ik hou van je... ik hou van je. Zal ik jouw, jouw, vrouwtje zijn... gauw? Het is niet te begrijpen!

Hij voelde den gloed van haar vurig verlangen op zijn lippen beven. Een warme, innige ontroering greep hem aan.

Zwijgend zag hij haar in de oogen.

Dan lachte ze. Een zachte en toch jubelende lach... Een lach, die over de rijpe, slapende velden beefde, een lach, die golfde op den warmen, roerloozen adem, vanuit den grond opgestegen, een lach, die de rijpe grashalmen sidderen deed.

Dan snikte ze plots, wild en hartstochtelijk.

Hij nam haar zacht in de armen, troostte liefkoozend...

Waarom was ze nu droef... Spoedig zou immers alles goed en gelukkig zijn, dan waren ze vereend, ja vereend, voor altijd... Tineke!

Nee... nee! Ze weerde hem af. Dat was het niet... och, ze was nu ineens zoo weemoedig en bang. Ja, ja, bang... Hoor... hoor, was dat een der koeien, die zoo steunde?

Ze zag angstig om... Het was doodstil... een groot zwijgen vervulde de vlakte. Boven hen stond de wijde, wijde hemel met de ontelbare sterren.

Voelde Huug niet, hoe nu haar hart klopte... klopte van angst. — O... Huug... het is al weken lang, juist als ik meen gelukkig te zijn, als vader vriendelijk is en meegaand, en Peter weer weg... dan komt het plots, die bangheid, die angst. Dan ben ik zoo moedeloos... en zwak. Dan zou ik in je armen huilen willen. O... o, die onrust. Och, voelde hij niet, hoe het haar verontrustte... als Peter op de hoeve was en haar maar steeds

aanzag met dien smeekenden blik? En o, als vader haar aankeek! Zijn oogen waren soms zoo vreemd, vooral als hij vriendelijk was; dan greep die onbestemde vrees haar aan, dan scheen het of iets geweldigs dreigde, dan zag ze weer het bloed aan Peter's voorhoofd, dan scheen het of vader niet lachte, maar met verwrongen mond grijnsde... Dan had ze een gevoel of dat geluk... hun groote geluk... nooit komen zou, of alles haar ontglippen ging... 's Nachts lag ze vaak te beven in bed, als het zoo stil was en alleen de muggen zongen. Dat was een droef lied. O, wat kwelde het... o Huug, Huug!

Hij stelde haar gerust. Er was ommers niets, hier niet... en nergens. Waarom zou ze zoo bang zijn, kon iemand hen dan scheiden? Kon iemand hun geluk verwoesten?

Gretig hoorde ze toe! Nee, hè, het kon niet, het was dwaas, zoo bang te zijn... het kon nooit. En wild haar armen om hem slaand, snikte ze luid...

O nee, nooit, nooit! Zijn vrouwtje zou ze zijn, van niemand anders, van niemand en vooràl van Peter niet. God, Peter was zoo'n goeie, goeie jongen. Ze had wel van hem gehouden, ja, ze hield nog van hem, omdat hij leed, zoo moedig en sterk zijn leed droeg. O, werkelijk, hij was een held, een held... ze zou altijd van hem houden, omdat hij zoo dapper was, als een broer, als haar neef!... Maar nooit kon ze zonder haar Huug leven, nooit! O... wat was dat?

Een schrik doorschokte haar... Had Huug het nu niet gehoord? Kreunde daar niet iemand... och, ze was zoo bang.

— Het zal de boot zijn, die langs den berm schuurt!

Och, och ze was zoo bang weer... Maar nooit, nooit zou ze leven kunnen zonder hem. — Zonder jou Huug... nooit... nooit, dan veel liever, o veel, veel liever sterven!

Zij riep het luid in den nacht.

In zijn armen lag ze te rillen van angst...

* * *

Achter hen sloop een schaduw op uit het lange, rijpe gras, voorzichtig en stil. Die bewoog zich voort, achter den dijk langs, moeizaam en traag en diep gebukt... steeds verder weg.

Dan ging het sneller... eerst onderlangs en eindelijk op den dijk.

Als een razende holde Peter weg in de richting van het dorp. Weg, weg, och god, weg, weg! Zóó, zóó had hij nooit geleden, zóó nooit. Dat was een duivelsch lijden, een duivelsch lijden...

o... o wee, alles had hij gehoord en gezien... hun kussen, hun liefdewoorden en hun vreugden. En daar, achter den dijk, had hij gelegen, als een krankzinnige, soms zich de vingers in de ooren stoppend om niet meer te hooren, dan weer nader kruipend met de vuisten klaar! Zijn zware vuisten, waarvan hij het geweld kende, klaar om ze te beuken op het hoofd van den man, die hem alles ontstal. Het ware immers kinderwerk geweest, dien candidaat neer te slaan en hem te trappen en te beuken tot hij kapot was. O God, die lach van Tine, die had hem de borst gescheurd. Toen was hij klaar en bereid tot de wraak. Hoe jeukten zijn handen, en hij was immers gek toen, gek in den kop! Daar waren geen gedachten meer, daar schroeide het alleen als in de hel.

Toen had Tine weer gesnikt en zijn woede was even bekoeld. Waarom snikte ze?

Kreunend als een dier had hij zich in het gras gewenteld.

Drie, viermaal was hij bereid geweest, tot het uiterste, bereid tot moorden. O, met welk een wellust had hij dien man daar neergeslagen en doodgetrapt, voor Tine's oogen. Het was kinderwerk geweest dien vent te bespringen... en te vermoorden.

Maar toen had Tine hem gered. Hij had het gehoord, terwijl een krop van aandoening hem naar de keel schoot, heel duidelijk... ze hield nog van hem, omdat hij leed. Hij was een held, wijl hij sterk en moedig zijn leed droeg... en ze zou altijd van hem houden.

Hij had klaar gestaan met zijn vuisten, bereid tot het geweldige... en was nu neergevallen in het gras, kreunend... de lange halmen uitrukkend! Hij had zich in de eigen vuisten gebeten en gesnikt als een kind. Nooit, nooit kon ze zonder dien candidaat leven, riep ze.

Toen werden zijn armen slap, zijn vuisten week,... nu was hij de geslagene, nu was hij de getrapte. Gebroken was hij opgestaan... kreunend... En moe en traag was hij heengeslopen. Hij was kapot, verslagen, gebeukt, getrapt. Hij was de vermoorde!

Nu holde hij over den dijk, als een razende.

Weg, weg, o God, weg van die twee, die elkaar liefhadden en saam konden zijn, die zijn geluk stalen en genieten mochten. Wèg, voor hij het verwoestte, weg, vóór hij zich vergat en dien man daar doodsloeg, wurgde, trapte, vernielde in krankzinnige woede. Weg, weg, voor hij gek werd, voor hij zijn wraak tòch koelde. Thuis zou hij misschien tot rust komen, zou hij pogen de duivelsche lusten, die in hem brandden, te stillen.

Als een razende holde hij voort!... Weg, weg, voor hij zich bezon en de misdaad toch beging; o, o wee, wat schroeide dat in zijn kop... het was een hel.

Hij holde en rende, als een krankzinnige.

Hij hoorde een luiden lach. Dan bonsde hij tegen iemand op.

Hij had Huibert Reine tegen den grond geloopen en was zelf over diens lichaam gestruikeld. Met moeite bleef hij op de been.

Ouwe Huibert was opgestaan, nog vloekend.

Dan lachte hij weer luid.

Hoho, had Peter den duivel gezien? Was hij dronken, was hij gek, dat hij zoo holde?

Hij greep Peter bij de schouders en schudde hem dooreen, als een jongen.

Dan kwam Peter weer bij zinnen. Hij kreunde. O... Huibert Reine moest hem loslaten, weg, weg wilde hij... ja, ja, den duivel had hij gezien, dronken was hij, gek, gek!

Maar Reine hield hem stevig bij de schouders; kom, kom, de duivel, de duivel? Dat zou wel losloopen, de duivel was niet altijd een kwaad kameraad! Haha!... Waar had hij dien gezien?... Daar moesten ze eens even kalm over praten, hoor! Dien wilde Reine ook wel eens zien, waar zat hij? In het riet aan den plas? Op den dijk onder de wilgen? Wààr zat hij?

HOOFDSTUK XXVI.

Peter rilde over alle leden, telkens klapperden zijn tanden en knikten zijn knieën door. Dàn zag hij plots Reine scherp aan en maakte een nieuwe woede zich van hem meester. Nu was hij het, die Reine bij de schouders greep! Dreigend vroeg hij: — Moest je niet naar den Kerkeraad! Zeg op! Heb je me bedrogen? Zeg op!

— Zeker, zeker jongen, maar dacht je nou dat zoo'n Kerkeraad eeuwig duurde, en verder...

Maar Peter liet hem niet uitpraten, wat ging hem die Kerkeraad, wat ging hem alle andere... buiten Tine aan. Bovendien, er ging hem nu een licht op... hij meende den opzet te doorzien... klaar en duidelijk. Oome Huibert had hem opgehitst om hierheen te gaan, handig en sluw, had gehoopt dat hij bij het zien van Tine in de armen van dien man in staat zou zijn tot... tot... o, nee, nooit, nooit! Dat ware een weerlooze afmaken... ook om Tineke niet!

De gedachte maakte hem woedend, dreigend hief hij zijn vuisten in Reine's gezicht! O, o, hij snapte het... ja, ja, vervloekeling... hij snapte het. Maar daar kreeg hij hèm niet toe, nooit, begrepen?

Ouwe Huibert deed verwonderd, lachte luid; die jongen was gek... stapelgek! Hij weerde kalm zijn handen af!

Heere God, God, wat was dat een stommeling, een eend, een uilskuiken, een varken, een os... Dat had me daar dus Tine in de armen van den candidaat gezien... en holde weg als was dat de duivel! Was dat een kerel, wat had je aan zoo'n vent?... Bah!

Zwijgend stonden ze even op den donkeren dijk elkaar aan

te zien. Ieder trachtte te lezen wat in den ander omging.

Dan vroeg Peter plots weer:

— En wat doe je dan hier op den dijk?

Reine zag hem kalm aan! Wel, hij schepte een luchtje, liep een eindje om, wilde eens zien of er geen grasdieven bezig waren! Hij lachte weer, maar boog zich dan dicht naar Peter: Kijk jongen, en er was nog iets... nog iets, zie je! Hij liet zijn stem tot geheimzinnig-vertrouwelijk mompelen dalen! — Wil je 't weten? Nou, goed dan. Ik heb zoo gemeend,... die Tine heeft een harde kop, ze wil nou eenmaal haar candidaat, dat heeft ze zich in den zin gezet... en dan zal het gebeuren. Ze is nou eenmaal een Reine, weet je. Een echte Reine, niet van dat slag als jij, maar een oude oer-Reine, het zit haar in 't bloed. Daar is niks tegen te doen, daar speelt de duivel mee. En toen dacht ik, Peter wil haar wel, maar hij durft niet, vroeger heeft hij zijn beste kansen als een os laten voorbijgaan, als een eend, als een uilskuiken, waarom zou ik me dan ook warm voor hem maken en de liefde van mijn dochter verliezen? Ik ben ook al een oud man.

Peter boog het hoofd, hij voelde schuld, ja, hij was een uilskuiken geweest. De beleedigingen striemden hem niet, ze maakten hem alleen week.

Om Reine's mond kwam onmerkbaar een grijnslachje, en hij vervolgde: — Ik hou van me dochter, zie je, jij bent de eerste, die ik het zeg, maar ik hou meer van haar dan van alle andere te zaam, ze is mij liever dan de Assenhoeve, dan al de landen van Assenvliet! Zou ik dan om een vent als jij, die niet durft, niet toegrijpt als hij me dochter krijgen kan, haar liefde verspelen?

Reine voelde zich aangedaan.

Begreep Peter dat wel?

Peter knikte, hij begreep het niet volkomen, maar hij poogde het zich in te denken. Een wonderlijke man was oome Huibert toch. Nu scheen hij werkelijk aangedaan.

Reine legde hem de handen op de schouders.

Nou, en toen hij dan vanavond naar den Kerkeraad ging, was zijn plan zoo gemaakt, zie je? Daarom had hij Peter ook gezegd niet meer te komen, tenminste vanavond niet. Hij had zoo gedacht, als nou de Kerkeraad vroeg afgeloopen was, dan ging hij den dijk om terug, tien tegen een dat hij dan Tine met den candidaat aantrof. Ze had 's middags stiekem een briefje laten bezorgen, dus hij zou er zeker wezen. Wel, en dan zou hij ze meteen maar zeggen, dat hij er niets meer tegen had; als het dan moest, nou

dan moest het. Peter had niet gedurfd, niet gewild, had zijn kansen verkeken, toen Tine hem wel mocht!... Dan de candidaat maar. Gelijk of niet. Daar ben je het toch mee eens, hè?

Peter beefde over alle leden, zijn kaken klapperden weer. Hij herinnerde zich Tine, hoe ze zich vroeger door hem kussen liet, hoe ze als kinderen stoeiden. Hij herinnerde zich haar zachte handen, haar warme oogen en het mooie jonge lichaam, dat hij zoo bewonderde. Een pijn schrijnde hem in de borst, er kwam een nevel voor zijn oogen... En waarachtig, daar begon hij te grienen.

Reine zag kalm toe hoe de jongen leed... Zoo, zòò was het goed! O, de stommeling! Stug kuchte hij een lach weg.

— Kijk nou eens, Peter, zou dat niet mooi zijn, als wij nu samen eens daarheen gingen... waar... khm, hij den duivel had gezien! En zij kwamen als twee zegenende engeltjes hun handen over het verliefde paartje strekken... haha... als cupidootjes, en samen zeggen, weest gelukkig met elkaar, was dat niet een prachtige oplossing?

De beleedigingen hadden Peter week gemaakt, deze spot griefde hem, striemde over de wonde in zijn hart. Ontzet week hij terug.

Christus, heere christus! vloekte hij. Was oome Huibert gek? Was hij een duivel?

Maar de ouwe man zag er zoo goedig uit nu, god, dat hij hem ook nooit begreep! Wie had Ouwe Huibert ooit begrepen?

En deze nam hem nu vertrouwelijk onder den arm. Ja, ja, Peter was een goede jongen en zou het zoo niet mooi zijn? Dan bleven ze allemaal goeie vrienden, de beste vrienden, dan werd het gezellig op de hoeve, als Peter zoo 's avonds eens aanliep, en hij vond daar Tine, die haar ouwen vader opzocht, met haar een... twee... drie kleine candidaatjes, van die gezellige peuters, die bij Peter op de knieën speelden en hem... haha... oome noemden. Dan was er leven in de brouwerij... Niet?

Reine lachte luid en opgewekt.

Peter sidderde, zijn ontzetting rees, en hij voelde er zich totaal verlamd door. Wist die Ouwe Huibert dan niet, hoe hij hem lijden deed, dat twee handen, die hem den strot toeknepen, draaglijker zouden zijn dan die marteling, Tine... en kinderen... candidaatjes... zei Huibert, o, god, kinderen van dien man bij Tineke... De wildste voorstellingen dansten als gloeiende duivels voor zijn oogen. Hij was verlamd, getrapt, geslagen, hij kon zijn gedachten niet meer beheerschen, hij voelde, hoe iemand zijn wil uit hem rukte, en hoe Huibert hem nu meevoerde over den dijk, ginds, naar de wilgen.

Maar dan zette hij zich toch schrap... Nee, nee, daarheen niet... och, oome Huibert moest hem loslaten, oome Huibert moest meelij met hem hebben, hij kon daar niet meer heengaan...

Maar Reine klopte hem op den rug, kalmeerend en goedig... Kom, kom, hij was toch niet bang... daar zat de duivel toch niet, en kwamen ze niet samen, de twee cupidootjes, als goede engelen; zouden die twee hen niet met open armen ontvangen? Kom, kom, Peter moest wijzer zijn! Wat zouden ze gelukkig zijn!

Onwillig ging Peter weer eenige schreden mee.

Daar waren de wilgen reeds, ze staken donker op tegen de sterrenlucht, en... hoor, was dat Tine niet, die weer lachte? Nee... 't was Tine niet...

Twee schaduwen vlogen op uit het gras en liepen hard weg, gebukt om niet herkend te worden.

Huibert Reine lachte. Had Peter het gezien? Was dat niet de melkmeid met haar kolossale heupen, was dat Dirkje niet, die hier met een vrijer de eenzaamheid zocht?... Die kon wat op, zeg, die had al heel wat vrijers gehad en was voor geen klein geruchtje vervaard. Die kon wat op. Als dat maar niet misliep! Nou, afijn, dan donderde hij haar de hoeve af en dadelijk.

Zij waren beiden blijven staan en zagen de twee gelieven na, die wegholden en in de mistige duisternis verdwenen.

Dan sprak Ouwe Huibert zachter, als vreesde hij, dat men hem, heel bij de wilgen, verstaan kon:

— Zie je, Peter, 't was maar goed ook, dat de zaak nou bijgelegd werd, je kon nooit weten, Tineke was zeker een eerbaar en net meisje... maar, ze waren zooveel alleen geweest, die twee gelieven!

Peter bukte zich als had men hem geslagen; dan greep hij Reine in de borst en stiet wild uit:

— Je liegt, je liegt... o, vervloekt, je liegt!

Reine deed geen poging zich los te maken. Wat dacht Peter wel, was hij gek? Maar kerel, hij had toch niets van Tine gezegd. Tine was een eerbaar meisje, maar die candidaat, zie je, dat was iemand uit de stad, die wist er van met meisjes om te gaan en God, 't was menschelijk hè... en was het Tine dan niet te vergeven, ze hield immers zoo veel van hem... Nu konden ze trouwen.

Peter had zich opgericht, hij herinnerde zich Tine's woorden van straks... toen ze uitgeroepen had, dat ze dien candidaat liefhad, dat ze nooit zonder hem leven kon... O, 't moest zeker waar zijn, wat Huibert zei, en als het niet waar was, dan zou

het waar worden, vroeger of later, ja, zeker, later, als ze getrouwd... getrouwd waren, dan zou zij... zijn blonde, begeerlijke Tineke, dien candidaat toebehooren, met al haar liefde.

Dan kon hij niet meer denken, in zijn kop scheen een helsch vuur te gloeien, hij klemde de kaken opeen, de vuisten tot zware steenen.

— Kom mee, siste hij, we zullen zien!

Hij ging voor Reine uit, den dijk over.

— Als engeltjes, hoorde hij dezen grinniken.

De twee mannen, als logge schaduwen, liepen achter elkander, tot bij de wilgen. Daar ging Peter den dijk af... wadend door het gras...

Er was niemand!

Ouwe Huibert hoorde hem steunen en binnensmonds vloeken, terwijl hij zocht, de heele rij wilgen af. Dan kwam hij weer op den dijk, helsch vloekend.

— Ze zijn weg... siste hij, ze zijn weg of ergens verscholen, om... alleen te zijn... om... god... god...!

— Heb ik het je niet gezegd?

Hij zag Peter's oogen gloeien, zag zijn gelaat vertrokken, met zwarte aderen over het voorhoofd. Ja, zóó, zóó mocht hij Peter, zoo was hij een kerel, zoo was hij een echte, oer-echte Reine, zoo zou hij...

Peter greep hem bij den arm... hoor!

Er klonk riemgeplas in het water, en was dat Tine, die iets zei! En daar lachte toch de candidaat?...

Woest rukte Peter Ouwen Huibert achter den dijk en gebukt snelde hij dan naar de aanlegplaats.

— Hoho, niet zoo wild! zei Reine... als engeltjes, hè! lachte hij grinnikend.

Als een donkere schaduw schoof de boot door het dikke kroos van den plas naar de aanlegplaats. Peter zag hoe ze samen, Tine en Boret, lachend den ketting uit de boot zochten, hoe ze elkaar, kussend, iets zeiden... en de candidaat dan op den walkant sprong.

— Daar zijn ze, grinnikte Reine hem toe... als engeltjes nu, hè, als engeltjes!

Dan vloog Peter vooruit. Met zijn geheele zwaarte viel hij op den candidaat, zoodat beide mannen in het gras rolden.

Er volgde een luide gil van Tine, en nog een, en nog een! Schreiend gilde ze om hulp in den zwijgenden nacht. De boot was met haar van den wal gedreven.

De maan kwam koperrood juist over de hoevedaken van Assenvliet gluren.

Kreunend en steunend worstelden de mannen in het lange gras, dat hun bewegingen belemmerde.

Het gillen van Tine zweeg plotseling.

Ouwe Huibert lag voorover in het gras stil te grinniken, genietend. Zijn geheele lichaam jeukte van genot... O... Peter was zeker de sterkste.

Dan maakte een der worstelende mannen zich los, rees op, en sloeg met de vuisten weer naar den gevallene, die poogde op te staan en met één arm de slagen poogde af te weeren. Maar een zware voet beukte hem in de borst, en nog eens... en zoo lang, tot hij terugviel in het gras en hem het bloed uit den neus spoot.

Dan greep Peter het roerlooze lichaam bij de voeten, sleepte het den dijk af en liet het in het meer glijden.

Een weeke plons, die in het kroos verstikte.

Peter sprong terug over den dijk en dook naast Ouwen Huibert in het gras weg.

— Het is gebeurd! zei hij alleen, nog wild hijgend.

— Als engeltjes! grinnikte Reine heesch.

* * *

Dan luisterden ze beiden heel stil.

Ze hoorden Tine kreunen en snikken, zij hoorden haar met de riemen de boot naar den wal halen, en hoe ze telkens riep: — Huug, liefste Huug... waar ben je... Dan een snerpende gil en een plons in het water.

Christus! vloekte Huibert, en beiden schoten ze den dijk over naar den waterkant.

— Hier... hier, hou vast, trekken!

Tine stond tot de borst in het water, met het lichaam van Boret tegen zich aangedrukt. Zij grepen haar bij de schouders en sleepten haar op den wal. Het ging moeilijk en zwaar, want Tine liet haar last niet los.

Zij zag niemand om zich, maar wierp zich wild over het lichaam, dat nu roerloos in het gras gestrekt was. Ze hief het op in haar armen, streek de vochtige haren van het witte voorhoofd, schudde aan de armen, als wilde zij hem wakker roepen... Dan smeekte ze zacht... — Huug — Huug... mannie, heb je pijn? Zeg wat, zeg dat je geen pijn hebt, Tinie houdt van je, zeg dat je van me houdt, zeg... zeg... ai!

Zij had zijn mond willen kussen. Die was opengesperd, en een stuk kroos hing koud over de lippen. Uit den neus kropen nog dun twee bloedstraaltjes neer...

Dan liet ze het lichaam los, hief beide armen op en met schrijnende stem gilde ze een jammerklacht uit, wild en hoog... een klacht, die wijd klonk in den zwijgenden nacht, wijd over de slapende vreedzame velden, wijd over den roerloozen plas.

Een gillende wanhoopskreet.

Dan zag ze haar vader over zich gebogen en Peter met afgewend gelaat.

— Kindeke, me kindeke!... Ouwe Huibert snikte, hij legde zijn arm om haar schouders. Maar wild stiet zij hem af. Dan barstte ze uit in een gillenden, snijdenden lach.

Ouwe Huibert deinsde terug; die lach was een aanklacht. Hij kromp ineen. Hij zag zijn dochter de handen naar hem opheffen... als wilde ze hem iets zeggen...

Dan viel ze over het lichaam van haar doode.

De maan wierp nu mooi blank zilverlicht, dat glansde over de misten en schitterde in den dauw aan de grashalmen.

Peter stond voor Reine.

— Vervloekeling, brulde hij, moordenaar! Jij... ja jij bent de moordenaar, heere god!

— Ssscht... ssscht! De oude man scheen nu bang als een klein kind, dat hulpeloos om zich naar steun zocht! — Ssscht... ik... ik heb het toch niet zoo gewild, Peter; och, ik wilde het niet zoo!

Peter boog zich over Tine, zij had het bewustzijn verloren.

Hij hief haar in zijn armen, voorzichtig, als een teeren last. Haar lokken lagen nu nat tegen de slapen, de wrong was losgegaan. In het doorweekte kleedje zag hij al de lijnen van haar rijpende meisjeslichaam, het gelaat scheen in het maanlicht bleeker dan was. Een wilde vreugde beving hem.

Hij droeg haar de velden door, naar de hoeve. Nu zou-ze van hem zijn, nu en eeuwig, zijn vrouw... zijn vrouw. Hij had om haar gestreden, hij had haar gewonnen! Hij hief haar hooger in zijn armen en kuste verlangend den bleeken mond...

Zei ze daar iets? Hij stond stil en boog zich over haar om te luisteren. Hij verstond enkele woorden.

— Ja, ja, liefste... jouw vrouwtje... jouw... voor altijd... zonder jou... zonder...

Hij kromp ineen, als had een ondier hem gebeten, zijn armen verloren hun kracht, zijn knieën knikten.., bijna had hij haar

laten vallen. Nu wist hij het, o... met overweldigende zekerheid, dat hij haar nu voorgoed verloren had.

* * *

Ouwe Huibert zag Peter met zijn kind in de armen heengaan. Daar aan zijn voeten lag het lijk... God, wat was dat gezicht wit in het maanlicht!

Angstig zag hij rond zich, een geweldige angst beving hem, hier alleen in 't donker met het lijk. Bang deed hij eenige schreden, om Peter na te gaan, maar dan bezon hij zich. Zòò kon hij het niet laten. Dood... dood was nu de candidaat, maar hij had het toch niet gewild... Had hij Peter niet voorgesteld, om naar de wilgen te gaan en zijn kinderen te zegenen... wilde hij niet... had hij niet gezegd... als engeltjes te gaan? O, nee, hij had geen schuld, hoegenaamd geen schuld.

Nu was zijn vrees ook weg! God, wat was het stil en eenzaam hier... geen sterveling in de velden of op den dijk... niemand had het gezien. Nee, hij niet..., nee, Peter had het gedaan, maar Peter had het werk onàf laten liggen, hij moest het nu afmaken!

En hij nam het lijk in de armen, sleepte het weer naar den plas en liet het erin neerglijden.

Dan waadde hij door het water, tot hij de boot grijpen kon en sleepte die half op den wal. Nu waren zijn spieren weer staal! Met alle krachtsinspanning keerde hij de boot om en stiet ze zoo in het meer, juist boven het lijk.

Bang zag hij weer rond zich... nee... nee, er was niemand; niemand had het ook gezien... niemand! En was hij niet onschuldig? Hij had het niet zoo gewild. God, wat was het eenzaam hier. Wat stonden die knotwilgen daar dreigend als spoken in het maanlicht.

In zijn ooren klonk die laatste snijdende lach van Tine.

Dan holde hij sidderend van angst Peter na, door de vredige velden, die sliepen in de rust van den landelijken zomernacht.

HOOFDSTUK XXVII.

Een vollen dag en nacht had Ouwe Huibert bij het bed van zijn dochter gewaakt. Diewer had hem gezegd toch te gaan slapen, maar hij wilde niet: oude menschen hadden weinig behoefte aan slaap. En hij zou toch niet kunnen slapen voor Tine weer opgeknapt was.

Gisterenmorgen had ze een uur lang met wijd open oogen naar het plafond liggen staren, zonder een woord te zeggen.

Maar plotseling had hij gevoeld dat ze naar hem keek. Christus, wat werd het hem raar om het hart. Hij kon den blik dier wezenlooze oogen niet verdragen en leed in den angst dat ze dadelijk weer in een schaterlach, dien ellendigen gillenden lach van den vorigen avond zou uitbarsten.

Toen had ze de oogen gesloten en was weer ingeslapen.

De dokter had hem moed ingesproken en gelukgewenscht. 't Was nog goed afgeloopen, een zegen dat hij juist met Peter den dijk omwandelde en het hulpgeroep gehoord had. Anders was het zijn dochter gegaan als den candidaat. Men had het lijk nu gevonden, het lag onder de omgeslagen boot. De arme jongen scheen nog wanhopig geworsteld te hebben om er onderuit te komen, er waren builen aan zijn hoofd. De familie was gekomen; die arme moeder leek krankzinnig; hij had haar daarom maar met het lijk alleen gelaten en zou straks zijn rapport afmaken! Had Tine veel water gebraakt? Maar rust houden, gevaar was er niet. Reine mocht van geluk spreken. Onvoorzichtig van deze twee, Tine kon toch weten dat die boot zoo wankel lag. Een jammerlijk geval!

Na nog enkele bemoedigende woorden ging hij heen. En Huibert zat weer aan het bed van Tine, roerloos te wachten.

Tegen den avond kwam Peter. Hij zei eerst geen woord, stond bedremmeld met zijn hoed in de handen voor het bed, tot Reine hem een stoel wees.

— Heeft ze nog iets gezegd? vroeg hij ten leste.

— Nee, niks... niks!

Ouwe Huibert was aangedaan. Niks, niks had ze gezegd... alleen in den morgen had ze hem even aangezien... god... god, als ze maar niet dacht dat hij... het gedaan had, hij had het zoo niet gewild... hij niet. Reine dorst niet op te zien.

Peter zat zwijgend met den hoed te draaien.

Dan gaf hij Reine een teeken, dat hij meegaan zou naar het raam. En fluisterend, maar met iets onverschilligs in den toon, zei hij: — 't Loopt verkeerd! Hij mocht hangen als dat niet verkeerd liep. Meneer Bijvoet was bij hem geweest. De dokter, zei hij, had wonderlijke dingen geconstateerd. Het lichaam zat vol builen, en er waren twee ribben gebroken. Hij had gevraagd of hij niet iets gemerkt had van een worsteling, vóór de candidaat te water had gelegen, in de boot of in het gras. En hoe laat het precies gebeurd was. Hoe het kwam, dat hij met zijn oom op den dijk geloopen had, terwijl Reine toch alleen in den Kerkeraad geweest was. Ook meende men in het gras sporen van een worsteling gevonden te hebben, maar heel juist was dit niet uit te wijzen, want er had veel volk geloopen om naar het lijk te dreggen... Men had ook gemeend sporen van bloed op het gras te vinden, dat was nu afgesneden en naar de stad opgezonden. Kop af, als dat niet verkeerd liep... kop áf... Heere Jezus!

Ouwe Huibert had hem doodsbleek aangehoord, dan lachte hij schor! Bah, bewijzen, bewijzen moesten ze hebben en getuigen! Bah, en verdachten ze misschien hem? Wou Bijvoet hem verdenken, och kom, hij was immers onschuldig als een lammetje. Hij had het niet gewild... had hij niet willen zegenen? Had hij niet gezegd, als engeltjes?

Peter Reine zag hem even koel en bijna onverschillig aan. Dan vroeg hij nadrukkelijk:

— Weet je zeker, het niet gewild te hebben?

O, daar wilde Huibert een duren eed op zweren, een duren eed. Vervloekt, wou hij nou hèm, die onschuldig als een lammetje was, de schuld gaan geven?

Peter stiet hem verachtelijk met de vuist in de borst. Ouwe Huibert wilde opvliegen... maar dan bleven beiden verslagen staan.

— Christus-nog-en-toe! vloekte Reine.

Tine lag met de groote oogen wijd open naar hen te kijken...

sloot ze dan langzaam weer. Peter greep zijn hoed, die gevallen was en holde de deur uit!

* * *

Den geheelen nacht zat Ouwe Huibert weer bij het bed van zijn dochter. Toen Peter wegholde, was hij bij zijn kind op de knieën gevallen en had luid gesnikt. Of ze het gehoord had? vroeg hij. En als ze het gehoord had, dan wist ze nu immers, dat hij geen schuld had, dat het alles heel onverwacht gebeurd was en tegen zijn wil.

Maar Tine scheen weer te slapen. De avond viel en Diewer bracht de lamp en verschikte even de kussens. Toen zij heen was en Reine weer alleen met zijn dochter, woelde hij haar hand op van onder de dekens en kuste die met de bevende lippen. Hij liet er zijn tranen over vloeien. Och, och, Tineke mocht niet denken, dat hij het zoo gewild had, och, hij was gekomen om ze te zegenen, zijn kinderen. Had hij Peter niet verteld van de kindertjes van den candidaat... die op zijn schoot spelen mochten en...

Tine zag hem weer aan, met groote, vreemd-vragende oogen. Ze bleef hem aanzien.

— O ja, hè, Tineke wilde het wel gelooven, ze zou haar ouwe vadertje niet aanklagen van iets, waaraan hij zoo heel onschuldig was. Het gebeurde zoo plotseling... zoo onverwacht, wie had dat zoo snel kunnen beletten, Peter was gek... gek... Peter was de moorde...

Hij kon niet doorgaan. Tine's blik brandde hem, och god... verachtte zijn kind hem nu? Luid snikkend kuste hij de slappe hand. Hij had nu zoo'n medelijden met zichzelf... och, nu zou zijn eigen kindeke haar oude vadertje zeker verachten en aanklagen misschien, en voor iets waarnaar hij zijn handen zelfs niet uitgestoken had. Hij huilde schor en wanhopig en liet zijn tranen over haar hand vloeien. Zijn tong weigerde hem den dienst, hij hakkelde onverstaanbare woorden, zonder zin tevens; smeekte soms weer huilend of stiet verwenschingen uit tegen den burgemeester, die de schuld van alles droeg, of tegen Peter, die gek was, stapelgek. Maar het meest beklaagde hij zichzelf. Daar zat hij nu, oude verlaten man; zijn vrouw was gestorven, de jongens waren onverschillig en zeiden hem nooit een goed woord, Diewer hield het meest van haar Koopie, en nu had hij zijn Tineke verloren, nu gruwde zijn liefste kind van hem, en dat

nog... buiten zijn schuld. Nu bleef hij zoo heel alleen en eenzaam.

O God, dat Tineke nu niet zei, dat ze het wist en hem geloofde, hij had geen schuld, nu was hij zoo oud en verlaten. Och, had Tineke dan geen medelijden met haar oude, arme vadertje?

Tine hoorde hem klagen als in een droom. Zij begreep niet volkomen, waarom hij zoo moedeloos klaagde en was geestelijk te vermoeid het zich in te denken. Zij was versuft. Soms leek het haar of ze met Huug sprak van hun geluk, dan weer zag ze hem aan den dijk liggen en voelde ze de klamme kilte van het kroos, dat uit zijn mond hing. Daarna ging ze plots weer met hem hand in hand door de zonnige velden, waar sappige grasgeuren in zachte bedwelming dreven, of zocht ze met hem naar den ketting onder in de boot, om die vast te leggen. Het scheen alles een donkere, angstige droom, die maar niet eindigen wilde. Vaak in helderder oogenblikken meende ze te weten Huug nat en koud in haar armen gezien te hebben, dood en verstijfd, en dan zei ze zich bijna kalm, dat ze het wel geweten had, lang vooruit, dat het immers gedreigd had in alles op de hoeve, en fluisterde ze Huug in, dat hij er maar niet bedroefd om moest zijn, ze hadden het immers vooruit geweten. Ze keek met strakke oogen de kamer door en herkende het plafond, het portret van haar moeder. Ze voelde iets warms over haar hand druppelen en zag dan het grauw-grijze hoofd van haar vader, die zoo moedeloos huilde en klaagde. Arm vadertje, hij had ook verdriet... nee, nee, hij mocht niet verdrietig zijn, ze hadden het immers vooruit geweten! Zij meende het te zeggen, maar haar lippen bewogen niet! Klaagde hij nu zoo verlaten te zijn, maar had hij zijn Tineke dan niet, waarom zou ze van hem gruwen, van haar goeie ouwe vadertje, waarom? Haar vadertje, die altijd zoo goed voor haar was! Ze zou het Huug zeggen... och, ze had het hem al zoo vaak gezegd. Huug wist het immers!

Zacht drukte zij de handen, die de hare vasthielden en streelde hem langs de borstelige wang, de oude, lieve, rimpelige wang.

Ouwe Huibert schrok hevig. Was het waar? Had zij zijn hand gedrukt... streelde ze hem langs het gezicht? Zijn Tineke? Nu voelde hij het duidelijk... o, dan had ze hem begrepen, dan geloofde zij hem, dat hij onschuldig was, dat hij geen hand had uitgestoken. O, die lieve, lieve Tineke, dan was alles goed...

Een gevoel van wilde vreugde beving hem, een oneindige dankbaarheid kwam in zijn hart en bevend vouwde hij de handen. O, wat was God goed voor al Zijn schepselen. Sinds jaren had hij niet gebeden en in den Kerkeraad of 's Zondags alleen de

handen gevouwen met zijn gedachten bij andere dingen. Nu herinnerde hij zich dat in dezelfde kamer, ja, in ditzelfde bed, hij als kind gebedjes gezegd had, zooals zijn moeder hem ze voorzei! Vreemd haspelde hij de woorden dooreen: — Onze Vader die in de hemelen zijt... Uw Naam worde geheiligd...

Tine hoorde het vaag...

— gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren,... leidt ons niet in verzoeking, verlos ons van den booze, van den booze... o ja, verlos ons van den booze en... vergeef onze schuldenaren... Amen...

Dat deed hem goed. Nu huilde hij van vreugde. Ja, ja, God wist, dat hij geen hand had uitgestoken, dat het àlles Peter's werk was, en Tineke wist het.

Het hoofd voorover op het bed, op Tine's vochtige hand, viel hij, rustig als een kind, in slaap.

HOOFDSTUK XXVIII.

Diewertje zong haar hoogste lied, terwijl ze de glad-geschuurde koperen melkemmers spoelde bij het walhuis. Freek floot een lustig deuntje in de stallen en Kees kneep de helblonde Dirkje in de breede heupen en vertelde, om haar het land in te jagen, dat Gerrit de paardenknecht een oogje op de huismeid van Wouda had.

— 't Ging haar ook wat aan, lachte ze luid, voor hem zes andere... en veel betere! En ze zag Kees recht in de oogen, zoo warm, dat de jongen de zijne neersloeg en vuurrood werd. Toen sloeg ze haar armen om zijn nek en zoende hem op den mond en lachte weer, dat hij een aardig ventje was en niks te jong om een goeie vrijer te worden. Ze had ze wel jonger gehad.

De jongen knikte trots en zoende terug, tot Freek uit de stallen kwam en vroeg wat ze daar te doen hadden.

De meid zag hem brutaal in de oogen. Ging het hem wat aan? Was hij soms vies van haar geweest? Hij moest naar zijn eigen zuster kijken!

Freek vloekte en schold haar de huid vol, maar de meid bleef lachen, dat ze lak aan hem had... en aan allen! En dat ze blij wezen mochten als ze haar mond hield. Ze zei het tweemaal heel luid en brutaal. En er was iets in haar oogen dat Freek ongerust maakte en hem zwijgen deed. Waar doelde ze toch op, had ze dat gisteren ook niet gezegd? Hij zou het vader straks vragen. Of... wat ging het hem eigenlijk aan. Hij kneep haar in den stevigen arm, liep fluitend het huis in om zijn koffie te halen en zag juist nog, hoe zijn vader het hoofd binnen het raam trok. Vervloekt, dat vader dit nou gezien had!

. . . . . .

Huibert Reine trok zijn hoofd binnen het raam. Wat wist die meid? Had ze iets gezien op den dijk of gehoord? Maar ze was toch weggehold, lang, lang te voren... nee, het kon niet! Met Gerrit, den paardenknecht was ze er geweest.

Reine kromp ineen, een groote angst brandde hem. Al de rust van den vorigen avond was weg. Zijn tong lag droog tegen de tanden, zijn handen beefden en de geheele gestalte scheen ineen te schrompelen.

God... als die meid eens wat wist. Reine dacht erover, naar beneden te gaan en de meid een tientje of een aframmeling te geven. Hij was het niet met zichzelf eens, wat beter zou zijn, en bleef aarzelend midden in de kamer staan. Och nee, ze dreigde maar, dat deed dit volk altijd, als je goed voor ze was; 't zou niets wezen, wat konden ze hem ook maken, hem!

Reine voelde dat hij duizelig was en begreep niet juist waarvan dit komen kon. Van 't voorover op Tine's bed slapen? Van opwinding? Of van de warmte misschien? 't Zou warm worden vandaag en broeierig, een heet dagje.

De zon sloeg een breede staaf goud de kamer binnen en schitterde hel. Door het goud dreven kleine stofjes, bijna roerloos. Soms joeg een speelsche vlieg die uiteen, dat ze glinsterend wegdwarrelden.

Zeker zou het heel warm worden. De morgenwind was al te vroeg gaan liggen en na de regens sloeg zware damp op uit de vochtige velden. Dat maakte het zoo broeierig. Een voorbijjachtende wagen woelde wolken stof op, die lang over den weg drijven bleven. Grijze wolken, met goud vermengd.

Reine zag den wagen na! Had boer Richter daar niet ingezeten? Waarom groette hij niet als gewoonlijk en keek hij stijf en stug voor zich? Had hij nu lak aan de Reine's, wijl Bijvoet die enkele maal een meerderheid in den Raad vormde? Bah, dan zou dit hem later ingepeperd worden, met één slag hakte je geen oude boomen om! Of was het om... vermoedde hij iets? Nee!

Reine liep met groote schreden de kamer door. Nu vielen hem duidelijk de gebeurtenissen aan den dijk weer in. God, was dat pas een dag en twee nachten geleden? Scheen het niet of dit al jaren achter hem lag? Foei, waar maakte hij zich ook benauwd over, hij was immers onschuldig als een lammetje! Hij veegde zich het voorhoofd met een zakdoek.

Oef, het was warm hier en dat vervelende gedrein van Diewer, dat zong maar van ochtend tot avond. Hij wilde haar toeroepen te zwijgen en rukte een zij-raam open.

Maar daar zag hij, schitterend in de zomerzon, de wijde gestrektheid zijner velden, tot ver langs den plas. Op vele weiden stond het gras nu hoog, daar was het dieper van kleur, dan op de stukken waar vee graasde. Met een behaaglijk gevoel telde hij de reepen tusschen de slooten. Zeven breede reepen land, samen ruim tachtig bunder, lagen rijp voor de machine; dat werd een mooie hooioogst van 't jaar. 't Was werkelijk een uitnemend jaar geweest tot nu toe, geen veeziekte, weinig regen en laag waterpeil, nee, nee, Ant had hem met rust gelaten, ze was een goedig soort heksje... als er heksen waren. Maar nee, er bestonden geen heksen, och kom. Reine zag om naar Tine! Zoo was 't goed, maar rustig slapen, dat gaf kracht. Hij voelde zich weer opgeruimd. Met beide handen sloeg hij naar de vliegen, die om zijn hoofd zoemden. Wat staken die beesten, als dat maar geen onweer gaf. Scherp zocht zijn blik den gezichteinder af... Lagen daar boven de duinen geen onweerskoppen? Nee... het was gloedtrilling in de lucht. Wat stond daar al een gloed... nog enkele dagen en de maaimachine kon weer de velden op, dat zou leven en afleiding geven, werk deed de lasten vergeten. Tine zou weer opknappen als ze te hooien hielp, ze moest maar den heelen dag in de velden staan, dan kreeg ze flink kleur en levenslust, dat deed die vervloekte geschiedenis aan den dijk vergeten...

Hij zag naar den plas, die als een groot lang dier te loeren lag in een sappig groen landschap. Te loeren om grond te slokken. De dijken hielden het gevangen.

Maar daar op den dijk trok iets zijn aandacht, er liep volk op en neer, men scheen iets te zoeken. Nog wat? Kijk, nu kwamen ze dezen kant op, en daar haalden ze waarachtig het damhek van zijn velden open. Wat was dat, liepen ze zoo hard, holden ze? Het scheen werkelijk of ze iets naliepen, hard, in draf... hu... uniformen.

Zooeven had Reine het warm gehad, nu voelde hij opnieuw een kille kou. Hij wilde vloeken, maar zijn tong weigerde. Hij lalde iets. Dan rende hij de deur uit en het erf op.

't Was voor 't eerst sinds den ongeluksnacht, dat Huibert op het erf kwam. Ouwe Arie schoot uit de stallen en vroeg iets. Maar Reine hoorde hem niet en greep hem bij den arm! Kijk... wie waren daar in de velden? Kon Arie ze zien?

De knecht hief een hand boven de oogen, om tegen het zonlicht in te zien.

— Ze zitten een hond achterna, baas! Christus, een dolle misschien. Opgepast, een dolle hond!

De knecht schreeuwde het luid over het erf, en men zag het volk wegvluchten in de stallen en de deuren sluiten.

Maar de hond kwam nader en bleek niet dol, hij ging snuffelend door het gras, berook het laatste damhek naar de hoeve en stond, met vluggen sprong erover, op het erf. Ver achter hem kwamen hijgend twee rijksveldwachters en iemand, dien Reine niet kende! In wilde woede ging Turk te keer.

Verlamd van schrik greep Reine zich aan den ouden knecht... en siste dan: — Gooi Turk los, gooi Turk los! Wat hebben ze hier te maken.

Het volk was weer uit de stallen gekomen, schaarde zich nieuwsgierig om den baas.

— Turk los, Turk los! schreeuwde Huibert. Nu vloekte en raasde hij als een bezetene. Men werd er bang van, zulke godslasteringen als hij uitbraakte.

De vreemde hond was blijven staan, snoof de lucht in. Dan boog hij den neus naar den grond en ging onzeker op de huisdeur toe.

— Vort, vort met die hond! brulde Reine.

De knechts wierpen steenen en gereedschappen. Een zwaar halster trof striemend het dier tegen het lijf, zoodat het jankend opzijde vloog. Maar dan schoot het dier nijdig grommend op de knechts toe, beet een koejongen naar de beenen, liet dien weer los en wierp zich dan plots op Gerrit, den paardenknecht. Eerst had hij een broekspijp tusschen de tanden, dan hing hij aan een der armen. De jongen gilde luid van pijn.

Ouwe Huibert had het tooneel vloekend aangezien, en toen de hond zijn knecht vastgreep, rende hij het huis in. Hij moest dien hond neerschieten, tot iederen prijs! O, hij begreep het, dat was een politiehond, die den dader uitbrengen zou! Hem misschien of Peter. Met zijn jachtgeweer verscheen hij in de deur. Nooit had iemand hem zoo verschrikkelijk gezien, er was schuim op zijn lippen. Alles week ter zijde, men meende dat hij zoo in het wilde zou schieten.

Maar daar was het Arie gelukt, den wild rukkenden Turk los te gooien. Het dier sprong, alle haren recht overeind, met woedend gehuil op den indringer, die dadelijk den knecht losliet om zich te verdedigen.

Het volk gilde en joelde en sloeg naar de honden, die samen worstelden en elkaar nijdig beten dat de vlokken haar in 't rond stoven. Nu eens had de eene, dan de andere zijn tegenstander weer bij de keel. Daar week de indringer terug, hoog en luid

jankend. Het dier bloedde op verscheidene plaatsen waar het geweldige gebit van Turk hem het lijf had opengerukt. Hij school weg achter de beenen der veldwachters, die nu over het hek kwamen en met hun sabels zich Turk van het lijf trachtten te houden. Ze riepen het volk toe den hond weg te halen.

Arie moest twee knechts te hulp roepen om hem weer vast te leggen.

Nu zag alles om naar Reine, die met het geweer nog steeds in de deur stond. Hij brulde van woede. Wat moesten ze hier, wat hadden ze op zijn erf te maken, had hij hen toegestaan op zijn erf te komen? En met zoo'n roofdier?

Maar de veldwachter in burgerkleeding kwam op hem toe en sloeg aan. Het volk meende, dat Reine het geweer opheffen ging. Maar dan zag men hen samen spreken, zacht, op gedempten toon! Reine deed eerst verwonderd, maar glimlachte dan en knikte. Hij ging kalm het huis in, om zijn geweer weg te hangen: Zeker, zeker, als die hond den dader aangewezen had, zeer zeker!

De veldwachters keerden zich naar den paardenknecht, die onder de pomp zijn gewonden arm waschte, en verzochten hem hen te volgen!

— Ik? Wat zeg je, ik, moet ik mee?

De jongen riep het luid en verwonderd, hij schudde driftig een veldwachter van zich af. Zes handen grepen hem vast, men sloeg boeien om zijn polsen.

De knecht worstelde wild, vloekend en tierend. Wat wilde men van hem, van hem? Dan moesten ze beter zoeken, konden ze niet beter uit hun oogen kijken? Ze hadden den waren niet.

Dan trof een geweldige vuistslag hem vol in het gelaat. Huibert Reine was weer naar buiten gevlogen. — Vort, vort, schoelje, brulde hij, vort, van me erf, moordenaar, moordenaar!

De veldwachters hielden Reine tegen en sleepten den luid gillenden, worstelenden jongen naar den Vlietweg.

Scheldend joeg Reine het werkvolk de stallen in! Aan je werk, luie vlegels! Dat was een kolfje naar hun hand, hè, luieren, lanterfanten, opgerukt...

Hij greep er een paar bij de armen en duwde ze naar de stallen. De blonde Dirkje het laatst. De meid keek hem aan, lacherig en brutaal! Nou, nou, hij kon zijn handen thuis houden.

Reine wilde haar een oorvijg geven, toen hij plots naast zich Peter staan zag. Zijn haren lagen ongekamd en wanordelijk over het voorhoofd, zijn oogen stonden hol en hij zag er slecht uit.

Ouwe Huibert vergat de meid haar oorvijg toe te dienen en nam Peter bij den arm mee in huis.

In de voorkamer gekomen, zagen ze op den weg den paardenknecht nog met de veldwachters worstelen: de jongen wilde niet vooruit en moest gesleept worden. Hij gilde luid.

Reine stond verplet, want daar klonk het, zoo dat ze het beiden duidelijk verstonden:

— Mij niet, mij niet, jullie hebben de verkeerde voor... ik ben wel aan den dijk geweest, ik heb het gezien, maar zij... zij hebben het samen gedaan, Ouwe Huibert en Peter... ik heb 't gezien...

Men sleepte den knecht verder naar het gemeentehuis.

Reine viel in den leunstoel, steunend,... Peter bleef voor het raam staan, onverschillig als raakte hem dit alles niet.

Dan wendde hij zich langzaam om.

Hij lachte.

Ouwe Huibert schoof zijn stoel achteruit! Hij voelde hoe een angst hem den strot toekneep.

Was Peter gek? Christus, hij lachte, hij bleef lachen. Nu lachte hij, dat het schaterde door heel het huis.

Peter kwam langzaam op Reine toe, pas voor pas, luid lachend, een krampachtigen lach.

Reine wilde oprijzen om weg te vluchten, maar een ijzeren vuist greep hem in den nek. Weerloos viel hij in den stoel terug, hijgend van benauwing!

— Och kom, siste Peter, wou je weg? Nee, nou moest hij waarachtig niet denken er zoo af te komen! Kijk, hij had hem leeren moorden, dat ging maar zóó, hè, makkelijk en in de gauwigheid. Was Reine nou niet bang? Had Reine gehoord wat de paardenknecht huilde? Die had alles, alles... met Dirkje samen gezien. De hond had misschien zijn schreden gevolgd, maar over een uurtje zouden de agenten terugkeeren, eerst bij hem op de hoeve, om zijn moeder de doodsstuipen op het lijf te jagen en dan hier, hè!

Peter lachte weer luid, nu smakelijk, als gold het een grap. Maar zijn vuist hield met ijzeren greep Reine in den nek, die geen pogingen deed zich los te maken, maar van angst en pijn kreunde.

— Och, och, ging Peter voort, wat was die Oome Huibert een uitstekende leermeester... hè? In 't moorden, nietwaar? En was oompie nou niet bang, dat hij een te gragen leerling had,

die zijn vingertjes toeknijpen ging om zijn ouden nek, tot het strotje dicht zat, en hij om den hoek kijken kon, hoe het in de andere wereld toeging. Of hij nu tien of twaalf jaartjes kreeg, dat was hem toch immers precies hetzelfde, dat maakte geen verschil... je wende eraan... zelfs aan 't hangen! Kijk, hoe smaakte het?

De groote hand had den geheelen nek omgrepen, de grove vingers schroefden langzaam den hals toe.

Toen voor 't eerst uitte Ouwe Huibert een benauwden kreet, schor en wanhopig. Hij poogde zich weg te worstelen. Maar de hand knelde als een ijzeren ring.

Hol klonk het lachen van Peter door de hoeve.

— Niet zoo luid, Ouwetje! spotte hij, Hekse-Ant heeft ook immers geen kik gegeven? Heeft de notaris zulk een geschreeuw opgezet, toen je hem in den Vliet reed, en heb je den candidaat zoo hooren brullen, toen je me dwong... ja, dwong hem aan te pakken? Wou jij nou het lammetje spelen, terwijl je mij met listen naar de wilgen gesleept hebt, me tot den moord aanzette!... Ha, als iemand den candidaat vermoord heeft, dan heb jij het gedaan... jij hebt den candidaat vermoord... jij, jij hebt den candidaat verm...

De woorden bleven hem in de keel steken, de groote vuist ontspande zich... Peter week achteruit.

Op den drempel stond Tine in haar nachtkleed, de haren los, de handen vooruitgestrekt als weerde ze een slag af.

— Vadertje... jij? Jij? Is Huug dood?... Is Huug vermoord? Heb jij... o... o, vadertje!

Ouwe Huibert lag scheef in den stoel, het gelaat blauw, den mond half open. Tusschen de bruine tanden was de tong zichtbaar.

Dan stiet Tine een gillenden kreet uit. Ze greep haar vader bij de armen, schudde hem en trok hem half op.

— O, vadertje, lieve vadertje!

Ouwe Huibert opende de oogen, alleen het wit was zichtbaar; dan zoog zijn borst scherp fluitend weer lucht in. Benauwd kreunde hij. Als hij Tine zag, strekte hij de handen naar haar uit... Help...

— Heere Jezus! O, o... moord, Tineke... mòòrd!

Peter stond midden in de kamer, de armen slap langs het lijf, het hoofd gebogen. Wezenloos zag hij om beurten naar Ouwen Huibert en zijn dochter.

Toen hij Reine op adem komen en Tine hem in haar armen nemen zag, barstte hij uit in tranen. O God, voor dien man was

vergeving en voor hem? Op de knieën kroop hij naar het meisje.

— Vergeef me, snikte hij... Tineke!

Zij scheen hem niet te zien.

Dan greep hij een slip van haar nachtkleed en kuste het.

Zij wees hem met een kouden blik terug.

Hij greep haar handen en wilde ze kussen, maar zij rukte ze weg en wees naar de deur.

— Weg, weg..., zei ze.

Peter week terug, naar de deur. Achteruit, al maar naar Tine ziende, wankelde hij de kamer uit en de gang in.

Met de vuisten sloeg hij het werkvolk opzij, dat de hoeve binnensluipen kwam. Als een dolle rende hij het erf af, blootshoofds. Zijn denken was verward, hij wilde vluchten, vluchten, maar wist niet waarheen. Hij holde eerst een eind de velden door, wendde zich dan plots links, sprong over de sloot en vluchtte naar zijn hoeve. Zijn eenige gedachte was nu: vluchten, vèr, vèr weg vluchten, vóór de politie hem in handen had, ver weg van Tine, die hij nooit meer zien kon... ver weg, ja, Holland uit, naar den vreemde. Hij vluchtte voor de politie, voor zijn wroeging, voor de herinneringen, die hier overal spraken, hij wilde ver, vèr weg zijn.

Hij rende de velden door, sprong over slooten en greppels! Nog even naar huis, zijn moeder vaarwel zeggen en geld nemen om weg te vluchten. Een gevoel van groote dankbaarheid vervulde zijn hart: o, die lieve Tine, voor een tweeden moord had zij hem toch nog behoed.

Hijgend naar adem bereikte hij de hoeve... Toen hij het hek oversprong, zag hij, dat de veldwachters hem voor waren, zij zochten reeds rond het huis.

Nu poogde hij niet meer te vluchten.

Met verwilderde blikken liet hij zich de handboeien aandoen. Ja, ja... zoo was het goed... nu had hij rust. En tegen zijn moeder, die de handen wrong en luide kreten uitte, kon hij verward glimlachen. Och, ze moest het niet gelooven, zoo heel schuldig was hij toch niet!

HOOFDSTUK XXIX.

Gehaast en angstig stormde het volk de hoeve in. Wie had daar moord en hulp geroepen, was dat Reine? Ze zochten door de hoeve en vonden dan in de voorkamer vader en dochter bijeen. God, wat zag de baas eruit, bijna blauw, als had men hem overal op het gezicht geslagen. Ze hadden nu werkelijk meelijden met hem.

Maar Reine vloog op uit den leunstoel: — Wat, hier-en-gunter, hadden ze hier te maken, luiwammesen, vlegels, was er dan geen werk genoeg, wilden ze dat hij ze het erf afdonderde!

Het volk week terug. Ze meenden immers dat er iemand moord geroepen had, daar kwamen ze voor...

— Opgerukt, opgerukt! Ouwe Huibert vloekte dat het daverde. Dan kreeg hij een hoestbui.

Diewer en Freek alleen bleven. De eerste schrik was voorbij. Diewer vroeg met meewarige gebaren wat er gebeurd was. Freek stond lummelig tegen den deurpost te lachen, omdat zijn vader zoo blauw zag. Hij knikte vragend Tine toe. Had vader weer een bui?

Tine beantwoordde zijn vraag niet, doodsbleek stond ze naast haar vader. Dan verzocht ze hun beiden zacht, haar met vader alleen te laten.

Toen de deur dichtging, begon Reine te beven. Het lachen van Peter had hem vrees aangejaagd, maar nu was hij veel angstiger, met Tine alleen. Met Tine, die het wist, die het nu wist. Hij liet het hoofd in de handen zakken en waagde het niet op te zien. Maar toch, heel voorzichtig door de vingers, zocht hij in den spiegel. God, daar stond ze naast hem, als versteend. Een wit beeld, het gelaat witter dan het nachtkleed. De blonde haren golfden haar om hoofd en schouders.

Maar dan schrok hij heftig, zij had haar hand op zijn hoofd gelegd!

Had ze hem geslagen en gescholden, hij zou niet geschrokken zijn! Die zachte, koude hand op zijn hoofd deed hem nu geweldig ontstellen. Hij voelde, hoe hem den hals werd toegeknepen, pijnlijker, benauwender dan in Peter's hand. Hij kon geen geluid uitstooten, bracht slechts een paar onverstaanbare klanken over de tong, die droog als leer hem tegen het gehemelte kleefde.

Zijn gedachten verwarden zich; met de handen weerde hij iets af, greep dan naar de borst om lucht en ruimte. Hij rukte het hemd open. Verwilderd staarde hij naar het blanke beeld in den spiegel, dat roerloos naast hem bleef.

Hij voelde dat hij stikken zou, als ze niet iets zei, als ze die koude hand niet van zijn hoofd nam. Heere God, was dat haar wraak, redde ze hem uit Peter's handen... om hem zelf te verstikken, langzamer, wreeder, koeler?

Hij wilde weer luid schreeuwen, maar zijn hals zat toe. Hij wilde opvliegen en vluchten, maar alles aan hem was verlamd. O, kwam ze nu als een engel der wrake? Om den candidaat te wreken? Zou hij nu zoo onder die kille hand sterven? De hand van zijn eigen dochter, de hand van zijn Tineke? Klam zweet brak hem overal uit, zijn borst floot weer naar lucht.

Dan stiet hij een heeschen, schorren gil uit.

Tine had haar wang aan zijn voorhoofd gelegd en zijn beide handen genomen.

— Vadertje, arme ouwe vadertje!

Zij zei het zacht.

Ouwe Huibert had een gevoel of hij reeds gestorven was, de benauwing was heen, hij ademde weer, de engel nam zijn handen en kuste ze.

Dan, klaaglijk, barstte hij uit in hartstochtelijk huilen, een geweldige verlichting verruimde hem de borst. Met de tranen, die in groote droppels over zijn rimpelige wangen stroomden, vloeide alle benauwing, alle angst weg.

O, dat was Tine, die hem vergaf, dat was wèl zijn Tineke. Vergaf ze, vergaf ze alles, álles, nu ze toch wist... o, o, zei ze toch maar één verwijt... een enkel verwijt.

Zij was bij hem neergeknield, en nu lag hij voorover in haar armen. Waarom huilde zij nu niet met hem, wist ze alles? Wist ze het wel goed, begreep ze het? Wist ze, dat Boret dood was? Tot vanmorgen scheen ze het niet te weten, niet te begrijpen, ze keek zoo verdwaasd.

Hij kon nu kalmer denken. Misschien, God, misschien wist ze het niet... dat hij de moordenaar was; eigenlijk hij, niemand anders, en wist ze niet, dat hij Peter, toen die wegholde, naar de wilgen terugvoerde. Want als ze het wist, dan zou ze toch zóó... zóó niet kunnen zijn.

— Tineke! klaagde hij.

Ze kuste hem, hij voelde het duidelijk, o, ze kuste hem! Maar dan wist ze het niet! Maar dan moest ze het niet weten ook, nooit weten. Hij wilde het haar zeggen... dat Peter gelogen had.

Zijn snikken bedaarde. O, dat had goed gedaan. Zijn Tineke was een goed, goed kind voor hem, een goed kind! Zacht klaagde hij aan haar oor:

— Och, Tineke moet het niet gelooven, niet gelooven, wat Peter zei. Hij was gekomen over den dijk, om te zegenen, om zijn kinderen te zegenen, hij had Peter gezegd, als engeltjes... O, ze moest het niet gelooven, hij had niet geweten, dat Peter,... dat Peter... anders wilde, dat Peter... een moordenaar zou worden...

De woorden bleven hem op de tong kleven.

Tine had zich losgemaakt... zij rukte het hoofd achterover en zag hem aan.

— Vader?! zei ze zacht.

Reine knipte met de oogen, hij kon haar niet aanzien! Voor 't eerst van zijn leven voelde hij smart! Werkelijke smart! Het was de smart, die over Tine's trekken lag, hààr geweldig leed, dat hem die nu gaf.

— O, vader, dat je nog liegt, dat je nù, nù nog liegt! Dat je Peter, die arme Peter... O, nee, Peter kan dat niet alleen...

Zij zweeg. Haar gelaat vertrok zich, een uitdrukking van angst veegde de lijnen van smart, die er gegroefd stonden, weg. Haar oogen sperden zich wijd, als zag ze het tooneel op den dijk,... ze huiverde als voelden haar lippen weer den kouden, dooden mond...

Reine, verschrikt, nam haar in zijn armen, suste haar, als ware ze weer een klein kindje... Alles wat er goed en edels in zijn borst lag en gesluimerd had, kwam wakker. Hij bekende. Tineke moest hem vergeven,... dat hij loog, dat hij nù loog, terwijl ze zoo goed was; och, hij wist niet hoe hij ertoe gekomen was. Peter holde weg! Peter had haar gezien, toen holde hij weg. Maar hij had hem teruggevoerd... och, hij wist niet, hoe het mogelijk was geweest, maar hij haatte Boret zoo... 't was de haat alleen. En toen ze haar niet vonden bij de wilgen, was Peter dol geworden, dol, dol! Hij hoorde, hoe ze elkaar kusten in de boot.

En toen Boret aan land kwam, was hij weggevlogen, als een stier. Och, hij, Reine, had geen hand uitgestoken, geen hand, hij had alleen de worsteling gehoord en den plons in het water. Hij was zoo verward, dáár, dáár in zijn kop, in zijn borst schroeide het... van haat. Hij dacht, dat het zoo het beste was, voor álles, ook voor zijn Tineke. Toen hij op den dijk kwam, was Boret al dood... dood.

Tine stiet een gil uit, ze hief de handen naar het gezicht, woelde in de haren en stond wankelend op.

— Huug! kreet ze wild.

Reine poogde haar te grijpen.

— Huug, Huug... dood... och ja... dood. Huug!

Zij viel. Reine greep haar in de armen!

Hij begreep niet, hoe zijn verhaal haar een marteling geweest was, hoe hij haar alles had doen herleven, wat vaag gebleven was als een benauwde droom, waaruit zij straks toch weer ontwaken moest. Maar nu was Reine diep ontroerd door die wanhoopsklacht.

Tine lag sidderend en ontzet in zijn armen, ze scheen weer geheel gebroken. Hij kuste haar zacht en eerbiedig op het voorhoofd. O, God, wat leed zijn kind... en hij, hij had het haar aangedaan, hij alleen. Als hij haar den candidaat gegeven had, zou ze nu stralen van geluk en hem haar lieve, lieve vadertje noemen. O, Tineke, Tineke! Waarom sprak ze nu niet, waarom staarde ze met die groote blauwe oogen nu maar ver weg, als naar een visioen van schrik?

Een huivering overviel hem.

God, als het zijn kind eens gek maakte! Dat was immers niet natuurlijk, dat ze niet huilde, dat de blauwe oogen droog en star bleven! Och, och, wat een ongeluk, wat een ongeluk!

Hij lichtte zijn dochter in de armen op en droeg haar naar haar kamer! Zij liet zich stil in bed leggen, zonder een woord, zonder één klacht.

Reine zette zich bij het bed.

Hij joeg Diewertje weg, die vroeg of hij niet eten kwam. Hij wachtte, het hoofd op de handen gesteund, tot Tine iets zeggen zou.

Dan hoorde hij het volk, dat genoenmaald had, weer de velden intrekken. Hij zag ze na. Ze schenen bedrukt, men besprak iets. God, men wist zeker reeds wat Gerrit geroepen had, ook zij hadden gewis zijn aanklacht gehoord. Och, had hij toch kalm met Peter kunnen overleggen, wat men zeggen moest, als de politie kwam.

— Dood? Dood! zuchtte Tine zacht.

Reine vloog op... hij poogde het na te zeggen, maar stotterde iets onverstaanbaars.

Hij was bang van de stilte in het huis. En hij had dorst, geweldigen dorst. Stil sloop hij naar beneden, om den brandewijn te halen. Uit de flesch dronk hij vier, vijf groote slokken. Dat deed hem goed in de keel, die nog schroeide van den greep van Peter's hand.

Als hij weer bij het bed kwam, lag Tine zacht te praten. Ze lispelde alleen en altijd hetzelfde.

— Dood? Huug, Huug! Vermoord door vadertje en Peter? Dood? Nee... nee!

Reine kromp ineen. Ze wist het dus... ze wist het. O, hoe zou hij haar nu ooit weer onder de oogen durven komen? Had hij toch die bekentenis niet gedaan! Wat zou ze hem nu zeggen, als ze weer de oude was? Dat hij een moordenaar... ja, een moordenaar was? God, wat was hij stom geweest, wat was hij ongelukkig. Zeker, hij was wel te beklagen, wel ongelukkig.

Dan rees hij plots met schrik overeind. Er klonken vreemde stemmen op het erf, hij hoorde hoe iemand naar hem vroeg. Naar hem? Hij zag uit het raam en bleef dan als vastgenageld op de plek staan. Daar waren veldwachters; zij vroegen naar hem.

Rillend greep hij zich aan het raamkozijn.

Diewer wees naar boven... Daar, daar is vader, wat moeten jullie van hem?

De veldwachters kwamen het huis in.

Reine wist, wat ze van hem moesten! Maar het overviel hem. Hij had gemeend, dat ze den paardenknecht vasthouden zouden en die stond daar nu op het erf en zag hem met donkere, dreigende oogen aan.

— Verrader! brulde Reine door het venster.

De knecht haalde de schouders op en lachte.

Maar dan vernam Huibert de schreden in het huis: men kwam de trap op, men wilde hem halen, weghalen; hier, bij het ziekbed van zijn kind, wilde men hem gevangennemen.

Hij vloog de gang op! Dat nooit, nooit!

De veldwachters waren halverwege de trap.

— Wat... wat moeten jullie in mijn huis.

Dezelfde politieman in burgerkleeren van 's morgens haalde een papier uit den binnenzak, begon te lezen. Reine verstond het niet. De officier van justitie? Wat?

— Deruit... opgerukt, mijn huis uit, schoeljes!

De veldwachters kwamen een paar schreden hooger.

— Deruit... hier, slik dat!

Reine had een stoel gegrepen, die op de gang stond en slingerde dien met geweld naar beneden.

Men hoorde geschreeuw en gestommel; de veldwachters vluchtten de trap af.

— O, vervloekt kanalje! brulde Reine weer. Dan vloog hij de kamer van de jongens binnen en rukte een jachtgeweer van den wand. Het schuim stond hem op den mond, hij zag maar vaag en in schemer. In blinde woede holde hij de trap af, den vinger aan den trekker.

— Deruit, deruit, me huis uit, of ik schiet jullie overhoop, laat je ganzehagel vreten!

Hij vond de gang leeg en donker, hij zag op het erf in het klare zonlicht de veldwachters, die gebaren maakten en dreigden. En zonder aan te leggen, van onder den arm, schoot hij een loop leeg in hun richting. Luid vloekend renden de veldwachters het erf af en de brug over.

De knal ging dreunend door het huis, de gang hing dadelijk vol kruitdamp.

Reine snoof gretig die lucht in; een wilde blijdschap vervulde zijn borst. Hij had een gevoel ter jacht te zijn, een mooie, rijke jacht, waar alles rook naar kruitdamp, opwekkend, prikkelend, waar fel de schoten knalden.

Maar dat schot was geen treffer... haha, een volgend maal beter... en dan ráák!

Er klonk een gil achter hem. 't Was Diewer, die met haar kind in de armen krijtend langs hem schoot en wegvluchtte. Zij gilde het luid over het erf:

— O, o... help, vader is gek, vader is gek!

— Vader... is... g-g-gek! Hij stotterde het haar na. Wat, is vader gek? Ha-ha! Die meid was gek! Vader was nog lang zoo gek niet als ze meende.

Heesch en schor klonk zijn lach door de hoeve.

Hij luisterde naar de echo's. Daar hoorde hij deuren slaan en luid geschreeuw. Over het erf holden knechts en meiden weg, sommigen het veld in, anderen over de brug den weg op.

Een beklemdheid maakte zich van Reine meester. God, wat was het nu plots stil in huis, na den dreun van het schot. Zou Tineke het gehoord hebben, zou ze ook weggeloopen zijn? Och, nu was hij alleen in de hoeve, in de groote hoeve moederziel alleen. Buiten sloeg fel het zonlicht, maar in de hoeve was de huis-schemer. Och, hoe spookachtig donker.

Hij voelde een geweldigen angst en riep luid:

— Tineke... Tineke... kom hier, bij je vader, kindje!

Zijn stem klonk luid en klaaglijk-bang door het huis, maar het scheen nog weer stiller, toen hij luisterde. God, god, alleen. Allen hadden hem verlaten... Tineke ook. Nu was hij alleen en oud en verlaten op de hoeve en men bedreigde hem, men wilde hem naar de gevangenis sleepen, hem, een oud, oud man, die zijn leven in de vrije velden doorgebracht had, hem, den machtigen Reine, den oudsten en grootsten der Reine's, den rijksten, den geweldigsten.

O, maar het zou niet gaan... het zou niet gaan, hij was er zelf nog en vrij. En al liet men hem alleen in het huis, hij kon het verdedigen, het was zijn huis, zijn goed, zijn eigendom.

Met geweld sloeg hij de achterdeur dicht. Maar tegelijk rukte hij die weer open. Nee, nee, niet alleen zijn, Turk was er nog... Turk zou hem niet verlaten.

Het geweer onder den arm, liep hij het huis om, naar de plaats waar Turk aan den ketting lag. Op den Vlietweg stond een groote menigte. Alle boeren uit de omgeving waren te hoop geloopen en verdrongen zich om de veldwachters bij de brug.

Hij dreigde hen met de vuist, hief het geweer hoog en lachte luid en schor. Hier, Turkie, kom jij maar bij den baas, hoor, zoo, een best dier, een best dier. Ze hebben me allemaal verlaten, Tineke ook, maar jij bent gebleven, hè? Weg zijn ze, allemaal weg, me kinderen!

Het dier, vrij van den ketting, sprong hoog tegen hem op en rende dan den slootkant langs, grimmig blaffend tegen het volk op den weg. Dan ging Reine, door den hond overal op de voet gevolgd, in huis de luiken sluiten. Stevig grendelde hij de eikenhouten deuren. Ha, zoo konden ze komen, nu kon hij ze afwachten.

Het was nu heel donker in de kamers, alleen door de kieren en ronde luchtgaten der luiken vielen lichtstrepen. Hij stak een kaars aan.

Hu, wat was het schril in huis en stil als werd er een doode afgelegd; wat gaf die kaars een spookachtig schijnsel! Boven zou het lichter zijn, daar waren de gevelluiken nog open, langs het schuine dak kon men daar toch niet bijklauteren. Hij zou naar boven gaan, heel op den hooizolder, daar kon hij uit het nokraam ze bezien en schieten als ze op het erf kwamen. Ja, daar zat hij veilig. Effen nog een slokje... zoo, ja, dat smaakte... nog een! De flesch maar mee naar boven nemen. Christus, wat een dorst!

Hij dronk gulzig uit de flesch, de brandewijn was koel in zijn schroeiende keel.

Hij dronk de flesch half leeg. Dat was maar beter ook. Als ze 'm te pakken kregen, dan zopen de veldwachters het op en wie weet, moest hij jaren op een droogje zitten. Ja, ja, Turk was een goed beest, kijk, nou zouen ze er geen lol van hebben, nou zat-ie toch niet alleen, nou had-ie zijn flesch en Turk en... ha-ha... deze hier!

Hij nam het geweer liefkoozend in de handen en zocht uit de tafellade patronen. Veel, veel zou hij er noodig hebben, allemaal. Hij vulde er de zakken mee en nam tevens een geweer, dat in de gang hing, onder den arm mee. Zoo... nu mochten ze komen, dan konden ze ganzehagel vreten naar believen, tot ze pijn in den buik kregen! En een koliek, ha-ha!

Daar sloeg Turk aan. Wild en woedend.

Hij vloog het huis door, eerst naar de voor-, dan naar de achterdeur. Reine hoorde schreden op het erf, men klopte aan. Ha-ha, kwamen ze nu toch? Hij zou ze kietelen.

Haastig vloog hij de trappen der eerste verdieping op, toen die naar den hooizolder en eindelijk langs de stevige ladder naar de nok. Hij rukte het kleine luikje open en stak hoofd en schouders naar buiten. Het geweer richtte hij omlaag! De menschen op den weg weken achteruit.

— Wie daar? Wie?

Van achter den dakrand kwamen uniformen, toen zag hij Bijvoet, met den zilveren burgemeesters-ketting om den hals.

— Wat wou je, burgemeestertje? Ja, je bent heel mooi!

Bijvoet wees hem het geweer opzijde te doen. Kijk; Reine moest wijzer wezen, men wilde hem geen kwaad doen, alleen naar de stad brengen om voorloopig een verhoor te ondergaan. Peter had openlijk verklaard dat hijzelf de dader was en Reine niet, 't was dus maar een kwestie van verhoor, meer niet. De paardenknecht had ze samen gezien en niet Peter alleen, daarom moest hij gehoord worden en bewijzen, dat hij niets met het geval te maken had... kom, kom!

Ouwe Huibert lachte luid, spottend.

— Mooi zingen kon Bijvoet, als een leeuwerikje, maar hem kreeg hij niet, ho nee, hij liet zich niet vangen, om den dood niet, vooral door Bijvoet niet. Hij zat hier hoog en droog, als de kurk op een brandewijnflesch, proost!

— Meneer Reine, het is heusch beter; dat verzet geeft niks niemendal en denk om je kinderen. En als je nu toch onschuldig bent! Kom, kom, wees wijzer; je bederft je eigen zaak.

De burgemeester vermaande hem, ernstig en overtuigend. Maar Reine spotte:

— Heb je een kurketrekkertje bij je? Ja? Haal mij er dan uit; ik zit zoo droog als de kurk op een brandewijnflesch! Laat naar je kijken!

Reine gichelde werkelijk om het idee, ja... in de nok zat hij droog en veilig, in 't hooi van zijn eigen nest. Wie dorst hem eruit te halen?

Dan sommeerde Bijvoet, dreigend de deur te zullen laten openbreken; hij had immers een bevelschrift van...

Wat? Zijn deur? Zijn eigen deur openbreken? Wacht!

Reine bracht het geweer aan den schouder, nu zou hij beter mikken.

Alles rende weg, enkelen op den Vlietweg werden in het water gedrongen. Het schot knalde zwaar, en knetterend sloeg de hagel om Bijvoet, die achter een boom week, neer op de steenen.

Dan was het erf leeg.

Reine lachte, dat het schaterde. Wat kon die Bijvoet hollen, wat zat-ie in zijn naad!

Kalm bleef hij toekijken, hoe de toeschouwers op den weg heengezonden werden, hoe voor de hoeve twee rijksveldwachters geplaatst werden. Hij stiet het luik naar achteren open en zag dat ook daar de hoeve afgezet was. Vier rijksveldwachters, met karabijnen, bah! Men wilde hem dus belegeren, kom, hij had den tijd, er waren hammen in huis en meel en boonen, er was water in den regenbak, dat kon hij weken uithouden. Hoe kwam het, dat hij zijn kinderen niet op den weg zag? Die waren zeker bij Wouda ondergebracht.

Die vervloekte dorst. Kijk, was de flesch nou leeg? Had hij die heelemaal leeggedronken? Waarachtig, ja, hij was dronken ook, bijna een heele flesch, dat was te veel, zelfs voor een goeien drinker. Maar wat gaf het, vooreerst zouden ze toch niet op zijn erf komen! Hu... vervloekt, die Turk deed hem schrikken, die was over de ladder hem nagekropen.

Hij begon na te denken, hij zat hier nog zoo kwaad niet! Maar de gevangenis? De gevangenis? Die zou hij niet ontspringen, nu zeker niet. Hij had immers op de veldwachters en op Bijvoet geschoten, toen deze beneden te bevelen stond. De gevangenis? Ouwe Huibert kende geen gevangenissen. Hij kende alleen de ruimte en vrijheid der velden, de braaiende zon of de loeiende stormen. Nu zag hij een donker hok, stroo en tralies, een hondschen bewaarder, die den baas over hem speelde en hem schold! Hèm,

Ouwen Huibert van de Assenhoeve, hem, den Reine, den rijksten, machtigsten Reine. Zijn tanden klapperden. Hu... in een vunzig hok, beleedigd, getrapt. Hij zou den kop moeten buigen voor Bijvoet, ze zouden allen groeien, groeien in zijn val, in zijn vernedering.

O, nee, nooit, dan schoot hij zich liever een loop hagel in den mond, dan hing hij zich liever op hier in de balken, op zijn eigen erf, in zijn eigen nest. Hihihi, dan vonden ze hem... ontsnapt. Dan konden ze hem zelfs nog een fatsoenlijke begrafenis geven, zoo mooi en rijk, als hij dat vroeger al beschreven had, met eigen span. Dan zou de klok luiden, den geheelen weg lang, van de Assenhoeve naar het kerkhof, tot de doodgraver de aarde op hem schepte! En de andere Reine's zouden zijn nagedachtenis eeren, want hij had niet gebukt, er was geen gevangenisgrendel achter hem toegeschoven.

Christus, maar wis en waarachtig was hij dronken, hij had veel te veel op, hij was slap in de lendenen. Een pijpske opsteken, dat zou helpen... waarover zich nu ook ongerust maken, hij had weken den tijd... misschien een maand. Toch kregen ze hem niet!

Onder de patronen in zijn zak grabbelde hij pijp en tabakszak weg. Rustig stopte hij het pijpske, met onhandig dronken vingers. Eerst bij den derden lucifer had hij den brand erin. Dat smaakte. Verroest, dat was waar, veel tabak had hij niet in huis, nog wel een kistje sigaren. Dan maar zuinigjes aan, een maand was lang. Jammer van al dat gras daar op zijn weiden, wie zou 't nu maaien? Schemerde het nou al? Nee, die drank had hem te pakken, en goed ook, hij was wat doezelig, dan maar wat rusten, zoo in 't hooi. Turk zou wel oppassen! Ja... goeie Turkie hoor, jij laat den baas niet alleen, samen zullen we hammen kluiven, ik het vleesch en jij de beenen, lala, dat zal smaken, en hebben we niet nog een zooi kippen... haha... dat zal smaken, efkes rusten Turkie, opgepast hoor. Alles is nou weg... vortgeloopen.

Languit in 't hooi soesde hij erover... Allemaal weg... al zijn kinderen... Tineke ook, och Tineke was een goed kind, ze was bang geweest, omdat hij schoot, anders was ze wel bij haar vader gebleven.

Half weggesoesd, lachte hij nog, zoo heesch, dat de hond opsprong.

Alles was weg... allen waren ze weg... zijn eigen kinderen... weg, och, och!

HOOFDSTUK XXX.

Hijgend naar lucht, schrok Reine wakker. Hij sloeg de handen naar het gelaat en vloog op. Christus, hij brandde!

Het hooi in de nok stond in lichtelaaie, het hing hem flakkerend aan de kleeren en de vlam sloeg op langs zijn gelaat.

Hu, dat schroeide! Wild sloeg hij het van zich af en greep naar de ladder, liet zich omlaag glijden. Dadelijk achter hem, sprong huilend van pijn, de hond op den zolder. Reine schrok van het dier, zoo zag het eruit. Alle ruig haar was weggeschroeid, het stoere lijf was zwart en kaal, de oogen stonden in den kop als bij een gevild konijn. Een plok hooi brandde Reine nog in den nek, hij sloeg hem vloekend weg. Zijn gelaat en handen schrijnden en waren zwartgeschroeid, zijn jas smeulde en spreidde een walglijken stank. O god! Brand, brand! Hij brulde het de trappen af door heel de hoeve: Brand, brand, help! Niemand antwoordde.

Het zwijgen in de hoeve zei hem plots alles, wat er gebeurd was. Hu, ja, hij werd belegerd, in zijn huis, dat brandde! De herinnering aan wat gebeurd was, hield een oogenblik zijn geest meer bezig dan de brandende nok van zijn huis. O, god, nu brandde zijn dak en daarboven waren zijn geweren, nu had hij geen wapenen meer... elk oogenblik konden ze losbranden! Hij was nu machteloos, ontwapend.

Een plok hooi viel rookend van omlaag op het hooi van den zolder. Vloekend trapte hij hem uit. En nog een, steeds meer. Als een dolle vocht hij, worstelde hij rochelend in den rook. Hij sloeg met een zak, trapte met de schoenen, tot hij het onmogelijke inzag en begreep, dat hij stond in een vuurzee, die overal voedsel vond. Vervloekt, wat was hij stom geweest! Ingeslapen

was hij, met de pijp in het hooi; hij had niet gemerkt, dat hij slapen ging en nu brandde zijn dak, zijn veste!

Hij vluchtte de trap af, tot op de gang, die naar de kamers van zijn kinderen voerde en trok het luik achter zich toe. Hier was nog geen gevaar.

Ook herinnerde hij zich de gebeurtenissen van den dag... Nu was het toch al bijna avond; kijk, de zon stond laag. Door het raam zag hij lange schaduwen, die lagen over de velden en een rood licht kroop door de gang. Brandde heel het huis dan al;... of... nee, 't was de zon, de avondzon.

Hoor, nu knetterde het boven... Heere god, nu zat hij alleen in het brandende huis, zonder wapenen, nu kon hij zich niet doodschieten, zou hij zich straks zelfs niet meer ophangen kunnen aan zijn balken... Alleen stikken... ja, meebranden kon hij... hu! Wanhoop greep hem aan. Nu brandde al zijn goed, zijn dierbare bezit, zijn macht.

Angstig gilde hij het weer... Brand, brand! als meende hij, dat iemand in het huis hem hooren kon.

Wát?

Daar greep hij zich vast aan den muur, wankelend, verlamd van schrik! God, duidelijk had hij het gehoord, in Tine's kamer... haar stem!

— Vadertje... wat is er... vadertje!

Reine viel! Zijn knieën zakten door. — Ach Jezus, was Tine daar... was Tine nog in huis, met hem in het brandende huis? Had ze hem dan toch niet verlaten? Zijn Tineke! Was ze bij hem, och, och!

Hij huilde van schrik en aandoening en vloog de kamer binnen.

Tine lag op het bed, wit in het lange nachtkleed, met de blonde golf van haren om het hoofd. De blauwe oogen staarden hem vreemd aan, verbaasd... Dan kregen ze een uitdrukking van schrik. Zij vloog overeind.

God... wat zag vadertje er uit, hij was heelemaal zwart in zijn gezicht... wat was er gebeurd... wat had hij?

Reine viel voorover met het hoofd op het bed. Een allesoverweldigende aandoening overstelpte hem! Even was het vreugde. God, hij had gemeend, dat allen hem verlaten hadden, en zie, nu was hij toch niet alleen. Tineke had hem niet verlaten, nu was ze daar, bij hem, hij kon haar zien, voelen, nu was hij niet zoo alleen met zijn angsten... O, o... lieve, lieve Tineke... zij, zij had vader toch niet alleen gelaten.

Dan rees hij op... woedend en met schrik.

Van buiten klonk de benauwende noodkreet... Brand! Brand! Hij hoorde stemmen, die zijn naam riepen. Men was op zijn erf, er werd op de deuren gebeukt.

— Brand, brand! Huibert, je hoeve brandt! Ouwe Huibert heeft zijn hoeve aangestoken. Brand!

Nu rook hij weer den scherpen geur, zag hij aan den zolder smalle wolkjes uit de reten omlaagzakken. Zij kronkelden als slangen en spreidden zich dan breed door de kamer, heel traag. En luid gilde hij het mee:... Brand! brand!

Hij greep Tine om de lendenen en rukte haar van het bed. — Kindeke, Tine, de hoeve brandt... god, ik wist ook niet, dat je hier was... ik... dacht, dat je me verlaten had, als de anderen, als al de anderen.

Hij voelde hoe Tine haar armen om zijn hals sloeg en droeg haar bijna verheugd de trappen af.

Beneden was nog zelfs geen brandlucht te bespeuren, de kamers lagen er stil en donker, als in de late avonden. Die kalme rust trof hem. Hij zette Tine in een stoel. Zoo, hier was vooreerst geen gevaar, de dakbinten waren stevig en hielden het nog wel een poosje, hier kon hij kalm nadenken wat hem te doen stond.

Vluchten? Met Tine vluchten?

Ja, het huis kon hij uitkomen, niemand zou hem dat beletten, maar dan wachtte daarbuiten de politie... dáár was veel volk. Hoor, hoe ze schreeuwden en om de brandweer gilden.

En daar... was dat niet de brandklok?... De groote klok van de protestantsche kerk, van zijn kerk? De groote klok, die hij stukgeluid had, die nu droef en zangerig zoemde.

Een dreunende slag klonk op de deur. Vervloekt, men hakte zijn deur stuk, *zijn*, *zijn* deur!

Tine had haar armen nog om zijn hals, maar wild rukte hij zich los.

— Ellendige honden! brulde hij achter de deur, zoo luid, dat het alle geraas overstemde, ellendige honden, vort, van mijn erf, van mijn erf, als je leven je lief is... weg, of ik schiet.

De slagen zwegen dadelijk, er ging een angstig geschreeuw op, alle volk rende weg.

En wonderlijk stil werd het plots, alleen de stormklok zong droef en dreigend.

Nu glimlachte Ouwe Huibert, zie, hij was dus nog baas op zijn eigen hoeve, ook al brandde die boven hem! Men had hem gehoorzaamd en het erf ontruimd, men vreesde Ouwen Huibert nog.

Hij lachte trots.

Ha-ha, en zou hij die hoeve, waar hij heer en meester was, waar zijn stem altijd bevolen had, verlaten, omdat die een wrak was?

Nooit. Daarbuiten wachtte hem slavernij... hier bleef hij heer en meester. Hier hoefde hij voor niemand den kop te buigen.

Hij richtte zich op in volle lengte. Bah, al was hij een oud man, hij had nog knuisten, men vreesde hem nog!

Dan keerde hij naar Tine terug, die met blijdschap hem om den hals vloog. O, gauw nu, vader moest haar wegbrengen, hoor hoe het boven knetterde, alles brandde, god hoor! Nu moesten ze vluchten... weg, weg en gauw.

Reine nam haar handen en schudde het hoofd.

Tine was een goed kind voor hem geweest, hij zou haar dadelijk buiten de hoeve brengen, er was nog tijd, nog veel tijd immers. Maar hij kon niet meegaan, begreep Tine dat niet?

Hij glimlachte haar toe. Vreemd was die warme, vaderlijke glimlach op het zwartgebrande, trotsche gelaat.

— Vadertje?

Het was een wanhoopskreet, zij geloofde het niet, drukte zich tegen hem aan en kuste wild de geschroeide wangen. Was vaderlief dan gek... hier wilde hij blijven? In de brandende hoeve? Hier? En alleen?

Reine knikte kalm.

En waarom niet?... Hier was hij meester, buiten wachtten slavernij en boeien. Och, 't was waar, ze wist het misschien niet. Kijk, hij had op de veldwachters en op dien vervloekten Bijvoet geschoten, ze belegerden hem nu in zijn huis... ook... omdat, och ze wist het toch, omdat hij Boret vermoord had, met Peter...

Zij staarde hem aan met groote wanhoopsoogen.

Nee, Tineke, zooiets kon je niet ongestraft doen, daarvoor was het gevang en de boeien! Kijk, liefje, hij was een oud man, wat zou hij nu nog zijn vrijheid prijsgeven om in de gevangenis te sterven, dat hield hij immers niet uit! Was hij niet opgegroeid in velden en op plassen, onder den vrijen, hoogen hemel? Dat zou hem immers dooden, dadelijk! En waarom dan niet liever hier, vrij onder eigen dak, als een vrije Reine. Een Reine kon geen boeien dragen! Hier zou hij blijven, tot de hoeve over hem platgebrand was... als ze alleen maar... hem vergeven wilde, haar vadertje, den moordenaar vergeven, ja, dat hij Boret... dat hij háár dat aangedaan had.

Tine vloog tegen hem op, ze sloeg haar armen om zijn nek

en gilde het met een stem, die machtig was van liefde en beefde van aandoening:

— Vadertje, ik vergeef je, álles, àlles is vergeven, ik hou van je, ik hou van je, liefste vadertje. Wees toch niet verdrietig.

— Nu is het goed kindje! Dank je... dank je, nu ben ik niet schuldig meer. O, nu is het mij licht, heel licht...

Hij strekte de handen, die beefden van aandoening, over haar hoofd.

— Nu wil vader je ook zegenen, werkelijk zegenen, nu kan hij het doen, nu mag hij het... leef gelukkig kindeke, leef gelukkig, mijn kleine Tine! Je bent goed voor me geweest, een goed dochtertje.

Hij barstte uit in tranen.

Woest en wanhopig vloog Tine hem om den hals.

— O nee, o nee, o, die lieve, goeie, sterke vadertje, die goeie ouwe vadertje mocht hier niet blijven. Kijk, zij vergaf alles, alles, er was nu niets meer tusschen hen, zou zij dan niet alles vergeven en vergeten kunnen? En waarom wilde hij dan blijven, niet met haar vluchten. Wie zou hem durven veroordeelen, als zij hem vergaf... hoorde hij niet, hoe het kraakte en knetterde boven! Brand! Brand! O God, mee, mee! Vader, vader!

Ze poogde hem naar de deur te trekken, sleepte hem zelfs een eind mee. Maar trots schudde hij het hoofd.

Nu was hij plots weer de oude! Het oude, het eeuwige geuzenbloed schoot hem weer door de aderen. Hij was weer de oude geus uit het waterland, Ouwe Huibert van de Assenhoeve, het machtige bloed zijner voorvaderen kwam in hem wakker. Hij week niet. Zijn leven lang had hij tegen water gestreden, zou hij dan voor vuur wijken! Het water, dat machtiger was dan vuur, was zijn doods-, zijn erfvijand geweest, zou hij dan voor vuur wijken ten koste van zijn vrijheid? Tine had nu alle schuld van hem afgenomen, hij was weer de vrije, franke boer van Assenvliet, was weer de geus, die voor vrijheid vocht! Dit was zijn hoeve, zijn goed, hij bleef hier meester en vrij, zoolang de balken stonden en met deze balken wilde hij ondergaan.

Daarbuiten wachtte de slavernij.

Hij glimlachte bijna van geluk, in het gevoel van zijn kracht en macht en vrijheid. Hier dorst niemand hem genaken, hier was hij nog heerscher.

Hij stond daar midden in het donkere vertrek, ondanks zijn jaren nog stoer, breed en sterk, den zwartgeschroeiden geuzenkop met teederen glimlach over het meisje gebogen, dat zich aan hem klemde en smeekte, smeekte!

Nu schreide ze. Ze schreide hartverscheurend. Voor het eerst na den noodlottigen avond schreide ze, jammerlijk en droef, en niet om hetgeen ze reeds verloor, alleen om hetgeen ze verliezen ging.

Hartstochtelijk klemde zij zich aan hem vast, in wanhoop pogend den onwrikbaar-sterken boer van zijn plaats te krijgen.

O, o, als vadertje dan niet meegaan wilde, dan wilde ze ook niet weg van hier, van hem, dan zou ze in zijn lieve, sterke armen blijven. Alleen ging ze niet, nooit!

Er klonken weer stemmen buiten, men hakte nu aan de voordeur en duidelijk hoorde hij het doffe gestomp van de brandspuiten en het kletteren van water op het dak.

Een dikke rookwolk sloop traag de kamer in, de hond vloog met wild angstgehuil hoog op tegen de luiken.

De rookwolk sloop om vader en dochter, die elkaar in de armen hielden.

Tine sloeg er naar, als wilde ze het ongeluk verjagen. En luid en jammerlijk gilde ze de menschen buiten te hulp... om haar vader te halen, die niet weg wilde, die niet wijken wilde.

Trager en dikker kropen rookwolken het vertrek binnen.

— Nu is het tijd, mijn kindeke!

Hij zei het zacht.

Hij hief haar hoog in de armen, liep de gang in en schoof de grendels van de deur.

Alles vloog schreeuwend van het huis weg.

De frissche avondwind sloeg om hen. De velden gloorden diepgetint in de weerkaatsing van het avondrood aan de hemelen. Reine zag over die velden — zijn velden — met langen, donkeren blik. Het scheen of hij de reepen grond tusschen de slooten en plassen, waartegen hij en zijn voorvaderen eeuwen, eeuwen vochten, nog eerst telde, of hij met laatsten blik het land inspecteerde... nee, nee, geen duimbreed grond had hij verloren, alleen gewonnen, het gebied der voorvaderen was goed verdedigd!

Dan schudde hij treurig het hoofd en poogde Tine's armen, die hem den nek omklemden, los te maken en duwde haar hoofd weg, dat ze tegen het zijne drukte. Hij voelde haar tranen aan zijn gelaat, dat hem fel schrijnde van brandwonden.

— Vadertje, laat me niet alleen!

Een oogenblik werd hij week en zwak en fluisterde hij heesch:

— Tineke, Tineke, je vergeeft je vader? Zal vader dan bij je blijven?

Hij deed een schrede met haar naar buiten.

De teruggekeerde menigte week eerbiedig, niemand zei iets...

alleen knetterden fel en luid de binten van het dak, stompten de pompen en zong zoemerig de stormklok.

Dan zag Reine de veldwachters en Bijvoet... En braken zijn handen de armen los, die hem den nek omklemden, even wild en hartstochtelijk als had hij pijnlijke boeien verbroken.

Het was de geus in hem, die zich niet verloochende. Geen boeien... de vrijheid! En in vrijheid... de dood!

Een gillende kreet van smart, wanhoop en pijn en Tine viel bewusteloos aan zijn voeten tusschen de gloeiende scherven van neergegleden pannen.

Reine zag het, dat ze hier niet veilig was en snel bukte hij zich weer, hief haar op in zijn armen en droeg haar onbevreesd door de menigte tot bij het walhuis.

Niemand raakte hem aan, alles week eerbiedig. Op de bank legde hij haar neer en zijn geschroeide gelaat op haar vochtige wang leggend, zei hij zacht, als vreesde hij, dat de omstanders hooren zouden, dat er nog iets weeks in hem leefde:

— Tineke, goeie kindeke, vergeef... vergeef je vader ook... ook dit laatste. Dag... kindeke.

Rond hem zag hij zijn andere kinderen! Wat raakten ze hem? Hij wilde ze niet eens aanzien. Alleen Tine, naar haar zag hij nog even, dankbaar.

Dan sprong hij terug.

In de deur bleef hij staan. Zijn breede, stoere gestalte vulde die geheel. Van den dakrand ratelden gloeiende pannen neer en hoog over zijn hoofd dwarrelden op den aanwakkerenden nachtwind glorende vlokken hooi en blauwe vonken weg.

Nog even zag hij met donkeren blik de velden over, die reeds gloorden in den flakkerenden vlammengloed zijner hoeve...

Hij stond daar, zwartgebrand en breed, een stoere, onwrikbare geus, eeuwig de Hollandsche geus, die de vrijheid onder zijn brandende dak, zijn wankelende hoeve, verkoos boven de slavernij en de vernedering; die het wrak van zijn macht niet verlaten wilde, omdat het instorten ging.

Hij hief dreigend de zwarte vuisten boven het hoofd.

Nooit had men hem zoo trotsch, nooit zóó verschrikkelijk gezien. De menigte zweeg verschrikt...

— Hoor! brulde hij. Hoordn ze het allen? De klok luidde. De klok luidde toch, die luidde voor hèm, voor hèm, ha-ha, nu hoorden ze het allen, hoe die klok luidde, nadat hij hem stukgeluid had, nu konden ze het vertelen... overal... hoe een Reine...

Een rookwolk sloeg het huis uit, omhulde den geus... en

verstikte zijn laatste woorden. Met geweldigen slag dreunde de deur toe.

Uit het dak steeg een vuurzuil... hevig krakend bezweek het houtwerk van de roode nok. Een rosse gloed lichtte hoog op naar den hemel.

Ver lichtten de vlammen door den schemer... over de vreedzame velden der lage landen, over de roerlooze plassen... tot aan de Wijksche bosschen en de verre, blonde duinenrij.

Op het gekraak volgde de stilte... ontzettend.

Maar daar, hoog vanuit de torengaten, zong nog angstig en treurig, met stem van gebroken metaal, de klok onder den vreedzamen, rustigen avondhemel.

DEC. 1909—SEPT. 1911.